

Dr. Đuro Palaić

HRVATSKA SELJAČKA STRANKA U KANADI

Nakladnik:

Glavni odbor Hrvatske seljačke stranke u Kanadi i
Zajednica protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata
Ulica grada Vukovara 235, Zagreb

Za nakladnika:

Zlatko Žužić
Mirko Šimundić

Urednik:

Miroslav S. Mađer

Naslovnica:

Suzana Palaić, Los Angeles, Ca

Lektori:

Dr. Zlata Blažina
Vesna Blažina

Likovni urednik:

Marijan Goršić

Grafički urednik:

Tin Kruhac

*CIP zapis dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne
knjižnice pod brojem 767810*

ISBN 978-953-97963-8-7

d.o.o. za izdavačku i grafičku djelatnost
Dalmatinska 12, 10000 Zagreb

Tisak završen u svibnju 2011.

Pretiskivanje ili bilo kakvo umnožavanje ove knjige, kako u cjelini tako i u dijelovima, bez suglasnost nakladnika nije dopušteno.

Dr. Đuro Palaić

**HRVATSKA
SELJAČKA STRANKA
U KANADI (1931.-2011.)**

ZAGREB, 2011.

Godišnja Sjednica Glavnog odbora, Toronto, travanj 2011.

HSS

*Za sve radićevce u povodu 80-te
obljetnice osnutka Hrvatske
seljačke stranke u Kanadi.*

Na Uskrs 2011.

Autor

Poštovana čitateljice, poštovani čitatelju,

Iskreno me je razveselila vijest dr-a Đure Palaića da je odlučio napisati knjigu o radu i djelovanju Hrvatske seljačke stranke u Kanadi. Njegova „Hrvatska seljačka stranka – povijesni ogled“, posvećena svim radićevcima u povodu 80. obljetnice osnutka Hrvatske seljačke stranke u Kanadi. Sada se ta knjiga nalazi pred Vama.

Riječ je o vrlo velikom vlastitom entuzijazmu dr-a Palaića da se uhvati u koštac s gomilom građe kao i sjećanjima naših iseljenika, članova i podupiratelja, koji su svojom predanošću radićevštini i Hrvatskoj seljačkoj stranci, kao dijelu vlastitoga identiteta, omogućili Stranci rijetko zabilježeni stoljetni politički kontinuitet, na koji smo, ne bez razloga, iznimno ponosni.

Kao predsjednik Hrvatske seljačke stranke, želim izreći zahvalu ne samo dr-u Palaiću, već i protagonistima ove knjige, bez kojih je teško zamisliva Stranka kakvu danas imamo.

Knjiga nabraja mnoga imena. Mnogi hrvatski sinovi bili su prisiljeni neposredno nakon komunističkih promjena koje su uslijedile nakon okončanja Drugog svjetskog rata, spašavajući vlastite živote i živote vlastite obitelji, napustiti rodnu hrvatsku grudu i emigrirati u svijet. Većina tadašnjih politički osviještenih Hrvata građanske opcije, bili su hss-ovci.

I tamo, u tuđini, daleko od svoje domovine, oni i njihovi naraštaji sanjali su slobodnu i neovisnu Hrvatsku.

Prepoznavši povijesnu šansu hrvatskoga naroda, tijekom početka devedesetih godina prošloga stoljeća, i shvativši da se radi o „sad ili nikad!“, nesebično su pomagali hrvatsku obranu, sve do

pune pobjede, u krvi izborene, u Domovinskome ratu. Bilo je to doba u kojem je domovinska i iseljena Hrvatska radila, mislila i disala kao jedno. I danas smatram da bez one prve pomoći koja je došla upravo od Hrvatica i Hrvata inozemstvu, od ljudi koji su sanjali Hrvatsku, naš zajednički san – da s ponosom i nesmetano možemo reći da smo Hrvati i da istovremeno možemo pokazati bilo kojem strancu našu domovinu na zemljopisnoj karti – nikad ne bi bio dosanjan. Pri tome, ovom prilikom, želim posebno naglasiti veliki doprinos hss-ovaca, svih onih s kojima smo u tom povijesnom vremenu i u neljudskim uvjetima stalno održavali vezu, bez obzira nalazili se oni u Kanadi, Australiji ili na bilo kojem drugom dijelu svijeta. Bez tih ljudi teško je zamisliti stvaranje današnje moderne hrvatske države.

Nažalost, mnogi protagonisti ove knjige nisu doživjeli suverenu i neovisnu hrvatsku državu, a nekima se put toliko zatro da im danas ni groba ne znamo. Navođenje njihovih imena u ovoj knjizi trajan je spomen na njih današnjem i svim budućim naraštajima.

Čvrsto uvjeren da će i ova knjiga potaknuti daljnje izučavanje povijesti Hrvatske seljačke stranke, želim Vam da je pročitate u jednom dahu, kao što sam to učinio ja.

VJERA U BOGA I SELJAČKA SLOGA!

Srdačno, Vaš,

Predsjednik
Hrvatske seljačke stranke

Josip Friščić

ZAHVALE

Ova knjiga je napisana u suradnji s brojnim članovima HSS-a u Kanadi kojima je stranka bila jedna od glavnih životnih pobuda. Bez njihove svesrdne pomoći ne bi bilo moguće stvoriti integralni dokument ove vrste. Autor se svima iskreno zahvaljuje.

Pojedinačne zahvale dugujem slijedećim osobama:

U Montreal-u, Stjepan Maček mi je posvetio puno vremena. Dugo smo raspravljali o značenju stranačkih zbivanja i ulozi vodećih dužnosnika u njima. Napisao je tri skice o razdoblju raskola u stranci koje sam koristio u pisanju ove knjige. Srdačno mu se zahvaljujem na uloženom trudu i vremenu.

Drago Hribar, Fanika Margetić, Dragutin Jug, Anka Jug i Mirko Šimundić doprinijeli su u oblikovanju završne verzije ove knjige.

Dobrotom ing. Domagoja Kljaje dobio sam arhivu montreal-skog ogranka HSS-a koju je vodio Josip Šunić, dugogodišnji tajnik ogranka.

Dr. Krešimir Krnjević dao mi je izvorne i dragocjene informacije o svom ocu i njegovom radu u svezi s HSS-om.

U Vancouver-u, najbrojnije i najvrednije stranačke dokumente dobio sam od pokojnog Đure Đurkovića koji je bio dugogodišnji tajnik Glavnog odbora HSS-a u Kanadi, te jedan od glavnih ličnosti uključenih u događajima vezanim za raskol u stranci. Đurković je posjedovao sve brojeve „Hrvatskog glasa“ od početka izlaza lista u travnju 1929. Isto tako bio je vlasnik i urednik „Glasnika HSS-a“ koji je izlazio u Vancouver-u od 1985. do 2007.

U njegovoj kući bila je smještena i najveća arhiva dokumenata vezana za rad Glavnog odbora stranke.

Zvonko Markota, doajen kanadskih radićevaca, uvijek je bio spreman pojasniti i ocijeniti značaj pojedinih zbivanja u životu stranke. Od njega sam dobio dokumentaciju vezanu za rad van-couverskog ogranka HSS-a. Moja srdačna hvala za mudru pronicavost u djelatnosti stranke koju mi je prenio.

Ing. Mladen Plečko je napisao poduži uradak o razdoblju raskola koji sam izdašno koristio u radu na knjizi. Uvijek pri ruci i spreman za pomoć. Hvala mu.

Josip Cević poticao je moj rad svojom analizom događaja i ličnosti u stranci.

U Calgary-u, od posebne pomoći bio je Luka Nikšić koji mi je pribavio sve brojeve „Hrvatskog glasa“ tiskane u Sudbury-u i Nanaimo-u. On je autor nekih fotografija koje su objavljene u ovoj knjizi.

Karlo Miklić mi je uručio veoma vrijednu dokumentaciju o radu HSS-a u SAD koja je poslužila u pisanju teksta o suradnji kanadskih i američkih organizacija HSS-a.

Vlado Petruš, Ivica Vukelić, Josip Sosa i Jakob Kos susretljivo su odgovarali na moje istraživačke zahtjeve.

U Sudbury-u, Mijo Đurđević mi je dao obilnu građu iz arhiva ovog vrlo aktivnog ogranka. Kao tajnik Glavnog odbora, bio je moja desna ruka u vođenju stranke. Moja iskrena hvala za pomoć i suradnju.

Stipe Ledić i Petar Krešimir Severinac bili su od pomoći, kada sam tražio da mi pojasne neke pojedinosti iz prošlosti stranke.

U Toronto-u, stari radićevci Mate Sertić, Stanko, Vide i Nikola Menalo svojim opširnim poznavanjem stranačke djelatnosti pridonijeli su učinkovito kod pisanja ove knjige.

Višegodišnje poznanstvo s dr. Josipom Torbarom dalo mi je priliku razgovarati o HSS-u u tuđini s bivšim predsjednikom

Središnjeg odbora koji je vodio stranku poslije smrti dr. Jurja Krnjevića. On mi je bio živi izvor informacija o djelatnosti stranke. Hvala, doktore.

U oblikovanju rukopisa, sadržajnoj, stilskoj i jezičnoj obradi materijala, te korekturi neprocjenjivu pomoć su mi pružili dr. Zlata Blažina i g-đica Vesna Blažina zašto sam im duboko zahvalan.

Dr. Mirko Dikšić sudjelovao je u uređivanju teksta i fotografija na računalu. Bez njega bio bih izgubljen u elektronskoj magli. Hvala, Mirko.

Moj prijatelj Miroslav S. Mađer uredio je knjigu za tisak zašto sam mu beskrajno zahvalan.

Moja supruga Vera bila je uvijek konstruktivan kritičar svih mojih pothvata, pa tako i rezolutan kritičar ove knjige.

Rad na knjizi bio je dug i naporan, ali koristan u otkrivanju povijesnih vrijednosti jedne od najznačajnijih hrvatskih organizacija u tuđini.

Đ.P.

PROSLOV

Povijest Hrvatske seljačke stranke u Kanadi skoro je istovjetna s poviješću hrvatskog iseljeništva u toj velikoj zemlji na sjeveru američkog kontinenta. Iseljavanje Hrvata u Kanadu počelo je krajem devetnaestog stoljeća. U početku većinu hrvatskih iseljenika činili su seljaci sa skromnom naobrazbom i bez poznavanja engleskog ili francuskog jezika. Oni su uglavnom nalazili sezonski posao u rudnicima, drvenoj industriji, poljodjelstvu i građevinarstvu. Poslije Prvog svjetskog rata, uz naglu industrijalizaciju Kanade, hrvatski iseljenici se zapošljavaju kao tvornički radnici sa stalnim radnim mjestom i stalnom zaradom. Tako nastaju hrvatske zajednice u industrijskim gradovima Kanade

Nakon pogibije Stjepana Radića 1928 oživjela je radićevska misao među Hrvatima u Kanadi. Nauk braće Radić bio je blizak i prihvatljiv hrvatskim iseljenicima jer je najbolje odražavao tradicijske vrijednosti hrvatskog seljaka o čovječnosti, ljudskoj pravici i slobodi.

Prihvaćena među iseljenim Hrvatima, Hrvatska seljačka stranka postaje glavna institucija nacionalnog prepoznavanja u Kanadi. HSS se razvija u najveći i najvredniji čimbenik društvenog, političkog i kulturnog života Hrvata u Kanadi.

Nakon rata, dolaskom komunističke vlasti u Hrvatskoj djelatnost HSS-a bila je zabranjena, pa se prebacuje u inozemstvo. Rad HSS-a izvan domovine bio je omogućen snažnom materijalnom podrškom od strane ogranaka HSS-a u dijaspori. Kanadski ogranaci su u tome daleko prednjačili ispred drugih ogranaka u svijetu. Da nije bilo HSS-a u Kanadi, domovinski HSS ne bi mogao uspješno djelovati u inozemstvu.

Krajem sedamdesetih i tijekom osamdesetih godina prošlog stoljeća nastao je raskol u stranci. Zbog sudskih sporova oko stranačke vjerodostojnosti i stranačke imovine članstvo se počelo osipati i neki ogranci prestali su s radom.

U lipnju 1997. stranka se ponovo ujedinila i nastavila s djelatnošću kao dio domovinskog HSS-a.

Ova knjiga je svjedočanstvo o živoj nacionalnoj svijesti kod Hrvata u Kanadi.

**HRVATSKA SELJAČKA
STRANKA U KANADI**

OD OSNUTKA DO RASKOLA STRANKE (1930-1978)

TJEDNIK „HRVATSKI GLAS“

Tjednik „Hrvatski glas“ počeo izlaziti prije osnutka HSS-a u Kanadi. List je postao najjače sredstvo za propagiranje stranačkog rada među Hrvatima u Kanadi.

Izdavanje novina započeo je Petar Stanković koji je došao u Kanadu u travnju 1928. godine. U domovini bio je suradnik haesesovskog lista „Novi val“. Kao istaknuti pristaša Stjepana Radića, Petar Stanković se potpuno posvetio stranačkom radu. Prije odlaska u Kanadu obećao je Radiću, da će pokrenuti list za hrvatske iseljenike koji će imati haesesovsku orijentaciju i raditi za dobrobit našega čovjeka u Kanadi.

Petar Stanković je relativno brzo sakupio početna novčana sredstva za izdavanje lista, iako je u to vrijeme vladala velika gospodarska kriza u svijetu. Obilazeći mjesta na sjeveru kanadske provincije Ontario, gdje su živjeli Hrvati, skupljao je pretplatnike za list. Osobito dobru podršku dobio je u rudarskom mjestu Schumacher-u, gdje je postojala velika hrvatska zajednica.

U početku list se zvao „Kanadski glas“ a od 1933., dobiva ime „Hrvatski glas“. Stanković je izabrao Winnipeg, glavni grad provincije Manitoba, za mjesto izlaženje lista. Središnji kontinentalni položaj Winnipeg-a olakšavao je poštansku distribuciju lista. U tom gradu našao je i pogodnu tiskaru za tiskanje na hrvatskom jeziku. Malobrojna, ali aktivna hrvatska zajednica u Winnipeg-u dobro ga je prihvatila i izdašno pomagala. Prvi broj lista tiskan je 15. ožujka 1929.

Kao uzor za uređivanje lista Stankoviću je služio polumjesečnik „Dom“ koji je izdavao Antun Radić u Zagrebu. Kako je „Hrvatski glas“ bio jedino glasilo na hrvatskom jeziku u Kanadi list je stekao veliku popularnost među Hrvatima.

Vijesti o političkim prilikama u Hrvatskoj, te vijesti o djelatnosti HSS-a zauzimale su istaknuto mjesto u listu. Odmah po osnutku prvih ogranaka HSS-a u Kanadi, „Hrvatski glas“ postaje službeno glasilo stranke. Od 1964. Glavni odbor HSS-a je vlasnik novina. Petar Stanković ostao je urednik lista sve do svoje smrti 1974. U prvotno vrijeme „Hrvatski glas“ je povezivao hrvatske iseljenike diljem Kanade u jedinstvenu hrvatsku zajednicu. Novine su bile jedini medij informiranja u to doba. Jednom godišnje list je tiskao kalendar pod istim imenom. U njemu je u sažetom obliku prikazivan rad ogranaka HSS-a u Kanadi u protekloj godini. Uz to tiskani su politički tekstovi i govori dužnosnika HSS-a, zaključci sa sjednica i konvencija stranke, kao i druge obavijesti iz društvenog života hrvatske zajednice u Kanadi. Književni i publicistički napisi hrvatskih autora iz dijaspore i domovine bili su redovno objavljivani u tom popularnom godišnjaku. S vremenom „Hrvatski glas“ postao je popularan u SAD, Belgiji Engleskoj, Australiji i drugim zemljama gdje su živjeli iseljeni Hrvati.

Poslije smrti Petra Stankovića, više puta se mijenjalo mjesto izlazenja lista (Acton, Sudbury, Vancouver i Nanaimo). Isto tako mijenjali su se i urednici lista (Mario Gordan, Rudolf Petek, Mehmed Bašić i drugi).

Vlasništvo lista bilo je predmet sudskih sporova između dvije frakcije stranke nastale nakon raskola 1978. Jedno vrijeme izlazila su dva lista pod istim imenom. „Hrvatski glas“ koji je izdavala Krnjevićeva frakcija promijenio je ime u „Glasnik Hrvatske seljačke stranke“ u listopadu 1985. Ovaj list prestao je izlaziti u prosincu 2007. List „Hrvatski glas“ koji je objavljivalo Zorkinovo krilo stranke prestao je izlaziti u lipnju 1995.

PRVE GODINE DJELATNOSTI HSS-A U KANADI

Poticaj za osnivanje prvog ogranka HSS-a u Kanadi potekao je od Franje Duralije, hrvatskog iseljenika iz Žumberka. Prije dolaska u Kanadu Duralija je bio okružni zastupnik Hrvatske republikanske seljačke stranke (HRSS) u Saboru. Stranačkim radom među seljacima u svom rodnom kraju stekao je bogato političko iskustvo. Po useljenju u Kanadu, obilazio je grupe hrvatskih iseljenika u Torontu, koji su obično živjeli u prihvatnim kućama („boarding house“). Tamo bi „onako čisto i bistro“ govorio o političkim prilikama u domovini, nauku braće Radić i ulozi HSS-a u borbi za stvaranje slobodne hrvatske države.

Krajem prosinca 1929. godine, na njegov poticaj sastala se skupina od 22 hrvatska domoljuba u kući Stjepana Vranića u Torontu za dogovor o osnivanju prvog ogranka HSS-a u Kanadi. Pored Duralije u toj grupi bili su i drugi Hrvati prihvaćeni koji su još u domovini bili članovi HSS-a. Na sastanku izabran je odbor koji je sazvaao javnu osnivačku skupštinu za 5. siječnja 1930.

U sjećanju na taj događaj, objavljenom u „Hrvatskom glasu“, Stanko Lauš, tajnik osnivačkog odbora, piše o poteškoćama oko dobivanja policijske dozvole za održavanje skupštine. Jugoslavenski konzulat u Montrealu nastojao je svim dostupnim sredstvima spriječiti organiziranje ogranaka političke stranke koja je u domovini bila u nemilosti monarhijske vlasti. On je podnio prijavu lokalnoj policiji u Torontu da se tu radi o buntovnoj komunističkoj organizaciji, „koja će napasti ovu državu i pokušati oboriti poredak u njoj, prouzročiti krvoproliće“. Zatraženo je 50 policajaca za rasturanje skupa i uhićenje glavnih organizatora. Kako se najavljeni skup trebao održati u „Makedonskom domu“ u Torontu, policija je kontaktirala vlasnika dvorane o toj prijavi jugoslavenskog konzula. On je u cijelosti negirao istinitost pri-

jave. Isto tako policija je privela na saslušanje Stanka Lauša, jednog od organizatora skupa. Svojom dovitljivošću Lauš je predočio šefu policije Pravilnik HSS-a preveden na engleski jezik u kojem je opisan mirotvorni karakter seljačke stranke. Tek nakon toga policija je izdala dozvolu za održavanje skupa.

Na osnivačkoj skupštini govorio je profesor Ivan Horvat, tajnik HSS-a u SAD i glavni urednik lista „Hrvatski glasnik“ u Chicagu. Skupština je bila veoma uspješna i dobro posjećena. Na njoj se učlanilo u stranku 88 Hrvata. Izabran je upravni odbor ogranka na čelu sa Stankom Laušom.

Na izlasku iz dvorane nazočnim Hrvatima agenti jugoslavenskog konzulata prijetili su deportacijom iz Kanade, jer da se tu stvara „komunistička organizacija“. S vremenom ovakve provokacije i ometanja rada HSS-a postat će svakodnevna praksa.

Jedna od glavnih zadaća novoosnovanog ogranka HSS-a u Torontu bila je osnivanje novih ogranaka. Za tu svrhu, na skupštini je izabran odbor od tri člana u kojem su bili Franjo Duralija, Stanko Lauš i Ivan Hercog. Ova trojica putovali su od mjesta do mjesta, držali javne zborove, govorili o programu HSS-a i osnivali nove ogranke. Tako su zaživjeli ogranci HSS-a u provinciji Ontario: u Cooksville-u (19.rujna 1931.), Hamilton-u (3.listopada 1931.), Welland-u (25.listopada 1931.) i Windsor-u (7.studenog 1931.).

Ogranak HSS-a u rudarskom mjestu Noranda, na sjeveru provincije Quebec, osnovao je Petar Perković 19.srpnja 1931. Ovaj hrvatski rudar bio je u prepisci s dr. Jurjom Krnjevićem koji je živio u Ženevi i tamo izdavao list „Croatia“. Perković je rasparčavao 20 primjeraka toga lista među Hrvatima u Norandi. Ponukan prepiskom s Krnjevićem i Stankom Laušom u Torontu Perković osniva ogranak HSS-a u Norandi. Odmah po osnutku ogranka pristupilo se gradnji Hrvatskog narodnog doma. Gradnja je završena krajem prosinca iste godine. Svečano otvorenje doma bilo je 30.prosinca 1931. Na to slavlje bio je pozvan August

Košutić, potpredsjednik domovinskog HSS-a, koji je u to vrijeme živio u SAD. Međutim, zbog osobne spriječenosti on nije mogao doći na tu svečanost. Na otvorenju bili su izaslanici iz Toronta, Duralija, Lauš i Hercog. Ivan Hercog piše u jednom pismu prijatelju da je svečanost bila „lijepa“, „zaista lijepa“.

Poslije Norande ova trojica radićevaca otputovali su u Kirkland Lake, rudarsko naselje na sjeveru Ontario-a s namjerom da osnuju ogranak HSS-a u tom mjestu. I pored brojnih Hrvata koji su došli na skup, tamo su naišli na veliki otpor od strane lokalnih Srba i komunista. Javna skupština je bila sazvana u Gradskoj vijećnici. Dvorana je bila puna, no bilo je „nažalost više neprijatelja nego prijatelja“ piše Ivan Hercog. Za vrijeme izlaganja o svrsi Hrvatskog seljačkog pokreta nastala je „paklena buka“ i nered, pa je u pomoć pozvano mjesno redarstvo. Tek nakon dolaska policije bilo je moguće održati skup i osnovati ogranak. Za stranačke aktiviste iz Toronta to je bio „najcrnji dan našeg obilaženja“.

Nakon posjete Kirkland Lake-u, Duralija, Lauš i Hercog odlaze u Schumacher, rudarsko naselje s velikim brojem Hrvata. Pučki zbor prošao je u miru i uz opće odobravanje lokalnog hrvatskog življa. Skupština je održana u lokalnom hotelu u vlasništvu Hrvata Franje Klišanića. Sjednica se završila plesom i pučkim veseljem. Kako su u dvorani žene bile malobrojne, rudari su plesali jedan s drugim „onako po majnerski“.

U isto vrijeme osnovan je i ogranak u Port Colborne-u.

Na poticaj Petra Stankovića zaživio je ogranak HSS-a u Sudbury-u, 9. prosinca 1931. „Hrvatski narodni dom“ u tom gradu sagrađen je 1934.

U Winnipeg-u Hrvati osnivaju ogranak HSS-a 6. siječnja 1932.

Neki ogranci HSS-a osnovani su spontano od iseljenih Hrvata. dok su neki formirani na poticaj vodstva domovinskog HSS-a. Poslije atentata na Stjepana Radića, Juraj Krnjević i August Košutić poslani su u inozemstvo sa svrhom da tamo informira-

ju svijet o političkoj situaciji i položaju Hrvatske u Jugoslaviji. Širenje radićevskog nauka i stvaranje ogranaka HSS-a u dijaspori bili su njihova glavna djelatnost u tuđini.

Krnjević je radio u Ženevi, gdje je bilo sjedište Lige naroda, upoznavajući diplomate velikih sila o političkom stanju u Hrvatskoj.

Košutić je djelovao u SAD od srpnja 1931. godine. Jugoslaven-ska ambasada u Washington-u pokušala je svim silama spriječiti njegovo useljenje u Ameriku. Zbog toga je bio zadržan na Ellis Island-u u New York-u. U ono vrijeme to je bilo ulazno mjesto za sve useljenike u SAD. Poslije trodnevnog iščekivanja, na urgiranje nekolicine istaknutih Hrvata u SAD, američke vlasti su odobrili njegovo useljenje i javni rad među iseljenim Hrvatima.

S osnivanjem ogranaka HSS-a porastao je interes Hrvata za domovinu Hrvatsku. Ogranci HSS-a držali su hrvatsko iseljeničtvo na okupu. Prije osnutka HSS-a nije postojala nijedna hrvatska društveno-politička organizacija koja je imala politički program i izrazito domoljubni karakter i svrhu. Uistinu, Hrvatska bratska zajednica (HBZ) postoji u Sjevernoj Americi od kraja devetnaestog stoljeća, ali ona je djelovala kao osiguravajuće društvo bez političkog programa.

Ono što potvrđuje pravu vrijednost HSS-a za kanadske Hrvate to je dugogodišnja opstojnost stranke sve do danas. Druge hrvatske političke stranke su po riječima jednog starog radićevca „došle i prošle, ali HSS je ostao“. Rast i opseg djelatnosti HSS-a u Kanadi predstavlja veliko dostignuće hrvatske nacionalne svijesti izvan domovine.

PRVA KONVENCIJA

Toronto, 24.- 27. siječnja 1932.

Tijekom 1931. godine osnovano je deset ogranaka HSS-a. Na preporuku Krnjevića, torontski ogranak organizira prvu glavnu skupštinu (konvenciju) HSS-a u Kanadi, od 24.- 27. siječnja 1932. Svrha skupštine bila je povezivanje ogranaka, usklađivanje programa rada, te izbor Glavnog odbora stranke. Taj datum označava početak organiziranog rada stranke u Kanadi.

Dan prije početka Glavne skupštine, 23.siječnja, Hrvati Toronta i delegati iz 11 ogranaka koji su došli na skupštinu imali su veliki mimohod kroz grad i blagoslov hrvatske zastave koji je obavio fra Blažo Jerković, hrvatski dušobrižnik iz Chicaga. Poslije mimohoda održan je javni politički zbor u „Makedonskoj dvorani“.

Konvenciju je vodio Stanko Lauš, a zapisničar skupa bio je Stjepan Bradica. Gost skupštine bio je Nikola Maar, predstavnik Glavnog odbora Hrvatskog republikanskog seljačkog saveza, sestrinske radićevske organizacije u SAD.

Glavna tema skupa bila je osuda beogradskog režima i političke opresije nad hrvatskim narodom. Delegati su usvojili rezoluciju o stvaranju nezavisne hrvatske države. Glavna poanta rezolucije kaže da Hrvati imaju povijesno državno pravo na svoju slobodu i svoj nacionalni suverenitet za koji se HSS zalaže i bori.

Na konvenciji izglasani su i „Zakoni i Pravila Hrvatske seljačke stranke kao političke organizacije u Kanadi“ koje su sastavili članovi organizatorskog odbora. Ova prva pravila stranke napisana su slikovitim stilom pučkog pisara. Kao takva su užitek za čitanje svakom jezikoslovcu i ljubitelju arhaičnog hrvatskog jezika. U prvom poglavlju pod naslovom „SVRHA“ stoje ovi re-dovi:

„ Točka 4. Sve Hrvate u Kanadi, podsjećati na Hrvatsku grudu, i odgajati u Hrvatskim osjećajima.

- a) Da ne ostave vjeru svojih otaca.
- b) Upućivati ih da postanu kanadski građani.
- c) Poštivati zakone Kanade, i vršiti dužnosti.
- d) Imati vezu sa svima narodima, iz Države S.H.H. (Srba, Hrvata i Slovenaca – napomena autora), koji su politički potlačeni po Diktaturi i Beogradskoj vladi.
- e) Neustrašivo i energično se boriti za Slobodnu Hrvatsku Državu do pobjede.
- f) Svoje promovirati kao prosvijećen hrvatski narod
- g) Svojim primjerom dokazati, da su Hrvati sposobni sami sobom upravljati, kao jedan Kulturni i civiliziran Narod.
- h) Hrvatski narod, na prosvijetnom polju, širiti Hrvatsku glazbu, pjesme, glumu i nastojati da sve dođe na radio stanice. Kao i na izložbama, prikazivati Hrvatske rukotvorine i narodne nošnje.“

Ovaj tekst prenesen je autentično i nekorrigirano kako je zabilježen na Prvoj konvenciji. Autor ove knjige tvrdi da nije našao nijedan drugi napis u kojem je svrha postojanja HSS-a u Kanadi definirana na tako spontan i iskren način. Bez obzira na gramatiku i punkciju riječ hrvatski uvijek je bila pisana velikim slovom, što simbolički govori o stanju duha i razuma pisca koji je sastavio tekst prvih pravila stranke.

Slijedila su izvješća pojedinih ogranaka i razmjena početnih iskustava stečenih u kratkom vremenu od osnutka ogranaka. Ono što začuđuje u tim izvješćima jeste broj aktivnih članova u pojedinim ograncima. Tako na primjer, ogranak u Schumacher-u ima 200 članova, Noranda – 55, Winnipeg – 25, Kirkland Lake – 90, Sudbury – 177, Hamilton – 135, Port Colburne – 35, Cookville – 42, Welland – 130, Toronto – 143. Ove brojke govore

o velikom oduševljenju hrvatskog iseljeničtva za HSS i ideologiju braće Radić.

Na kraju skupštine prišlo se izboru prvog Glavnog odbora HSS-a u Kanadi. Za predsjednika izabran je Franjo Duralija; potpredsjednici - Ivan Krznarić i Adam Žunac; tajnici Stanko Lauš i Ivan Hercog; te blagajnici Stjepan Bradica i Kuzma Krušelj. Imena ovih dužnosnika smjenjivati će se na vrhu HSS-a u Kanadi više ili manje za slijedećih dvadeset godina. Interesantno je spomenuti da su kao kandidati za predsjednika bili predloženi Ivan Hercog, Franjo Duralija i dr. Oskar Doležal. Doležal ne prihvaća kandidaturu dajući ovo objašnjenje, da je mogao pet puta postati ministar u Kanadi i nije to prihvatio. On se ne bori za čast, već za slobodnu Hrvatsku.

Konvencija se održala u Makedonskom domu u Torontu i njezin vlasnik nije tražio nikakvu novčanu naknadu za tu uslugu. Predsjedatelj Lauš srdačno se zahvalio na ovom daru. Konvenciju je pozdravio Naum Vasiljev, predstavnik Makedonskog folklornog društva u Torontu. U svom kratkom govoru rekao je da Hrvati moraju dobiti svoju slobodnu državu. Kad Hrvatska bude slobodna, onda će i Makedonija biti slobodna država.

Za počasne predsjednike HSS-a u Kanadi izabrani su : August Košutić, Juraj Krnjević, Vladimir Radić i Nikola Maar, te kao podčlanovi Blaž Kaušić, Petar Radić, Franjo Salopek i Oskar Doležal.

Konvencija je prihvatila list „Croatia“ koji je izlazio u Ženevi, kao službeno glasilo stranke.

Odlučeno je da se konvencija ubuduće održava jednom godišnje.

Osnivanje novih ogranaka HSS-a i gradnja narodnih domova bili su na prioritetnom mjestu u programu novoga odbora.

Poslije Prve konvencije Hrvatski seljački pokret, sinonim za HSS koji se u ono vrijeme puno koristio, doživio je snažan rast.

Tijekom 1932. godine zaživjeli su ogranci u Nanaimo-u, Montreal-u, Sault Ste. Marie-u i Port Arthur-u.

Podizanjem hrvatskih narodnih domova stvarale su se mogućnosti za razvijanje bogate društvene, kulturno-prosvjetne i sportske djelatnosti među Hrvatima. Formirali su se pjevački i tamburaški zborovi, folklorne družine, dramske grupe, nogometni klubovi i slično.

Tamburica, hrvatske narodne pjesme i plesovi, te druge kulturno prosvjetne aktivnosti okupljali su hrvatsku mladež na druženje u okružju domoljublja i nacionalnog ponosa. Govoriti hrvatski, pjevati hrvatske pjesme, nositi narodno ruho, plesati u hrvatskom kolu u tuđini značilo je biti prepoznat kao Hrvat i domoljub.

Prvi Hrvatski narodni dom sagrađen u Noranda-i 1931. dobrovoljnim radom i novčanim priložima članova HSS-a. Slijedili su drugi domovi u Schumacher-u 1932, Sudbury-u 1934, Welland-u 1946, Toronto-u 1956. Veliki i moderan dom u Calgary-u otvoren je 1981. Vancouverski ogranak ima svoj dom od 1959. godine.

U vođenju i poslovanju ogranaka i domova događale su se povremeno neugodne pojave kao ispadi pojedinaca s razaračkim namjerama, zloupotrebom fondova i ilegalnim preuzimanjem imovine stranke. Brižnim nadzorom nad stranačkom imovinom takvi pojedinci bili su brzo izopćeni iz stranke. Ponekad je bilo neophodno obratiti se i sudskim vlastima za zaštitu zajedničke imovine.

Delegati Prve konvencije, Toronto, 24.-26. siječnja 1932.

DRUGA KONVENCIJA

Hamilton, 6.- 8. travnja 1933.

Rad ove konvencije bio je posvećen, uglavnom, razmatranju administrativne i zakonodavne djelatnosti u stranci. Na njoj su ustrojena i prihvaćena „Pravila i pravilnici organizacija HSS-a u Kanadi“, pa se taj datum citira u svim stranačkim dokumentima kao datum otkada stranka ima važeći pravilnik poslovanja. Pravilnik je sastavljen po uzoru na pravilnik „Seljačke sloge“-kulturno prosvjetnog i dobrotvornog društva u domovini koju je započeo Rudolf Hercog s grupom radićevaca u Zagrebu. Privremeni Pravilnik prihvaćen na Prvoj konvenciji stranke stavljen je na stranu.

Novi Pravilnik organizacija HSS-a definirao je svrhu rada stranke izvan domovine ovako:

1. Pomagati borbu hrvatskog naroda u domovini za oslobođenje i za uređenje domovine u duhu nauke i politike koju su zasnovali Matija Gubec i drugovi u šesnaestom vijeku, a u dvadesetom vijeku usavršila braća Ante i Stjepan Radić, te koju je politiku odobriohrvatski narod na svim izborima počevši od godine 1920. pa do danas.
2. Raditi da se iseljena Hrvatska, a napose prilike Hrvata u Kanadi osmisle na onim istim načelima, na kojima je hrvatski narod pod vodstvom Stjepana Radića preporodio domovinu. Zatim da se naročito njeguje slogu i paze na to da među iseljenim Hrvatima ne bude nitko imao utjecaj, tko ne živi od svoga vlastitoga i poštenog rada. Jednako će podupirati svaki rad koji u istinu ide za poboljšanjem životnih prilika Hrvata u Kanadi.
3. Organizacija će postizati svoju svrhu tako, što će sama i preko svojih ogranaka:

- a. nastojati da iseljeni Hrvati ne zaborave na staru domovinu, a naročito da najenergičnije porade da se ona oslobodi od srbijanskog hegemonizma, te da Istra, Zadar i Rijeka, kao i brojni otoci, koje je Italija posvojila postanu opet sastavni dio Hrvatske;
- b. Kad Hrvatska postigne svoju slobodu organizacije, HSS u Kanadi nastojat će da u njoj zavlada socijalna pravica, kako su to naučavali dr. Ante i Stjepan Radić, što znači, da seljak, koji sačinjava ogromnu većinu hrvatskog naroda, ostane trajno temelj državne politike u zajednici s radništvom i narodu odanom inteligencijom;
- c. raditi na preporodu iseljene Hrvatske poimence na potpunom ozdravljenju prilika hrvatskog naroda u Kanadi. Kod toga će naročito paziti da prosvjetnim radom među kanadskim Hrvatima onemoguće, da nikada više u iseljenoj Hrvatskoj ne budu imale riječ razne lijenčine i nametnici, kojima se neće raditi i koji nastoje lagodno živjeti na račun teške muke hrvatskog iseljenika;
- d. nastojati da hrvatsku kulturu, koja se najbolje izražava u prekrasnim pučkim popijevkama, melodijama i plesovima, originalnom hrvatskom glazbalu-tamburici, narodnom vezivu i u inim rukotvorinama, te koje po originalnosti i profinjenosti rijetko da ima premca među kulturama svijeta, ne samo njegovati i širiti među svojim članovima, već naročito ovdašnju hrvatsku generaciju upoznati s njome, kao i druge narode putem društvenih priredabi, koncerata, predstava, izložbi, radija, tiska, literature i.t.d.
- e. organizacija će putem svojih ogranaka osnivati dramske grupe, knjižnice i čitaonice, priređivati skupštine i predavanja, te u Kanadi rođenu djecu, upoznati s hrvatskim jezikom, poviješću, običajima i.t.d.;

- f. organizacija će preko svojih ogranaka organizirati tečajeve učenja engleskog jezika, svoje članove putem predavanja i tiska upoznavati s kanadskom poviješću i institucijama, raznim pokretima, zakonima i kulturom općenito, te svoje članstvo pripremati za dobre građane Kanade, kako bi bili u stanju pridonositi i ovdje svoj dio za napredak čovječanstva.
- g. organizacija će biti u stalnoj vezi s Vodstvom HSS-a i Vodstvom hrvatskog naroda u domovini, te će nastojati da to čini i sva iseljena Hrvatska, koja veza, dokle stara domovina nije još oslobođena, ima najviše politički značaj, a kad se jednom oslobodi, imati će i kulturno-prosvjetni značaj.“

Priloženi izvadak vrlo jasno prikazuje program HSS-a u Kanadi. Primarna svrha stranke bila je pomagati HSS u domovini u borbi za stvaranje neovisne hrvatske države. „Stara“ domovina bila je na srcu svakog Hrvata. Osjećaj dužne ljubavi prema svom narodu i domovini bio je duboko usađen u dušu hrvatskog iseljenika. Dokaz za to bila je spremnost da se materijalno pomogne „hrvatska stvar“. Uvjerenje da će Hrvatska jednog dana biti slobodna nikada nije bilo upitno..

Nadalje program HSS-a u Kanadi zalaže se da društveno uređenje buduće slobodne države bude utemeljeno na načelima društvene pravice i demokracije kako su to definirala braća Radić.

Interesantno ali i značajno je da se u Pravilniku prije braće Radić spominje Matija Gubec, veliki vođa pobunjenih hrvatskih seljaka iz šesnaestog stoljeća. S tom izjavom željelo se istaći da hrvatski seljački pokret ima dugu povijest i duboke narodne korijene.

Dalje u Pravilniku govori se o preporodu iseljenog hrvatskog naroda u Kanadi po radićevskim načelima. Stranka se zalaže za slogu među Hrvatima i potrebu da se čuvaju od nepoželjnih osoba koje ne žive od vlastitog i poštenog rada. Stranka se zalaže za poboljšanje životnih prilika u kojima žive Hrvati u Kanadi.

HSS u Kanadi brine se za čuvanje nacionalnog identiteta, hrvatske kulturne baštine i hrvatskog jezika. Upoznavanje Hrvata rođenih u Kanadi, kao i drugih Kanađana koji za to pokažu interes, biti će jedna od glavnih zadaća stranke.

Stranka će organizirati tečajeve engleskog jezika, upoznavati Hrvate s kanadskom poviješću i kanadskim institucijama i tako ih pripremati da budu punopravni građani Kanade.

Zadnji odlomak uvodnog teksta u Pravilniku daje povijesnu viziju o stranci, jednom kada Hrvatska bude slobodna. Stranka u Kanadi biti će u stalnoj vezi s vodstvom u domovini. Ta veza imat će politički karakter sve dok se ne stvori suverena hrvatska država. Jednom kada do toga dođe HSS u Kanadi nastaviti će s radom, ali isključivo na društvenom i kulturno-prosvjetnom polju. Ova postavka iz programa stranke ostala je aktualna sve do danas.

Na Drugoj konvenciji raspravljalo se o oblicima kulturno-prosvjetne djelatnosti i suradnji među ograncima na tom polju. Podrobno se razmatralo poslovanje hrvatskih domova i vršila međusobna izmjena iskustava.

Glavni odbor dobio je dozvolu poslovanja od kanadskih vlasti za javno djelovanje stranke.

Zbog lošeg zdravlja Franjo Duralija se zahvalio na mjesto predsjednika. Za novog predsjednika izabran je Zvonimir Restek. Drugi dužnosnici Glavnog odbora ostali su isti. Po završetku konvencije održan je veliki pučki zbor i svečana večera.

U tijeku 1933. godine osnovani su novi ogranci HSS-a u Vancouver-u, Huntsville-u i Stellarton-u. U 1934. godine počeli su s radom ogranci u Flin Flon-u i Iron Springs-u. U isto vrijeme osnivali su se i ženski ogranci HSS-a. Prvi ženski ogranak HSS-a osnovan je u Welland-u, 15 siječnja 1934. Uslijedili su ogranci u drugim većim gradovima Kanade. Ove organizacija bile su komplementarne s muškim organizacijama, ali su imale i specifične programe koji su se odnosili na život i rad hrvatske žene, hrvatske obitelji i odgoj mladih.

TREĆA KONVENCIJA

Welland, 4.- 6. travnja 1935.

Na Trećoj konvenciji sudjelovao je 21 delegat. Glavna tema konvencije bila je rasprava o problemima u svezi s političkim i društvenim radom ogranaka. Izmjene iskustava, savjetovanja i preporuke za poboljšanje uvjeta rada i dobivanje optimalnih rezultata bili su od velikog značaja za novoosnovane ogranke. Izrađena je detaljna organizaciona struktura svakog ogranka, te definirane dužnosti vodećih ljudi u njima.

U raspravi o političkoj platformi stranke na prvom mjestu bila je djelatnost za ostvarenje prava hrvatskog naroda na samoodređenje i slobodnu i neovisnu državu. To je bila misao vodilja od koje se nikad nije odstupilo. Ona je bila sila koja je držala članove stranke na okupu.

Kao i prije naglašeno je sveopće povjerenje u vodstvo stranke koju je vodio dr. Vladko Maček.

Izabran je Glavni odbor stranke: Zvonimir Restek, predsjednik, Adam Žunac i Mirko Kukec, potpredsjednici, Ivan Škacan i Josip Sečen, tajnici te Luka Bobaljik i Kuzma Krušelj, blagajnici.

Glasilu stranke „Hrvatski glas“ postaje veoma popularno među Hrvatima u Kanadi. U njemu redovito surađuju Juraj Krnjević i vodeći članovi kanadskih ogranaka (Petar Perković, Zvonimir Restek, Ivan Škacan, Ivan Krznarić, Ivan Hercog, Stjepan Pušić, Martin Čvarek, Stjepan Bradica, Joso Nikšić, Mirko Kukec, Vjekoslav Kunić, Jure Canjar, Mato Janjac i drugi.). List donosi prikaze društvenih zbivanja u ograncima, vijesti iz domovine, te beletrističke priloge hrvatskih pisaca i publicista. Oglasi u listu zauzimaju vidno mjesto

Osnivaju se novi ogranci HSS-a po Kanadi. Tako je 1935. godine osnovan ogranak u Edmonton-u i ženski ogranci u Wind-

sor-u, Kirkland Lake-u i Hamilton-u. U toku 1936. zaživjele su ženski ogranci u Sudbury-u, i Schumacher-u. Ogranci u Creighton Mine-u, Levack-u i Bourlamaque-u osnovani su 1937.

U Hrvatskoj dolazi do političkih i društvenih promjena. Oživljava se rad političkih stranaka. Kanadski ogranci novčano pomažu djelatnost HSS-a u domovini. Pozivi „Seljačke sloge“ i „Gospodarske sloge“ iz domovine za pomoć pogorjalcima, nasradalim od suše ili poplava bili su redovito uzvraceni s izdašnom novčanom pomoći. Glavni odbor tiska „Spomen knjigu“ s imenima darovatelja.

DR. JURAJ KRNJEVIĆ I HSS U KANADI

*Dr. Juraj Krnjević
(1895.-1988.)*

Juraj Krnjević (1895-1988) je bio vrstan politički lider s bogatim političkim iskustvom. Više od 40 godina je bio glavni tajnik stranke, a poslije smrti Vladka Mačeka, 1964. godine, i njezin predsjednik sve do smrti u siječnju 1988.

Krnjević je pristupio HSS-u 1919. S grupom politički zainteresiranih građana u svom rodnom Ivanić-Gradu organizirao je politički zbor na kojem je govorio Stjepan Radić. Veliki vođa održao je govor koji je oduševio publiku, a ponajviše mladog odvjetnika, novopečenog doktora prava Jurja Krnjevića. Odmah poslije zbora, odlučio je pristupiti najužem krugu Radićevih pristaša i slijediti ga na turneji po Hrvatskoj. S tim je počela Krnjevićeva politička karijera i njegova bliska suradnja s prvim predsjednikom HSS-a.

U ozračju Radićeve političke magije mladi Krnjević dobiva važne zadatke i odgovorne položaje u stranačkoj hijerarhiji. Na parlamentarnim izborima 1920. godine bio je izabran kao najmlađi zastupnik HSS-a. Taj je uspjeh ponovio i na izborima 1923., 1925. i 1927. godine.

U siječnju 1925. poslije izostavljanja republikanske platforme iz programa HSS-a, Radić ulazi u vladu kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca i postaje ministar prosvjete. S njim u vladu ulaze pored drugih i Krnjević koji dobiva mjesto državnog podsekretara za socijalnu politiku.

20. lipnja 1928. u Narodnoj skupštini u Beogradu izvršen je atentat na zastupnike HSS-a, najskandalozniji politički događaj u modernoj povijesti Hrvata. Stjepan Radić umire od posljedica ranjavanja, 8. kolovoza 1928. Nastaje tamno doba kraljevske diktature. Djelatnost HSS-a je zabranjena, a Hrvati gube sva svoja državotvorna prava i suverenitet.

Od 1930. do 1939. Krnjević, kao opunomoćenik Vladka Mačeka i predstavnik HSS-a u inozemstvu stupa u vezu s diplomacijom zapadnoeuropskih zemalja, osobito s Velikom Britanijom i Francuskom sa svrhom lobiranja za Hrvatsku. Krnjević je bio veliki zagovornik zapadne demokracije. Osobito je cijenio britanski parlamentarni sustav. O tome je objavio više političkih pamfleta. U tom vremenskom periodu aktivno se angažira u osnivanju ogranaka HSS-a u dijaspori, osobito u Kanadi i SAD.

U vrijeme Drugog svjetskog rata osobno je osuđivao fašizam i bio je protiv frankovačke djelatnosti u hrvatskoj dijaspori. Interesantno je spomenuti da je drugi predstavnik HSS-a u inozemstvu August Košutić održavao prijateljske odnose s Antom Pavelićem.

Za vrijeme izbjivanja u inozemstvu Košutić i Krnjević bili su u stalnoj vezi s predsjednikom stranke, Mačekom, koji je po svojoj naravi i političkom nazoru dopuštao oprečnost političkih gledišta kod svojih suradnika.

Prvi dodir Krnjevića sa iseljenim Hrvatima u Kanadi bio je dopis u „Hrvatskom glasu“ tiskanom u broju od 11. studenog 1929. U tom dopisu Krnjević prikazuje teške političke prilike u domovini. Od toga vremena postaje stalni suradnik lista i u njemu objavljuje neke od svojih najvažnijih političkih traktata. Poslije smrti Petra Stankovića urednika „Hrvatskog glasa“ 1974. Krnjević, je preuzeo dominirajuću ulogu u uređivanju lista. Za njega je „Hrvatski glas“ bio od najvećeg značaja za djelatnost HSS-a u Kanadi.

Krnjević dolazi po prvi put u posjet Kanadi i SAD u lipnju 1935. Obilazi hrvatske zajednice u kojima su bili ogranci HSS-a. Ovaj posjet pružio mu je priliku da osobno upozna vodeće ljude i s njima raspravlja o programu rada ogranaka, te daje praktične savjete za rad s članstvom. Kako je po naravi bio studiozan i pedantan ti savjeti su bili jasni i precizni i znali su ići do sitnih pojedinosti. Njegove organizatorske sposobnosti i veliko zalaganje koje je posvetio HSS-u stvaralo je poticajno okruženje za sve oblike djelatnosti ogranaka HSS-a.

Krnjević dolazi po drugi put u Kanadu u vrijeme održavanja Četvrte konvencije HSS-a, u Sudbury-u od 21.-23. srpnja 1938. I ovog puta obilazi ogranke HSS-a i drži političke zborove na kojima govori o političkim prilikama u domovini.

Za vrijeme Drugog svjetskog rata HSS prolazi jednu od najtežih kriza. Vlast u Nezavisnoj državi Hrvatskoj ne dozvoljava slobodan rad stranci. Njezin predsjednik, Vladko Maček biva sudski proganjan, zatvaran ili zadržavan u kućnom pritvoru. Djelatnost najsnažnije političke stranke u Hrvata zamire. Pred sam kraj rata, u travnju 1945. Maček sa svojim najbližim suradnicima odlazi u emigraciju, ponajprije u Pariz, a zatim u Washington u lipnju 1946. Tamo ostaje sve do svoje smrti, 15. svibnja 1964.

Krnjević provodi cijelo vrijeme rata u Londonu kao zastupnik HSS-a i potpredsjednik kraljevske vlade u izgnanstvu. Saveznici prihvaćaju partizanski pokret, koji je vodio Josip Broz-Tito, za

legitimnog predstavnika naroda. Tito eliminira monarhiju u Jugoslaviji i uvodi jednostranačku komunističku diktaturu. Sve političke stranke bile su zabranjene, pa tako i HSS.

Zabranom djelatnosti HSS-a u domovini, vodstvo stranke donosi odluku o nastavku rada u inozemstvu. Kako je HSS u Kanadi bio najsnažnija haesesovska organizaciju izvan domovine Kanada postaje centar stranačke djelatnosti. Vodstvo stranke koristi sredstva kanadskih ogranaka za financiranje rada stranke u dijaspori. HSS u Kanadi ima ključnu ulogu za kontinuirani rad stranke i njezin opstanak u inozemstvu.

U srpnju 1946. Vladko Maček dolazi iz Washington-a u kratki posjet Kanadi. U Hamiltonu susreće članove Glavnog odbora i raspravlja o djelatnosti HSS-a u Kanadi. To je bio jedini Mačekov posjet Kanadi. Zbog slabog tjelesnog zdravlja Maček nije puno putovao. Međutim, bio je u stalnom dodiru s vodećim ljudima u Kanadi. U prepisci s drugim čelnicima stranke u svijetu govorio je o „našim Kanađanima“ koji su uvijek bili spremni pomoći.

U to vrijeme u Kanadi osnovan je „Fond dr. Mačeka za slobodnu Hrvatsku“. Novac iz toga fonda bio je namijenjen za djelatnost stranke. Jedino Maček imao je diskreciono pravo na korištenje novca iz fonda. Poslije njegove smrti Krnjević je preuzeo vođenje fonda. U fond su se slijevali prihodi sa velikih stranačkih piknika koje su se održavali u ljetnim mjesecima pod imenom „Hrvatski dan“. Na tim skupovima govorio je jedan od čelnika stranke, veoma često to je bio sam Krnjević. Uz janjce i odojke sa ražnja i pučko veselje ti piknici znali su imati posjetu od više tisuća Hrvata. Održavali su se u južnom Ontario-u (Hamilton, Welland), gdje su dolazili Hrvati iz Toronta i drugih industrijskih gradova te regije, kao i Hrvati iz Montreal-a. Isto tako „Hrvatski dan“ priređivao se i na sjeveru Ontario-a (Shumacher, Sudbury), gdje je bila brojna zajednica Hrvata, rudara iz tamošnjih rudnika nikla i zlata. Prvi „Hrvatski dan“ na zapadu Kanade održao se u Vancouver-u u rujnu 1958.

Jedna od atrakcija tih skupova bio je izbor najljepše djevojke „Hrvatskog dana“. Svaki ogranak imao je pravo kandidirati jednu svoju mladu Hrvaticu za ljepoticu ili kraljicu Hrvatskog dana. Pobjedila bi ona djevojka čiji ogranak je uspio sakupiti najviše novčanih priloga za stranku. Na „Hrvatskom danu“ nastupali su tamburaške i folklorne skupine mladih Hrvata, te pjevački zborovi koji su djelovali u okviru ogranaka.

Svota novca u „Fondu dr. Mačeka za slobodnu Hrvatsku“ varirala je prema приходima i rashodima sa svih skupova u Kanadi. Maksimalna svota zabilježena u fondu iznosila je \$45,000. Fond je bio deponiran u Kanadi i vodio ga je blagajnik Glavnog odbora HSS-a u Kanadi.

Poslije rata Krnjević po prvi put dolazi u Kanadu u srpnju 1949. Sudjeluje u radu Sedme konvencije stranke održane u Hamiltonu od 2.- 4. srpnja 1949. Od toga vremena Krnjević je redovan gost na svim većim skupovima HSS-a u Kanadi. Posjete Kanadi koristio je za obilazak ogranaka HSS-a. Tamo bi držao političke skupove i poticao rad HSS-a.

Poslije smrti Mačeka, Krnjević je izabran za predsjednika stranke. Način kako je do toga došlo ostao je nedovoljno dokumentiran. U knjizi Nede Prpić „Dr. Juraj Krnjević: Tri emigracije I“ u epilogu knjige objavljen je dopis Đure Đurkovića, tajnika Glavnog odbora, upućen Nedi Prpić u kojem on govori o izboru Krnjevića za predsjednika HSS-a. Maček je umro 15. svibnja 1964.

Kako je u domovini HSS bio zabranjen, o nekim javnim izborima za novog predsjednika nije se moglo ni pomisliti. Prema pravilima stranke ako predsjednika izabiru samo dužnosnici HSS-a iz dijaspore izbor ne bi bio punopravan. Zbog toga su Stjepan Bradica, predsjednik kanadskih ogranaka, Blaž Kaušić, predsjednik američkih ogranaka, Stjepan Gaži, tajnik američkih ogranaka i Mate Brčić, predsjednik belgijskih ogranaka bili zaduženi da kontaktiraju sve žive dužnosnike HSS-a u domovini i tajnim konzultacijama međusobno izaberu novog predsjednika.

Ta procedura je trajala više mjeseci. Krnjević je bio izabran s velikom većinom glasova. Nije poznato da li je netko drugi, osim Krnjevića, bio kandidat za predsjednika stranke. Nedvojbeno, Krnjević je bio najzaslužniji član vodstva stranke za predsjednički položaj. Njegov izbor nije bio upitan.

Čitav poslijeratni period Krnjević je proveo u Londonu, gdje je vodio asketski život samotnjaka („na kruhu i mlijeku“) s minimalnim novčanim primanjima. Prilikom dolaska u Kanadu dobio je novčanu pomoć od ogranaka koje je posjetio. Jedno vrijeme kanadski Glavni odbor slao mu je u London potporu od \$200 na mjesec.

Njegov zadnji posjet Kanadi bio je u ljeto 1985. Od 1935. do 1985. punih pedeset godina Krnjević je bio idejni vođa HSS-a u Kanadi, međutim, nikada nije držao neko dužnosničko mjesto u toj organizaciji.

Umro je u Londonu, 9.siječnja 1988. i tamo pokopan. U lipnju 1998. njegovi posmrtni ostatci preneseni su u Zagreb gdje su položeni u grobnicu u arkadama na Mirogoju sa Stjepanom Radićem i drugim velikanima HSS-a.

Krnjević ostaje prepoznat u hrvatskoj povijesti kao veliki i iskreni domoljub i državotvorni Hrvat. Cijeli svoj život posvetio je borbi za stvaranje samostalne hrvatske države. Odanost prema domovini i hrvatskom narodu, te briga za HSS bili su njegovi glavni životni porivi.

ČETVRTA KONVENCIJA

Sudbury, 21.- 23. srpnja 1938.

Period između treće i četvrte konvencije bio je obilježen jačanjem ogranaka i sve većom afirmacijom HSS-a među iseljenim Hrvatima. U tom ozračju stabilnosti i rasta održava se Četvrta konvencija HSS-a.

Na konvenciji bio je nazočan Juraj Krnjević. U svom uvodnom govoru izložio je političku platformu stranke te prikazao političke prilike u Hrvatskoj i svijetu. O tome konvencija je donijela rezoluciju koja je bila objavljena u „Hrvatskom glasu“. Kao i uvijek delegati su govorili o radu i uspjesima (ili neuspjesima) svojih ogranaka. U to vrijeme HSS u Kanadi imao je 26 ogranaka i brojno članstvo. Na kraju konvencije izabran je novi Glavni odbor: Zvonimir Restek, predsjednik; Stjepan Bradica i Ivan Sušak, potpredsjednici; Ivan Škacan i Andro Domjančić, tajnici; Ignjac Križančić i Luka Gojmerac, blagajnici.

Poslije konvencije Krnjević je posjetio više ogranaka i tamo održao prigodne političke skupove. Bio je nazočan i pri osnivanju ogranka HSS-a u Larder Lake-u. Prilikom posjeta Welland-u održan je prvi „Hrvatski dan“ u Kanadi na kojem je on bio glavni govornik.

U toku 1938. zaživjeli su i ogranci HSS-a u Sidney-u i Geraldton-u.

U ljeto 1939. počeo je Drugi svjetski rat. Kanada je bila u ratu od samog početka. HSS u Kanadi odmah je stao na stranu saveznika. Radićevci u Kanadi zdušno su pomagali ratne napore kanadske vlade (kupovanje obveznica ratnih zajmova, skupljanje priloga za kanadski Crveni križ i druge dobrotvorne organizacije).

U ratno vrijeme jugoslavenski komunisti u Kanadi mijenjali su svoj stav prema ratu onako kako je puhao vjetar iz Sovjetskog Saveza. U samom početku rata bili su pacifisti. Kada je Hitler napao Sovjetski Savez, glasno trube svoje rodoljublje. HSS bio je glavna meta njihovih verbalnih ispada.

Velikosrpske organizacije pojačano djeluju u iseljeništvu, slaveći četnike i njihovog vođu Dražu Mihajlovića. Prema Hrvatima se odnose krajnje neprijateljski. Optužuju HSS za sve i svašta, već prema tome što je bilo politički aktualno u danom trenutku.

HSS prolazi teški period iskušenja prepušten sam sebi bez podrške iz domovine.

PETA KONVENCIJA

Toronto, 10.listopada 1942.

U ozračju ratne neizvjesnosti održava se Peta konvencija HSS-a. Kao gost i glavni govornik na konvenciji bio je hrvatski ban u izgnanstvu, haesesovac, dr.Ivan Šubašić. Glavna tema o kojoj se raspravljalo bilo je kako održati stranku na životu i dati joj pravu političku orijentaciju, te kako se braniti od napada komunista i velikosrpskih organizacija.

Kao i uvijek na kraju konvencije izabran je novi Glavni odbor koji je ostao isti uz male izmjene: Zvonimir Restek, predsjednik; Ivan Krznarić, Ivan Herceg, Stjepan Bradica i Vinko Ivanović, potpredsjednici; Ivan Škacan i Franjo Iviček, tajnici; Josip Dravoj i Mirko Škarjak, blagajnici.

Svršetak rata Hrvati u Kanadi doživjeli su kao veliko razočaranje. Saveznici su pobijedili u ratu, a hrvatski narod je pao pod teror Titovog komunističkog režima.

Jugoslavenski komunisti u Kanadi javno likuju, jer su pobijedili i preuzeli vlast u domovini. Sučeljavaju se s HSS-om, prijete i napadaju. Svojom propagandom vrbuju iseljenike da se vrate u domovinu i tamo grade „bolje“ socijalističko društvo. Glavni odbor HSS-a upozorava hrvatski narod na obmane komunističke propagande. Ubrzo naši ljudi u Kanadi, kao i svuda u svijetu, prepoznaju pravo lice komunističkog režima. Kompromitiran i odbačen od hrvatskog iseljeničtva komunizam nestaje iz društvenog i političkog života kanadskih Hrvata. Ostaju samo oaze komunističke udbaške djelatnosti oko jugoslavenske ambasade i konzularnih ispostava u Kanadi.

Glavni odbor HSS-a u Kanadi u više navrata izdaje proglose upućene vladama zapadnih država u kojima se oštro protestira protiv terora komunista u domovini i traže da hrvatski narod dobije pravo na svoju slobodnu i suverenu državu. Nažalost, na to se moralo čekati skoro pola stoljeća.

ŠESTA KONVENCIJA

Windsor, 26.- 28. travnja 1946.

Na prvoj poslijeratnoj konvenciji sudjelovali su brojni delegati iz svih kanadskih ogranaka kao i gosti iz SAD.

Na konvenciji su bili i dva zastupnika Hrvatske bratske zajednice (HBZ), njezin predsjednik Ivan D. Butković i prof. dr. Dinko Tomašić. HBZ je najstarija hrvatska organizacija na sjevernoameričkom kontinentu. Ona je osiguravajuće društvo koje je imalo i svoj društveni program za održavanje hrvatske baštine i kulture.. Međutim, HBZ nikad nije imao neku definiranu političku platformu niti se otvoreno priklanjao nekoj političkoj ideologiji ili stranci. HSS i HBZ u Kanadi uspješno surađuju i nemaju nekih oprečnih stavova. U mnogim mjestima radićevci su bili istovremeno i članovi HBZ-a bez da je to smetalo bilo jednu ili drugu stranu.

Delegati HBZ dolaze po prvi puta na konvenciju HSS-a u Windsor-u. To se kasnije nije više nikada ponovilo. Pravi razlozi za to nisu poznati, ali se mogu naslutiti, jer su HBZ i HSS imali oprečan stav prema komunističkom režimu u Jugoslaviji.

Rad konvencije bio je uglavnom usmjeren na razmatranje društvenih i političkih prilika u Hrvatskoj pod komunističkim režimom. Diktatura Komunističke partije Jugoslavije i njezinog vođe Josipa Broza-Tita nije trpjela višestranačje, a o nekoj demokraciji nije bilo ni govora. Komunisti su se odnosili prema hrvatskom seljaštvu kao klasnom neprijatelju. U svrhu osiromašenja seljaštva vršili su brojna nasilja i zločine. Komunisti su sve činili „u ime naroda“, a narod je obespravljen i nezaštićen trpio.

Najmaliciozniji i najštetniji akt prisile i nasilja nad seljaštvom bilo je oduzimanje obradivog zemljišta i osnivanje seljačkih zadruga. Kolektiviziranjem seoskih gospodarstava željelo se stvoriti velika poljoprivredna dobra i povećati agrarnu proizvodnju, te u isto vrijeme razoriti ekonomsku moć seljaštva i uništiti „kulake“. Ova ubitačna komunistička pomama bila je istovjetna kopija kolektivizacije seljaštva u SSSR-u s tragičnim posljedicama po narod i ekonomiju.

HSS u Kanadi i ovaj put najoštrije osuđuje komunistički režim u domovini i daje punu podršku vodstvu stranke na čelu s Vladkom Mačekom.

Na konvenciji se raspravljalo o radu pojedinih ogranaka, vršila se razmjena iskustava i davale upute za daljnji rad.

Izabran je i novi Glavni odbor. Dugogodišnji predsjednik odbora Zvonimir Restek nije se ponovo kandidirao za predsjednika zbog lošeg zdravlja. Na njegovo mjesto izabran je Stjepan Bradića. Ostali članovi odbora ostali su isti.

Na konvenciji je usvojen prijedlog za osnivanje Vrhovnog vijeća HSS-a u iseljenoj Hrvatskoj. To je trebao biti krovni odbor za povezivanje i koordinaciju rada svih ogranaka u Kanadi. Vijeće je trebalo poticati stvaranje novih ogranaka HSS-a. Za prvog predsjednika Vrhovnog vijeća izabran je Zvonimir Restek, u prkos lošem zdravlju, a za tajnika dr. Mladen Guinio Zorkin koji je u to vrijeme doputovao u Kanadu iz Londona.

U ljeto 1948. dolazi u Kanadu legendarni radićevac, dr. Ivan Pernar. On je bio zastupnik HSS-a u beogradskom parlamentu i preživio atentat na Stjepana Radića i HSS-ove zastupnike u lipnju 1928. Poslije Drugog svjetskog rata živi u Italiji. Kao ugledan dužnosnik stranke i dobar govornik obilazi ogranke HSS-a u istočnoj Kanadi, gdje drži govore na skupovima i priredbama koje organizira HSS.

DR. MLADEN ZORKIN I HSS U KANADI

Dr. Mladen Guinio Zorkin (1903-2007) dolazi iz ugledne dubrovačke obitelji. Studira pravo i postaje odvjetnik, kao i njegov otac. Obitelj Guinio bila je aktivno uključena u rad HSS-a u Dubrovniku. Kod njih je odsjedao Stjepan Radić kada bi obilazio dubrovački kraj po stranačkom poslu. Mladi odvjetnik dodaje svom obiteljskom imenu Guinio ime Zorkin, koje je izvedeno od imena njegove majke Zorke. Postaje član HSS-a 1932. u vrijeme studija na Sveučilištu u Zagrebu. U vrijeme rata, 1943, odlazi u partizanski pokret gdje dobiva oficirski čin i biva ranjen.

Dolaskom komunističke vlasti 1945. Zorkin bježi iz zemlje i odlazi u London. Tamo stupa u dodir s Krnjevićem i nastavlja rad u HSS-u. Zorkin stiče veliko povjerenje Krnjevića i s njim održava bliske prijateljske odnose. Njihovo prijateljstvo trajat će više od trideset godina, sve do vremena raskola u HSS-u u Kanadi.

U lipnju 1946. Zorkin se iseljava u Kanadu, najprije u Windsor a zatim u mali rudarski grad Nanaimo u provinciji British Columbia, gdje je bila velika zajednica hrvatskih rudara. Krnjević stavlja u dužnost Zorkinu da unutar HSS-a „brani kanadske seljake od komunista“. Naime, 1945. godine u Kanadu ponovo dolazi ban Ivan Šubašić koji je formirao privremenu koalicionu vladu s Titom u Jugoslaviji. Šubašić pokušava pridobiti uz sebe HSS u Kanadi. I pored početnog djelomičnog uspjeha, ipak mu to ne uspijeva. Koalicija s Titom brzo propada i komunistički režim pokazuje svoje pravo lice (i naličje). Zorkin je dobio u zadatak od Krnjevića da potiče i čuva antikomunistički duh HSS-a u Kanadi.

S vremenom Zorkin postaje uspješan poslovni čovjek. Bavi se trgovinom nekretnina i gradnjom poslovnih zgrada i trgovačkih centara.

Vodi lokalni ogranak HSS-a u Nanaimo-u i postaje dužnosnik Glavnog odbora. a1977. i predsjednik stranke.

Zorkin održava stalne veze s Krnjevićem, koji u njemu vidi svoga povjerljivog sljedbenika i mogućeg nasljednika.

Krajem sedamdesetih godina prošlog stoljeća dolazi do ideoloških razmimoilaženja između njih dvoje, glede uloge HSS-a u Kanadi. Krnjević smatra da je glavna svrha kanadskih organizacija da pomažu HSS u domovini i da je HSS u Kanadi sastavni dio domovinskog HSS-a. Zorkin želi orijentirati HSS u Kanadi prema iseljenim Hrvatima u Kanadi i zastupati njihove interese na kanadskoj političkoj sceni. Zbog oprečnih pogleda dolazi do prekida prijateljskih odnosa i raskola u stranci. Od 1978. HSS u Kanadi se cijepa na dvije frakcije, jednu vodi Zorkin a druga ostaje uz Krnjevića.

O raskolu i poražavajućim posljedicama toga spora bit će detaljno govora u posebnom poglavlju ove knjige posvećenom tom periodu.

Zbog ozbiljne mentalne nemoći (Alzheimer) koja je nastupila sa starošću Zorkin se povlači sa stranačkog podija 1985. Umire u Nanaimo-u u prosincu 2007.

SEDMA KONVENCIJA

Hamilton, 2.- 4. srpnja 1949

Krajem lipnja 1949. Krnjević dolazi po prvi put u Sjevernu Ameriku nakon Drugog svjetskog rata. Najprije ide u Washington, u posjet predsjedniku HSS-a, Vladku Mačeku. Razgovaraju o političkim prilikama u svijetu i Hrvatskoj, kao i o djelatnosti HSS-a u tuđini. Od toga vremena Krnjević prilikom svakog posjeta Kanadi odlazi u posjet i Mačeku. Njihovi međusobni odnosi bili su veoma srdačni i prijateljski, mada su ponekad imali oprečna mišljenja o nekim političkim pitanjima. Prijateljstvo između dva prvaka HSS-a održalo se sve do smrti Mačeka.

Iz Washingtona Krnjević dolazi u Hamilton na slavlje „Hrvatskog dana“ 1. srpnja 1949. Na tom skupu našlo se par tisuća Hrvata iz južnog Ontario-a i Quebec-a. Krnjević i Pernar su glavni govornici. Uspjehu toga skupa su doprinijeli nastupi folklornih i tamburaških zborova iz svih ogranaka HSS-a u regiji. Pjesma i tamburica, narodne nošnje i hrvatska mladost stvorile su poletno ozračje nacionalnog ponosa i osjećaja pripadnosti hrvatskom narodu među posjetiteljima skupa. Kod kanadskih Hrvata postojala je velika potreba za takvim ugođajima.

Sedma Konvencija HSS-a održana je u Hamiltonu, od 2.- 4. srpnja 1949. Na konvenciji sudjeluju Krnjević i Pernar. Konvencijom predsjedava Ivan Krznarić, potpredsjednik HSS-a u Kanadi. Na njoj su bili nazočni i gosti iz SAD koje je predvodio dr. Dinko Šuljak, glavni tajnik američkih ogranaka HSS-a. Petar Perković i Mladen Zorkin zastupali su Vrhovno vijeće HSS-a.

Poslije opsežne diskusije o političkim prilikama u domovini, na konvenciji je donijeta rezolucija u kojoj se osuđuje komunistički režim kao nedemokratski društveni poredak u kojem vlada diktatura povlaštene komunističke klike. Traže se slobodni izbori i

stvaranje Hrvatske seljačke republike. Konvencija daje punu potporu vodstvu HSS-a kao glavnom čimbeniku u borbi za slobodu Hrvatske.

Ova rezolucija upućena je Harry Truman-u, predsjedniku SAD, Clement-u Attlee-u, premijeru Velike Britanije, kao i šefu britanske oporbe Winston-Churchill-u, zatim Louis St.Laurent-u, premijeru Kanade i Robert-u Schuman-u, predsjedniku francuske vlade. Ovakva praksa slanja pozdrava i rezolucija vodećim političarima zapadnih zemalja od strane Glavnog odbora HSS-a u Kanadi nastavlja se još dugi niz godina. Učinkovitost ovih dopisa bila je vjerojatno minimalna, ali je bila službeni akt o političkim prilikama u Hrvatskoj, koji je ostao registriran u diplomatskim analima zapadnih zemalja.

Konvencija je ocijenila djelatnost kanadskih ogranaka kao veoma uspješnom. Članstvo u stranci je u stalnom porastu i svi ogranci uspješno financijski posluju.

Vijećanje je održano bez proceduralnih poteškoća i ispada.

Novi Glavni odbor ima ovaj sastav: Stjepan Bradica, predsjednik, Ivan Krznarić, Ivan Herceg, Juraj Canjar, Vinko Ivanović i Joso Nikšić, potpredsjednici; Ivan Škacan, Franjo Iviček i Dragutin Fudurić, tajnici; Josip Dravoj, Mirko Škarjak i Marica Zonka, blagajnici.

Poslije konvencije Krnjević posjećuje većinu ogranka u južnom Ontario-u.

Članstvo HSS-a u Kanadi činili su skoro isključivo tvornički radnici i rudari, koji su izdašno materijalno pomagali stranačku djelatnost od svojih skromnih primanja. Poslovno uspješni Hrvati i hrvatska inteligencija nisu u većem broju našli svoje mjesto među „seljacima“. Razlozi za to su bili mnogobrojni, ali uglavnom su se svodili na oprečnost u gledanju na program, organizaciju i poslovanje stranke.

PEDESETE GODINE DVADESETOG STOLJEĆA

Osmo konvencija, Schumacher, 25. i 26. svibanj 1952.

Deveta konvencija, Windsor, 30.srpnja - 1. kolovoz 1955.

Deseta konvencija, Toronto, 30.kolovoz - 1. rujan 1958.

Šesto desetljeće prošlog stoljeća obilježeno je u povijesti HSS-a u Kanadi kao period daljnjeg rasta stranke. Na Osmoj konvenciji 1952. godine bili su registrirani delegati iz 12 muških i 5 ženskih ogranaka. Taj se broj povećao na 13 muških i 5 ženskih ogranaka na Devetoj konvenciji 1955. godine. Na Desetoj konvenciji održanoj u Torontu 1958. godine bili su nazočni delegati iz 17 muških i 6 ženskih organizacija. U to vrijeme upotrebljavala se riječ organizacija, a ne ogranak. Naziv ogranak počeo se koristiti tek devedesetih godina, kada se svijest o čistoći hrvatskog jezika uzdigla na novu razinu. Članstvo u ograncima brojno je poraslo. Od novoosnovanih ogranaka u toku šestog desetljeća prošlog stoljeća treba istaći posebno dva ogranka i to u Vancouver-u, u provinciji British Columbia i Calgary-u, u Alberti. Prvi ogranak HSS u Vancouver-u bio je osnovan još u listopadu 1931, ali se nije uspio održati zbog malog broja Hrvata u tom gradu, pa se brzo nakon osnutka i ugasio. Današnji ogranak zaživio je 25. studenog 1951.

Ogranak „Matija Gubec“ u Calgary-u osnovan je u proljeće 1959. Oba ogranka bila su od samog početka snažna središta HSS-a.

U to vrijeme u političkom životu Hrvata u Kanadi djelovali su pored HSS-a, komunisti i ultranacionalisti (kako su se onda popularno nazivali ustaše). Sučeljavanje s ultranacionalistima nikada nije bilo dio nekog unaprijed smišljenog programa. To su obično bili lokalni sukobi verbalnog karaktera. Na skupovima ili priredbama koje je priređivao HSS znalo bi se naći po nekoliko osoba, koji su poslije par čaša vina, glasno remetili red i mir. Takvi su bili brzo izolirani i odstranjeni. Ponekad se dogodilo da su se u jednoj hrvatskoj zajednici priređivale dvije priredbe (HSS i ustaše) u isto vrijeme, s namjerom da se odvrati publika i naškodi protivniku. Besmisao takvih poduhvata kao i materijalna šteta nanesena i jednima i drugima brzo je eliminirala takvu praksu. S vremenom se stvorila dobra koordinacija i redosljed priredbi na obostranu korist. Pod kraj šesdesetih godina dolazilo bi i do zajedničkih nastupa „za moralno jedinstvo hrvatske emigracije“.

Sukob s komunistima imao je drugačiji karakter. To je bio izgrađen program špijuniranja i rovarjenja unutar ogranaka koje su činili uhode plaćene od UDBA-e, jugoslavenske špijunske organizacije. Sve aktivnosti komunističke bile su dirigitirane preko konzularnih ispostava i jugoslavenske ambasade u Ottawi. Takvo stanje iziskivalo je posebnu budnost vodstva ogranaka prilikom odabira novih članova.

U razdoblju između osme i desete konvencije (1952-1962) čelni ljudi koji su vodili HSS nisu se mijenjali. Na čelu stranke je bio Stjepan Bradica, tvornički radnik iz Hamilton-a. Izabran je za predsjednika HSS-a na šestoj konvenciji 1946 i ostao na tom položaju sve do 1965, dakle 19 godina. Ova praksa da jedna osoba drži položaj predsjednika skoro doživotno preuzeta je od domovinskog HSS-a. Jedno od obilježja HSS-a, kao političke stranke, bilo je da je predsjednik imao odlučujuću i zadnju riječ u donošenju odluka i da je ostajao na položaju predsjednika sve do smrti. S ovom praksom pri izboru predsjednika prestalo se 2004. godine, kada je na Izornoj skupštini stranke predsjednik Zlat-

ko Tomčić bio smijenjen demokratskim glasovanjem. U Kanadi predsjednici su se redovito smijenjivali od 1974. kada je Ivana Krznarića zamijenio Mladen Zorkin.

Slično se događalo i drugim vodećim dužnosnicima stranke. Ivan Škacan bio je tajnik HSS-a od 1933-1961, a Josip Dravoj bio je blagajnik HSS-a od 1942-1968. Biranje predsjednika, tajnika i blagajnika na dugi period pokazao se pogodan za neometani i kontinuirani rad odbora. Ovaj ustroj odbora stvorio je grupu požrtvovnih ljudi koji su pored svoga teškog radničkog života volontirali svoje slobodno vrijeme za stranku, te složno i uspješno provodili program stranke bez većih potresa i prepreka. Na kraju svojih izvješća na stranačkim skupovima neizbježno bi naglašavali da nisu vični tom poslu, ali su radili zdušno i kako su to najbolje znali i umjeli. Ako su napravili koju grešku, naglašavali su, da ona nije bila hotimična, već zbog njihovih nedostataka ili drugih razloga. Njihova spontanost, iskrenost i poštenje u vođenju stranke stvarali su im ugled i respekt među članovima. To ne znači da nisu imali poteškoća u radu, već da su znali uspješno rješavati, predvidjeti i izbjeći poteškoće svojim „seljačkim“ zdravim razumom. Uvijek su govorili, tko radi taj i griješi, pa ako su zgriješili, tražili su da im se oprost.

Evo nekih tema o kojima se raspravljalo na sve tri konvencije. Predsjednik Stjepan Bradica u izvješćima govori o „našim doseljenicima“. Ovdje misli na poslijeratne izbjeglice koje su se pedesetih godina u velikom broju doseljavali u Kanadu iz izbjegličkih logora u Italiji, Austriji i Francuskoj. To su uglavnom bili desno orijentirani mladi Hrvati koji su pobjegli iz Hrvatske zbog komunističkog režima. Povremeno su znali ometati rad ogranaka HSS-a, jer su smatrali da HSS nije dovoljno politički radikaln. Bradica traži da se prema njima treba biti snošljiv i širokogrudan, te izbjegavati nepotrebne konfrontacije. Njih treba „obrađivati“ jer u metežu rata nisu imali priliku biti izloženi nauku braće Radić i postati pristaše HSS-a.

Na windsorskoj konvenciji Bradica govori o proslavi 50-te obljetnice osnutka HSS-a i 75-tog rođendana Vladka Mačeka. Glavni odbor HSS-a u Kanadi, zajedno s vodstvom HSS-a u SAD, Belgiji, Argentini i Urugvaju izdali su „Poruku iseljenoj Hrvatskoj u slobodnom svijetu“ u kojoj se zahtijeva da se ovaj važan datum dostojno proslavi. U Kanadi proslava je bila vezana uz slavlje „Hrvatskog dana“ u Hamiltonu i Schumacher-u u srpnju 1954. Bradica i Krnjević odlazi na te skupove, kao i na slavlje obljetnice u Windsor-u i Sudbury-u, gdje oboje govore o povijesnom značenju HSS-a.

Na konvenciji u Torontu proslavila se 30-ta obljetnica smrti Stjepana Radića. U prigodnom govoru Stjepan Bradica zanosnim riječima veliča osnivača i prvog predsjednika HSS-a, Stjepana Radića.

Kao izaslanik Glavnog odbora Stjepan Bradica sudjelovao je na Četvrtom kongresu „Međunarodne seljačke unije“ u New York-u 1954. godine. Vladko Maček bio je jedan od osnivača i dužnosnik ove organizacije. Sudjelovanje kanadske organizacije HSS-a bio je znak priznanja stranci za rad među hrvatskim iseljenicima.

U lipnju 1955. povodom krunidbe kraljice Elizabeth-e II, odlikovani su srebrnim medaljama vrijedni pojedinci i organizacije koji su se istakli radom za dobrobit Kanade. Na prijedlog kanadske vlade, HSS u Kanadi odlikovan je za prosvjetni i humanitarni rad među Hrvatima u Kanadi.

Na sve tri konvencije raspravljalo se o „Hrvatskom glasu“ službenom glasilu HSS-a koji je proslavio 25-tu obljetnicu izlaženja u travnju 1954. U svom izvješću Bradica tvrdi da bez „Hrvatskog glasa“ HSS u Kanadi ne bi bio ono što je danas. List nam je potreban „kao oko u glavi“. Zbog financijskih poteškoća, već na schumacherskom skupu bilo je odlučeno da se listu dade jednokratna godišnja pomoć od \$600. Taj se novac trebao skupiti od svih ogranaka proporcionalno prema broju članova. Međutim, to je bilo teško izvodivo, te se odlučilo jednom godišnje pomoć isplatiti iz „Fonda dr. Vladka Mačeka“.

Petar Stanković, urednik „Hrvatskog glasa“, govorio je o poteškoćama u vođenju i tiskanju jednog etničkog lista. Sebe naziva ministrom propagande u HSS-u. Kao urednik glasila, prvi je na meti za napade od strane neprijatelja stranke. Tehnički posao oko uređivanja, tiskanja i distribucije lista iziskuje puno vremena i velike žrtve, a donosi mu „čedne“ prihode. Honoriranje stalnih suradnika je minimalno i nedostatno. Tu se ne može puno pomoći, jer novaca nikada nema dovoljno. Ipak, Stanković tvrdi da je „Hrvatski glas“ najpopularniji list u hrvatskom iseljeništvu s distribucijom po čitavom svijetu gdje žive Hrvati.

Stjepan Bradica poziva delegate na pretplatu i na druge hrvatske novine naklonjene HSS-u, kao što su „Hrvatska riječ“ u Belgiji i „Američki hrvatski glasnik“ u Chicagu. Njegov je zaključak da što više novina imamo to smo politički jači.

U Bradicinim govorima uvijek se spominjala „naša omladina“. Briga za mladež bila je od životne važnosti za stranku. Otudjivanje mladeži od svojih korijena znači i njezin gubitak za HSS. U prvom redu on misli na djecu hrvatskih roditelja koja su se rodila, odgojila i školovala u Kanadi. Obiteljski dom je mjesto gdje se čuva hrvatski jezik, kultura i baština. Važnu ulogu u tome ima kulturno prosvjetna djelatnost u okviru HSS-a. Djeca koja su došla sa svojim roditeljima u Kanadu poslije rata nisu imali priliku biti izložena radićevskoj ideologiji. Njima treba posvetiti najveću pažnju.

Mlade se može pridobiti samo s programom koji njih živo zanima. Za tu svrhu treba ih okupljati u folklornim, pjevačkim, tamburaškim i dramskim grupama, te sportskim društvima, gdje mogu sresti svoje vršnjake i s njima se družiti.

Na sve tri konvencije raspravljalo se o hrvatskim domovima u vlasništvu HSS-a. Ukupno ih je 6 i to u slijedećim mjestima: Sudbury –u, Schumacher-u, Kirkland Lake-u, Windsoru, Vancouver-u i Torontu. Dom u Torontu svečano je otvoren 11. veljače 1956. Dom je sagrađen sredstvima torontskog ogranka HSS-a, uz

novčanu pomoć Glavnog odbora HSS-a. Održavanje i vođenje hrvatskih domova iziskuje veliko požrtvovanje članova lokalnih ogranaka. Domovi služe kao društvena i kulturna središta za okupljanje Hrvata. U njima se održavaju skupovi HSS-a. To su i mjesta gdje djeluju kulturno-prosvjetna društva, folklorne grupe, tamburaški i pjevački zborovi. Domovi se iznajmljuju i za privatne i društvene prigode (svadbe, krstitke i druga obiteljska slavlja) unutar hrvatske zajednice, kao i stranim organizacijama i pojedincima za društvene i poslovne svrhe.

Na svim domovima uvijek se vije hrvatska zastava.

Za vrijeme svoga predsjedničkog mandata Bradica obilazi ogranke širom Kanade. Ovi posjeti pružaju priliku za upoznavanje uvjeta pod kojim ogranci rade i kako gospodare imovinom. U isto vrijeme oni su i neka vrsta nadzora stranačke imovine. Naime, svi su domovi registrirani kao vlasništvo Glavnog odbora HSS-a. U pravnom pogledu odbor je bio odgovoran za uredno financijsko poslovanje doma, kao i za dugove koji bi nastali ako dom nije uspješno poslovao. U ograncima koji nisu imali domove trebalo je povremeno dobiti uvid u pravovaljanost financijskog poslovanja. Prema pravilniku stranke, svaki ogranak je imao nadzorni odbor za kontrolu financija, da bi se izbjegle pronevjere i zlouporaba novčanih sredstava.

Posjeti predsjednika Glavnog odbora ograncima održavaju se i danas. Obično je vezan za proslavu obljetnica ili neku drugu svečanu priliku, na kojoj predsjednik drži prigodni govor. Osobni susreti i prijateljsko druženje s članstvom ima važnu ulogu u zbližavanju i stvaranju povjerenja između Glavnog odbora i članstva.

U srpnju 1954. godine Stjepan Bradica u društvu s dr. Josipom Torbarom dolazi u posjet montrealском ogranku, gdje je u to vrijeme došlo do manjeg sukoba između jednog dijela članstva i vodstva ogranka. Posredovanjem predsjednika taj se sukob brzo riješio na veliko zadovoljstvo svih članova.

U srpnju 1957. Bradica putuje na zapad Kanade u posjetu ograncima u Port Arthur-u i Winnipeg-u. Iza toga obilazi ogranke na pacifičkoj obali Kanade (Vancouver, Nanaimo). Zbog velike geografske udaljenosti suradnja ovih ogranaka s Glavnim odborom bila je uvijek otežana. Taj problem uspješno je riješen u novije vrijeme razvojem dostupnog i jeftinog zračnog prometa.

Izješća glavnog tajnika Ivana Škacana sadrže podatke o svim oblicima vođenja i rada stranke (članstvo, domovi, priredbe i financije ogranaka). U to vrijeme SAD i SSSR vrše probne eksplozije atomskih i hidrogenskih bombi. Škacan mudro piše: „Živimo u vrlo ozbiljnim vremenima, u vremenima atomske energije, u kojim se brojčano veliki narodi boje za svoj opstanak. Mi smo Hrvati mali narod i ako kao takvi nećemo sami o sebi voditi računa, i ako se ne ujedinito u zajedničkoj borbi za spas i dobro naše rođene Hrvatske, u ovom međunarodnom metežu, lahko bi nestali kao narod s tisućgodišnjom poviješću“.

Kod njega je bila, uvijek, naglašena osobna skromnost i isprika da su on, kao i svi drugi u vodstvu stranke „djeca seljačkih roditelja, rođenih u seljačkoj potleušici pokrivenoj škropom. Mi smo djeca pluga i motike s jednostavnom pučkom školom i kao takvi ne posjedujemo dovoljno znanja da bi jednu ovakvu narodnu stvar mogli voditi u potpunoj ispravnosti“. Ocjenjujući njihov rad u današnje vrijeme može se reći da je taj rad bio i više nego ispravan i uspješan. Stranka opstojala i prosperirala od nesebičnog dobrovoljnog rada i novčanih doprinosa njezinog članstva.

Na početku 21. stoljeća taj duh živi i danas među članovima HSS-a u Kanadi.

Blagajničko izvješće glavnog blagajnika Josipa Dravoja svodilo se na brojke, o tome koliko je novaca došlo i koliko izašlo iz blagajne Glavnog odbora. Na primjer, 30. lipnja 1957. u blagajni odbora bilo \$24,667.74. Pored redovnih rashoda iz blagajne je upućena novčana pomoć hrvatskim izbjeglicama iz Europe, hrvatskoj crkvi u Torontu i Hamiltonu, hrvatskim nogometnim klubovima u Torontu i Hamiltonu.

Izvrješće nadzornog odbora uvijek je bilo sumarno i kratko i svodilo se na izjavu da u radu blagajnika, predsjednika i tajnika nije bilo financijskih nepravilnosti ni prekršaja. Interesantno je da se članovi tog odbora nisu godinama mijenjali. Juraj Boras, Janko Lovrinić i Stjepan Ivok bili su članovi nadzornog odbora skoro dva desetljeća. Janko Lovrinić izabran je u nadzorni odbor na Šestoj konvenciji HSS-a 1946. i ostao u odboru gotovo četrdeset godina. U jednom napisu „Hrvatskom glasu“ iz 1987. Lovrinić tvrdi da je ideja za osnivanje „Fonda dr. Vladka Mačeka za slobodnu Hrvatsku“ potekla od njega na Šestoj konvenciji održanoj u Windsoru 1946. Kako o osnivanju fonda nema drugih podataka u arhivama Glavnog odbora, ovaj napis Janka Lovrinića treba uzeti kao vjerodostojan dokument, mada se kasnije ideja o osnutku fonda pripisivala Jurju Krnjeviću, koji nije sudjelovao na konvenciji u Windsoru.

Izvrješća prosvjetnog odbora govore o kulturno-prosvjetnom radu po ograncima. Na osmoj i devetoj konvenciji izvrješće kulturno-prosvjetnog odbora je veoma oskudno. Prikaz govori o izdavanju gramofonske ploče o lipanjskim žrtvama, atentatu na Stjepana Radića i druge zastupnike HSS-a u beogradskom parlamentu. Isto tako spominje se izrada filma o HSS-u u Kanadi, koji je bio prikazan u svim ograncima. Nažalost film i gramofonska ploča nisu sačuvani do danas. Glavni odbor je tiskao spomen knjigu o dobrotvornim akcijama koje su poduzete od strane HSS-a s listom svih donatora.

Arhivi ogranaka i Glavnog odbora nisu bili uredno vođeni niti su imali stalno mjesto za pohranu. Jedan dio dokumentacije o radu HSS-a nepovratno je izgubljen zbog nemara. Međutim, glavnina dokumenata sačuvana je u arhivama domova, kao i u ostavštini pojedinih dužnosnika stranke (ostavština Đure Đurkovića, Josipa Šunića i nekih drugih).

Na desetoj konvenciji izvrješće prosvjetnog odbora je veoma opširno. Predsjednik odbora Božidar Škrobica govori o os-

nivanju Hrvatskog narodnog radio sata u Torontu. Radio sat na lokalnim radiostanicama bio je jedan od najpopularnijih oblika informiranja u hrvatskim zajednicama po Kanadi i SAD. Financiranje radio sata ovisilo je isključivo o oglasima slušatelja. Poslovna umješnost voditelja, broj slušatelja, te sadržaj programa (većinom narodne pjesme i popularna glazba) bili su faktori od kojih je ovisio poslovni uspjeh radio sata.

Tajnik prosvjetnog odbora Josip Šunić govori o osnivanju tamburaških, pjevačkih i folklornih grupa u Windsoru, Vancouver-u i Montreal-u. On je osnovao tamburašku i folklornu skupinu u montrealском ogranku. Kako Montreal nije imao hrvatskog doma, iznajmljene su prostorije za uvježbavanje. Šunić je dobavljao instrumente (tambure), raspačavao hrvatski tisak i knjige. S velikom menadžerskom umješnošću organizira nastupe folklornih i tamburaških zborova na priredbama HSS-a kao i na smotrama i natjecanjima u okviru folklornih festivala.

Od 1951. godine kada je došao u Montreal Josip Šunić postaje najaktivniji član u društvenom životu hrvatske zajednice. Ističe se svojim nesebičnim pomaganjem novodošlih hrvatskih doseljenika i traženju zaposlenja za njih. Bez veće školske sprema (po zanimanju je bio kovač) ali s velikim organizatorskim sposobnostima, Šunić ostavlja snažan biljeg na život Hrvata u Montreal-u. U Hrvatskoj imao je veoma buran život kao radićevac i politički aktivista. Zbog sudjelovanja u atentatu na novinara Ristovića u kolovozu 1928. osuđen je na 12 godina robije koju je izdržao u poznatoj tamnici za političke okrivljenike u Srijemskoj Mitrovici. Tamo se sreo s Josipom Brozom i Mošom Pijade. Komunističke ideje ovih uznika nisu utjecale na mladog radićevca. Poslije rata bježi u Francusku i Kanadu. Za sobom je ostavio obilnu dokumentaciju o sebi i HSS-u koja bi mogla poslužiti za pisanje životopisa ovog veoma osobitog i zaslužnog Hrvata.

Poticaj za osnivanje ženskih ogranaka došao je iz domovine. Tamo su postojali ženski ogranci HSS-a pod imenom „Hr-

vatsko srce“. Program rada ženskih ogranaka bio je sukladan programu muških organizacija sa posebnim naglaskom na tematici posvećenju hrvatskoj obitelji, zdravlju i odgoju djece, te održavanju hrvatske seljačke tradicije i baštine. Procvat u radu kanadskih ženskih ogranaka dogodio se pedesetih i šezdesetih godina prošlog stoljeća. Danas ne postoji nijedan ženski ogranak HSS-a u Kanadi.

Na desetoj konvenciji donesena je odluka da se od kanadskih vlasti traži otvaranje kanadskog konzulata u Zagrebu, te olakša dobivanje kanadskih viza za posjetu Kanadi. Međutim, to nije išlo brzo, tako da je konzularna služba za izdavanje kanadskih viza počela je s radom tek 2006.

Povodom tridesete obljetnice smrti Stjepana Radića ogranak u Vancouver-u predlaže osnivanje fonda za podizanje spomenika Stjepanu Radiću. Do ostvarenja ovog poduhvata došlo je tek 2007. godine. Na uglu Jurišićeve i Petrinjske ulice otkriven je spomenik Stjepanu Radiću, rad akademskog kipara Zorana Jurića.

Ne može se izbjeći usporedba da je za spomenik Stjepanu Radiću u Zagrebu trebalo proći skoro osamdeset godina od njegove smrti, dok su se spomenici maršalu Josipu Brozu Titu dizali posvuda još za života toga diktatora.

Na svim konvencijama HSS-a delegate su pozdravljali gosti iz inozemstva, te su se čitali pozdravni telegrami istaknutih dužnosnika HSS-a i organizacija iz čitavog svijeta. Na devetoj konvenciji bili su nazočni slijedeći gosti iz SAD: Juraj Šimunović, tajnik američkih organizacija HSS-a, Stjepan Gaži, dr. Dinko Šuljak, ing. Branko Vučković, dr. Josip Torbar, Nikola Šarić, Stjepan Zelenika i drugi.

Na desetoj konvenciji bio je nazočan samo Juraj Šimunović. Kao gost na konvenciju došao je i „stari i vrli borac za našu stvar“ Vjekoslav Kunić iz Montreala. Pozdravio je konvenciju i pohvalio „iskren i požrtvovan rad“ novog tajnika montrealskog ogranka Josipa Šunića. Vjekoslav Kunić bio je jedan od prvaka HSS-a u

Kanadi, koji je posvetio čitav svoj aktivni vijek stranci. On ostaje u analima kao uzoran i ugledan dužnosnik stranke.

U duhu vremena, retorika govornika na konvencijama obilovala je biranim riječima, pompoznim usklikima na početku i na kraju izlaganja. Većina govornika počinjala je sa slijedećim riječima: "Slavna konvencijo!", završavala usklikom „Živjela Hrvatska seljačka stranka“ i „Vjera u Boga i seljačka sloga“.

Zatim su bili pozdravljeni drugi gosti na konvenciji. Na prvom mjestu je bio Juraj Krnjević, koji je bio nazočan skoro na svim konvencijama poslije Drugog svjetskog rata. Kao tajnik domovinskog HSS-a on je oličavao vrhovni autoritet vodstva HSS-a. Često je oslovljavan kao „desna ruka prognanika starine, predsjednika dr. Vladka Mačeka“. U kanadskim ograncima HSS-a imao je savjetodavnu ulogu i bio je arbitar u rješavanju sporova i neslaganja između članova Glavnog odbora. U svojim dugim izlaganjima govorio je o svjetskoj političkoj situaciji, političkim prilikama u domovini, ulozi HSS-a u borbi za stvaranje neovisne hrvatske države. Krnjević je obično bio predsjedavajući u odborima za rezolucije i program HSS-a, sudjelovao je u raspravama o promjenama pravilnika stranke kao i u nominiranju vodećih dužnosnika. Vrlo često davao je praktične savjete kako riješiti organizacione poteškoće u ograncima. Pisao je rezolucije sa konvencije i slao ih državnici zapadnih zemalja. Sa desete konvencije poslani su pozdravi i rezolucije slijedećim državnici: H. Mc Millan-u, premijeru U.K., J. Diefenbacher-u, premijeru Kanade, D. Eisenhower-u, predsjedniku SAD, Ujedinjenim nacijama u New York-u, K. Frost-u, ondašnjem premijeru provincije Ontario. Pozdravi su poslani i hrvatskim državnici i uglednicima: Vladku Mačeku, Augustu Košutiću, kardinalu Alojziju Stepincu, te organizacijama: HSS-u na Pacifiku, Društvu bosansko-hercegovačkih Hrvata-Muslimana u Engleskoj i drugima.

Na završnoj sjednici konvencije na govornicu dolazi Petar Perković, rudar iz Noranda-e, predsjednik Vrhovnog vijeća

HSS-a u Kanadi. On govori o radu Vrhovnog vijeća, kao koordinacijskog tijela stranke, za vrijeme rata. Tajnik Vrhovnog vijeća, Mladen Zorkin nije bio nazočan na konvenciji. O radu Vijeća govorio je i Krnjević. Istakao je njegovu važnu ulogu za rad stranke, te se zahvalio članovima vijeća na uloženom trudu.

Krnjević je govorio i o hrvatskim izbjeglicama u zapadnoj Europi, među kojima se nalazio znatan broj studenata. Predlaže da HSS u Kanadi odobri dvije jednokratne stipendije tim studentima kao pomoć. Na prijedlog Petra Stankovića odobreno je 5 jednokratnih stipendija.

Krnjević predlaže da se englesko ime stranke, Croatian Peasant Party of Canada, izmjeni u Croatian Peasant Society. Ime Croatian Peasant Party podrazumijeva organizaciju koja se bavi političkom aktivnošću na kanadskom tlu, što bi moglo dovesti stranku u konflikt s kanadskim zakonima. HSS u Kanadi, zaista, nije imala nikakovu ulogu u političkom životu u Kanadi, već je, uvijek, bila hrvatska domoljubna udruga. Ovu izmjenu imena nisu tražile kanadske vlasti, već je to bila predostrožnost od strane vodstva HSS-a. Pet godina kasnije počelo se ponovno koristiti pređašnje ime Croatian Peasant Party of Canada koje je i danas u upotrebi.

Za uspješan rad Glavnog odbora u protekle tri godine odlučeno je da se dodijele nagrade u iznosu od \$150, predsjedniku, tajniku i blagajniku Glavnog odbora. Delegati na konvenciji primili su dnevnicu od \$10 na dan i plaćene putne troškove.

Na kraju konvencije prišlo se izboru novog Glavnog odbora. Za predsjednika je izabran Stjepan Bradica, za tajnika Ivan Škacan i za blagajnika Josip Dravoj. Ostali vodeći članovi odbora ostali su uglavnom isti.

Konvencija je zaključena pjevanjem hrvatske himne.

Odmah poslije Devete konvencije raspušteno je Vrhovno vijeće HSS-a, osnovano na Šestoj konvenciji 1946. Njegova svrha bila je

koordinacija rada ogranaka, kao i osnivanje novih ogranaka. Prvi predsjednik Vijeća bio je Zvonimir Restek. Poslije njegove smrti, naslijedio ga je Petar Perković. Razlog za raspuštanje bilo je nezadovoljstvo vodstva stranke. Maček je osobno zabranio rad Vijeća, jer u strukturi domovinskog HSS-a nije postojalo takovo tijelo. Na Mačekovu zabranu Zorkin reagira pasivnim otporom, jer je htio imati vidniju ulogu u stranci. Dugi niz godina pretendirao je na mjesto predsjednika. „Stara garda“ na čelu stranke uspješno je spriječila svaki pokušaj njegove kandidature. Na konvenciji u Torontu 1965. Krnjević je predložio Zorkina za predsjednika stranke. Međutim, na to mjesto bio je izabran veoma popularni radićevac iz Schumachera, Ivan Krznarić.

Poslije raspuštanja Vrhovnog vijeća, Zorkin osniva Međunarodnu ligu Hrvatskog seljačkog pokreta za Pacific (International Pacific League of the Croatian Peasant Movement) u kojoj ima titulu međunarodnog predsjednika (International President). Tajnik Lige bio je Ivan Jandrešić iz Portland-a, blagajnik Josip Nikšić iz Vancouver-a. Ostali članovi odbora bili su iz Vancouver-a : Josip Ivšić i Đuro Đurković, a iz Los Angeles-a: Josip Čelik. U sastav Lige ušli su ogranci iz Portland-a, Los Angeles-a, Vancouver-a i Nanaimo-a. Zaglavlje njihove stranačke korespondencije nosilo je pored naslova HSS-a i dodatnu rečenicu na engleskom „Also members of International Pacific League of Croatian Peasant Movement“. Svrha Lige je bila uska suradnja ogranaka na Pacifiku, koji su zbog geografske udaljenosti bili izolirani od ogranaka na istoku. S vremenom, ta suradnja je postaje veoma plodna. Prvi Hrvatski dan u Vancouver-u u lipnju 1958. imao je naziv Prvi Hrvatski dan na Pacifiku. Članovi HSS-a iz SAD dolaze na priredbe HSS-a u Kanadi, a kanadski radićevci odlaze na priredbe američkih kolega. Zorkin je redovito bio glavni govornik na američkim priredbama i piknicima. U pismenoj ostavštini Mate Gabrića, dugogodišnjeg predsjednika Hrvatskog republikanskog seljačkog kluba u Los Angeles-u našao sam hrpu

fotografija snimljenih na stranačkim skupovima na pacifičkoj obali Amerike i Kanade Do koje mjere se ta suradnja razvila ilustrira podizanje spomen ploče na izletištu portlanskog ogranka na kojoj je upisano da je internacionalni predsjednik HSS-a za Pacifik, dr Mladen Zorkin bio glavni govornik na Hrvatskom danu u Portland-u, svake godine od 1952-1962. U tom razdoblju Glavni odbor HSS-a u Kanadi imao je veoma pozitivan stav prema radu Lige. Na kraju Desete konvencije među telegramima upućenim različitim organizacijama bio je i telegram upućen Ligi HSS-a na Pacifiku.

Vodstvo domovinskog HSS-a nikada nije odobrilo formiranje Lige. Titula međunarodnog predsjednika koju je sebi dao Zorkin nije bila službeno odobrena. Radi toga Liga je bila raspuštena, 1963. Prema izjavama starih radićevaca, raspuštanje Vrhovnog vijeća i Lige za Pacifik naredio je Vladko Maček. Obustavom rada Lige postaje jasno što je Zorkin želio postići, a što je Vodstvo stranke bilo spremno tolerirati.

Dolazak Krnjevića na Desetu konvenciju HSS-a u Torontu bila je prilika za obilazak ogranaka HSS-a na istoku i na zapadu Kanade i SAD. Svoju turneju po Americi on je započeo u Washingtonu gdje je posjetio predsjednika Mačeka. Iza toga odlazi u Welland gdje je nastupio kao glavni govornik na Hrvatskom danu za južni Ontario, 1. srpnja 1958. Tjedan dana kasnije govori na Hrvatskom danu u Schumacher-u na sjeveru provincije Ontario. 25. srpnja 1958. dolazi u Montreal na proslavu 25. obljetnice montrealškog ogranka. Poslije Desete Konvencije u Torontu slijedi posjeta Los Angeles-u gdje se, 7. rujna 1958. slavila 35. obljetnica lokalnog ogranka. Na proslavi bili su kao uzvanici guverner Kalifornije, J.G. Knight i gradonačelnik Los Angeles-a, N. Paulson, Za ovu priliku gradonačelnik Los Angeles-a izdaje proklamaciju u kojoj svečano proglašava, 7. rujna 1958. kao „Croatian Republic Day“. U toj proklamaciji govori se o HSS-u kao organizaciji koja vodi borbu za demokratska prava i slobodu hrvatskog naroda. U njoj

se nalazi ova izjava: „Ta se borba nastavlja sve do danas. Ona je uperena protiv okrutnosti represije i ugnjetavanja komunističkog režima i svih njegovih zala („and all its evils“).“ Na proslavi koja je održana na izletištu Hrvatskog republikanskog seljačkog kluba iz Los Angeles-a bilo je 3000 Hrvata.

Poslije Los Angeles-a, Krnjević odlazi za Portland, gdje se 12. rujna 1958. održava „Hrvatski dan“. Prvi hrvatski dan na Pacifiku u Vancouver-u održan je 14. rujna 1958. U okružnici ograncima HSS-a u Kanadi, predsjednik vancouverskog ogranka Đuro Đurković se zahvaljuje na novčanoj pomoći koja je za tu priliku sakupljena od ogranka na istoku Kanade. U organizaciji prvog velikog skupa u Vancouver-u sudjelovali su još i ogranci iz Nanaimo-a, Portland-a i Los Angeles-a. „Hrvatski dan“ u Vancouver-u održava svake godine sve do danas. Poslije Vancouver-a Krnjević posjećuje Winnipeg, gdje drži poznati govor o svrsi i poslanju HSS-a. Iza toga slijedi posjet ograncima na sjeveru Ontario-a, u Port Arthur-u, Kirkland Lake-u i Larder Lake-u.

Od 1958. Krnjević dolazi redovito jednom godišnje na obilazak kanadskih ogranka. Na kraju ili početku putovanja obvezatno posjećuje Mačeka u Washington-u. Novčana pomoć koju je dobivao od ogranka korisno je dopunjavala mizerna primanja dobivena od britanskih vlasti.

ŠEZDESETE GODINE DVADESETOG STOLJEĆA

Jedanaesta konvencija, Toronto, 1.- 4. rujna 1961.
Dvanaesta konvencija, Toronto, 15. svibnja 1964. odgođena
Trinaesta konvencija, Toronto, 22. svibnja 1965.
Četrnaesta konvencija, Toronto, 23. svibnja 1968.

Kraj pedesetih i šezdesete godine prošlog stoljeća mogao bi se nazvati „zlatnim“ dobom HSS-a u Kanadi. U to vrijeme HSS u Kanadi ima čak 36 ogrankaka. Određeni broj ogrankaka bili su osnovani u mjestima s malim brojem hrvatskog življa, pa su se takovi ogranci gasili s odlaskom ili smrću glavne osobe koja je vodila ogranak. Međutim, u većim gradovima članstvo u ograncima bilo je brojno. Na sjednicama lokalnog ogranka u Torontu znalo je biti nazočno više od 200 članova. Ukupan broj članova u HSS-u u Kanadi u to vrijeme dosiže preko 2000 što ga čini najjačom hrvatskom političkom organizacijom u dijaspori.

Rad na kulturno-prosvjetnom polju je glavna djelatnost ogrankaka HSS-a. Skoro svi imaju tamburaške, folklorne i pjevačke grupe. U manjim gradovima bilo je poteškoća naći učitelje za narodne plesove i tamburašku glazbu. Predsjednik i tajnik Glavnog prosvjetnog odbora imali su ulogu koordinatora koji je tražio pogodne osobe za učitelje tamburaške glazbe. Kako su većina tamburaša bili samouki i bez formalnog muzičkog obrazovanja to se većinom sviralo po sluhu. Uz redovito prakticiranje neki od tih tamburaških zborova postigli su zavidnu razinu mu-

ziciranja. Slično je bilo i s pjevačkim zborovima. U većim ograncima postojale su i dramske grupe. Glavni odbor se brinuo za nabavku instrumenata, nošnji i drugih rekvizita za novoosnovane skupine. Neki ogranci imali su knjižnice s hrvatskim knjigama. U svakom ogranku jedan član bio je zadužen za skupljanje predbrojki i distribuciju „Hrvatskog glasa“ i drugog iseljeničkog tiska (knjige, časopisi, zbornici i kalendari).

U Vancouver-u, Montreal-u, Torontu, Windsoru i Calgary-u postojali su i nogometni klubovi u okviru HSS-a. Svi su nosili ime „Croatia“ i bili veoma popularni među kanadaskim Hrvatima.

Ogranci HSS-a redovito su priređivali zabave, čajanke, plesove, piknike, smotre folklornih, tamburaških i pjevačkih zborova. Isto tako sudjelovali na priredbama koje su organizirale druga hrvatska društva. Često su se održavale folklorne smotre etničkih manjina (Mađari, Slovenci, Talijani, Nijemci, Makedonci) na kojima su Hrvati bili neizostavni gosti.

JEDANAESTA KONVENCIJA

Toronto, 2. - 4. rujna 1961.

Konvencija HSS-a je održana u Hrvatskom narodnom domu u Torontu. Glavni govornik na skupštini bio je Juraj Krnjević. Juraj Šimunović, tajnik američkih ogranaka HSS-a bio je gost iz SAD. Na konvenciji bio je nazočan i Mladen Zorkin, kao delegat ogranka iz Nanaimo-a.

Kako je to bilo već uobičajeno, na konvenciji su slijedila izvješća vodećih dužnosnika stranke, predsjednika, tajnika, blagajnika, a po njima izvješće predsjednika prosvjetnog odbora, te izvješća dužnosnika pojedinih ogranaka. Konvencija je bila burna, duga i zamorna.

Od važnih zaključaka sa konvencije treba istaći donošenje rezolucije pod naslovom „Glavni zaključak Jedanaeste konvencije iseljenih Hrvata cijelom hrvatskom narodu u domovini i u iseljenoj Hrvatskoj“. Rezolucija je sažetak programa HSS-a u Kanadi. Prema njoj glavna svrha postojanja stranke u tuđini jeste borba za stvaranje slobodne i neovisne hrvatske države.

Na Jedanaestoj konvenciji izmijenjen je Pravilnik HSS-a u Kanadi. Glavna izmjena u novom Pravilniku u usporedbi s Pravilnikom iz 1933. bilo je izostavljanje člana 17 koji glasi ovako „Ako u Glavnom odboru nastane spor, to rješavaju članovi odbora koji nisu u spor upleteni, a u koliko to nisu u stanju riješiti o tome donosi odluku Vodstvo u domovini, naime, ako je spor nastao radi političkog nesporazuma“. S ovim pravilom očito se dopušta uplitanje Vodstva domovinskog HSS-a u rad stranke u Kanadi, što u jednu ruku označava ovisnost HSS-a u Kanadi o domovinskom HSS-u. HSS u Kanadi uvijek se smatrao dijelom domovinskog HSS-a, a ne kao neovisna politička organizacija. Onaj koji je zahtijevao izostavljanje člana 17 iz Pravilnika upravo je želio istaknuti da HSS u Kanadi nije sastavni dio domovinskog

HSS-a. Ovo je bio glavni ideološki povod koji je doveo do raskola u stranci krajem sedamdesetih godina.

Đuro Đurković u „Glasniku HSS-a“ od veljače 2005. tvrdi da se o promjeni pravilnika nije diskutiralo na konvenciji. Kao dokaz on navodi zapisnik sa konvencije koji je objavljen u „Hrvatskom glasu“ od 18. rujna 1961. u kojem nema govora o promjeni pravilnika. Kao dodatni dokaz, spominje izjavu Krnjevića, koji je bio nazočan na skupu, u kojoj tvrdi da se na konvenciji nije raspravljalo o izmjeni Pravilnika stranke. Đurković zaključuje da se tu radi o falsifikatu. Promjene pravilnika nisu nikada odobrene od konvencije HSS-a, koja je jedina ovlaštena da takove promjene donosi. Po njemu u Pravilnik iz 1961. izmjene su „umetnute“ sa svrhom da se opravda odvajanje HSS-a u Kanadi od domovinskog HSS-a.

Ovo misteriozno „umetanje“ novog Pravilnika ostalo je neobjašnjeno sve do danas, tko je i kada učinio izmjene bez odobrenja konvencije. Dok sam pisao ovaj ogleđ dobio sam obilnu pisanu ostavštinu Josipa Šunića, dugogodišnjeg tajnika Prosvjetnog odbora iz toga vremena. Ovaj vrijedan i svestran radićevac vodio je živu prepisku sa svim vodećim dužnosnicima u stranci. Petar Stanković, urednik „Hrvatskog glasa“, u pismu Josipu Šuniću od 2. listopada 1961. piše da je Krnjević još kod njega u Winnipeg-u i da radi na spisima sa konvencije, „jer je dosta toga ostalo za završiti“. U pismu se ne spominju izmjene pravila, tim prije što bi Krnjević bio prvi i odlučni protivnik takvih izmjena.

Zapisničar na konvenciji bio je Frank Ožeg iz Windsora. U pismu Šuniću od 17. rujna 1961. on počinje ovom rečenicom „Kako se još uvijek davim sa zapisnikom sa 11. Konvencije...“ U pismu se ne spominju izmjene pravila stranke. Josip Šunić u uzvratnim pismima Stankoviću i Ožegu isto tako ne govori o izmjeni Pravilnika.

Ove pojedinosti idu u prilog tvrdnji Đure Đurkovića da se o Pravilniku stranke nije raspravljalo na 11. Konvenciji u Torontu.

Josip Šunić, tajnik Prosvjetnog odbora, govori o uspješnim nastupima hrvatskih folklornih grupa na smotrama i natjecanjima širom Kanade. Takav je bio jedan od nastupa montrealne folklorne grupe u legendarnoj hokejskoj areni „Forum“ u Montrealu, pred 15,000 gledatelja u rujnu 1960. Ovaj nastup prenosila je kanadska nacionalna televizija.

Šunić obavještava delegate da Prosvjetni odbor planira organizaciju „Dana hrvatske kulture“ u Toronto-u ili Montreal-u. (Do ostvarenja ovog projekta nije došlo zbog velikih troškova i organizacionih poteškoća). U izvješću se spominje veoma uspješan rad vancouverkog i windsorskog ogranka.

Na kraju konvencije izabran je novi Glavni odbor u ovom sastavu: Stjepan Bradica, predsjednik, Ivan Krznarić. Ivan Jelavić, Juraj Canjar, Đuro Đurković, Nikola Tomašić i Stanko Mišetić izabrani su za potpredsjednike, te Ivan Škacan, tajnik i Josip Dravoj, blagajnik.

Razdoblje između 1961-1964 bilo je u znaku veoma uspješnog djelovanja stranke.

Nogometni klubovi i njihovi nastupi u natjecanjima u lokalnim nogometnim ligama pronose hrvatsko ime brže i dalje nego li politički rad stranke. Josip Šunić ovako govori o montrealском nogometnom klubu: „Ljudski materijal je odličan. Sve mladi dečki i tome poslušni. Bilo ih je u početku 30, ali su se sada smanjili na 18 dobrih nogometaša, koji redovno treniraju i stječu kondiciju. Sve ono što ne odiše duhom HSS-a to nas je ostavilo, a to nije ni za žaliti.“

Hrvatska mladež nosilac je svih kulturno-prosvjetnih i sportskih aktivnosti koje organizira HSS. U pismu Josipu Šuniću od 25. rujna 1962. Đuro Đurković ovako piše: „Kod mladosti je snaga, kod mladosti je moć, ali mladost treba izgrađivati. Mi ovdje u Vancouver-u u stvari i nemamo starih, već u većini su mladi. Znete kako je, oko mladih skupljaju se mladi, a oko starih stari. To je prirodno i tako mora biti.“ Svi mladi postaju aktivni

članovi stranke. Stranka se podmlađuje i aktivnost stranke postaje življa i bogatija. Neki od današnjih stranačkih veterana postali su radićevci u ranoj mladosti, kao članovi folklornih grupa ili sportaši, i ostali radićevci za cijeli život. Jedan od njih, Josip Bepo Cević iz Vancouver-a rekao mi je ovo: „Ja sam član HSS-a od svoje 16 godine. Moj otac, moj djed i čitava obitelj bili su radićevci. Za mene dr. Krnjević je bio idol.“ U okruženju velikog stranačkog oduševljenja hrvatska mladež poprima duh borbe za „našu narodnu stvar“. Stranka raste i napreduje.

U proljeće 1963. Krnjević odlazi na veliko putovanje po Južnoj i Sjevernoj Americi. Odlazak u Južnu Ameriku za njega predstavlja prvi posjet tome kontinentu i prvi susret sa ograncima HSS-a s toga područja. U svome zapisu o tom putovanju objavljenom u kalendaru „Hrvatskog glasa“ za 1964. kaže „uživao sam svaku minutu boravka na putu, mada je iziskivalo veliki fizički napor“. Tokom cijelog puta držao je govore i političke tribine svaki dan. Kako se 1963. navršilo 35 godina od smrti Stjepana Radića, „ta tužna obljetnica nije smjela ostati nezapažena. Pogotovu ne zato, jer ona pada u vrijeme, kada o Stjepanu Radiću treba, radi sadašnjosti i budućnosti hrvatskog naroda, više govoriti, nego li možda ikada prije. Ono što je Stjepan Radić naučavao, danas je glavno jamstvo da će hrvatski narod doći u novim prilikama do svoje slobode i do svoje samostalne i suverene države“.

U Južnoj Americi se našao veći dio hrvatske poslijeratne emigracije, posebno hrvatske inteligencije. Diljem kontinenta rasuti su i predratni iseljenici, većinom seljaci. Upornim radom i poslovnom pronicljivošću neki od njih uspjeli su se materijalno obogatiti i postići društveno priznanje i status u novoj domovini.

Ogranci HSS-a u Južnoj Americi zaživjeli su nakon Drugog svjetskog rata zalaganjem hrvatskih iseljenika koji su bili članovi HSS-a još u domovini. Ogranci nisu bili brojni.

Krnjević je započeo svoje putovanje posjetom Vladka Mačeka u Washington-u. Poslije Washington-a leti za Caracas u Venezue-

la-i, gdje mu je domaćin Stjepan Torbar, sin dr. Josipa Torbara poznatog radićevca i zastupnika HSS-a. U Caracas-u sreće Hrvate, članove HSS-a, koji su ga iskreno zadivili „svojom sviješću i radom za hrvatsku narodnu stvar“. Iz Caracas-a odlazi za Santiago u Chile-u, pa iza toga u Buenos Aires. U glavnom gradu Argentine nalazi se najveća zajednica Hrvata u Južnoj Americi. U tom gradu on je gost kod dr. Josipa Rebarskog, prof. Zvonka Mustapića i Nikole Lončara, predsjednika HSS-a za Argentinu i čitavu Južnu Ameriku. Ondje drži više predavanja. O Krnjevićevom posjetu Vlaho A. Raić piše slijedeće u „Slobodnoj riječi“ od lipnja 1963. hrvatskom listu koji izlazi u Buenos Aires-u: „Posjet dr. Jurja Krnjevića je veliki povijesni uspjeh, narodna i osobna afirmacija silnog političkog domašaja. Dr. Krnjević je dominirajuća ličnost u suvremenoj hrvatskoj narodnoj problematici. On je živi odjek hrvatskih narodnih težnji i suvremenog socijalnog razvitka. Stoga je mogao kao silan magnet oduševiti svojim predavanjima sve hrvatske rodoljube koji stavljaju Hrvatsku iznad stranke i osobnih računa. Veoma je dobar znak, da u ovim časovima hrvatski narod ima muža takvog formata.“

Poslije Buenos Aires-a slijedi posjet Montevideo-u u Urugvaju i Sao Paulo-u u Brazilu. U Ekvadoru Krnjević posjećuje Kristu i Nedu Prpić, suprugu i kćer poznatog mecene HSS-a, poduzetnika Josipa Prpića. One su bili njegovi dugogodišnji prijatelji i bliski suradnici.

Iza toga slijedi let za Los Angeles, Portland, Vancouver, Welland, Hamilton, Montreal i na kraju opet ponovni susret s Mačekom u Washington-u.. Tako je završila ova velika Krnjevićeva turneja koja je započela koncem travnja i trajala sve do sredine srpnja 1963. Njegov zaključak o toj turneji je jezgrovit: „Ovaj put bio je dokaz snage HSS-a u tuđini i sve veće sloge i solidarnosti hrvatske emigracije“.

DVANAESTA KONVENCIJA

Toronto, 16. svibnja 1964.

Skupština je trebala trajati samo jedan dan. S tim bi se znatno smanjili troškovi održavanja konvencije. To bi se postiglo radom u tri ili četiri pododбора i tako uštedjelo na vremenu. Međutim, konvencija se nije održala zbog iznenadne smrti predsjednika stranke Vladka Mačeka 15. rujna 1964. Krnjević je primio vijest o smrti tek sutradan, 16. rujna 1964., dok je bio u domu Stjepana Bradice u Hamiltonu. Teško mu je bilo povjerovati, a još teže prihvatiti tu žalosnu vijest. Prije dolaska u Kanadu proveo je s Mačekom tri dana u Washingtonu. Razgovarali su o proslavi 60-te obljetnice HSS-a, te o proglasu što je predsjednik trebao uputiti ograncima HSS-a diljem svijeta povodom toga jubileja. Razgovarali su i o tekućim stranačkim poslovima.

Maček je bio kronični plućni bolesnik krhkog zdravlja. Dok je boravio s njim, Krnjević nije imao dojam da je predsjednikovo zdravstveno stanje bilo u nekoj neposrednoj opasnosti. Na konvenciji u Torontu trebalo je proslaviti njegov 85. rođendan.

Kako su delegati za konvenciju već doputovali u Toronto ništa se nije moglo izmijeniti. Ujutro toga dana održana je kratka komemorativna sjednica povodom smrti predsjednika, a konvencija odložena za godinu dana t.j. za svibanj 1965. Glavni zaključak sa te kratke sjednice bio je da se poslije smrti Mačeka treba dalje konsolidirati redove HSS-a i nastaviti sa pojačanim radom na programu stranke.

Na kratkom popodnevnom zasjedanju Krnjević i Zorkin predložili su delegatima kupovinu „Hrvatskog glasa“ od National Publishing Ltd. čiji je vlasnik bio C. Dojaček, češki poslovni čovjek. Trebalo je brzo donijeti odluku o tome, jer je za kupnju lista bila zainteresirana i jedna grupa poslovnih Hrvata iz USA. Kako se bez „Hrvatskog glasa“ nije mogao zamisliti rad HSS-a u

Kanadi odlučeno je, na brzinu i bez veće rasprave, da se kupi list. Cijena je bila \$12,000, a novac se isplatio iz „Fonda dr.Vladka Mačeka“.

Sa konvencije veći broj dužnosnika HSS-a uputio se s Krnjevićem u Washington na pogreb Vladka Mačeka koji je održan, 18.rujna 1964. Na pogrebu su bili brojni Hrvati iz SAD i Kanade. Od pokojnika su se oprostili i održali nadgrobne govore Juraj Krnjević, Bogdan Radica i Josip Šutija, te zastupnici Međunarodne seljačke unije, čije je član bio Vladko Maček.

Krnjević se oprašta od predsjednika u ime svih članova HSS-a i čitavog hrvatskog naroda rekavši da je uz Stjepana Radića, Vladko Maček dobio najveće povjerenje hrvatskog naroda na svim izborima prije rata. Bio je punopravni vođa hrvatskog naroda koji je oličavao tisućljetnu borbu za samostalnu i suverenu hrvatsku državu.

Krnjević se zahvaljuje središnjem odboru Međunarodne seljačke zajednice i obećava da će HSS i dalje surađivati u njoj.

Bogdan Radica se dirljivo oprostio od pokojnika govorom u kojem je opisao vrline i zasluge Vladka Mačeka.

U kratkom ali nadahnutom govoru Josip Šutija oprašta se od velikog vođe hrvatskog naroda s vjerom da će Hrvatska jednog dana biti slobodna i suverena zemlja.

Život i rad Vladka Mačeka imaju sve atribute nenadmašnog hrvatskog velikana i državnika. Kada je poslije Radićeve smrti postao čelni čovjek HSS-a rekao je ovo: “Moj život više ne pripada meni i mojoj obitelji, već pripada hrvatskom narodu, za kojega ću se boriti do njegove potpune slobode“. Poslije Domovinskog rata, u lipnju 1996. posmrtni ostatci Vladka Mačeka bili su preneseni iz Washington-a u Zagreb i sahranjeni u arkadama na Mirogoju s drugim velikanima HSS-a.

Na godišnjicu Mačekove smrti 2007. Predsjednik Republike Hrvatske, Stjepan Mesić posmrtno je dodijelio Mačeku najveće hrvatsko odličje za domoljublje i državnništvo.

TRINAESTA KONVENCIJA

Toronto, 22.- 24. svibnja 1965.

Godinu dana nakon smrti Mačeka održana je 13. Konvencija HSS-a u Torontu. Na konvenciji su bili kao gosti Juraj Krnjević, Vinko Nikolić i Josip Torbar. Na ovoj konvenciji Krnjević je svečano proglašen za novog predsjednika HSS-a.

Kao što je bilo uobičajeno u ono vrijeme na konvenciju su bili pozvani i predstavnici lokalnih vlasti, provincijske i federalne vlade. Odaziv uzvanika bio je uvijek dobar. Ako neki od visokih uzvanika nije mogao doći on bi poslao jednog od svojih pomoćnika. Briga oko etničkih biračkih glasova bila i ostala do danas naglašena u Kanadi. Kanada je zemlja imigranata. Eksplozivni rast broja stanovnika ostvaren je s veoma liberalnom politikom useljavanja i tolerantnim odnosom prema useljenicima, njihovoj kulturi i tradiciji. Službeni stav kanadske federalne vlade bio je da se održava i promovira politika multikulturalizma. Svaka nacionalna manjina potaknuta je da održava svoj jezik i kulturnu baštinu, a ne da bude dio jednog „melting pot“-a, kako je to slučaj u SAD. Na federalnim izborima Hrvati u Kanadi su listom glasovali za Liberalnu stranku. Međutim, to nije bio uvijek slučaj na provincijskim izborima. Kanadska vlast pokazivala je veliku naklonost prema borbi Hrvata za samostalnu hrvatsku državu. Kao izaslanik federalne vlade na konvenciji bio je dr. S. Haidasz, pomoćnik ministra vanjskih poslova.

Vinko Nikolić, poznati hrvatski književnik u izgnanstvu, urednik i izdavač „Hrvatske revije“, bio je uvijek dragi gost na hrvatskim skupovima u tuđini. Josip Torbar, sin Josipa Torbara, zastupnika HSS-a i vodećeg dužnosnika stranke u predratno vrijeme, bio je redovit gost na stranačkim skupštinama u Kanadi. Poslije smrti Krnjevića Torbar je izabran za predsjednika Izvršnog vijeća HSS-a u dijaspori. Njegov zadnji posjet Kanadi bio je na sjednici Glavnog odbora HSS-a u Montreal-u, 29. travnja 2000.

U izvješćima predsjednika Glavnog odbora kao i izvješćima iz pojedinih ogranaka dobio se dojam da je stranka u punom naponu rasta i djelovanja. Manje unutrašnje trzavice nisu imale nikakvih štetnih posljedica na sveukupan rad stranke. Stranka je postigla solidnu financijsku bazu, te bila sposobna novčano pomagati stranačke poduhvate u Kanadi i izvan nje.

Na ovoj konvenciji došlo je do promjena na vrhu stranke. Dugogodišnji predsjednik Stjepan Bradica zbog bolesti nije se kandidirao za reizbor za predsjednika Glavnog odbora. Na njegovo mjesto izabran je Ivan Krznarić, dugogodišnji potpredsjednik stranke i veoma ugledni i zaslužni radićevac iz „stare garde“. Po zanimanju rudar iz Schumacher-a Krznarić je osnovao ogranak HSS-a u tom gradu i bio dugogodišnji predsjednik. Na njegov poticaj sagrađen je Hrvatski narodni dom u Schumacher-u. Ivan Krznarić bio je ugledni građanin Schumacher-a i jedno vrijeme vijećnik u gradskoj upravi. Osobno se istakao radom u društvenim zbivanjima grada, Dugo godina bio je sindikalni vođa hrvatskih rudara.

Njegova supruga Julka Krznarić vodila je ženski ogranak HSS-a u Schumacher-u. Kao vrijedna i poduzetna žena bila je nezamjenljiva u organiziranju Hrvatskog dana u Schumacher-u.

Ivan Krznarić proveo je 33 godine na vodećim položajima u HSS-u. Prisan, otvoren, iskren i dostupan Krznarić se isticao kao dobar govornik s velikim organizatorskim sposobnostima.

Protukandidat Krznariću bio je Mladen Zorkin. Na glasanju pobijedio je Krznarić. Zorkin je bio izabran za potpredsjednika. Ovim izborom Zorkin po prvi put ulazi u Glavni odbor stranke.

Dugogodišnjeg tajnika Glavnog odbora Ivana Škacana zamijenio je dr. Josip Brajac, dok je kao blagajnik ostao na dužnosti stari i pouzdani radićevac Josip Dravoj.

ČETRNAESTA KONVENCIJA

Toronto, 4.- 5. svibnja 1968.

U razdoblju između 13. i 14. Konvencija stranka i dalje brojčano raste. U ograncima osjeća se sveprisutna životnost i predanost idejama radićevskog pokreta. HSS dominira u društvenom životu Hrvata u Kanadi. Jedan stari radićevac ovako je opisao ulogu i značaj HSS-a u tome vremenskom razdoblju: „HSS je bila sve. Učlanio sam se u stranku, jer je i moj otac bio radićevac, a glavna svrha mi je bila druženje s braćom Hrvatima u borbi za slobodnu i samostalnu Hrvatsku. Svi smo duboko vjerovali da ćemo doživjeti taj veliki dan“.

HSS organizira zabave, piknike i smotre, koje su bile veoma popularne i dobro posjećene. Proslave „Hrvatskog dana“ na jugu (Welland) i sjeveru (Shumacher) provincije Ontario, kao i Vancouver-u na zapadu Kanade, bile su godišnje priredbe s više tisuća posjetitelja. Jedan od posjetitelja na „Hrvatskom danu“ u Wellandu u srpnju 1968. izjavio je slijedeće: „Nabrojao sam 82 ražnja s janjcima i odojcima. To nikada prije nisam vidio“. Izbor najljepše Hrvatice „Hrvatskog dana“, nastupi folklornih i pjevačkih skupina, te sportska natjecanja, osobito nogomet, dali su pun sadržaj ovim velikim skupovima.

U kulturno-prosvjetnom radu osobito su se istakli ogranci u Vancouver-u, Montreal-u i Sudbury-u.

Na 14. Konvenciji sudjelovalo je 62 delegata, što je bio rekordan broj delegata na jednoj glavnoj skupštini stranke. Sjednica je bila zakazana za samo jedan dan, ali zbog obilja materijala i velikog broja govornika produžena je na dva dana.

Kao gosti na konvenciji bili su Juraj Krnjević i Bogdan Radica, istaknuti hrvatski javni radnik, publicista i pisac. Uz Krnjevića, on je bio govornik na ovom skupu.

Poslije izvješća glavnih dužnosnika stranke slijedila su izvješća iz pojedinih ogranaka. Organizacijsko i financijsko poslovanje ogranaka, te izmjena iskustava bile su glavne teme na sjednici.

Dugo i burno se raspravljalo o poslovanju „Hrvatskog glasa“. Dug od \$ 16,000 što je list napravio u tri godine izlaženja poslije 13. Konvencije izazvao je zabrinutost među starim članovima Glavnog odbora. Josip Brajac s puno pesimizma napao je glavnog urednika lista, Petra Stankovića. Ovaj je oštro odbacio Brajčeve optužbe. Stanković piše „Vi ste veliki pesimista, pa mislite da će „sve propasti“. Da smo tako mi stariji iseljenici mislili, a napose potpisani, kada bijah skoro posve sam, prije 38 godina, ne bi bilo „Hrvatskog glasa“. Ukratko: „Hrvatski glas“ neće propasti. To vam ja garantiram. Pogledajte božićni broj pa ćete vidjeti što ljudi bez titule, mali, seljačko-radnički svijet može učiniti... „Hrvatski glas“ su danas glavne hrvatske novine na svijetu. Tko je rodoljub, taj će zasukati rukave, pa raditi na jačanju ovog lista. Mali ljudi to i čine, barem jedan dio njih... U Pokretu, ma kojem, ima svakakvih ljudi. U njemu smo radi IDEJE, a ne što nekoga volimo ili ne volimo... U Pokretu, a velik je Hrvatski seljački pokret, djeluje se ovako: može biti razlike u mišljenju, ali kad većina nešto odluči, to i manjina usvoji i provodi u krijepost... U HSS-u u Kanadi GLAVA JE GLAVNI PREDSJEDNIK. To je tako bilo uvijek pa je i sada“.

Ovaj je sukob bio jedan od glavnih razloga da je Brajac dao ostavku na mjesto tajnika Glavnog odbora.

Novoizabrani Glavni odbor bio je sastavljen većinom od „starih“ članova. Za predsjednika ponovo je izabran Ivan Krznarić, mada ovog puta s vidljivim znakovima fizičke oronulosti prouzročenom kroničnom plućnom bolešću tako svojstvenom starim rudarima. Novi tajnik postaje ing. Josip Liebich, iz Montreal-a, radićevac od rane mladosti u domovini. Dobro poznat zbog sudjelovanja u atentatu na beogradskog novinara Vladimira Ristovića, koji je organizirala grupa mladih radićevaca u Zagre-

bu. Ovo je bila odmazda za podlo i bezobrazno vrijeđanje Stjepana Radića, hrvatskih zastupnika i hrvatskog naroda u napisima Ristovića u beogradskom listu „Jedinstvo“. U to vrijeme Radić je ležao na samrti u svojoj kući u Hercegovačkoj ulici u Zagrebu dok je Ristović došao u posjet u Zagreb. U rano jutro, 5. kolovoza 1928. jedan od atentatora smrtno ga je ustrijelio. Stjepan Radić umire navečer 8. kolovoza 1928. Hrvatski narod dostojno se oprašta od svoga velikog sina. Sto pedeset tisuća ljudi bilo je u pogrebnoj povorci, najvećoj u povijesti Zagreba.

Pred novim odborom našli su se problemi na kojima će se provjeriti postojanost i odlučnost svakog njegovog člana. Nekolicina starih članova bili su nezadovoljni zbog nekih kontroverznih istupa Krnjevića. Ovo nezadovoljstvo nije nikada preraslo razinu pojedinačnih, ali glasnih, negodovanja.

Šesto desetljeće prošlog stoljeća završilo je sa snažnim rastom HSS-a, koji postaje najsnažnija domoljubna organizacija u Kanadi, pa i u čitavoj hrvatskoj dijaspori. U jednom dopisu, tajnik montrealškog ogranka, Josip Šunić piše „mislim da bih mogao učlaniti 100 novih članova u naš ogranak“.

SVJETSKI KONGRES HSS-A

Toronto, 30. kolovoza-1. rujna 1969.

Na prijedlog Krnjevića, predsjednika Hrvatske seljačke stranke, u suglasnosti s Ivanom Krznarićem, predsjednikom Glavnog odbora HSS-a u Kanadi i Blažom Kaušićem, predsjednikom Glavnog odbora HRSS-a u SAD, sazvan je Svjetski kongres HSS-a u Torontu krajem kolovoza 1969.

Razlog za njegovo sazivanje bio je veoma povoljan razvoj političke situacije u svijetu. U čitavom svijetu mali narodi traže i dobivaju svoju samostalnost. To se odrazilo na porast članstva

u organizaciji Ujedinjenih naroda, i otvorilo put njihovom aktivnom sudjelovanju u međunarodnoj politici. Hrvatska sa svojim strateški geografskim položajem u Sredozemlju postaje važan međunarodni čimbenik.

Na domaćem tlu, u Hrvatskoj se događa povijesno oživljavanje hrvatske nacionalne svijesti, kao reakcija na opresiju komunističkog režima. „Duševnu revoluciju“ hrvatskog naroda predvodi hrvatska inteligencija. Među inim događajima iz toga vremena, treba spomenuti odbacivanje komunističke odredbe o istovjetnosti hrvatskog i srpskog jezika, koju je potpisalo 160 hrvatskih intelektualaca, s Miroslavom Krležom na čelu. U Hrvatskoj se osjeća svježina političkih promjena koja će dovesti do „Hrvatskog proljeća“.

U tom ozračju saziva se skupština ogranaka HSS-a iz čitavog svijeta, od Australije, Južne Amerike, SAD, Kanade do Velike Britanije, Belgije i Zapadne Njemačke s namjerom „da u ovom sudbonosnom času svečano izjave i posvjedoče činjenice“ gdje stoji HSS glede stvaranja samostalne hrvatske države. Na kongresu, koji se održao u Hrvatskom narodnom domu u Torontu, bilo je oko 60 delegata.

U povijesnom govoru Krnjević je rekao: „Kada se jednom bude pisala povijest Hrvata u iseljeništvu, možda će se tada pokazati, da je ovo bio jedini kongres ove vrste“. Glavne pojedinosti njegovog dugog izlaganja sažete su u „Rezoluciji Kongresa hrvatskih seljačkih organizacija“. Čitav govor i Rezolucija objavljeni su u „Hrvatskom glasu“, kao i u kalendaru „Hrvatskog glasa“ za 1969. godinu.

Ovo su glavni zaključci izneseni u tom dokumentu:

HSS nije federalistička stranka koja podržava opstanak jugoslavenske unije pod bilo kojom vlasti. Ona je uvijek bila i ostaje stranka koja se bori za stvaranje samostalne i suverene Republike Hrvatske. U iseljeničkom tisku u napadima na HSS i njegovo

vodstvo uvijek se naglašavalo da je Krnjević bio član jugoslavenske vlade u izgnanstvu u Londonu, što se tumačilo da je HSS bila projugoslavenski orijentirana. Krnjević odgovara na ovu optužbu da je 30 mjeseci sjedio u toj vladi da bi potvrdio svijetu da je HSS na strani Zapada, a ne strani Hitlera i Musolinija.

Dobivši nadmoćnu većinu na izborima 1920. i 1921. HSS je osnovala Hrvatsko narodno zastupstvo, koje je zahtijevalo formiranje neutralne i mirotvorne Republike Hrvatske. Stjepan Radić objavljuje Ustav Republike Hrvatske. Kako u ono vrijeme nisu postojali uvjeti za osnivanje vlastite države, Stjepan Radić predlaže, a stranka usvaja, da Ustav postane službeni program stranke. Na kasnijim izborima HSS je dobivala većinu hrvatskih glasova, a na izborima 1938. je plebiscitarno pobijedila s 90% većinom i postala najjača politička stranka u Hrvata. Hrvatski narod, izabравši HSS i njezin program, zapravo je jasno izrazio svoje samoodređenje za svoju suverenu državu. Danas, on ne treba tražiti bilo koju vrstu glasovanja o narodnom samoodređenju, nego neposrednu provedbu osnivanja vlastite države.

U rezoluciji dalje stoji da je hrvatski narod uvijek istupao i djelovao demokratski, kad god je mogao slobodno politički djelovati i govoriti, čak i u najtežim prilikama, te je po svom shvaćanju i osjećanju demokratski narod. Hrvatski narod je svakom takvom prilikom na demokratski način izjavio i ustao za svoju samostalnost i suverenu državu Hrvatsku na cijelom hrvatskom narodnom i povijesnom području. Tako je još godine 1920. i 1921. na demokratski način izvršeno pravo samoodređenje.

Hrvatski narod je za takvo uređenje države koje se temelji na načelima demokracije, čovječnosti, socijalne pravde i jednakosti sviju građana Hrvatske, bez obzira na narodnost i vjeru.

Hrvatski narod je spreman na međunarodnu suradnju u svrhu očuvanja trajnog mira i općeg blagostanja na temelju ravnopravnosti sa svim narodima, koji sudjeluju u međunarodnoj suradnji.

Ova rezolucija najjasnije i najbolje opisuje državotvornost HSS-a. Radićev ustav je bio prvi i jedini ustavni zakon u povijesti Hrvata koji će služiti kao temelj današnjeg Ustava Republike Hrvatske.

Na dalje, u rezoluciji se osuđuje komunistička vlast koja drži hrvatski narod u političkom i ekonomskom ropstvu i uništava hrvatsku narodnu samobitnost. Protestira se i obećava podići glas kod Ujedinjenih nacija i kod glavnih velevlasti u svijetu, zbog toga što agenti jugoslavenske tajne policije ubijaju istaknute Hrvate u iseljeništvu i to na zvjerski način.

Na kraju, s ovog kongresa upućuju se pozdravi cjelokupnom hrvatskom narodu u domovini i u iseljeništvu, s pozivom na suradnju s Hrvatskom seljačkom strankom na putu koji vodi u oslobođenje i samostalnost hrvatske nacije.

SEDAMDESTE GODINE DVADESETOG STOLJEĆA

- 15. Konvencija, Toronto, 22.-24. svibnja 1971.*
- 16. Konvencija, Windsor, 29. lipnja - 1. srpnja 1974.*
- 17. Konvencija, Sudbury, 7.-9. svibnja 1977.*

Prve četiri godine sedmog desetljeća prošloga stoljeća prošle su po ustaljenom i dobro uhodanom redosljedu zbivanja u radu stranke. Na čelu stranke bila je „stara garda“ koju je predvodio veteran Ivan Krznarić. Stranka je i dalje rasla i bila živo nazočna među Hrvatima u Kanadi. Petnaesta konvencija u Torontu pokazala je relativnu stabilnost u stranci. Na njoj Zorkin nastupa „megalomanski“, ali je uspješno kontroliran od iskusnih „starih seljaka“. S druge strane Krnjević zadržava svoju lidersku poziciju među članstvom.

Na završnom banketu poslije Krnjevićevog govora u dvoranu ulazi 3 mlada Hrvata obučena u uniformu turopoljskih pandura sa sabljama. Oni žele razgovarati s Krnjevićem. Krnjević smatra da je to provokacija stranačkih neprijatelja i zahtijeva da se veseli panduri odstrane iz dvorane. Revoltirani mladići glasno negoduju i traže da budu saslušani. Grupa starih radićevaca uspješno posreduje i poziva mladiće da sjednu s njima za stol i popiju pivu. Sve se završava u veselom raspoloženju i pjevanju domoljubnih pjesama.

Na konvenciji u Windsoru 1974. došlo je do promjena u vodstvu stranke. Na prijedlog Krnjevića za novog predsjednika

stranke bio je izabran Mladen Zorkin. Po zanimanju odvjetnik i imućan čovjek, (on svoje bogatstvo nije tajio već često isticao kao biljeg svoga životnog uspjeha) Zorkin je bio bitna suprotnost prijašnjim dužnosnicima na vrhu stranke. Od Franje Duralije do Ivana Krznarića, sve su to bili skromni, ali politički uspješni ljudi. Pored svoje umješnosti u ophođenju s okolinom i veoma dobrom govorničkom daru, Zorkin ima svoje specifične nazore o svrsi i djelatnosti HSS-a u Kanadi.

Izravni i sudbonosni utjecaj Zorkina na djelatnost stranke počinje s izborom za predsjednika Glavnog odbora. Za vrijeme prvog predsjedničkog mandata Zorkin je u više navrata govorio o svojoj viziji o značenju stranke za Hrvate u Kanadi. Na konvenciji u Sudbury-u, 1977. godine, u predsjedničkom izvješću on izlaže u cijelosti svoje postavke o stranci. Njegovo gledanje na stranku bilo je oprečno od onog koje je zastupao Juraj Krnjević. Krnjević oštro kritizira Zorkina. Međutim, o tome se nije dalje raspravljalo, niti su donijeti neki zaključci o promjeni stranačkog programa. Na toj konvenciji Zorkin je ponovno izabran za predsjednika Glavnog odbora, oran da povede HSS u Kanadi u novom smjeru. U toku 1978. dolazi do otvorenog sukoba između Zorkina i Krnjevića i prekida osobnih odnosa. Nijedna strana nije bila spremna na kompromis. Tako je počeo raskol u stranci s teškim posljedicama za najjaču hrvatsku društvenu i političku organizaciju u tuđini.

ŠESNAESTA KONVENCIJA

Windsor, 29. lipnja - 1. srpnja 1974.

Šesnaesta konvencija održana je u Hrvatskom narodnom domu u Windsoru. Na konvenciji je bilo nazočno 58 delegata. Na početku, dječji pjevački zbor windsorskog doma pjeva hrvatsku himnu. Predsjednik lokalnog ogranka, Zvonko Pušić pozdravlja delegate i želi dobrodošlicu, te poziva da se minutom šutnje oda počast lipanjskim žrtvama i svim umrlim članovima HSS-a.

Predsjednik Glavnog odbora, Ivan Krznarić otvara konvenciju kratkim pozdravnim govorom, a zatim poziva na govornicu Jurja Krnjevića. Znakovito je da Krnjević govori na početku skupštine, a ne na kraju, kako je to bilo uobičajeno na prijašnjim konvencijama. S velikim optimizmom on kaže „Prvo, nemojte se bojati za sudbinu Hrvatske i hrvatskog naroda. Sigurno je, da će hrvatski narod postati samostalan i slobodan i da će Hrvatska biti svoja, slobodna, suverena i neovisna država. Zahvaljujući Stjepanu Radiću, hrvatski narod u domovini je politički zreo narod. Narod koji je tako jak i čvrst ne treba se bojati za svoju budućnost“. Ovakav potvrđan i optimistički stav bio je karakterističan za Krnjevića. Živio je u tom uvjerenju cijeli svoj život..

U nastavku govori o HSS-u u Kanadi, naglašavajući da se počelo zaboravljati da ova organizacija nije kanadska, već je stvorena da podupire HSS u domovini. Kanadski radićevci nisu birali svoje političke vođe i vodili neku svoju posebnu politiku, nego uvijek slijedili i pomagali domovinski HSS. Dakle, HSS u Kanadi dio je jedinstvene domovinske stranke.

Krnjević zatim govori o povijesnom razvoju HSS-a, stranke hrvatskog seljaštva. HSS je na svim slobodnim izborima poslije 1920. nadmoćno pobjeđivala i postala najjača politička stranka u Hrvata. Glavna karakteristika Hrvatskog seljačkog pokreta uvijek je bila čvrsta i nepokolebljiva sloga njezinih članova, koji

su dosljedno slijedili i provodili politički program braće Radić. Ističe iznimnu važnost da i ovdje u Kanadi HSS bude jedinstvena i složna i da radi onako kao u prijašnja vremena kada su HSS izvorsno vodili obični ljudi, seljaci i radnici.

U skoro jednosatnom govoru Krnjević raspravlja o nekim drugim problemima u hrvatskom iseljeništvu. Govori o Hrvatskoj bratskoj zajednici koju su u to vrijeme vodili ljudi naklonjeni Jugoslaviji pod komunističkim režimom i Titom. Naglašava potrebu da ovu veliku hrvatsku iseljeničku organizaciju, koja ima devedeset tisuća članova treba voditi Hrvat, narodnjak sa zdravim hrvatskim političkim profilom. On zahtijeva da radićevci u Sjevernoj Americi ustraju na tome da se na slijedećoj konvenciji HBZ-a izabere predsjednik s antikomunističkim nazorima. Ističe, Hrvati u iseljeništvu trebaju se sporazumijevati po onim načelima, koji će donijeti slobodu i samostalnost hrvatskom narodu.

Poslije pozdravnog govora Jure Šimunovića, tajnika HSS-a u SAD, na govornicu dolazi Mladen Zorkin. Govori o nauku braće Radića, ističući da svi članovi HSS-a trebaju znati važnost HSS-a, zašto je osnovana i zašto postoji, a ne da samo skupljaju novac u stranačku blagajnu.

Ovaj skup treba se ugledati na Hrvatski sabor i slijediti iste proceduralne propise kao i Sabor, aludirajući da to nije uvijek bio slučaj.

Za sebe osobno Zorkin kaže da, u zadnjih skoro trideset godina, nikad nije želio postati predsjednik stranke u Kanadi, ali ako stranka sada želi, on će se prihvatiti te dužnosti.

U predsjedničkom izvješću za protekle tri godine Ivan Krznarić kaže da se puno i uspješno radilo. Postojimo već 42 godine, od prve konvencije koja se održala u Torontu 1932. Danas imamo 23 aktivna muška ogranka i 8 ženskih ogranaka. Hrvatski narodni dani u Welland-u, Schumacher-u i Vancouver-u bili su dobro organizirani i brojno posjećeni. Kaže da je uspio posjetiti sve ogranke i da je svuda naišao na slogu članstava. Osobito

je bio oduševljen s ograncima u Vancouver-u i Calgary-u, gdje je članstvo mlado i poletno. Tako u Calgary-u 90 % članova je mlađe od 40 godina.

Schumacher je grad s tisuću Hrvata. Oni u svome domu održavaju redovne prigodne priredbe i zabave. Osim toga sudjeluju u radu društvenih organizacija u istom mjestu.

Sudbury je grad haesesovskog ponosa. Imaju lijepi dom i veoma razvijen kulturni i društveni život. On čestita tajniku ogranka, Anti Belji, na uspješnom radu. Kaže da iz stranke treba odstraniti one članove koji uznemiruju rad ogranka.

Toronto ima svoj dom koji treba popraviti, a uz to je zadužen. Nemaju dovoljno aktivnosti razmjerno prema broju Hrvata u tom velikom gradu.

Za ogranak u Windsor-u, Krznarić kaže da je najbolji i veoma jak u kulturno-prosvjetnom radu. Kanadski senator Paul Martin, koji dolazi iz Windsor-a, svuda govori da je ponosan na „svoje“ Hrvate.

Krznarić je predvodio kanadsku delegaciju na Svjetskom kongresu HSS-a u Torontu, održanom 1969. i Londonu, održanom 1972. Kanadski radićevci imali su predstavnika u delegaciji HSS-a na Međunarodnoj konferenciji za ljudska prava u Helsinku-u, 1972. kao i u delegaciji HSS-a na zasjedanju Ujedinjenih naroda u New York-u, 1973.

Na kraju govora Krznarić kaže da je došlo vrijeme da stari prepuste vodstvo stranke mladima. Predsjednik je već devet godina. Sve što je radio u tom periodu, bilo je sukladno i u dogovoru s Krnjevićem. Preporuča da novi odbor poveća svoju djelatnost na širenju radićevske političke misli među Hrvatima u Kanadi. On daje ostavku na položaj predsjednika, ali kaže da će i dalje raditi za HSS, te da ga samo smrt može prekinuti u tome.

Predsjedatelj sjednice, Đuro Đurković, zahvaljuje Ivanu Krznariću na izvješću a svi delegati dugo i toplo aplaudiraju

čovjeku koji je bio u vodstvu stranke od samog osnutka. Zadnji Mohikanac ponosno silazi sa političkog glumišta.

Slijede izvješća potpredsjednika J. Canjera, J. Boljkovca i M. Zorkina. Zorkin ističe da je uspio dobiti privolu kanadskih pasoških vlasti da se Hrvati slobodno mogu deklarirati kao Hrvati, bez obzira na mjesto rođenja.

Tajnik Glavnog odbora Stjepan Margetić u izvješću govori da su se u protekle tri godine zbile važne prigode za rad stranke: 1. Osnovan je ogranak HSS-a u Sarnia-i. 2. Počela je gradnja novog Hrvatskog narodnog doma u Calgary-u. Održane su četiri sjednice Glavnog odbora i sedam sjednica Izvršnog odbora stranke, koji je sastavljen od predsjednika, potpredsjednika, blagajnika i tajnika stranke. Ovaj odbor bio je novitet u radu stranke.

Po završetku izlaganja, Stjepan Margetić daje ostavku na mjesto tajnika Glavnog odbora. Kao stari radićevac iz Montreal-a, „gospon Štef“ (kako su ga od milja zvali) bio je istaknuti dužnosnik montrealskog ogranka. Ostao je aktivan sve do smrti 1993. Njegova supruga Fanika Margetić jedno je vrijeme vodila žensku organizaciju Ogranka. Još i danas je aktivna i nazočna na svim sastancima.

Izvješće o djelatnosti „Hrvatskog glasa“ podnose Mario Gorđan, pomoćnik glavnog urednika Petra Stankovića, koji zbog lošeg zdravlja nije došao na konvenciju, i Đuro Đurković, upravitelj lista. Uveden je novi kompjuterski sistem slaganja i tiska lista. Tiraža je 4500 – 5000 primjeraka. Trebalo bi povećati broj pretplatnika i uvećati komercijalno oglašavanje u listu. U raspravi o radu lista J. Peričak predlaže da predbrojka na list bude obvezatna za sve članove HSS-a. Ante Beljo pita zašto Bogdan Radica, poznati hrvatski publicista i javni radnik; više ne piše za „Hrvatski glas“. Dobio je odgovor, da u zadnje vrijeme pisanje Bogdana Radice bilo je nepovoljno za djelatnost stranke. Mnogi od nazočnih su znali da Radica i Krnjević nisu bili u dobrim odnosima još iz vremena prije rata, pa je i to bio jedan od razloga što se Radićini napisi nisu pojavljivali u „Hrvatskom glasu“.

Časni sud i Prosvjetni odbor nemaju što izvijestiti skupštinu. Ante Beljo predlaže da se oživi rad Prosvjetnog odbora i da se napravi stalni plan rada koji bi se tiskao u Pravilniku stranke.

Stjepan Miletić predlaže osnivanje Gospodarskog odbora, koji bi slijedio i koordinirao rad hrvatskih poduzetnika u Kanadi. Ovaj prijedlog ostavljen je da se o njemu raspravlja na slijedećoj konvenciji.

Na redu je izbor članova novog Glavnog odbora. Po pravilima stranke članove za izbor predlaže Odbor za imenovanje sastavljen od pet članova. Na svim dosadašnjim konvencijama Krnjević je bio voditelj toga odbora i imao u njemu presudnu riječ. Za novi Glavni odbor predloženi su ovi članovi:

Počasni predsjednik: Ivan Krznarić

Predsjednik: Mladen Zorkin i Josip Brajac

Potpredsjednici: Jura Canjar, Juraj Bolkovac

Tajnik: Đuro Đurković. Krešo Mance

Blagajnik: Zvonko Sviben, Stjepan Margetić

Slijede članovi Prosvjetnog odbora i časnog suda

U raspravi povodom liste kandidata predloženih od Odbora za imenovanje Ivan Obradović napominje da po njegovom mišljenju izbor nije demokratski, jer u konačnici Krnjević bira Glavni odbor.

Ivan Krznarić odgovara da to odgovara pravilima stranke. Vidljivo uzbuđen prigovorom Ivana Obradovića, Krnjević zahtijeva da se radi kako se dosada radilo. Ako se ovaj postupak smatra nedemokratskim onda pravila treba mijenjati na slijedećoj konvenciji. Konvencija je jedino mjerodavna takve promjene ozakoniti.

S. Miletić i A. Beljo zahtijevaju da se dopusti predlaganje alternativne izborne liste kandidata. To ne dopušta sadašnji Pravilnik stranke.

M. Peričak predlaže da pravila za glasovanje izmjene na slijedećoj konvenciji, ali da se ovaj put glasuje po postojećem pravilniku.

Delegati prihvaćaju ovaj prijedlog. Novi odbor je izabran u predloženom sastavu. Brajac je odustao od kandidature, tako da je Zorkin bio jedini kandidat za predsjednika.

Nakon izbora Zorkin se zahvalio delegatima na povjerenju. Po njemu je važno da je predsjednik stranke školovan čovjek, sposoban zastupati HSS na kanadskoj i internacionalnoj političkoj sceni, te takvim radom doprinijeti podizanju ugleda hrvatskog naroda u svijetu.

U nastavku konvencije saslušana su kratka izvješća pojedinih ogranaka.

Svakom ogranku dopušteno je 10 minuta za izlaganje. Neki nisu slijedili taj napatuk, a drugi su bili lakonski kratki, kao na primjer: „Nemamo duga, ali nemamo ni novaca“ ili „Poslali smo članarinu Glavnom odboru“.

Zajednički problem svih ogranaka bio je, kako motivirati članstvo za rad u lokalnoj hrvatskoj zajednici i kako ga držati na okupu i u slozi. Čini se da je glavni teret uvijek padao na leđa predsjednika ogranka. Uloga glavnog čovjeka u radu jedne političke grupe uvijek je bila odlučna za uspješan rad.

Odbor za plaće i dnevnice odredio je da svaki delegat dobije dnevnicu od \$20, te da se novčano nagrade ovi dužnosnici stranke: Ivan Krzanarić, predsjednik - \$300; Stjepan Margetić, tajnik - \$150; Zvonko Sviben, blagajnik - \$200; Petar Stanković, urednik „Hrvatskog glasa“ - \$300; Đuro Đurković, upravitelj „Hrvatskog glasa“ - \$ 200.

Na kraju svi novoizabrani članovi Glavnog odbora položili su prisegu.

Na konvenciji se osjećala napetost i strah starih članova, jer su „gospoda“ zauzela vodeću ulogu u stranci. Neizvjesnost kako

će HSS nastaviti s radom i što budućnost nosi bile su glavne posljedice nastalih promjena u vodstvu. Krnjević je bio veliki zagovornik da Zorkin dođe na čelo stranke. Stari radićevci su to prihvatili s dubokim nepovjerenjem. Jedan od njih u pismu prijatelju piše ovako : „Konvencija nije išla kako treba. Ljudi koji stvaraju nisu u Glavnom odboru.“

Hrvatski narodni dan u Welland-u u srpnju 1974. nije bio uspješan zbog slabe posjete.

U govoru na tom skupu Krnjević poziva na ustrajan zajednički rad i slogu. Između ostalog rekao je i ovo: „Vrijedno je nama svima, a posebno HSS-u, da se tako sastajemo kao hrvatska obitelj. Vrijedno nam je i pred svim ovim našim stranim gostima ovdje, kojima na ovaj način dajemo priliku da se uvjere, da smo mi Hrvati narod koji zaslužuje da nas se poštuje, da budemo svoji i suvereni gospodari.“

SEDAMNAESTA KONVENCIJA

Sudbury, 7. - 9. svibnja 1977.

U periodu od 1974-1977, između dvije konvencije, jedan od važnih događaja koji je uzbudio čitavu iseljenu Hrvatsku bio je piratski prepad grupe hrvatskih rodoljuba na avion Trans World Airlines na putu od New York-a za Chicago. U petak 10. rujna 1976. četvoro mladih Hrvata i jedna žena ukrkali su se na avion tipa Boeing 727 i izvršili prepad dok je avion s 57 putnika bio u letu. U skupini su bili slijedeće osobe: Zvonko Bušić, star 30 godina, vođa grupe i njegova supruga Julienne Eden Bušić, 27, Petar Matavić, 31, Frane Pešut, 25, i Marko Vlašić, 29. Oni su predočili posadi aviona da imaju eksplozivne naprave vezane za grudi dvoje članova i da su spremni obrušiti avion ako kapetan ne slijedi njihove naredbe. Putnicima su se deklarirali kao hrvatski rodoljubi i da ovim činom žele skrenuti pažnju čitavog svijeta na svoju domovinu Hrvatsku koja je porobljena od komunističkog režima u Jugoslaviji. Ovo što čine dio je borbe hrvatskog naroda za oslobađanje Hrvatske i stvaranje suverene hrvatske države.

Hijacker-i su zahtijevali da četiri najveća dnevna lista u Americi tiskaju njihov proglas o slobodnoj Hrvatskoj i da se u obliku letaka baci iznad Montreala, New York-a, Chicaga, Londona i Pariza. U Parizu grupa se predala policiji, koja je utvrdila da nisu bili naoružani, već su nosili na sebi komad formirane kiparske gline za koji su tvrdili da je eksploziv. Na nesreću, u jednoj garaži u New Yorku-u ostavili su eksplozivnu napravu koja je eksplodirala u procesu demontiranja i usmrtila jednog policajca. Ova nesreća, kasnije, bila je kvalificirana pred sudom kao teški kriminalni akt i dodatno teško opteretila sve optužene.

Odmah po uhićenju, na pariškom aerodromu, vođa grupe, Zvonko Bušić izjavio je novinarima: " Mi smo ponosni onim što smo učinili. Nemojte se iznenaditi ako se dogode i drugi slični

napadi u budućnosti. Mi smo to učinili za pravednu stvar, za slobodu naše domovine Hrvatske“.

Svi članovi grupe osuđeni su u New Yorku-u na dugogodišnju tamnicu. Zvonko Bušić pušten je na slobodu 2009., poslije 33 godine uzništva.

Ovaj dramatičan poduhvat pokrenuo je veliku akciju skupljanja novčane pomoći među Hrvatima u dijaspori za obranu uhićenika. U toj akciji sudjelovala je i HSS-a u Kanadi.

U periodu od 1974-1977, u stranci je došlo do zastoja, broj članova je stagnirao, nije osnovan nijedan novi ogranak. U nekim ograncima među članstvom moglo se zapaziti previranje, koje je odudaralo od uobičajenih dnevnim zbivanjima u stranci. Činilo se da je pravi uzrok tome bio rad novog predsjednika stranke.

Odmah po dolasku u Kanadu Zorkin je počeo isticati osebnost stranke u Kanadi i tražio je nove oblike djelatnosti koji bi bili relevantni za podizanje društvenog i političkog ugleda stranke među Kanađanima. U početku sve Zorkinove inicijative bile su sputane od strane vodstva stranke (Maček, Krnjević).

Zorkin je bio veoma uspješan gospodarstvenik u prodaji i osiguranju nekretnina, te graditeljskog poduzetništva. Kao odvjetnik i poslovni čovjek slovio je kao dobar govornik, koji je imao spontan i izravan pristup članovima stranke. Energičan i odlučan pokazivao je sve odlike čelnika. Svoje domoljublje isticao je bez ustezanja na svakoj stranačkoj prigodi. Međutim, neke njegove karakterne osobine bile su odbojne i djelovale su negativno na okolinu, kao na primjer, hvalisavost, zamjetljiva arogancija i jedna paranoidna crta u međuljudskim odnosima.

Sebi nasuprot imao je Krnjevića, već u odmakloj dobi, nervoznog i autokračičnog političara koji je teško podnosio kritiku i sučeljavanje. Mada su oboje bili u dobrim prijateljskim odnosima, ipak su povremeno dolazili na vidjelo nezadovoljstvo i konflikti između njih dvoje.

U tom razdoblju izdavanje „Hrvatskog glasa“ doživljava financijsku krizu. Prihodi od predbrojki na list i oglašavanja u njemu nisu pokrivali troškove oko tiskanja lista, te se deficit morao namaknuti iz fondova Glavnog odbora kao i traženja novčane pomoći od ogranaka i članstva. S vremenom financijski deficit lista postaje kronični izvor nezadovoljstva među vodstvom i članstvom, osobito kada se utvrdilo da je vođenje lista i kontrola troškova bila neuredna i nedostatna. U slučaju akutnog nedostatka novca, uprava lista bila je prinuđena na uzimanje zajmova od banke. Ovi dugovi znali su dostići i svotu od više desetaka tisuća dolara. Oba lidera stranke i Krnjević i Zorkin polagali su veliko značenje listu, bez kojeg se nije moglo zamisliti normalan rad stranke, te su se srčano zauzimali za njegov opstanak.

Sedamnaesta konvencija HSS-a u Kanadi održala se u Hrvatskom narodnom domu u Sudbury-u od 7. - 9. svibnja 1977. Na njoj je sudjelovalo 41 delegat iz 13 ogranaka.

Skupštinu je otvorio predsjednik, Mladen Zorkin. U uvodnom govoru pozdravio je Krnjevića, rekavši da je Krnjević bio nazočan na Četvrtoj konvenciji HSS-a koja se održala u ovom gradu 1938. godine, dakle, prije 39 godina. Po Zorkinu to je dugi niz godina ustrajnog i borbenog stranačkog rada. U to davno vrijeme Krnjević je bio glavni tajnik HSS-a i ključna osoba koja je doprinijela formiranju HSS-a u Kanadi. Zahvaljujući njemu kanadska organizacija se održala i snažno napredovala skoro pola stoljeća.

Držeći se tradicije stranke, Zorkin je zatražio da svaki delegat na konvenciji položi prisegu u onoj formi kako je ona zapisana u prvom tiskanom Pravilniku stranke iz 1933. Ova prisega je specifično namijenjena delegatima na konvenciji i članovima Glavnog odbora i glasi ovako:

„Ja (ime i prezime) prisežem Bogu pravednomu i hrvatskom narodu, Vodstvu HSS-a i ovoj slavnoj skupštini, da ću uvijek i svagdje braniti čast i ponos hrvatskog naroda, a naročito seljaka

i radnika. Čast i dužnost izvršavati ću razborito i požrtvovno i uvijek u korist Hrvatske seljačke stranke. Vodio me tim pravcem neumrlu duh Matije Gubca i Stjepana Radića (Slava im!). Tako mi Bog pomogao!

Polaganje prisege uvijek je imalo simboličko-emocionalnu konotaciju ponosa i obaveze svakog delegata. Danas, ona se prakticira iz čisto tradicijskih razloga, jer nikada nije izgubila svoju povijesnu snagu i ljepotu.

Slijedi pozdrav delegatima, koji su po prvi put došli na konvenciju bez naknade putnih troškova od strane stranke. Zatim se čita dnevni red i izabire predsjedatelj konvencije. Za tu dužnost jednoglasno je izabran istaknuti član montrealskog ogranka, Stjepan Maček.

Potpredsjedničko izvješće prvi je dao Ivan Cunjak, delegat iz Welland-a, a za njim Jure Boljkovac iz Toronta.

Tajnički izvještaj izložio je Đuro Đurković, delegat iz Vancouver-a. Najprije je pročitao zapisnik sa prijašnje konvencije a zatim je govorio o radu Glavnog odbora. Za prošle tri godine, Glavni odbor održao je dvije godišnje sjednice (Sudbury-1975 i Welland-1976). Uputio je 15 okružnica ograncima i vodio tekuću korespondenciju Glavnog odbora.

Kao ravnatelj „Hrvatskog glasa“, Đurković podnosi izvješće o listu. Biti ravnatelj „Hrvatskog glasa“ je veliki posao i ogromna odgovornost koju on neće moći dalje vršiti. Nalazi da se poslovanje lista ne može voditi izdaleka, naime, on živi u Vancouver-u, a list izlazi u Winnipeg-u. Neophodno je naći povjerljivog čovjeka u Winnipeg-u, koji može neposredno nadgledati sve etape u procesu tiskanja lista, kao i vršiti financijsku kontrolu i distribuciju „Hrvatskog glasa“.

U mjesecu listopadu 1976. urednik lista Mario Gordan iznenadno je dao neopozivu ostavku. To se desilo bez najave u veoma nezgodno vrijeme. Naime, u listopadu je bila u punom jeku

priprema za tiskanje Kalendara „Hrvatskog glasa“ za 1977. godinu, kao i priprema božićnog broja lista.

Uz privolu Krnjevića i Zorkina, Đurković je zamolio starog člana HSS-a i umirovljenog financijskog stručnjaka iz Los Angeles-a, Rudolfa Peteka da se primi privremenog uređivanja lista. Petek je ovaj poziv prihvatio i došao u Winipeg, te uređivao „Hrvatski glas“ za slijedećih pet mjeseci, bez ikakve novčane naknade. Pored toga izvršio je iscrpnu financijsku analizu poslovanja tjednika, te dao upute kako da se list uspješnije vodi. U isto vrijeme list je ostao bez novčanih sredstava za daljnje izlaženje, a tiskara lista je zaprijetila da više neće tiskati list sve dok se ne namiri postojeći dug. Ovo stanje nagnalo je Zorkina i Đurkovića da uzmu kod banke zajam u iznosu od \$7,000.

U to vrijeme list je izlazio u tiraži od oko 5,000 primjeraka. U svojim najuspješnijim godinama tiraža je dosezala i do 7000. Troškovi tiskanja lista bili su manji od troškova distribucije. Za otpremanje lista trebalo je uposliti pomoćno osoblje. Plaće i poštarina bile su glavne stavke u troškovniku novina.

Poslije odlaska Rudolfa Peteka, za urednika „Hrvatskog glasa“ došao je iz Londona, Mehmed Bašić, dugogodišnji član HSS-a i uski suradnik Krnjevića. U Londonu je bio urednik mjesečnika „Hrvatska riječ“. Po porijeklu Musliman iz Bosne, Bašić je imao visoko školsko obrazovanje i posebnu naklonost za uređivanje novina.

U lipnju 1976. održala se u Vancouver-u svjetska konferencija za ljudska prava pod imenom „Habitat“. Za tu prigodu vancouverski ogranak tiskao je knjigu na engleskom jeziku o životu i radu Stjepana Radića, koja je bila dijeljena delegatima na konferenciji. Uz knjigu o Stjepanu Radiću podijeljena je i spomenica Hrvatskog dana u Vancouver-u za 1976. godinu.

Svoje izvješće Đurković je završio sa zahtjevom da mu se nađe zamjena za mjesto ravnatelja „Hrvatskog lista“.

Predsjednik Nadzornog odbora Josip Povrženić stavio je oštru primjedbu na rad ogranaka u Schumacher-u. Ogranak je organizirao Hrvatski narodni dan na sjeveru Ontario-a, ali nije pridonio ni centa u „Fond dr.Vladka Mačeka“ kako je to bila obveza za sve ogranke HSS-a. Isto tako doprinos vancouverskog ogranka u taj fond nije bio do kraja transparentan. Naime, zarađeno je \$2,400, a u fond je poslano samo \$1,800. Đuro Đurković pojasnio je da je razlika od \$600 utrošena za naknadu djevojkama koje su prodavale lutriju za izbor kraljice Hrvatskog dana.

Izvješće za „Fond dr. V. Mačeka za slobodnu Hrvatsku“, izložio je Ivan Cunjak. Usput govorio je o skupljanju novca u fond za obranu Zvonka Bušića i njegovih prijatelja. U tu svrhu osnovan je posebni odbor koji je sakupio \$7,000. U raspravi po tom pitanju, Krnjević je upozorio da je potrebno kontrolirati kome se novac upućuje i kako je utrošen, jer se u prošlosti otkrilo nekoliko slučajeva zloupotrebe. Novac nije namjenski utrošen.

Iza toga slijedi izvješće predsjednika Glavnog odbora, Mladena Zorkina za tri godine koje su prošle od zadnje konvencije. U tom razdoblju uspio je obići skoro sve ogranke, izuzev nekoliko koje nije posjetio zbog udaljenosti. Glavnina njegovog izlaganja odnosi se na prikazivanje njegovih nazora o ulozi HSS-a u Kanadi. Po njemu kanadski ogranaci trebali bi usredotočiti svoj rad na domaćem tlu. Porastom ugleda stranke među Kanadanima stekao bi se politički kapital koji bi poslužio u vršenju pritiska na kanadske vlasti glede prepoznavanja borbe hrvatskog naroda za nacionalnu slobodu i suverenitet. Zorkin tvrdi da bi ovo bio brži i učinkovitiji način rada, nego dosadašnja djelatnost stranke koja se svodila isključivo na potpomaganje domovinskog HSS-a.

Zorkin nastavlja, da je HSS do sada uglavnom radio na buđenju nacionalne svijesti kod Hrvata u Kanadi. Po njemu, nacionalna svijest kod Hrvata nije nikada bila jača nego li je danas. Međutim, kao etnička grupa, Hrvati se nisu dovoljno identificirali u kanadskoj sredini kao nositelji ideje za stvaranje slobodne

hrvatske države. Treba raditi na tome. Potrebno je surađivati s drugim etničkim manjinama, kao na primjer Ircima i Talijanima, koji bi nam bili od velike pomoći u našim nastojanjima u kanadskoj javnosti.

U Ottawi je stvorena kriva predodžba o Hrvatima, kao narodu koji je u Drugom svjetskom ratu bio na strani sila osovine. Kod izdavanja kanadskih putovnica, kao i kod popisa stanovništva, Hrvati se nisu mogli deklarirati kao Hrvati, već su bili upisivani kao Jugoslaveni. Zorkin s grupom hrvatskih intelektualaca podnio je peticiju kanadskoj vladi, koju je potpisalo trideset tisuća ljudi u kojoj se tražilo da se ispravi ova diskriminacija prema Hrvatima. Kanadske vlasti pozitivno su odgovorile na taj zahtjev.

Povodom slučaja „hijacker“-a Zvonka Bušića i njegovih prijatelja Zorkin je bio intervjuiran na državnoj televiziji CBC iz Toronta. Na pitanje što misli o tom činu, odgovorio je da su vlade SAD i Kanade svojom politikom prema Hrvatskoj prisilile mlade Hrvate da se upuste u takvu akciju.

Stjecajem okolnosti Hrvati u Kanadi imaju najjaču seljačku stranku na svijetu kojoj je svrha pomaganje domovinskog HSS-a. U isto vrijeme HSS je odgovoran za unapređenje ugleda i prestiža Hrvata u Kanadi i SAD. Kao predsjednik stranke, nije uvijek imao punu podršku Glavnog odbora i članstva. Često je kritiziran i govorilo mu se iza leđa, da je partizan i komunista poslan od UDBE. On smatra da je takva kritika neosnovana i zlonamjerna i traži solidnu i postojanu suradnju i potporu čitavog članstva. Već trideset godina radi u vodstvu stranke i nalazi da zaslužuje bolji respekt i podršku.

U raspravi nakon Zorkinog govora, Krnjević izjavljuje da se slaže s Zorkinom o osnovnim postavkama za rad HSS-a i nastavlja ovako: „ Jedino mi ne smijemo zaboraviti to, gospodine doktore, da sam opstanak Hrvatske seljačke stranke znači borbu za pravedni i poštenu položaj hrvatskog naroda u čitavom svijetu“. Mi smo kao narod ozloglašeni, jer smo bili na krivoj strani koja

je izgubila rat. HSS je od samog osnutka ovdje u Americi bio na braniku hrvatskog naroda od laži i kleveta upućenih na njegov račun. HSS je važnija za hrvatski narod, nego li sve druge hrvatske organizacije, jer je hrvatski narod glasovao plebiscitarno za Stjepana Radića i HSS i dao mu povjerenje. Danas mi moramo održati HSS, jer „ona je najveće svjedočanstvo hrvatskog naroda pred cijelim kulturnim svijetom. Mi smo najveće svjedočanstvo da Hrvatska nikada nije bila fašistička, niti komunistička, jer kada je mogla slobodno progovoriti, ona je govorila onako kako je Stjepan Radić propovijedao i naučavao“.

U nastavku Krnjević govori da je HSS u Kanadi postojao i prije dolaska Zorkina u Kanadu i uživao ugled i dobivao priznanje za svoj rad. Prije 25 godina ondašnji predsjednik HSS-a, Stjepan Bradica primio je zlatno odlikovanje od engleske kraljice Elizabeth-e II u povodu njezinog krunidbe

Ogranci HSS-a u Kanadi osnovani su u vrijeme kada je HSS u domovini bio zabranjen. Oni su se uvijek smatrali kao ogranci domovinskog HSS-a. Na kraju, Krnjević je pozvao sve članove HSS-a „da budu ponosni što su pripadnici nauka braće Radića i Hrvatske seljačke stranke, na čijem će programu i radu Hrvati doći do svoje slobodne hrvatske države, samo u tome moraju ustrajati“.

Krnjevićeви govori obično su završavali s optimističkom notom i velikim samopouzdanjem da će Hrvati imati svoju državu. Dok su Zorkinovi govori završavali na nekoj didaktičnoj noti, zahtjevu ili naredbi. Izlaganja obojice bila su u oštrom i kritičnom tonu, koji je sugerirao postojanje dubokih razlika u stavovima oko HSS-a. Delegati su to osjećali i o tome otvoreno govorili u kuloarima. Dijelili su se epiteti i kritike za obojicu. Bilo je očito da će uskoro doći do rascijepa.

Na dnevni red došla su izvješća ogranaka.

Toronto: Mate Sertić izvještava da dom u Torontu materijalno propada. Torontski ogranak ne želi više ulagati u njegov popra-

vak, jer je nerentabilan. Traži da se o tome raspravlja na ovoj konvenciji i daju preporuke što da se uradi s domom.

Hamilton: Eugen Muren govori da je aktivnost Ogranaka u Hamiltonu dosta slaba. Zabava u povodu godišnjice osnivanja Ogranaka bila je slabo posjećena.

Welland: Članstvo stari i smanjuje se jer stariji članovi umiru, izvještava Ivan Cunjak.

Windsor: Franjo Pušić i Lovro Črep prikazali su rad na proširenju i popravcima Hrvatskog narodnog doma. Prošle godine u njemu je održana velika izložba o radu 27 etničkih zajednica koje djeluju u Windsoru. Ekspoziti HSS-a odnijeli su prvu nagradu na izložbi. Ovo je djelovalo veoma stimulativno na članstvo.

Sudbury: Ante Beljo govori o uspješnom poslovanju doma nakon otvaranja kluba u prizemlju doma u kojem se toče alkoholna pića. Klub je otvoren svakog dana do poslije pola noći i postao je glavni izvor novčanih sredstava za rad ogranaka i održavanje doma. U zadnjih par godina Ogranak je proširen primanjem mladih članova.

Schumacher: Hrvatski narodni dom u tom gradu kompletno je preuređen, izvještava Božo Škrobica. Svi članovi sudjeluju u održavanju doma. Stariji članovi prednjače. Društveni život veoma je aktivan.

Nanaimo: Ogranak HSS-a dobio je od grada u tridestogodišnji zakup jednu staru povijesnu zgradu koju su temeljito preuredili i dali naziv Hrvatski rudarski dom. Sada imaju svoje prostorije za priredbe i sastajanje. Ogranak u Nanaimo-u je osnovan među prvima u Kanadi. Njega već 40 godina vodi Ivan Matešić i njegova supruga Kate. Ovaj bračni par je izvanredan primjer postojanosti i odanosti u službi HSS-u. Ovakvih primjera bilo je i u drugim ograncima. Izvješće je podnio Mladen Zorkin.

Montreal: Ivo Kupina prikazuje rad ogranaka u ovom velikom gradu s frankofonskom populacijom. Ogranak je društveno ve-

ma aktivan, održava redovne zabave i druženja, a u ljetnje vrijeme piknike. Ogranak je novčano pomagao „Hrvatski glas“, kao i gradnju doma u Londonu. Predlaže da se tiskara „Hrvatskog glasa“ preseli iz Winnipeg-a u Toronto, gdje živi najveći broj Hrvata u Kanadi.

Vancouver: Đuro Đurković govori o značajnim promjenama koje su nastale u ogranku od zadnje konvencije. Naime, prodali su svoj stari dom na Triumph ulici u Vancouver-u i kupili 4 jutra zemljišta sa stambenom zgradom u susjednom mjestu Surrey. Ovaj posjed nazvali su poetičnim imenom „Hrvatska dubrava“. Na tom zemljištu održavaju Hrvatski narodni dan i piknike.

Calgary: Jakov Kos izvještava da su članovi HSS-a sami sagradili svoj dom. Ogranak primjereno radi. Članstvo je mlado i poletno. Nemaju dugova.

Kitchener: Organizacija je mala i slabo radi izvještava Janko Perić.

Sarnia: Josip Brajac ističe da je ogranak veoma aktivan. Bio je pozvan kao glavni govornik na zabavama ogranaka u Windsor-u, Torontu i Kitchener-u. Zabrinut je za financijsko poslovanje „Hrvatskog glasa“.

Victoria: Ogranak u tom gradu osnovan je prije dvije godine, ali je odmah po osnutku prestao raditi zbog netrpeljivosti i fizičkih napada od strane lokalnih hrvatskih ekstremističkih grupa, koje su ometale sastanke i zabave koje je ogranak organizirao. Međutim, s vremenom su smetnje uklonjene i ogranak danas normalno radi. Izvješće je podnio Mladen Zorkin.

Ženske organizacije HSS-a iz Hamiltona i Welland-a uključene su u rad lokalnih muških ogranaka.

Mehmed Bašić govorio je o poslovanju „Hrvatskog glasa“ Kao novajlija ne poznaje ljude i uvjete rada, pošto je tek prije nekoliko mjeseci stigao u Kanadu. Traži pomoć i podršku čitavog članstva, jer nalazi da je njegov posao vrlo težak i odgovoran. Osobito mu

je potrebna pomoć kod dobivanja oglasa za list, jer bez prihoda od oglasa list neće moći preživjeti. Kako mu je ovo prvi susret s vodstvom HSS-a u Kanadi, on želi obavijestiti članove Glavnog odbora da je već počevši od 1938. godine posvetio svoj život HSS-u. Kao novi urednik „Hrvatskog glasa“ želi nastaviti rad na širenju ideja braće Radića. Pozdravlja konvenciju i želi joj pun uspjeh.

Zorkin uzima riječ i kaže da se osobno osjeća odgovornim za dolazak Mehmeda Bašića u Kanadu. Moli za punu podršku novom uredniku, jer je čovjek učinio veliku osobnu žrtvu dolaskom u Kanadu da uređuje list, koji je u dugovima preko glave. Traži da se Bašiću ukaže pažnja i da ga se „ne truje, našim otrovom“.

Odbor za dnevnicu određuje da one ostanu \$15, jer blagajna Glavnog odbora ne može platiti više. Uobičajene jednokratne nagrade od \$200 dodijeljene su predsjedniku, tajniku i blagajniku stranke.

Izvješće odbora za imenovanje dočekano je sa znatiželjom i uzbuđenjem. Javnim glasanje izabran je ovaj odbor :

Predsjednik: Mladen Zorkin

Počasni predsjednici: Ivan Krznarić i Jure Canjar.

Potpredsjednici: Boško Menalo, Josip Peričak i Ivan Cunjak

Tajnik: Đuro Đurković

Blagajnik: Zvonko Sviben

Nadzorni odbor: Janko Lovrinić, Mate Sertić i Josip Privrženić

Prosvjetni odbor: Josip Brajac, Ante Beljo, Ivan Cunjak, Marija Janjac, Krešimir Lipak i Roza Vos.

Časni sud: Ivan Sušak, Jure Miletić, Stanko Lozo, Mirko Škarjak i Stjepan Penić.

Nakon izbora novi Glavni odbor polaže prisegu.

Rasprava o Hrvatskom narodnom domu u Torontu počela je izlaganjem Mate Sertića delegata iz Toronta, koji predlaže

da se dom proda zbog nerentabilnosti i deficitarnog financijskog poslovanja. Predlaže da se kupi nešto pogodnije u okolini sadašnjeg doma.

Krnjević se protivi prijedlogu za prodaju doma, jer on „zlata vrijedi“. Podsjeća da je već jednom u prošlosti došlo do slične situacije s domom, te da su on i Jure Boljkovac tražili i dobili od članova HSS-a beskamatni zajam i tako sačuvali dom od stečaja. Predlaže da se i ovog puta traži zajam od ogranaka koji imaju novaca na banci.

Poslije duge rasprave ipak se odlučilo da se dom proda, uz privolu svih članova torontskog ogranka. Kad se dom proda predloženo je da se kupi zemljište u blizini Toronta na kojem bi se održavale priredbe i piknici u ljetno doba, te eventualno sagrađio novi dom.

Izvjешće novinskog odbora podnio je Đuro Đurković. Jučer navečer odbor je zasjedao šest sati i raspravljao o „Hrvatskom glasu“. Financijsko poslovanje lista stalno je deficitarno, ali se smatra da se djelatnost HSS-a u Kanadi ne može zamisliti bez „Hrvatskog glasa“. Zbog boljeg poslovanja predlaže se da se list preseli iz Winnipeg-a u Toronto. Treba se preći na moderno elektronsko tiskanje, a cijenu godišnje predbrojke podići od dvanaest na petnaest dolara, a kalendara na pet dolara.

U nastavku raspravljalo se o tvrtki „Hrvatskog glasa“ koja je bila formirana sa svrhom da se očuva imovina stranke u slučaju mogućeg stečaja lista. Prema ocjeni Rudolfa Peteka tvrtka nije dobro vođena. On predlaže bolju kontrolu tvrtke koju bi vodila osoba koja ima povjerenje Glavnog odbora.

Svim ovim mjerama nije se smanjivao dug kod banke, nego se i dalje nagomilavao. Povremeno je bilo potrebno plaćati dugove iz blagajne Glavnog odbora. Ovako financijsko poslovanje lista uzrokovalo je nezadovoljstvo među članstvom. Popularnost lista je počela opadati a s tim i tiraža.

Zadnje izvješće na konvenciji podnio je Karlo Cerić u ime odbora za prosvjetu i sport. On izvještava da će se ovog ljeta održati nogometni kup „Stjepan Radić“ u Torontu. Na njemu će sudjelovati četiri hrvatska nogometna kluba iz Južnog Ontario-a. Predlaže da organizacioni odbor kupa bude dio Glavnog odbora stranke, jer sva četiri tima pripadaju HSS-u.

Konvencija je završena glasovanjem i usvajanjem prijedloga za rad u budućnosti.

RASKOL U STRANCI (1978 - 1998)

Vrijeme raskola je tužna saga o raspadu najjače hrvatske političke stranke u dijaspori. Zbog unutarstranačkih trvenja, nemara za opće dobro i taštine glavnih aktera u sukobu, zaustavljen je rast stranke. Dugi sudski procesi i osobna nadmetanja dovele su do pada ugleda stranke, velikih i nepotrebnih sudskih troškova, razorne apatije i osipanja članstva. Štetnost rascjepa za sve oblike djelatnosti u stranci brzo je došla na vidjelo. Pojedinačni, a i grupni revolti članova protiv sudskih procesa vješto su ušutkani vatrenom retorikom i demagoškim manipuliranjem od strane vodstva stranke. HSS u Kanadi udaljila se od svojih radićevskih korijena i načela o seljačkoj slozi.

Do razdora u stranci došlo je postupno. Glavni uzrok za raskol bio je osobni sukob između predsjednika HSS-a u Kanadi Mladena Zorkina i predsjednika domovinskog HSS-a, Jurja Krnjevića, kojeg je u Kanadi zamjenjivao Đuro Đurković. Ideološko razmimoilaženje između Zorkina i Krnjevića o ulozi i djelatnosti stranke u Kanadi prerastalo je u sukob oko kontrole imovine stranke i stranačkog glasila „Hrvatski glas“.

Prilikom svake posjete Kanadi, Krnjević je proveo tjedan dva kao gost u kući obitelji Zorkin. U ljetno doba oboje bi kružili po Pacifiku na Zorkinovoj jahti. Na naslovnoj strani kalendara „Hrvatskog glasa“ za 1959. tiskana je fotografija u boji koja pokazuje nasmijanog Krnjevića obučenog u kapetansku uniformu za kormilom broda. Prisnost odnosa između njih dvoje bila je očigledna.

Zorkin nije nikad skrivao svoje ambicije da postane predsjednik HSS-a u Kanadi, a eventualno i predsjednik domovinskog HSS-a. Krnjević je podupirao kandidaturu Zorkina za predsjed-

nika stranke u Kanadi.. To je osobito došlo do izražaja na konvenciji u Torontu 1965. Međutim, „stara garda“ radićevaca nije bila spremna prepustiti vodstvo stranke školovanom čovjeku i uz to odvjetniku. Seljaci su uvijek zazirali od fiškala. Zorkin je postao predsjednik stranke tek na konvenciji u Windsoru, 1974. kada je „seljaka – predsjednika“ zamijenio „gospodin“.

Po dolasku na predsjedničko mjesto Zorkin, kao odvjetnik i uspješni gospodarstvenik, uveo je novi način upravljanja strankom. Dok su prijašnji predsjednici vladali dogovorom, on se više koristio predsjedničkim ukazom. U okružnicama upućenim ograncima naglašavao je važnost predsjednika stranke, isticao svoj politički prestiž kod kanadskih i američkih vlasti, te velike žrtve koje čini za stranku. Ponašao se kao pravi „boss“, što je smetalo članove u vrhu stranke, koji nisu bili vični takvom načinu ophođenja. To je stvaralo rezerviranost prema novom predsjedniku za kojeg se govorilo da je bahati megaloman.

Kao predsjednik stranke, Zorkin je počeo objavljivati u „Hrvatskom glasu“ pamfletski feljton pod naslovom „Zrnje“ i potpisivao se Barba Mladen. U zaglavlju feljtona bila je fotografija Zorkina, a kasnije i slikarski portret Zorkina koji je naslikao Josip Crnobori, poznati hrvatski slikar u dijaspori. U tim feljtonima Zorkin je pisao o aktualnim problemima koje je imao lista i stranka, primjerice o problemima oko izlaženja lista, o dugu koje je lista nagomilao, o odgoju mladih generacija, nedostatku stalnih suradnika lista i drugim tekućim temama dana.

Ono što je bilo oči čitatelja, bili su učestali napadi na „neposlušne“. Dijelio je članstvo na „velikane“ i „malikane“. „Malikani“ su dobivali epitete da su „volovi“, „žutokljunci“, neznalice, pokvarenjaci i slična omalovažavanja i uvrede. Osobito bi se okomio na one koje su se usudili govoriti protiv njega. Neke od njih je i tužio kanadskom sudu. Jedan primjer koji je objavljen u „Hrvatskom glasu“ od 8. lipnja 1977. glasi ovako: „to mi je dodijalo

i jedan takav nesretnik je tužen pred sudom British Colombia-e i poslije tisuće dolara troškova - gdje ga je branilo pet advokata - jadnik je osuđen na šest mjeseci zatvora i usprkos apela - izdržao kaznu u državnoj kaznionici - i danas je uništen čovjek u ovoj sredini. Meni ga je osobno bilo žao i tada i sada. Lekcije treba dati otrovnim ljudima mržnjom i zloćom - sada poslije Konvencije (Sudbury, lipanj 1977. dopuna autora) doći će na red jedan po jedan. Ako ne očistimo korov u našem seljačkom žitu neće biti žetve... Dr. Mladen Zorkin, Glavni predsjednik“.

Očito je da Zorkin nije lako podnosio osobne kritike, a kao odvjetnik često je prijeto sudskim procesima i velikim sudskim troškovima. Kasnije, kada se raskol rasplamsao, znao je pisati prijeteće okružnice i pisma članovima koji su se našli na protivničkoj strani. Osobito je naglašavao da će izgubiti svoje kuće i imovinu. Ovakvo pisanje u „Hrvatskom glasu“ trovalo je atmosferu u stranačkom životu, stvaralo dvojbu, podjele i revolt u stranačkim redovima.

U „Zrnju“ nisu izostali ni njegovi hvalospjevi samom sebi, svojoj političkoj prošlosti i svojim političkim dostignućima. Ovdje valja spomenuti da se početkom sedamdesetih godina Zorkin kandidirao za liberalnog zastupnika u kanadskom parlamentu, ali je bio pobijeđen na izborima. Osobno je bio u prijateljskim odnosima s američkim senatorom Henry M. Jacksonom iz države Oregon. Preko njega imao je dodir s Bijelom kućom i američkim Senatom. Očekivao je da će s tom vezom privoljeti američki politički vrh za „hrvatsku narodnu stvar“.

Veze s kanadskom vladom u Ottawi uspješno je okrunio organiziranjem peticije za dobivanje prava da se Hrvati smiju deklarirati kao Hrvati, a ne kao Jugoslaveni. Ovu peticiju potpisalo je 32 tisuće Hrvata i peticija je bila usvojena od kanadskih vlasti. Tako je u popisu stanovništva u Kanadi iz 1981. svaki Hrvat dobio upitnik o državljanstvu i etničkom porijeklu tiskan na hrvatskom jeziku, te se smio deklarirati Hrvatom.

O Krnjeviću Zorkin je uglavnom pisao pozitivno i s poštovanjem. Na primjer u „Hrvatskom glasu“ od 17. kolovoza 1977. on kaže slijedeće: „Što se domovinske politike tiče, tu je jedini vođa dr. Juraj Krnjević, jer njega je narod u domovini izabrao, a ne mi u iseljeništvu. Dr. Krnjević je danas predsjednik Hrvatske seljačke stranke i on vodi svu politiku stranke i pokreta. Što se rada u iseljenoj Hrvatskoj tiče, tu vode u svakoj zemlji izabrani predstavnici Glavnog odbora. Ovdje u Kanadi to vodim ja, uz pomoć Izvršnog i Glavnog odbora.“ Tijekom vremena, kako se sukob zaoštravao, ton Zorkinovog pisanja o Krnjeviću postaje kritičniji i maliciozniji, što je dodatno izazvalo zlovolju kod članstva. Krnjević je bio cijenjen kao jedini živući političar koji je bio uz bok osnivača stranke i vođe Stjepana Radića. U očima kanadskih seljaka Krnjević je bio nasljednik Stjepana Radića.

Na prigovore da se previše hvali Zorkin odgovara ovako: „Naši primitivno politički izgrađeni ljudi misle kad netko piše o sebi, ili svojoj obitelji, ili o događajima u kojima je osobno bio prisutan, da je to hvaljenje ... Takvi ljudi, a i neke žene, a i neke majke, ne razumiju osnove političke demokracije, po kojoj svaka osoba u javnom životu, mora iznosti svaki detalj iz svoga života, da bi onda narod mogao izabrati onoga koga žele da ih predvodi. Da ja nisam godinama o tome pisao, da li bi Vi, dragi čitatelji, danas znali tko je Zorkin i što misli, i za što se bori. Dakle, prigovori dolaze od malih mozgova i slabih srdaca.“ Ovakvo pisanje ilustrira neke od karakternih osobina Zorkina. On sebe uzdiže iznad razine običnog članstva, što članstvo nije dobro prihvaćalo. U HSS-u u Kanadi svi članovi su bili uvijek međusobno jednaki, bez obzira na položaj u stranci. To je bila jedna od demokratskih znakovitosti ove seljačke organizacije.

U javnim govorima Zorkin je kritizirao Krnjevića ističući da je njegovo vođenje stranke preživjelo. Inzistira da se stranka treba usmjeriti na rad za dobrobit kanadskih Hrvata, a ne samo biti na pomoć domovinskom HSS-u, kako je to zastupao Krnjević. Podizanjem političkog ugleda i profila Hrvata u Kanadi polučio bi se

veći utjecaj na kanadske vlasti i tako dobila naklonost za hrvatsku narodnu stvar. (Hrvatska narodna stvar, hrvatska narodna njiva, hrvatska narodna borba bile su vrlo popularne metafore i sinonimi u govorima stranačkih dužnosnika onog vremena, a odnosile se na hrvatski nacionalni suverenitet). Očito je da je on sebe vidio kao jedinog sposobnog za sprovođenje takve politike u djelo.

Zorkinove ideje o ulozi HSS-a u tuđini prihvatio je dio članstva, mada je to bilo u kontradikciji s političkim nazorima Krnjevića. U konačnici, ako bi se prihvatile Zorkinove postavke to bi stavilo Krnjevića u nezavidan položaj. On bi izgubio svoj utjecaj u stranci. Nema sumnje da je HSS u Kanadi bio najvažnije uporište za Krnjevićevu političku djelatnost izvan domovine. Bez HSS-a u Kanadi, Krnjević bi izgubio veliki dio svoga političkog ugleda. Ta činjenica teško je padala na dušu ostarjelog hrvatskog političara.

U samoj stranci nastala je dvojba i podjela među članovima i među ograncima. Na jednoj strani je bio štovani i priznati političar s dugim političkim stažom u Kanadi, a na drugoj strani novi predsjednik, vješt i umješan, s novim programom. Valjanost toga programa za stranku trebalo je potvrditi. Mada je Zorkin bio nazočan u stranačkom životu dugi niz godina, on nije uspio steći veći ugled među članovima HSS-a. Kanadski seljaci nisu bili jedinstveni u prihvaćanju novog predsjednika.

Krnjević je uzdržano ukazivao da je HSS postojao i uspješno djelovao i prije dolaska Zorkina na čelo stranke. Uvijek je bio tvrdo uvjeren da će Hrvati, slijedeći radićevska načela i program, postići svoju slobodu i dobiti svoju državu. On je s velikim žarom usađivao tu vjeru u konačnu pobjedu Hrvata u dušu svojih pristaša. To je bila njegova najveća politička odlika. Ljudi su mu vjerovali i odano ga cijenili zbog toga.

Jedan od manje poznatih razloga za razmimoilaženje između Zorkina i Krnjevića bio je Zorkinov kritičan stav prema politici koju je HSS vodio za vrijeme Drugog svjetskog rata. Zorkin je govorio o „velikim greškama“ stranke koje su imale loše posljedice

po Hrvatsku. Miroljublje je uvijek zauzimalo glavno mjesto u programu HSS-a. Zorkin je smatrao da se zbog miroljublja puno griješilo. Može se naslutiti o kojim drugim greškama je govorio Zorkin, ali taj aspekt sukoba nikad nije došao u javnost.

Zorkin sažima ovako cijelu srž sukoba između njega i Krnjevića: „Vašom zaslugom održao se pokret Radića u iseljenoj Hrvatskoj, zahvaljujući tome jer ste uspješno predvodili kanadske seljake. S vremenom jedino Vi niste razumjeli ili prihvatili da je to tijelo od Vas stvoreno, počelo živjeti svojim životom, životom Radićevih sljedbenika koji idu putem slobode i demokracije, da ti sljedbenici nisu malodobni, da su sposobni misliti svojom glavom.“

Iz ideološkog nesuglasja proizašli su drugi razlozi za raskol. Jedan od tih bila je vlasništvo i kontrola „Hrvatskog glasa“, te vlasništvo i upravljanje imovinom stranke (domovi i Fond dr. V. Mačeka). Jednom kada je došlo do potpunog raskola i prvog sudskog spora, ideološke razlike padaju u drugi plan. Sudilo se zbog imovine. Od kanadskog suda se tražilo da se odredi koja je strana legitimni vlasnik imovine. Poslije dugih i skupih sudskih procesa pobjednička strana preuzela je imovinu stranke, a pobijeđeni su morali ustuknuti i prilagoditi se sudskom pravorijeku.

U sporu koji je trajao skoro dva desetljeća, stranka je bila podijeljena, a njezina djelatnost je stagnirala. Članstvo je bilo nezadovoljno i apatično, te se postepeno počelo osipati. Ogranci su se gasili. Postalo je jasno da pravog pobjednika nema. Prevladao je osjećaj uzaludnosti, kolektivne sramote i poraza. To je bila klasična politička tragedija kako je rascjep okarakterizirao jedan kroničar događaja iz tog vremena.

Drugi akter u ovom sukobu bio je Juraj Krnjević. Njegov dosljedan rad u borbi za slobodu hrvatskog naroda i stvaranje hrvatske države donio mu je prestiž i poštovanje među Hrvatima u dijaspori. Njegove zasluge na političkom polju uvelike su nadmašile nedostatke i greške koje je počinio u dugom političkom životu.

Krnjević je bio staromodni političar, autokrat, koji nije dopuštao slobodu mišljenja među svojim sljedbenicima. Jedan stari radićevac govorio je za njega „da je vladar iz Srednjeg vijeka“, pun manirizma engleskog gentry-a. Svakoga koji ga je pokušao kritizirati ušutkao je na ovaj način „vi to ne znate, još ste mladi, ali naučit ćete“. Navodno ovakve „poduke“ redovno su urodile plodom. Buntovnik bi ušutio. Krnjević se okružio malim brojem suradnika koji su ga slušali i pomagali mu u donošenju odluka, dok se od drugih očekivalo odobravanje ili šutnja. Kako je HSS u Kanadi napredovao, tako su u članstvo pristupali mlađi i školovani ljudi. Međutim, neki od njih su napustili stranku zbog krutog ponašanja predsjednika. S godinama, Krnjević postaje nervozniji i sve manje tolerantan, ne prihvaća kritiku i teško mijenja svoje stavove, smatrajući da je uvijek u pravu. U tom duhu napravio je i svoju najveću pogrešku u prosuđivanju, kada je bespravno isključio Zorkina iz HSS-a u ožujku 1979. godine. Prema pravilima stranke jedan član može biti isključen iz stranke samo odlukom konvencije, a nikako odlukom domovinskog predsjednika HSS-a. Međutim, Krnjević ozlojeđen Zorkinovima napadima u tisku i javnim govorima objašnjavao je svoj bespravni akt riječima „da je Zorkin sam sebe isključio iz stranke svojim postupcima“. Odlučni čin koji je doveo do isključenja bio je Zorkinov članak u „Slobodnoj riječi“ od veljače 1979. glasilo koji je u Buenos Airesu-u uređivao i izdavao Vlaho Rajić.. U tom članku Zorkin napada Krnjevića i krivi za nesređene prilike u HSS-u u Kanadi.. Bespravno „samoisključenje“ bio je prvi formalni čin u sukobu. Zorkin je odmah odgovorio da je Krnjević ovim isključenjem legitimnog predsjednika stranke isključio i čitavu kanadsku organizaciju iz HSS-a.

Treća osoba, koja je izravno bila uključena u stranački razdor, bio je Đuro Đurković. On je bio desna ruka Krnjevića, čovjek od povjerenja, koji je obnašao ulogu njegovog opunomoćenika u sporu.

ĐURO ĐURKOVIĆ I HSS U KANADI

U ljeto 1947. Đurković je sa skupinom svojih prijatelja pobjegao u Italiju u malom ribarskom čamcu. Iz izbjegličkog logora u Italiji iseljava se u Kanadu, gdje zasniva svoj dom u Vancouver-u. S vremenom postaje uspješan gospodarstvenik. U studenom 1951. Đurković zajedno s Josipom Nikšićem i Mladenom Zorkinom, obnavlja ogranak HSS-a u Vancouver-u. Prvi ogranak HSS-a u Vancouver-u bio je osnovan još 1931. ali nije bio dugog vijeka. U vancouverском ogranku Đurković obnaša različite funkcije, od tajnika do predsjednika.. U Glavni odbor HSS-a u Kanadi izabran je kao potpredsjednik 1965. Od 1971. postaje tajnik Glavnog odbora, te je po toj dužnosti bio i član Izvršnog odbora stranke, gdje je uz predsjednika i blagajnika stranke imao punu izvršnu vlast u stranci. Osim toga, bio je član Novinskog odbora i ravnatelj „Hrvatskog glasa“. Kasnije postaje i urednik „Hrvatska glasa“ kada je list preseljen u Vancouver.

Đuro Đurković je imao velike političke ambicije. Energičan, uporan i nesklon kompromisu, tjerao je mak na konac u političkim diskusijama. Pred drugima isticao je svoje političke uspjehe, zasluge i žrtve koje je podnio za HSS. (Bio jedan od najvećih darovatelja novčanih sredstva za rad stranke). Kod članstva nije bio osobito popularan zbog nametljivosti i izrazite arogancije. Đurković je bio glavni protagonist u stranačkom raskolu sa Zorkinom. Zamjenjivao je Krnjevića na svim sudskim procesima, budući da je Krnjević bio u poodmakloj životnoj dobi i živio u Engleskoj. U početku, sukob je bio između Krnjević i Zorkina i imao je ideološki karakter. Međutim, s vremenom sukob se pretvara isključivo u sukob između Đurkovića i Zorkina. Đurković je smatrao da je njegova strana legitimna, jer je uz sebe imao Krnjevića, predsjednika čitavog HSS-a. Zorkinovu stranu je

nazivao otpadničkom frakcijom. Zorkin je tvrdio da nije on podijelio stranku, već da je to učinio Krnjević isključivši ga bespravno iz stranke svojim ukazom. Bit ovog stranačkog raskola bila je borba oko legitimiteta, tko je pravi, a tko je otpadnik. Ako bi se tražio krivac za ovaj veliki nesporazum onda bi u jednakoj mjeri bili krivi sva trojica. Ovakvu ocjenu krivnje dalo je čitavo članstvo. U pismu Krnjeviću, objavljenom u „Hrvatskom glasu“ od 2. ožujka 1980. Zvonko Markota, jedan od vodećih dužnosnika ogranka u Vancouver-u, pledirajući za pomirbu, piše slijedeće: “Nastalim problemima krivi smo svi, i Vi s nama skupa. Ja mislim da između nas nitko svjesno ne radi za neprijatelja, ali naš sadašnji rad na čelu s Vama koristi neprijatelju. Nema bitne razlike tko je u pravu, Vi predsjedniče ili dr. Zorkin. Umjesto zajedničke borbe protiv neprijatelja, mi smo postali neprijatelji sami sebi. Situacija je loša“. Ovakvi zdravo-razumski pozivi za pomirbu čuli su se sa svih strana. Pojedinci pa i čitavi ogranci (kao na primjer ogranak u Montreal-u) glasno su negodovali i tražili pomirenje i nagodbu. Nažalost, to se dogodilo tek 1998. kada se stranka ponovo ujedinila.

UZROCI RASKOLA

U očima „kanadskih seljaka“ u stranci je došlo do raskola ne toliko zbog ideoloških razloga, već zbog vlasništva i kontrole stranačke imovine. HSS u Kanadi bila je najbogatija politička organizacija u tuđini. Imovina se stvarala postupno žuljevima i znojem „kanadskih seljaka“ koji su bili ponosni na svoj zajednički rad i slogu. Mjera za uspjeh i napredak u seljačkom gospodarstvu uvijek je bila, koliko jutara zemlje imaš i koliko blaga imaš u dvorištu. Postojalo je i mišljenje da ako se priklonimo Krnjeviću onda ćemo izgubiti sve što imamo, jer po njemu mi postojimo samo za ispomoć domovinskog HSS-a. Sa Zorkinom na čelu mi ćemo ostati gospodari svoga imanja, jer po njemu mi postojimo i radimo ponajprije za dobrobit kanadskih Hrvata. U prilog tome shvaćanju ide činjenica da su se na Zorkinovoj strani našli većinom oni ogranci koji su imali domove ili druge nekretnine. Izuzeci potvrđuju pravilo. Ogranak u Windsoru imao je dom a bio je je na Krnjevićevoj strani. Priča o windsorskom domu je jedna od najtužnijih epizoda u čitavom raskolu. O tome ćemo govoriti kasnije.

Posjedovanje imovine držalo je članstvo na okupu. Objektivno gledano raskol su preživjeli oni ogranci koji su imali neku imovinu. I opet izuzetak potvrđuje pravilo, ogranak u Montrealu nije imao imovine ali je ostao aktivan do danas. Neki cinični kritičari HSS-a podsmješljivo su govorili da su raskol preživjeli samo „čuvari imovine“, a ne „svijesni“ članovi HSS-a. Oko ovog stajališta vodila se, a i danas se vodi, rasprava o svrsi postojanja stranke. Danas, kada postoji slobodna hrvatska država, nema pravog razloga za postojanje HSS-a u Kanadi. Tako govore oni koji ne vide daljnju potrebu za opstanak stranke. Međutim, većina članstva protivi se takvom stavu. HSS u Kanadi postoji ne kao „suvenir iz prošlosti“, već kao elitna domoljubna organizacija

koja se ne stidi svoje prošlosti, a još manje svoje sadašnjosti. O svemu tome raspravlja se u završnom poglavlju ove knjige.

Kao što smo već ranije spominjali, po pravilima stranke čitava imovina pripada svima članovima stranke, a ne samo ograncima koji tu imovinu koriste. Ona je registrirana u imovinskom katastru na ime HSS-a u Kanadi. S ovom praksom se počelo veoma rano po osnutku stranke, nakon nemilog zbivanja oko Hrvatskog narodnog doma u Norandi. Taj dom bio je prvi u Kanadi koji su sagradili članovi HSS-a. Ogranak HSS-a u Norandi bio je jedan od najaktivnijih i najnaprednijih ogranka u Kanadi. Njega je osnovao i godinama vodio rudar Petar Perković. Ogranak je imao svoj posebni charter (spis o ustrojstvu) registriran u provinciji Quebec, dok su svi drugi kanadski ogranci registrirani u provinciji Ontario, pod imenom Croatian Peasant Party of Ontario, Canada. Po prestanku rada ogranka u Norandi, registraciju je preuzeo montrealški ogranak koji se i danas vodi pod službenim imenom na francuskom jeziku Parti Paysan Croate de Noranda.

Zbog loših ekonomskih prilika Hrvati iz Norande su se raselili u druge krajeve Kanade. Ogranak HSS-a prestao je s radom, dom je prodan, a novcu od prodaje nestao je trag. Čini se da su novac međusobno podijelili preostali članovi ogranka, navodno, njih petoro. Ovakav razvoj događaja nagnao je Glavni odbor HSS-a da donese odluku o registraciji čitave imovine u Kanadi na ime Croatian Peasant Party of Ontario – Canada. Devedesetih godina prošlog stoljeća došlo je do nekih modifikacija u registraciji imovine u stranci po kojim je vlasništvo imovine djelomično preneseo na lokalne ogranke HSS-a. Međutim, u konačnici to ništa ne mijenja imovinske odnose unutar stranke, jer ako jedan ogranak prestane s radom imovinu preuzima Glavni odbor stranke, a ne pojedinci ili neka dioničarska tvrtka.

Imovina HSS-a u Kanadi sastojala se od nekretnina, domova i zemljišta, te novca na računima u banci, kao i u Fondu dr. Vladko Maček.

Vlasništvo, poslovanje i uređivanje „Hrvatskog lista“ bili su presudni za spor u stranci. Važnost lista nije bila u imovini, već u političkom utjecaju koju je tiskana riječ imala na članstvo. Obje strane dobro su shvatile da su njihovi izgledi za uspjeh u sporu minimalni bez izravnog dodira s članstvom preko novina. Zato je već pod kraj 1979. svaka frakcija imala svoj „Hrvatski glas“. Jedan je tiskan u Acton-u, i kasnije u Vanacouver-u, dok je drugi izlazio u Sudburya-u i poslije prenesen u Nanaimo. Obje strane u raskolu objavljivale su svoju verziju istine o sporu. Pisale su onako kako im je to odgovaralo, optužujući protivničku stranu da ne govori istinu. Moj suradnik u pisanju ove knjige, ing. Mladen Plečko jednom je uzviknuo „ O. dragi Bože, pomogni dobronamjernim autorima ove skromne knjige, da pronađu, tko govori istinu, a tko laže“.

Treba spomenuti da se istina, ponekad, izvrtala i u vrijeme prije raskola, osobito ako se radilo o neugodnim i kompromisnim aferama u stranci. Takve afere sastavni su dio života svake političke stranke. Onaj koji je ikad imao udjela ili slijedio izbliza u radu jedne političke stranke, dobro znade da je stranački posao ponekad Sizifov posao „umijeća mogućeg“.

Na ovom mjestu ukratko ćemo prikazati kako je „Hrvatski glas“ došao u vlasništvo stranke. Do 1964. godine list je pripadao tvrtki National Publishers Ltd. koju vodio Charles Dojaček, iseljenik češkog porijekla. Ova kompanija izdavala je osam etničkih listova u Winnipeg-u. Petar Stanković, kao urednik „Hrvatskog lista“ bio je službenik te kompanije, s ovlašću da slobodno i po svojoj volji vodi i piše za list, nalazi suradnike i kontrolira njegov sadržaj.

U svibnju 1964. Glavni odbor HSS-a u Kanadi odlučio je kupiti „Hrvatski list“ od Dojačeka. Okolnosti pod kojim je list kupljen bile su u sjenci događaja oko smrti Vladka Mačeka. Naime, za 15. svibnja 1964. bila je sazvana Dvanaesta konvencija HSS-a u Kanadi u Torontu. U jutro toga dana svi delegati bili su na okupu, kada ih je na početku sjednice Krnjević obavijestio da je u

Washington-u umro Maček. Konvencija je otkazana na godinu dana. Na kratkoj popodnevnoj sjednici, na brzinu i bez rasprave, donijela se odluka za kupovinu „Hrvatskog lista“. Za taj posao konvencija je ovlastila predsjednika Stjepana Bradicu i Mladena Zorkina, koji su odmah sutradan po ukopu Mačeka kupili list. Zorkin dao je svoj osobni ček na \$1000 kao polog kod kupovine.

Nakon kupnje lista kod nekih vodećih članova stranke stvorila se dvojba o svrsishodnosti i ekonomskoj opravdanosti kupnje. Opravdano se postavljalo pitanje zašto stranka treba da se bavi tiskarskim poslom. Međutim, kako je na mjestu urednika ostao Petar Stanković, koji je imao dugogodišnje iskustvo u vođenju lista, to je stižalo početno neraspoloženje članova. Uistinu, „Hrvatski glas“ nastavio uspješno izlaziti sve do smrti Petra Stankovića, 1974 godine. Nakon toga dužnost urednika preuzeo je Mario Gordan, dotadašnji tiskarski slugar novina. Ubrzo iza toga počele su izlaziti na vidjelo brojne manjkavosti oko vođenja lista. Bez adekvatne kontrole, financijsko poslovanje lista postaje deficitarno. Đuro Đurković, kao ravnatelj lista, nije mogao uspješno voditi kontrolu financija, jer nije živio u Winnipeg-u, već u Vancouver-u. Nakon ostavke Marija Gordona, urednik lista postaje Mehmed Bašić.

Na konvenciji u Sudbury-u 1977. odlučeno je da se „Hrvatski glas“ preseli u Toronto, gdje je bila najbrojnija hrvatska zajednica u Kanadi. Očekivalo se da će se selidbom uvećati broj čitatelja i ubrzati distribucija lista. Za selidbu lista zadužen je bio odbor sastavljen od članova koji su živjeli u Torontu koji su dobili zadaću naći pogodnu tiskaru i prostorije za uredništvo lista. Zbog nastalog nesporazuma između Zorkina i odbora za selidbu, Zorkin, uz privolu Krnjevića, sam odlučuje preseliti list u Acton, a ne u Toronto. Vođenje lista preuzeo je energični član HSS-a, Krešo Mance, koji je imao kožarsku firmu u Rockwood-u, nedaleko od Acton-a. Tridesetog rujna 1977. list je preseljen iz Winnipeg-a u Acton, a već 6. listopada 1977. sastaje se Glavni odbor u Toron-

tu. Na sjednici je bilo nazočno 27 delegata, koji su po prvi put u povijesti stranke, sami platili svoje putne troškove. Glavna točka dnevnog reda na sjednici bila je poslovanje „Hrvatskog glasa“. Đuro Đurković daje iscrpnu financijsku analizu o radu lista koji je u zadnje tri godine od 1974. nagomilao dug od \$44,000. Prema izjavi urednika lista, Mehmeda Bašića, tiskarski stroj kojim se list tiskao bio je potpuno istrošen i za njega se više nisu mogli nabaviti rezervni dijelovi. Moralo se kupiti novi tiskarski stroj.

Poslije duge rasprave zaključeno je da se list mora održati na životu, jer bez „Hrvatskog glasa“ neće biti ni HSS-a, onakvog kakvog svi poznajemo. Zaključeno je da dug nije tako velik i da se može relativno brzo otplatiti. Isto tako, odbačena je mogućnost da se dio duga otplati iz Fonda dr. Mačeka. Glavni odbor donosi jednoglasno odluku da se počne akcija skupljanja pomoći od ogranaka i članova HSS-a, te svih Hrvata, čitatelja „Hrvatskog glasa“ za otplatu duga. U znak dobre volje, neki članovi su na licu mjesta napisali svoje osobne čekove i predali blagajniku Glavnog odbora. Tako je u optimističkom raspoloženju završila rasprava o „Hrvatskom glasu“.

U nastavku sjednice predsjednik Zorkin obavještava delegate da je došlo do sukoba između njega i blagajnika Glavnog odbora, Zvonka Svibena, te da je Sviben dao ostavku. Poslije Zorkina govori Sviben. Po njemu, u redakciji „Hrvatskog lista“ vladaju nesnošljivi sukobi i intrige, što ga je nagnalo da dade ostavku. Međutim, nakon dugog i iskrenog razgovora sa Zorkinom odlučio je povući ostavku. Svi prisutni su aplauzom pozdravili ovaj čin Zvonka Svibena.

Na kraju sjednice Zorkin zamjera nekim članovima što privatno razgovaraju s Krnjevićem i prenose njemu poruke koje dovode do smutnje i nerazumijevanja unutar Glavnog odbora. Kako poznaje Krnjevića već 36 godina, Zorkin zahtijeva da svi razgovori s Krnjevićem idu preko njega. Ovaj komentar odnosio se na Josipa Brajca, člana odbora iz Sarnia-e. Pozivajući se

na Krnjevića, Brajac je bio čest i glasan kritičar Zorkina. Zbog načina kako je vodio sjednice Glavnog odbora, njegove samovolje i osornosti prema članovima odbora, stvorila se atmosfera nepovjerenja prema Zorkinu.

Radi deficitarnog financijskog poslovanja „Hrvatskog glasa“, a sa svrhom da se zaštiti imovina stranke, još u lipnju 1968. vlasništvo lista se prenijelo s Glavnog odbora na dioničarsko društvo s ograničenim jamstvom, Croatian Voice Publishing Company Ltd. Glavni dužnosnici novoosnovane kompanije postaju Mladen Zorkin, predsjednik, Đuro Đurković, tajnik i Zvonko Sviben, blagajnik. Dioničarsko društvo imalo je tri dionice. Kako je Krnjević želio da „Hrvatski glas“ postane glasilo čitavog HSS-a, a ne samo HSS-a u Kanadi, to se legalno moglo postići samo na taj način da se dionice „Hrvatskog glasa“ uknjiže na ime Krnjevića. Za ovu transakciju morali su dati privolu svi dužnosnici kompanije, Zorkin, Đurković i Sviben. Krnjević je smatrao da prijenosom dionica na njegovo ime vlasnikom lista postaje domovinski HSS. Do danas ostalo je nejasno kako i kada je prijenos vlasništva izvršen, jer dokumenti o osnivanju i poslovanju dioničarskog društva nikada nisu bili objavljeni. Dokumentacija o tome mora da je dostupna u registru tvrtki u Winnipeg-u, gdje je bilo sjedište dioničarskog društva.

Uređivanje „Hrvatskog glasa“ i sadržaj lista postaje prijeporan zbog Zorkinog pisanja. U feljtonu „Zrnje“ Zorkin objavljuje pamflete protiv pojedinih članova stranke. Ponekad sadržaj tih napisa bio je u nesuglasju s programom HSS-a. Ono što je najviše bilo oči dobronamjernog čitatelja bili su Zorkinovi hvalospjevi i promidžba samoga sebe na račun stranke. Takvi napisi Zorkina udaljavali su članstvo od lista. Krnjević je govorio protiv Zorkinovih napisa i stajališta i ograđivati se od njih.

U lipnju 1978. Krnjević dolazi u Vancouver na proslavu Hrvatskog dana i odsjeda u kući Zorkinovih. Par dana prije velike proslave održao se sastanak Izvršnog odbora stranke u Zorkinovu uredu u Nanaimo-u, na kojem su bili nazočni: Krnjević,

Zorkin, Đuro Đurković i Jakob Kos iz Calgary-a. Prema pričanju Đurkovića, Krnjević je bio veoma ljut. Po uzdržanom ponašanju Zorkina moglo se zaključiti da je dan prije došlo do svađe između njih dvoje. Na sastanku je najviše govorio Krnjević. Otvoreno je kritizirao Zorkina za pisanje u „Zrnju“, koje nije bilo u duhu nauka braće Radić i programa stranke. Zahtijevao je da Zorkin mora prestati s narcisoidnim hvaljenjem i promicanjem samoga sebe. Isto tako zamjerio je Zorkinu što objavljuje svoju fotografiju u zaglavlju „Zrnja“, što nije bila uobičajeno u „Hrvatskom glasu“.

U nastavku sjednice raspravljalo se o dugovima koje je nagomilavao list. Krnjević je krivio Zorkinov nemar za loše finansijsko stanje lista.

Po završetku sastanka Krnjević je pokupio svoju putnu prtljagu i s Đurkovićem otputovao brodom u Vancouver. Po Đurkoviću ovo je bio zadnji susret između dva dobra prijatelja.

U toku 1978. godine odnosi unutar stranke se pogoršavaju. Na sjednici Glavnog odbora koja se održala u Hamilton-u, 19. studenog 1978. bio je nazočan i Krnjević. Na programu sjednice bila je komemoracija 50. obljetnice smrti Stjepana Radića. Sjednicu je vodio Zorkin. U prvom dijelu sjednice raspravljalo se o Hrvatskom narodnom domu u Torontu. Odlučilo se da se dom proda zbog nerentabilnosti i nepogodnosti položaja doma u tom dijelu Toronta.

U nastavku sjednice raspravljalo se o poslovanju „Hrvatskog glasa“. Zorkin optužuje Krnjevića da je prenio vlasništvo lista na sebe, odnosno na domovinski HSS. Kako je do toga došlo dosta je tajnovito. Naime, Zorkin je bio predsjednik dioničarskog društva „Hrvatskog glasa“, što znači da je njegova suglasnost bila potrebna za prijenos vlasništva lista. Zorkin i Đuro Đurković morali su znati sve o tome, ali nisu javno govorili. Prema izjavama nekih starih članova stranke, Krnjević je temeljio vlasništvo lista po novcu kojim je list kupljen, a to je bio novac iz Fonda za slobodnu Hrvatsku. Fondom su mogli raspolagati samo on i Maček. U

dokumentu o osnivanju fonda to je bilo izričito naglašeno. Zorkin je govorio da je taj dokument „nepismeno“ napisan, na štetu stranke. Kako je imao isključivo pravo raspolaganja novcem, Krnjević, kao predsjednik domovinskog HSS-a, smatrao je da su „Hrvatski glas“ i „Fond za slobodnu Hrvatsku“ vlasništvo domovinskog HSS-a.

Zorkin tereti Krnjevića da želi prenijeti na sebe i preostali novac iz „Fonda za slobodnu Hrvatsku“. Krnjević prekida izlaganje Zorkina, nazivajući ga demagogom, šarlatanom i hohštaplerom. Zorkin uzvraća da Krnjević ne poznaje kako funkcionira jedna kanadska korporacija. Krnjević odgovara da je i on odvjetnik i da zna što govori. Ova svađa ostavila je vrlo loš dojam na nazočne članove Glavnog odbora.

Od toga vremena raskol se pretvara u otvoreni sukob. Krnjević izdaje naredbu uredniku „Hrvatskog glasa“, Mehmedu Bašiću, da više ne objavljuje Zorkinove napise. Kada su članovi Glavnog odbora pitali Bašića zašto je do toga došlo, on im odgovara da je Krnjević vlasnik „Hrvatskog glasa“ i da se svi moraju pokoravati njemu.

U veljači 1979. ponukan stanjem u stranci Zorkin objavljuje poveći članak u mjesečnjaku „Slobodna riječ“ koji je izlazio u Buenos Aires-u. U njemu optužuje Krnjevića za raskol u stranci. Na ovaj članak Krnjević odgovara svojom odlukom o isključivanju Zorkina iz HSS-a. Odluka je objavljena u „Hrvatskom glasu“ i „Hrvatskoj istini“, mjesečniku koji je izlazio u Melbourne-u, u Australiji, i nosi datum 27. ožujka 1979. Naslov članka je bio „IZJAVA PREDSEDNIKA HRVATSKE SELJAČKE STRANKE DRA JURJA KRNJEVIĆA“. S obzirom na povijesnu važnost ovog dokumenta donosimo ga u cijelosti:

1. „Dr. Mladen Giunio Zorkin sam se svojim ponašanjem prošlih godinu dana, i naročito svojom izjavom tiskanom u „Slobodnoj riječi“, - mjesečniku što izlazi u Buenos Airesu u broju od veljače 1979. isključio iz Hrvatske

seljačke stranke. Od današnjeg dana on nije više član Hrvatske seljačke stranke, niti može u njoj obnašati nikakve časti. Mi nismo iz domovine stvorili organizaciju Hrvatske seljačke stranke u Kanadi – još daleko prije prošlog svjetskog rata, da bude netko u Kanadi paradirao s imenom „National president“ i ondje se na račun Hrvatske seljačke stranke igrao politike. Kanadske su organizacije stvorene, da usko surađuju s organizacijom u domovini i podupiru njezinu borbu. Tko to neće i ne može sam se isključuje iz redova Hrvatske seljačke stranke.

2. Na sličan način, kao ovdje sada dr. M.G. Zorkin, isključio se pred 15 godina dr. Dinko Šuljak iz naše stranke. Na prvoj poslijeratnoj konvenciji američkih organizacija održanoj u Aliquipi kod Pittsburgha, - na moj prijedlog izabran je dr. D.Šuljak glavnim tajnikom američkih organizacija i kasnije po meni postavljen urednikom naših novina u Chicagu, koje bi još i danas postojale, da je dr. Šuljak bio urednik sposobnosti Petra Stankovića. Upropastio je naše glasilo u Americi, sveo na ništa našu organizaciju u Chicagu i na kraju se svojim ponašanjem isključio iz Hrvatske seljačke stranke. Šuljak je, kao tajnik, organizaciju sveo na jako niske grane, iako u Chicagu i okolici „Hrvatski glas“ ima više pretplatnika nego bilo koje druge hrvatske novine.
3. Dr. M.G.Zorkin je bio nesreća „Hrvatskom glasu“ kad god je bio njegovim upraviteljem i uplitao se u uređivanje novina. Ja sam kupio „Hrvatski glas“ za Hrvatsku seljačku stranku od vlasnika tiskare, koja je kupljena dan iza pokopa predsjednika dra Vladka Mačka i isplatio ga iz Fonda za oslobođenje domovine, koji je nosio ime predsjednika Mačeka, i kojim smo mogli raspolagati samo predsjednik Maček i ja, i koji sam fond ja stvorio po svršetku rata, da vodstvo Hrvatske seljačke stranke nikada ne bude u nepriključici radi novčanih sredstava, jer sam osjećao, da će se bor-

bu izvan domovine još dugo trebati voditi. Nisam nikako htio da naš rad spadne na potrebu nečije strane pomoći, kako se sve više događalo u emigrantskim političkim organizacijama što se više odmicalo vrijeme od svršetka Drugog svjetskog rata. Po kupnji novina potvrdio sam Petra Stankovića da i dalje ostane urednik, a dr.M.G. Zorkina sam postavio upraviteljem novina i to u tvrdoj vjeri, da će on kao uspješan poslovni čovjek ispravno voditi poslove naših novo kupljenih novina. Međutim, već par mjeseci kasnije, on se zavadio s urednikom Stankovićem, jer je pokušao određivati, što da se tiska u novinama. Uz to sam ja uskoro opazio, da dr. Zorkin, koliko je nastojao da se umiješa u uređivanje novina, vrlo se slabo brinuo za gospodarstvo novina. Mjesečno sam dobivao po dva izvještaja o istom mjesecu, gdje se računi nisu nikako slagali, pa kada nisam mogao saznati pravo stanje putem upravitelja dra Zorkina, predložio sam na prvoj konvenciji održanoj iza kupnje, i to u Torontu, da naša dva uspješna poslovna čovjeka –Đuro Đurković i Juraj Boljkovac – nakon konvencije odu u Winnipeg i ispitaju poslovanje novina. Po povratku iz Winnipega Boljkovac mi je pisao, da on radi daljine ne bi mogao redovito nadzirati poslovanje u Winnipegu, - neka to ostane na Đurkoviću, pa kako nisam smijenio dra Zorkina, ostala je briga za upravu novina na Đuri Đurkoviću i dru Zorkinu zajedno. Tu je izbilo ono staro, da je dru Zorkinu bilo glavno, da u svoje ruke dobije gospodarenje nad novinama. On je u svom poslu u Nanaimu uspostavio barem pola tuceta, ako ne i više kompanija, a onda sam čuo, da je u Winnipegu uspostavljena kompanija s tri papirnate (shares – dionice) preko koje kompanije bi on u ime Glavnog odbora kanadskih organizacija kao „National president“ gospodario novinama. Kada je ipak gospodarstvo novina sve lošije stajalo

i dug novina narastao, onda je Đuro Đurković po svojoj domisli umolio našeg člana iz Los Angelesa, Rudolfa Peteka, da kao knjigovodstveni stručnjak dođe u Winnipeg, i dok nije prekasno, ustanovi pravo stanje novina. Petek je tamo proveo dosta vremena. On je o jako slabom stanju i uređivanja i gospodarstva lista napisao opširan izvještaj. Ali preko Petekovog, - kao knjiga velikog izvještaja, uvijek se nastojalo preći. Nikada nije dostavljen organizacijama. Zataškan je prigodom konvencije u Sudbury-u, a ni prošle godine ga se nije spominjalo, kada se na jesenskoj sjednici Glavnog odbora govorilo o potrebi da se preispita poslovanje novina u Winnipegu i razlozi ondje naraslog velikog duga, kakvoga nikada prije nije bilo. Svi su razgovori vođeni tako, da nitko nije odgovoran ni kriv, a da sam dug plate kanadske organizacije.

4. Onima, koji žele znati, zašto dr. M.G. Zorkin nije u posljednje vrijeme mogao pisati u „Hrvatskom glasu“, a on o tome istine ne želi javno reći, - izjavljujem, da on ne može pisati u „Hrvatskom glasu“ po mojoj odluci, nakon još neviđenog pisma, što ga je on upravio uredniku „Hrvatskoga glasa“. Uz to pismo on nekršćanski i neljudski – ili izravno, ili na sve druge načine izjeda zdravlje uredniku, jer se ovaj nije dao uplašiti Zorkinovim prijetnjama.
5. Konačno, još ovo: Poslovanje „Hrvatskog glasa“ je sada, od kako je preneseno u Acton i stavljeno u ruke Krešimira Mancea, po prvi puta nakon kupnje novina svake godine bilo pohvale vrijedno.

Poslovanje prošle godine ne samo da nije završeno gubitkom, nego čak iz primitaka „Hrvatskog glasa“ uz redovita plaćanja isplaćeno \$10,000 za nove moderne strojeve uredništva, kojima su zamijenjeni istrošeni strojevi upotrebljavani u Winnipegu.

Ja sam se kao predsjednik Hrvatske seljačke stranke, vlasnice „Hrvatskog glasa“, vrlo dobro razumio s upraviteljem Manceom

i urednikom Bašićem i ovdje im javno zahvaljujem na važnom narodnom poslu izvršenom od kada su novine u Actonu u Ontariju.

London, dne 27.ožujka 1979.
8, The Chase, S.W.4.

Dr. Juraj Krnjević

Autokratski ton ovog napisa pokazuje da je sukob između Krnjevića i Zorkina bio osobne naravi. Trebalo je pokazati tko ima vrhovnu vlast u HSS-u u Kanadi.

SVJETSKI KONGRES HRVATSKE SELJAČKE STRANKE I HRVATSKOG RADNIČKOG SAVEZA

Liege, 14. - 16. travnja 1979.

Od vremena do vremena, Krnjević je sazivao skupštinu ogranaka HSS-a iz čitavog svijeta. Kako je Hrvatski radnički savez bio dio HSS-a onda su na tim skupovima sudjelovali i delegati te udruge. Tako je za Uskrs 1979. sazvan Svjetski kongres HSS-a i HRS-a. Ovo je bio treći svjetski kongres HSS-a. Glavni razlog za sazivanje kongresa bila je rasprava o aktualnim političkim prilikama u svijetu i domovini Hrvatskoj, te pozicioniranje stranke naprama toj situaciji. Uz to se raspravljalo o unutarstranačkim problemima i događajima. Na kraju kongresa poslane su rezolucije i protesti međunarodnim organizacijama i zapadnim vladama o nasilju komunističkog režima nad hrvatskim narodom, te o pravu hrvatskog naroda na svoju slobodnu i neovisnu državu.

Iz Kanade bili su pozvani na kongres Mladen Zorkin i Đuro Đurković, s namjerom da se zajednički raspravi stanje u kanadskim ograncima HSS-a. Međutim, Zorkin nije došao na kongres, nego je poslao Antu Miletića, svoga bliskog suradnika, da ga zastupa. Na zasjedanju Krnjević je opširno obrazložio zašto je isključio Zorkina iz HSS-a. Za vrijeme sjednice Đurković je primio telefonski poziv iz Kanade od Jakoba Kosa, koji mu je saopćio Zorkinov protest protiv isključivanja iz stranke i zahtjev da Krnjević povuče svoju izjavu. Kako se moglo i očekivati, Krnjević je ostao pri svojoj izjavi. U tome su ga podupirali svi delegati na kongresu, osim Ante Miletića.

Kao odgovor na odluku Krnjevića da ne povuče svoju izjavu, Zorkin saziva izvanrednu sjednicu Glavnog odbora u Hamiltonu, 18.- 20. svibnja 1979. Na tom sastanku Zorkin optužuje Krnjevića za prisvajanje „Hrvatskog glasa“ i zabranu tiskanje njegovih članaka. Prema izjavi Janka Lovrinića, dugogodišnjeg predsjedni-

ka Nadzornog odbora, na sjednici su bili nazočni Krnjević i Đuro Đurković. Poslije izlaganja Zorkina, došlo je do oštrog verbalnog sukoba između dva predsjednika. Svi nazočni delegati na sjednici tražili su da se Zorkin i Krnjević pomire i pruže ruku jedan drugom. Navodno Zorkin je to odmah prihvatio, ali Krnjević je odbio tu gestu i napustio sjednicu. Na prijedlog Zorkina, Glavni odbor donosi odluku da se pred Vrhovnim sudom Ontario-a podigne tužba protiv Krnjevića i urednika Mehmeda Bašića za ilegalno prisvajanje lista, da se traži zabrana lista i odšteta od \$450,000. Protiv ove odluke Glavnog odbora glasovali su Đurković i Jura Boljkovac. Tako je započela sudska maskarada između dvije frakcije HSS-a u Kanadi.

Ishod ovog sudskog spora bio je da sud nije zabranio Krnjeviću izdavanje „Hrvatskog glasa“ i oslobodio ga plaćanja tražene odštete od \$450,000, ali je uklonio Mehmeda Bašića sa mjesta urednika lista. Mehmed Bašić napušta „Hrvatski glas“ a uređivanje lista preuzima Josip Brajac sve do kraja 1979. kada je list preseljen u Vancouver. Tamo list uređuje jedno vrijeme Josip Ivšić, a poslije njega urednikom postaje Đuro Đurković. Po naredbi Krnjevića, od listopada 1986. „Hrvatski glas“ dobiva novo ime, „Glasnik Hrvatske seljačke stranke“.

Ostavši bez glasila Zorkin počinje izdavanje svojih novina u Hamiltonu u lipnju 1979. Novine nose isto ime „Hrvatski glas“ s podnaslovom „Od 1929. najstariji demokratski tjednik iseljenih Hrvata“. Iz Hamiltona list je preseljen u Sudbury, gdje ga uređuje Mirko Meheš. Od lipnja 1984. „Hrvatski glas“ izlazi u Nanaimo-u, a urednik je Frane Bubaš. Oba glasila i „Hrvatski glas“ i „Glasnik HSS-a“ uvode na zadnjoj strani sažetak sadržaja lista na engleskom jeziku. „Hrvatski glas“ prestaje izlaziti krajem 1995. a „Glasnik HSS-a“ krajem 2007. Poslije 78 godina HSS u Kanadi ostaje bez svoga glasila. Moderno sredstvo neposrednog komuniciranja postaje elektronski medij Internet, koji zbog svoje brzine i široke dostupnosti, uništava tiskane novine po čitavom svijetu.

Dne 19. rujna 1979, u Torontu na redovnoj sjednici Glavnog odbora, Đuro Đurković je smijenjen, u odsutnosti, s dužnosti tajnika, a na njegovo mjesto postavljen je Jakob Kos iz Calgary-a. To nije bilo u skladu sa pravilima stranke, jer jedino konvencija ima pravo biranja i smjenjivanja dužnosnika Glavnog odbora. Na ovu odluku Glavnog odbora Đuro Đurković šalje okružnicu članstvu izjavljujući da on ostaje glavni tajnik stranke sve dok ga s tog mjesta ne smijeni konvencija stranke. Okružnicu završava pozivajući se na Stjepana Radića koji je uvijek savjetovao, da sporove treba rješavati „bez suda i fiškala.“ Ako smo poštteni i iskreni, nastavlja Đurković, možemo sve naše sporove sami riješiti. Izaberimo nekoliko uglednih članova da donesu ili nam preporučte rješenje o bilo kojem sporu. „Svima nama je sramota da idemo na sud – sami sebe tužiti!!!“ Takvo mišljenje o štetnosti sudskih procesa za stranku bilo je na široko zastupljeno među članstvom. Međutim, vodstvo ni jedne, ni druge strane nije to prihvatilo.

Nekako u to vrijeme počelo se otvoreno govoriti da je raskol djelo UDBE, špijunske organizacije Titove Jugoslavije. UDBA je bila poznata po tome što je ubacivala svoje ljude u redove antikomunističkih organizacija, koji bi aktivno radili na podjeli i razaranju organizacije. Takve izjave nisu bile dokumentirane.

Đuro Đurković je bio tajnik HSS-a u Kanadi i ravnatelj „Hrvatskog glasa“. U početku raskola on je pokušao slijediti i Zorkina i Krnjevića. U pismu Đurkoviću od 1. veljače 1979., Krnjević zamjera da je suviše naklonjen prema Zorkinu. Krnjević piše ovako: „Ne znam, jesam li još o kome toliko i tako lijepo pisao, kao o vama. To vam mora osobno biti najveća zadovoljština i ništa me nije pokolebalo u tom uvjerenju, nikada. Posljednje godine smetalo me samo to, što ste se dali uvući da, kao glavni tajnik, nezgodne stvari potpisujete zajedno s Vašim predsjednikom koji nije nikada naročito mislio o Vama, mjesto da pustite, da on svoje mudruje, sam potpisuje i ne uvlači i Vas, da se pomoću vas nametne kao gazda našeg glasila i fonda predsjednika Mačeka, služeći se kod toga lažima i podvalama, i pokrivaajući se s Vama.“

Ovo pismo izvrsno ilustrira odnose između tri vodeća dužnosnika stranke. Krnjević najprije hvali Đurkovića na najbolji mogući način, a iza toga mu zamjera da stoji uz Zorkina. Đurković nije negirao da je pokušao raditi na dvije strane. On ovako piše u pismu jednom prijatelju: „Za mene, glavmog tajnika kanadskih organizacija HSS-a, bilo je nemoguće obojici udovoljiti. Nakon razmišljanja i usporedbe rada u HSS-u predsjednika HSS-a, dr. Jurja Krnjevića i predsjednika kanadskih organizacija dr. Mladena Zorkina, s potpunim uvjerenjem u ispravnost Krnjevićevog rada, ostao sam uz predsjednika HSS-a, priznajući njegov rad i priznajući žrtvu koju je dao za HSS i hrvatski narod“.

Ovdje je nužno istaknuti da su odnosi između Đurkovića i Krnjevića, i prije raskola, bili srdačni i prijateljski. Đurković nije nikada javno istupao protiv Krnjevića. Međutim, prema izjavi jednog starog radićevca, postoji privatno pismo Krnjevića u kojem piše da treba pripaziti na rad Đure Đurkovića, da ne skrene sa pravoga puta. Jedna doza paranoidnog sumnjičenja kod starog političara možda je ostatak gorkih iskustva iz duge političke prošlosti. U politici nitko nikome ne vjeruje, a osobno povjerenje je vrlina koja se teško iskušava i održava u vrijeme neizvjesnosti i krize. U politici nema pravih prijatelja.

S vremenom u sukobu sa Zorkinom Đuro Đurković zamjenjuje Krnjevića, koji zbog odmakle dobi i slabog zdravlja ne dolazi više u Kanadu nakon 1985. Devetog siječnja 1988. Krnjević umire od pneumonije u jednoj londonskoj bolnici. Zadnje tri godine ne sudjeluje aktivno u radu HSS-a. Po iskazu Krnjevićevog sina, dr. Krešimira Krnjevića, raskol u HSS-u u Kanadi duboko je razočarao njegovog oca. Zaslužio je bolje, jer živio je samo za HSS i slobodnu Hrvatsku.

Jedan od kanadskih Hrvata koji je sudjelovao u osnivanju HSS-a u Kanadi, te bio dugogodišnji predsjednik i počasni predsjednik stranke, Ivan Krznarić, umire u bolnici u Schumacher-u, „malom Zagrebu“, 10. prosinca 1979. Uzrok smrti bilo je dišno

zatajenje zbog plućnog emfizema, profesinalne bolesti rudara. U ime Glavnog odbora, Đuro Đurković odlazi na sprovod jednog od najstarijih članova stranke. Poslije sprovoda Đurković, obilazi ogranke u istočnoj Kanadi s namjerom da se konzultira s članstvom o stanju u stranci i razmotri mogućnost sazivanja izvanredne konvencije.

Na tom putu „za spas stranke“ Đurković najprije posjećuje ogranak u Sudbury-u. Tamo se sreće s vodećim dužnosnicima ogranka Antom Beljom, Josipom Peričakom i Rudijem Bobešićem, te ostalim članstvom. Ogranak je obnovio stari Hrvatski narodni dom i od njega napravio moderno zdanje s višestrukom namjenom. Oduševljen obnovom doma Đurković u ime Glavnog odbora čestita domaćinima. U dugom razgovoru raspravljalo se iskreno i otvoreno o stanju u stranci.

Poslije Sudbury-a, Đurković putuje za Toronto, gdje mu je predsjednik Ogranak Boško Menalo obećao upriličiti sastanak s odbornicima lokalnog ogranka. Međutim, do sastanka nije došlo zbog spriječenosti odbornika. Po Đurkoviću to je bio znak otvorenog odbijanja suradnje s Krnjevićem i njegovim pristašama.

Poslije toga Đurković ide u posjet ogranku „Petar Svačić“ u Montreal-u. Na sjednici odbora Ogranak susreće se sa slijedećim članovima: Ivom Kupinom, Dragom Hribarom, Stjepanom Mačekom, Dragutinom Jugom, Stjepanom Margetićem, Edom Šnelerom i Vjekoslavom Kunićem. Po riječima Đurkovića, Vjekoslav Kunić je „stari provjereni suosnivač HSS-a u Kanadi od 1930“. Razgovor s lokanim dužnosnicima bio je ugodan i svrhovit. U Montreal-u Đurković se nakratko susreo i sa Zvonkom Svibenom, glavnim blagajnikom stranke, koji je bio na proputovanju kroz Montreal.

Poslije Montreal-a, Đurković putuje u Windsor, gdje susreće Franju Pušića, Lovru Črepa, Mirka Ilijanića, Josipa Rudmana i starog radićevca Charly-a Banića. Banić je s Đurkovićem iscrpno govorio o Zorkinu, kojeg je doveo u Kanadu, kao svoga daljnjeg

nećaka. Banić nije imao pozitivno mišljenje o Zorkinu. Na engleskom jeziku napisao pamflet pod naslovom „The Truth About Mladen Giunio“- „Istina o Mladenu Giuniu“. Taj pamflet bio je umnožen i cirkulirao je među članstvom. Skupljajući građu za ovu knjigu uspio sam naći pet primjeraka ovog napisa. U njemu Banić tereti Zorkina da „pokušava prati mozak Hrvatima u Kanadi, uvjeravajući ih da im je prijatelj i da se bori za Hrvate, dok je u sve to vrijeme izdajnik hrvatskog naroda i Hrvatske, te špijun i agent Tita i Titoslavije.“ Ovaj oštar i nedokumentiran napis trebao je raspaliti propagandu protiv Zorkina.

Slijedi posjet Sarnia-i i susret s Ivanom Obradovićem i Josipom Brajcem, te članstvom mjesnog ogranka HSS-a. Đurković ocjenjuje ovaj susret kao veoma koristan. Obojica, Obradović i Brajac javno su kritizirali Zorkinov rad u stranci.

U Welland-u, Đurković razgovara s dugogodišnjim potpredsjednikom HSS-a u Kanadi Jurom Canjarom i Jurom Zdjelarom o situaciji u stranci. Na večeri susreće i druge članove Ogranka.

Po povratku Đurković na kratko zastaje u Hamilton-u, gdje telefonski razgovara s Ankom Bradicom, udovicom dugogodišnjeg predsjednika HSS-a u Kanadi, Stjepana Bradice. Isto tako uspijeva telefonski razgovarati s Josipom Privrženicom i Jankom Lovrinićem, članovima Nadzornog odbora HSS-a, te Antom Miletićem.

Prije leta za Vancouver, Đurković sreće Juru Boljkovca, „provjerenog i dugogodišnjeg vodećeg člana HSS-a“ iz Toronta.

Svrha ovog Đurkovićevog puta po istočnoj Kanadi bila je utvrditi što treba činiti da se očuva jedinstvo stranke uz zakonito vodstvo. Prema riječima Đurkovića, većina članstva se složila da se sazove izvanredna konvencija stranke. To je bio jedini mogući put ka sređivanju nastalih neprilika u stranci. To isto zahtijeva i Krnjević koji u pismu Đurkoviću od 9. prosinca 1979. piše ovo:

Dragi Đurkoviću,

Molim Vas, da se u sporazumu sa mnom obratite pojedinim organizacijama u Kanadi, da se radi nastalih nesređenih prilika i radi njihovog sređivanja sazove što prije, i održi rano u proljeće, izvanredna konvencija kanadskih Hrvatskih seljačkih organizacija.

Sve ih pozdravite i primite pozdrav od Vašega

J. Krnjevića

S razvojem događaja oko raskola postepeno je došlo do podjele i među članstvom. Dugo se „plivalo u neodlučnosti“, Jedni su stali na stranu Zorkina, dok su drugi na stranu Krnjevića. Prema Stjepanu Mačeku, veteranu HSS-a u Montreal-u, ogranak „Petar Svačić“ u tom pogledu bio je neutralan. Članstvo je prosudilo da se pretjeruje i na jednoj i na drugoj strani, i da je to borba za dominacijom nad čitavom strankom. Odbor montrelskog Ogranaka tražio je pomirbu i prekid sudskog gonjenja. Većina članstva gajila je veliko poštovanje i respekt prema Krnjeviću, koji je u Montreal-u uvijek bio veoma srdačno primljen, kao jedini živući radićevac koji je bio i radio uz bok Stjepana Radića. U njemu su vidjeli naslijednika Stjepana Radića. Zato se montrealski ogranak opredijelio na Krnjevićevu stranu. Kasnije, u povjerljivoj okružnici za 20. Konvenciju u Welland-u, Zorkin ovako izražava svoje mišljenje o montrelaskom Ogranku: „Trebati će provesti izbore uprava nekih organizacija koje misle da mogu raditi kako hoće i što hoće protiv pravila i ustava. Neke treba isključiti, kao Montreal i Sarniju.“

Ono što je začuđujuće, to je ne samo da su se ogranci podijelili na „Krnjevićevce“ i „Zorkinovce“, već da je u nekim ograncima došlo do rascjepa unutar ogranaka i stvaranja dvaju ogranaka. Rascjep unutar ogranaka počeo bi s grupom nezadovoljnih članova koji bi izabrali svoj odbor i stvorili svoj ogranak.

Prvi takav slučaj dogodio se u ogranku „Đuro Basariček“ u Mississauga-i. Prema izjavi Vinka Martinovića objavljenoj u „Hrvatskom glasu“ (Acton) u broju od 22. prosinca 1980., Ogranak je imao redovnu godišnju izbornu sjednicu 13. siječnja 1980. i izabrao je vodstvo s Ivanom Ilijanićem, na čelu. Član ogranka, Stanko Perković, jedini je glasovao protiv novog odbora. Po svom domišljenju organizirao novu godišnju skupštinu 27. siječnja 1980. Na njoj je izabran novi odbor i osnovan novi ogranak koji se priklonio Zorkinovoj frakciji stranke.

Slično tome dogodilo se i u vancouverском ogranku „Ivan Gundulić“, koji je vodio Đuro Đurković. Svojim diktatorskim ponašanjem Đurković je stvorio nezadovoljstvo među jednim dijelom članstva, koji su ga se željeli smijeniti s predsjedničkog mjesta. Prema pisanju Zvonka Markote prvi otvoreni sukob unutar ogranka nastao je nakon Hrvatskog narodnog dana u lipnju 1978. Đuro Đurković je objavio izvještaj o tom događaju u „Hrvatskom glasu“ u kojem je izostavio spomenuti ime Zorkina, iako je ovaj bio glavni govornik na tom skupu. Isto tako nije objavio ni jednu fotografiju Zorkina s ovog skupa, mada je Zorkin bio predsjednik Glavnog odbora HSS-a u Kanadi. Ovakvo jednostrano prikazivanje događaja povrijedilo je dobar dio članova vancouverskog ogranka i potaknulo svađu i rascjep. Spor oko vlasništva „Hrvatskog glasa“ ozlojedio je mnoge članove ogranka. Naime, Krnjević je otvoreno govorio da je domovinski HSS vlasnik lista i da on, kao predsjednik, ima pravo odlučivati, kako će se list uređivati i što će se u njemu objaviti. Zvonko Markota, veteran HSS-a iz Vancouvera-a ovako je okarakterizirao stanje u stranci: *„Juraj Krnjević vrši samovolju i oni ljudi koji ga pomažu, govore kako se bore za demokraciju, sigurno onakvu od koje smo pobjegli. Njihov rad na čelu s Krnjevićem jest izigravanje demokracije. Za sve probleme koji su se dogodili krivnju se baca na dr. Zorkina, što nije istina. Dr. Zorkin nije nepogrešiv, niti bez pogrešaka, ali sebe ne smatra strankom i nezamjenjivim. Ovdje nije pitanje*

dr. Zorkin, nego princip demokracije u ovom slučaju da članstvo nadpolovičnom većinom može birati sebi upravu i skidati i donositi odluke o bilo čemu, a ne dr. Juraj Krnjević, Đuro Đurković, dr. Mladen Zorkin, ili bilo koji pojedinac Narod treba da se probudi od zablude, da nekad birani vođe imaju monopol na narodom i politikom. Ako se vođe ne dogovaraju s narodom, nego rade što hoće, oni su obični diktatori, narod svojim odsustvom to im omogućuje.“ Ovaj lakonski sažetak o stanju u stranci najbolje ilustrira pomanjkanje demokratičnosti u vođenju stranke i osobno isticanje i nametanje vodećih dužnosnika.

Na ovom mjestu treba spomenuti, da je Đuro Đurković i kasnije kao urednik „Glasnika HSS“ nastavljao s praksom jednostranog prikazivanja činjenica i događaja. Ponekad bi to zaboljelo groteskne razmjere, a sve u svrhu promocije svoga imena. Na primjer, na naslovnoj strani „Glasnika“ od rujna 2007 objavljuje velikim slovima da je on u funkciji predsjednika HSS-a u Kanadi posjetio ogranak HSS-a u Cavtatu. Đuro Đurković nikada nije obnašao dužnost predsjednika HSS-a u Kanadi.

U mjesecu prosincu 1979. zbog nereda i svađe oko primanja novih članova u vancouverški ogranak nisu se mogla održati tri sastanka. Na zadnjem sastanku održanom 9. prosinca 1979. fizički su napadnuti tajnik Ogranka, Pušić i predsjednik, Đurković. Na sjednici od 20. siječnja 1980. dvanaest članova isključeno je iz članstva, zbog neplaćanja članarine i nesudjelovanja u radu ogranka. Na toj sjednici zakazana je godišnja sjednica u kući predsjednika Đurkovića, 10. veljače 1980. Blagajnik Ogranka, Petar Bartaković, koji je predvodio grupu nezadovoljnih članova saziva svoju godišnju skupštinu za isti dan, t.j. 10. veljače 1980. u prostorijama lokalne gradske vijećnice. Na ovu sjednicu pozvan je i Mladen Zorkin. Obje strane izabrale su svoj odbor, tvrdeći da iza sebe imaju većinu članstva. Krnjevićeva strana ima odbor na čelu s Đurom Đurkovićem, a Zorkinova strana izabire odbor koji vodi Boško Begušić, a tajnici su Zvonko Markota i Josip Erdeljac.

Dolazi do otvorenog sukoba između dva ogranka oko legitim- iteta i prava na imovinu vancouverskog ogranka. Kao predsjed- nik HSS-a u Kanadi, Zorkin svojim ukazom, a bez savjetovanja s Glavnim odborom raspušta ogranak koji vodi Đuro Đurković. Zorkinova frakcija podiže sudsku tužbu protiv ogranka prik- lonjenog Krnjeviću, tražeći isključivo pravo na imovinu ogran- ka. Ovaj sudski proces Zorkinova strana gubi, jer raspuštanje Đurkovićevog ogranka nije bilo punopravno, bez odobrenja Glavnog odbora i konvencije stranke. Do daljnjeg Krnjevićeva strana zadržava pravo na „Hrvatsku dubravu“ i blagajnu ogranka.

Te iste godine održana su dva Hrvatska dana u Vancouver- u. *„Jedan će održati Đuro Đurković u Hrvatskoj dubravi, gdje demokracija znači da manjina vlada nad većinom, a drugi Hrvat- ski dan će održati u Trout Lake Center, gdje demokracija znači, da svatko ima pravo glasa i gdje većina odlučuje, a manjina mora se pokoriti većini“*. Tako je pisao Zorkinov „Hrvatski glas“

IZVANREDNA KONVENCIJA

Windsor, 5. i 6. travnja 1980.

Konvenciju je sazvaio Izvršni odbor HSS-a u Kanadi. Poziv na konvenciju potpisali su Đuro Đurković, tajnik i Zvonko Sviben, blagajnik Glavnog odbora, uz suglasje Jurja Krnjevića. Na tome dokumentu nedostajao je potpis Zorkina koji je bio predsjednik Glavnog odbora stranke. Pitanje legalnosti oko sazivanja konvencije t.j. tko ima pravo sazivati konvenciju, kao da se zaobišlo. Po interpretaciji Đure Đurkovića za saziv konvencije važno je dobiti pismeni pristanak natpolovičnog broja ogranaka, a samu formalnost saziva može učiniti Izvršni odbor većinom glasova. Kako je Izvršni odbor bio sastavljen od Zorkina, Đurkovića i Svibena, to je potpis Đurkovića i Svibena bio dostatan.

Poziv na konvenciju, datiran 1. veljače 1980., bio je poslan svim ograncima HSS-a. Odmah iza toga odvjetnička firma Fraser and Beatty Ltd., iz Toronta, koja je pravno zastupala Zorkinovu frakciju, šalje ograncima i nekim pojedincima upozoravajuće pismo ističući da pred kanadskim sudom ova konvencija ne može biti prihvaćena kao legalna. Samo redovna konvencija koja je već zakazana da se održi u Calgary-u u mjesecu srpnju te iste godine može biti legalna. U pismu se upozorava da je sudjelovanje na ilegalnoj windsorskoj konvenciji kažnjivo za članove stranke.

U međuvremenu Zorkin kontaktira vodeće dužnosnike stranke, vrbujući ih da ne sudjeluju na konvenciji u Windsoru. Tako u pismu Zvonku Svibenu, napisanom 6. ožujka 1980. između ostalog stoji: „Godinama ste mi govorili o pokvarenosti Đure Đurkovića a ja, nažalost, nisam Vam vjerovao, jer sam mislio da imate za to osobnih razloga. Međutim, imali ste pravo i on je nadmašio pokvarenost i četničku i komunističku. Konvenciju koju saziva, moramo sudski poništiti novim „INJUNCTION“ (zabrana). Tu sada dolazite Vi i glavna blagajna, jer Vaše sud-

jelovanje u Windsor-u bilo bi dokazom „conspiracy to defraud“ ili pokušajem krađe društvene imovine. To opet znači ne samo civilnu parnicu za odštetu i povratak novca – već i krivičnu, za konspiraciju prijevare.“ On poziva Svibena da dođe na sjednicu Izvršnog odbora, 22. ožujka 1980. u Sudbury-u, te službeno preda sve blagajničke knjige i sav novac u blagajni. Ovo pismo Zorkin završava ovako: „Dolazim u Sudbury u petak uvečer, 21. i tu bi se mogli sastati i porazgovoriti, prije nego li Vas Đuro uvuče u konspiraciju da postane Glavni predsjednik UKAZOM VOĐE.“

Ovo pismo kao i brojni napisi u „Hrvatskom glasu“ s jedne i druge strane ilustriraju nezdravu atmosferu u vodstvu stranke.

Na Veliku subotu, 5.travnja 1980. ujutro u Hrvatskom narodnom domu „Dr.Vladko Maček“ u Windsoru otvorena je izvanredna konvencija stranke. Poslije uvodnih formalnosti, počelo se s čitanjem pisama 11 ogranaka koji su tražili održavanje izvanredne konvencije. To su bili slijedeći ogranci: „Petar Svačić“ - Montreal (odbor ogranka : Ivo Kupina, Edo Šneler, Vjekoslav Kunić, Stjepan Maček, Drago Hribar, ing. Josip Liebich), „Dr. Ante Radić“ – Toronto (Jure Boljkovac, Mehmed Bašić, Zvonko Golak, Stanislav Lauš, Josip Šebalj), „Dr. Vladko Maček“ – Windsor (Franjo Pušić, Lovro Črep, Drago Zovkić, Luka i Barbara Penezić, Anđela Črep), „Dr. Josip Torbar“ – Sarnia (Josip Brajac, Ivan Obradović, Josip Franković), ženska organizacija HSS-a u Welland-u (Mary Mihaljev, Ana Jagetić), ogranak HSS-a u Kirkland Lake (Andro Golešić, Ana Kuzmanović), „Dr. Đuro Basariček“ – Mississauga, ogranak HSS-a – Rockwood (Krešimir Mance, Slavko Boljkovac), „Dr. Bariša Smoljan“ – Sidney (Križan Majić), „Matija Ivanić“ – Edmonton (Vicko Zoranić, Josip Šikić), „Ivan Gundulić“ – Vancouver (Đuro Đurković, Josip i Tereziya Ivšić, Ivo Pušić, Slavko Jurčić, Tonko i Marija Gleđ, Božo Burđelez, Vlaho i Miho Đurković, Josip Rauzenberg, Olga i Franciska Meixner, Anka i August Vičić, Tvrtko Maruna i drugi).

Većina organizacija HSS-a širom svijeta ostala je uz predsjednika Jurja Krnjevića, osim ogranaka u Los Angeles-u (Mate Grbić, Josip Sinovec) i Portland-u (Mate Jandrešić).

Nakon čitanja pismene privole za održavanje konvencije zaključeno je da tih 11 ogranaka čine natpolovičnu većinu postojećih ogranaka HSS-a u Kanadi, te prema pravilima stranke, ova konvencija je proglašena zakonitom. Sve odluke i zaključci prihvaćene na ovoj konvenciji biti će punopravne i važeće.

Kao i na svim drugim konvencijama HSS-a u Kanadi, u radu skupštine sudjelovao je i Juraj Krnjević, za kojeg je kroničar ove konvencije zapisao da je on „od svijuu uvijek iskreno susretan, slušan i poštovan“

Slijedi čitanje pozdravnih telegrama i pisama ogranaka HSS-a i pojedinaca u kojima je izražavana potpora Krnjevićevom krilu HSS-a, a osuđuje Zorkinovo krilo. Citiramo samo dvije izjave. Josip Torbar piše: „Tužno je ono što se među nama zbiva iz čisto osobnih razloga. Naši ideali počivaju na ljudskim pravima i narodnim slobodama. U našim organizacijama mora trajno živjeti duh mira, a i otpor sili i nasilju. Događaji nas ne smiju pobijediti“. Asim Lepić piše: „Jedini i siguran jamac našeg budućeg hrvatskog blagostanja i hrvatske države jeste samo ideologija braće Radić. Samo će ona pobijediti i one koji protiv nje nesvjesno, i one koji protiv nje svjesno rade bit će poraženi“.

Evo pojedinih važnijih zaključaka ove konvencije:

1. Konvencija donosi odluku o ukidanju pravila stranke odobrenih 1961. i vraćanje na stara pravila iz 1933. U članu 16. ovih pravila govori se o mogućim sukobima unutar stranke. Ako do takvih sukoba dođe i oni se ne mogu riješiti od strane vodstva HSS-a u Kanadi, tada vodstvo domovinskog HSS-a donosi završni sud o sporu i daje preporuke kako da se spor riješi. Ovim se željelo izbjeći sudske procese pred kanadskim sudom.

2. Ukida se redovna konvencija stranke zakazana u Calgary-u za 5. i 6. srpnja 1980., budući da je tekuća konvencija obavila sve organizacijske poslove.
3. Mladen Zorkin isključen je iz članstva kanadskih ogranka HSS- a sovim obrazloženjem: „Dr.Mladen Zorkin, do ove konvencije, predsjednik kanadskih organizacija HSS-a, svojim ponašanjem i postupkom, pisanjem u novinama, privatnim i okružnim pismima prekršio Pravila i Pravilnik kanadskih organizacija HSS-a i s time izgubio svako člansko pravo i više ne može zastupati, niti govoriti u ime kanadskih organizacija HSS-a. Na ovu odluku ima pravo žalbe, u suglasju s našim pravilima, na vodstvo HSS-a, t.j. danas na njezina predsjednika, dr. Jurja Krnjevića“.
4. „Hrvatski glas“ostaje glavno glasilo i vlasništvo Hrvatske seljačke Stranke u domovini i iseljeništvu. Od 1929. do 1964. list je bio u vlasništvu stranca, a od 1964. postaje vlasništvo HSS-a.
5. Vraćanje duga Fondu za slobodu Hrvatske „Dr. Vladko Maček“ od strane torontskog ogranka „Stjepan Radić“ u iznosu od \$5000. Taj novac je posuđen za gradnju Hrvatskog narodnog doma u Torontu. Kako je taj dom prodan potrebno je povratiti dug u punom iznosu. Isto tako upozorava se vodstvo ogranka „Stjepan Radić“, da ne smije potrošiti ni centa od sume novca dobivene od prodaje doma, bez odobrenja novog Glavnog odbora izabranog na ovoj konvenciji. Dom u Torontu uknjižen je kao vlasništvo Glavnog odbora.
6. Traži se dostavljanje novca u glavnu blagajnu, koji je Andre Sever, član HSS-a iz Nanaimo-a, ostavio stranci.
7. Konvencija zahtijeva prekid svih sudskih procesa protiv dr.Jurja Krnjevića i Mehmeda Bašića, urednika „Hrvatskog glasa“.

8. Razriješeni su od svojih dužnosti članovi Glavnog odbora izabranog na 17. Konvenciji u Sudbury-u, 1977. i izabran novi Glavni odbor: Ivan Obradović, glavni predsjednik, Lovro Črep, Franjo Pušić, Stanislav Lauš i Vjekoslav Kunić, potpredsjednici, Đuro Đurković, tajnik, Zvonko Sviben, blagajnik. Jure Boljkovac, predsjednik Nadzornog odbora, Josip Brajac, predsjednik Prosvjetnog odbora. Titule počasnih predsjednika dobili su Jure Canjar iz Welland-a i Ivan Sušak iz Toronta.
9. Konvencija poziva na međusobnu solidarnost svih ogranka HSS-a u svijetu i osuđuje neke kanadske ogranke koji pokušavaju skrenuti s istinitog Radićevog programa.

Na kraju konvencije govorio je Krnjević koji je pohvalio uzorno vijećanje i potvrdio punopravnu vrijednost svih zaključaka.

S konvencije poslani su pozdravni telegrami premijeru Kanade, Pierre Elliott Trudeau-u i Jimmy Carter-u, predsjedniku SAD.

Na svečanoj večeri održanoj povodom konvencije bio je nazočan i kanadski ministar vanjskih poslova, Mark MacGuigan. U razgovoru s ministrom Krnjević je prikazao je rad HSS-a u Kanadi. Raspravljao je i o mogućnosti otvaranja kanadskog konzulata u Zagrebu, što bi olakšalo dobivanje viza brojnim Hrvatima koji dolaze u posjet svojoj rodbini u Kanadi. Ministar je obećao Krnjeviću, da će učiniti sve što je moguće, da Zagreb postane sjedištem diplomatskog predstavnika kanadske vlade.

U okružnici Glavnog odbora ograncima HSS-a u Kanadi, nakon konvencije, stoji na uvodnom mjestu ovo:

„Usprkos prijetećeg pisma odvjetničke firme Fraser & Beatty i drugih okružnih i privatnih pisama dr. Zorkina i javnog pisanja preko njegovih novina, optužujući i klevećući sazivače i učesnike ove konvencije ipak se na njoj bio sakupio veliki broj delegata i odbornika kanadskih organizacija HSS-a, uz nazočnost i samog predsjednika HSS-a, dr. Jurja Krnjevića, koji je na ovu

konvenciju došao iz Londona, kao što je do sada prisustvovao svim kanadskim konvencijama HSS-a. Ovo dokazuje, da iskrene i odane članove HSS-a nisu mogla zastrašiti sva prijeteća pisma i piskaranja, već su došli u Windsor za Uskrs, da na ovoj konvenciji zajednički vijećaju i da spase, što se spasiti dade, da kanadske organizacije HSS-a ostanu vjerne svrsi, zbog koje su pred pedeset godina bile osnovane, da ostanu čvrsto u svjetskom savezu HSS-a pod jednim vodstvom.“

U ovom napisu upada u oči fraza „da se spase, što se spasiti dade“, koja odražava određeno stanje zdvajanja i izgubljenosti vodećih ljudi na Krnjevićevom krilu stranke. Okružno pismo su potpisali Ivan Obradović, predsjednik i Đuro Đurković, tajnik.

SVJETSKI KONGRES HRVATSKE SELJAČKE STRANKE

London, 24. i 25. svibnja 1980.

Jedan od razloga za učestalo sazivanje stranačkih kongresa bila je nestabilnost u stranci do koje je došlo zbog raskola u kanadskim ograncima HSS-a. Zbog svoje odmakle dobi, Krnjević počinje govoriti o svome nasljedniku čelu na HSS, te kako će stranka nastaviti s radom u tuđini nakon njegov odlaska.

Ovaj skup je sazvan još na zadnjem kongresu stranke održanom u Liege-u, Belgija. U London je došlo 22 delegata. Od tih delegata iz Belgije i Engleske bilo je po šest članova. U belgijskoj delegaciji bili su ovi članovi: Stjepan Bedeković, Stjepan Posavec, Mate Brčić, Kate Brčić, Božo Rimac i Vinka Posavec. Iz Engleske su bili nazočni: Juraj Krnjević, Ivo Tomić, Mujo Čolan, Asim Lepić, Ferid Salihović, Milan Šuk, Ivo Morojević i Josip Turković. Iz Rima došao je Josip Torbar, iz Australije – Zvonimir Kunek, iz Kanade – Đuro Đurković, iz SAD – Ljubo Kuvačić i iz Zapadne Njemačke – Ivan Selnik i ing. Ivan Bulić. Imena svih nazočnih delegata spominjemo zato što su na Kongresu donesene neke povijesno važne odluke o stranci.

Kongres je otvorio Stjepan Bedeković, predsjednik Hrvatskog radničkog saveza (HRS). U kratkom izlaganju opisao je kako i zašto je HRS postao dio HSS-a. Od osnutka HRS-a postojala je uska suradnja između dvije organizacije. Dužnosnici HRS-a bili su kandidati na izbornim listama HSS-a i bili izabrani za narodne zastupnike. Radićeva ideologija bila je temelj za program ove hrvatske radničke i sindikalne organizacije. Bedeković ovako završava svoj govor : „ Ja nisam poznao Stjepana Radića, ali kad vidim i čujem dra Jurja Krnjevića u njemu vidim živa Stjepana Radića“. Ovaj dojam o Krnjeviću, kao nasljedniku Stjepana Radića, često se spominjao među radićevcima u dijaspori.

Slijedi glavno tematsko izlaganje Krnjevića u kojem između ostalog, kaže: „ Sastali smo se ovdje, da cijelom svijetu rečemo, što je i što hoće HSS... Mi nismo nikada bili emigrantska organizacija, HSS nije stvoren niti u Londonu, niti u New-Yorku, niti u Parizu, niti bilo gdje drugo, nego je stvorena u domovini na temelju kojega je izrastao iz hrvatskog naroda. Na tom temelju Stjepan Radić je okupio skoro cijeli hrvatski narod. Kada je uvedeno opće pravo glasa, poslije Prvog svjetskog rata u Hrvatskoj i kad god je hrvatski narod mogao progovoriti slobodno, on se u velikoj većini izjasnio za politiku, koju je formulirao Stjepan Radić. On je bio jedini koji je rekao, da se bez odluke hrvatskog naroda ne može ništa učiniti... (Slijedi kratka povijest HSS-a).

Mi nismo vjerovali u silu i nasilje. Mi nismo vjerovali ni u Hitlera, ni u Mussolinija...

Za sve što se doma u to vrijeme događalo sa Srbima, Srbi su krivili Hrvate... Mi možemo razgovarati sa Srbima, jedino sa stanovništa suverene Hrvatske i suverene Srbije...

Neki pišu i traže samoodređenje za hrvatski narod. Hrvatski je narod rekao u skoro sto-postotnoj većini, na izborima od 1920., 1923. a osobito na izborima 1938. da hoće svoju samostalnu Republiku Hrvatsku, uređenu na demokratski način. Na tim izborima Hrvati su se opredijelili za samoodređenje.

Mnogi nam, danas, prigovaraju, da smo mi Hrvati teroristi, dok smo mi Hrvati uistinu mirotvoran narod. Mi smo se uvijek na izborima izjasnili da hoćemo mirotvornu Republiku Hrvatsku u kojoj će vladati pravda i ravnopravnost za sve njene građane“.

Poslije Krnjevićevog govora, raspravlja se o radu organizacija HSS-a u svijetu i o potrebi da se osnuje Središnji odbor HSS-a. Na prijedlog Krnjevića u odboru bio bi i jedan potpredsjednik i jedan tajnik iz Hrvatske, čija imena, radi sigurnosti, ne bi bila objavljena. Isto tako prelaže se da odbor ima toliko potpredsjednika koliko ima glavnih odbora u čitavom svijetu. Prijedlog je prihvaćen.

Izbor članova Središnjeg odbora prepušten je Krnjeviću. On imenuje za prvog potpredsjednika Josipa Torbara, rekavši da ga Torbar naslijedi, jednom kada on više ne bude mogao vršiti dužnost predsjednika. Za glavnog tajnika predlaže Đuru Đurkovića, kojeg naziva čudesnim čovjekom. Sretan je da ga stranka ima.

Središnji odbor izgledao je ovako:

Predsjednik: Juraj Krnjević

Potpredsjednici: Jedan član u domovini, Josip Torbar, Stjepan Košutić, Asim Lepić, Zvonimir Mustapić, Mate Brčić i Blaž Kaušić.

Tajništvo: Tajnik u domovini, Đuro Đurković, Zvonimir Kunek, Josip Ivšić.

Bjagajništvo: Ljubo Kuvačić, Stjepan Gorički, Juraj Boljkovac.

Novinarski odbor: Rudolf Petek, Mehmed Bašić, Ante Babić.

Prosvjetni odbor: Josip Brajac, Rudolf Baričević, Milivoj Ašnjer, Vinko Čoklat, Ljubica Strujić, Krešimir Butković, Anka Lepić, Jure Šimunović, Vjekoslav Kunić, Lovro Črep, Ivo Tomić, Ivan Selnik,

Osobni tajnici dra Krnjevića: Zvonimir Kunek i Milan Šuk

Hrvatski radnički savez: Stjepan Bedeković, predsjednik, Stjepan Posavec, tajnik

Poslije izbora raspravljalo se o radu i dužnostima odbora. Zaključeno je da se čitav rad treba odvijati u sporazumu s predsjednikom stranke, Jurjem Krnjevićem. Ništa se ne smije raditi bez njegove privole. Zatim se raspravljalo o organizaciji i financijskom poslovanju odbora.

Na kraju se diskutiralo o prilikama u ograncima HSS-a u Kanadi i Mladenu Zorkinu. Ponovno je potvrđeno da Zorkin nije više član HSS-a. On ne može raditi i nastupati bilo gdje u ime HSS-a. Iz stranke su isključeni svi oni koji slijede Zorkina. Obra-

na HSS-a u Kanadi prepušta se ograncima koji su ostali vjerni Krnjeviću.

Sutradan, 25. svibnja 1980. održan je Hrvatski zbor, na kojem su sudjelovali i predstavnici iz drugih hrvatskih organizacija svijeta.

Prva sjednica Glavnog odbora izabranog na windsorskoj konvenciji održana je u Torontu, dne 22. lipnja 1980. Na ovoj sjednici bio je i Krnjević.

Najprije se raspravljalo o „Hrvatskom glasu“ koji je tada izlazio samo jednom mjesečno, te se zaključilo da bi trebalo poraditi na tome da list postane ponovno tjednik.

Odbor osuđuje rad i ponašanje Mladena Zorkina koji je prekršio pravila stranke i prestao priznavati Vodstvo HSS-a, stvarajući rascjep i neslogu u redovima HSS-a. On je samovoljno pokrenuo sudsku parnicu protiv Krnjevića i Mehmeda Bašića, urednika „Hrvatskog glasa“. Bespravno je smijenio dužnosnike Glavnog odbora, glavnog tajnika, Đuru Đurkovića i glavnog blagajnika Zvonka Svibena i na njihova mjesta postavio Jakoba Kosa za tajnika i Josipa Peričaka za blagajnika. Smjenu dužnosnika može punopravno narediti samo konvencija stranke.

Mladen Zorkin je bez odobrenja konvencije počeo izdavati svoj „Hrvatski glas“ koji se najprije tiskao u Hamilton-u, a onda u Sudbury-u. U tom listu objavljuje neistinite činjenice i klevete protiv Jurja Krnjevića, i drugih članova HSS-a u Kanadi koji se nisu priklonili uz njegovo krilo stranke.

Glavni zaključak sa ove sjednice bila je odluka da se zatraži sudska zabrana održavanja redovne konvencije zakazane u Calgary-u za 5. i 6. srpnja 1980. Ova konvencija je nepotrebna jer su svi važni stranački poslovi obavljani na konvenciji u Windsor-u. Po odluci windsorske konvencije Zorkin je trebao otkazati skupštinu u Calgary-u, a on to nije učinio. Đuro Đurković je ovlašten da provede ovu odluku u djelo s Ronaldom Chapmanom, odvjetnikom stranke u Torontu.

Glavni odbor dopušta Izvršnom odboru stranke da poduzme i druge sudske procese i mjere protiv Zorkinove frakcije, kako bi se zaštitila stranka i stranačka imovina. Dopušteno je isključivanje iz stranke za sve članove koji svojim radom ugrožavaju opstanak stranke.

Odlukom Odbora osnovan je „Fond za obranu pravde, hrvatskih narodnih i ljudskih prava“ iz kojeg bi se plaćali svi sudski troškovi. Fond će biti financiran dobrovoljnim prilozima članova i prijatelja HSS-a u Kanadi i svijetu.

Kako Zorkin objavljuje svoje novine pod istim imenom „Hrvatski glas“, a te novine nemaju ništa zajedničkog sa službenim glasilom stranke, odlučeno je da se pokrenu mjere za zabranu tiskanja toga lista.

Na Đurkovićevu tužbu i zahtjev o zabrani konvencije u Calgary-u, Vrhovni sud provincije Ontario u Torontu zakazao je ročište za 27. lipnja 1980. Prije odlaska na sudsko ročište Zorkin je poslao svim ograncima okružnicu napisanu rukom, velikim masnim slovima, slijedećeg sadržaja:

26. lipnja 1980.

HITNA OBAVIJEST

Đurković i banda tužili su Glavni odbor i sve organizacije HSS-a u Kanadi Vrhovnom sudu u Torontu, Ontario, da ne smijemo održati 18. Konvenciju u Calgary-u!!!

Sudska rasprava je sutra 27.lipnja u Torontu. Trošak rasprave \$5,000. Letim u Toronto i onda u Calgary.

Banda želi sav novac i domove Kanade!

Vaš

Barba M.G.Z.

Sudac Vrhovnog suda Ontario-a, J.Linden pozitivno je riješio tužbu Krnjevićeve frakcije, te izdao je naredbu o zabrani održavanja konvencije u Calgary-u na neograničeno vrijeme sve do daljnje sudske odluke.

Krnjević u pismu Đuri Đurkoviću od 1.lipnja 1980. proširuje svoju odluku o Zorkinu s ovim riječima:

„Dr. Mladen Guinio Zorkin ne samo da više nije član Hrvatske seljačke stranke, nego nema mu ni povratka u nju, kako on svjedoči svojim ponašanjem. Svaki dosadašnji član i članica bilo koje hrvatske seljačke organizacije prestaje biti njezinim članom i ispada iz njezinog članstva, koji bi na bilo koji način surađivao na političkom, društvenom ili u potpornom radu s dr. M. Guinio Zorkinom“.

Dr. Juraj Krnjević,
predsjednik HSS-a

Usprkos sudske zabrane Zorkinova frakcija održava zakazanu konvenciju, bez obzira na pravne posljedice i novčanu kaznu.

OSAMNAESTA KONVENCIJA

Calgary, 3. - 6. srpnja 1980.

Službeni zapisnik je vođen dosta šturo, tako da nedostaju neke pojedinosti, koje su djelomično dodane prema iskazima članova koji su sudjelovali u radu konvencije. Na okupu su se našli delegati iz 12 ogranaka. U Calgary nije došao nijedan delegat iz ogranka koji su sudjelovali na izvanrednoj konvenciji u Windsor-u u travnju iste godine.

Konvenciju je otvorio počasni predsjednik Ivan Cunjak i pozdravio sve nazočne delegate, te zaželio uspješan rad ovom zasjedanju stranke. Zatim su izabrani predsjedatelj Konvencije i njegov zamjenik: Božidar Škrobica i Ante Beljo. Za zapisničare su postavljeni za engleski jezik Josip Mlačak, a za hrvatski Frane Bubaš.

Mladen Zorkin prikazuje tijek sukoba s Jurjom Krnjevićem. Sve je započelo na sjednici Izvršnog odbora u Nanaimo-u u lipnju 1978. kada je Krnjević prigovorio Zorkinu na njegovom pisanju u feljtonu „Zrnje“ u „Hrvatskom glasu“. Spor je zapravo započeo uvečer prije sjednice u Zorkinovoj kući. Sukob se raspirio na sjednici u Torontu u jesen 1978. godine. Slijedilo je izbacivanje Zorkina iz članstva ukazom Krnjevića, sazivanje izvanredne konvencije u Windsoru. Poslije windsorske konvencije postojala su dva krila stranke jedan koju je vodio Zorkin i drugo krilo na čijem čelu je bio Ivan Obradović.

Zorkin je reskim riječima osudio održavanje izvanredne konvencije. Svi poslovi mogli su se raspraviti na redovnoj konvenciji. Međutim, po njegovom mišljenju Krnjević i Đurković nisu bili sigurni da bi imali većinu glasova da se izbori sprovedenje u djelo svih zaključaka koji su doneseni na izvanrednoj konvenciji. Jedno je sigurno, isključivanje Zorkina iz članstva ne bi prošlo, a to je bio glavni razlog za sazivanje konvencije u Windsor-u.

Tajnički izvještaj podnio je Jakob Kos. Kako je bio tajnik samo kratko vrijeme, a tajničkog ispisa nije bilo, on se samo nakratko osvrnuo na događaje koji su se dogodili u vrijeme kada je on obnašao tajničku dužnost.

Tako isto, Josip Mlačak nije mogao dati blagajničko izvješće, jer su blagajničke knjige bile u rukama Zvonka Svibena, blagajnika Glavnog odbora protivničke strane. Mate Sertić, predsjednik Nadzornog odbora, izjavio je da je kod zadnjeg pregleda blagajničkih knjiga kod Zvonka Svibena na kraju 1979. u glavnoj blagajni u svim fondovima bilo ukupno \$28,000. Frane Bubaš stavlja prigovor na rad Zvonka Svibena koji nije prikazao doprinos njegovog ogranka „Fondu za slobodnu Hrvatske“ u iznosu od \$800, kao dobit s Hrvatskog narodnog dana održanog u Vancouver-u u lipnju 1977.

U ime Prosvjetnog odbora izvješće daje Ante Beljo ističući da neki ogranci imaju veoma bogat kulturno-prosvjetni program rada. Za primjer navodi ogranke u Vancouver-u, Montreal-u i Sudbury-u. Smatra da će zbog nastalog rascjepa u stranci ova djelatnost najviše trpjeti.

Prije nego li se prešlo na izbor novog glavnog odbora, Zorkin je ponudio ostavku na kandidaturu za predsjednika, jer je to mjesto obnašao dva mandata od 1974. Prema načelima zapadne demokracije on ne bi mogao biti predsjednik po treći put, mada to dopuštaju pravila HSS-a u Kanadi. Svi delegati odlučno podupiru njegovu nominaciju za Glavnog predsjednika.

Novi Glavni odbor izgledao je ovako: Mladen Zorkin, predsjednik, Boško Menalo, Josip Peričak i Ivan Cunjak, potpredsjednici, Jakob Kos, tajnik, Josip Mlačak, blagajnik, Ante Beljo, predsjednik Prosvjetnog odbora.

Konvencija je razriješila dužnosti u Glavnom odboru ove članove: Đuru Đurkovića, Zvonka Svibena, Josipa Brajca i Ivu Kupinu. Ovi članovi pristupili su Krnjevićevoj strani i nisu došli na konvenciju.

Nakon konvencije u Calgary-u nastupio je period oštih napada u tisku s obje strane. Pošto su pale sve brane i suzdržavanja, na vidjelo dana izlaze sve moguće optužbe i klevetanja, teorije o namjerama i zlonamjerama, a sve sa svrhom da se kompromitira protivnika i dokaže vlastitu pravednost i ispravnost. Za primjer evo jednog napisa Josipa Ivšića u Krnjevićevom „Hrvatskom glasu“, koji je izlazio u Acton-u, od 11. kolovoza 1980. Naslov članka je „NEPOŠTIVANJE SUDSKIH ODLUKA“ a u podnaslovu se citira izjava Zorkina koja glasi ovako: *“Ja imam pravo da se natječem i za predsjednika Hrvatske, ali neću ni za predsjednika Hrvatske seljačke stranke u Kanadi“*. To da je Zorkin imao ambicije da bude na čelu HSS-a i zamjeni Krnjevića na tom mjestu, znalo se i otvoreno govorilo unutar stranke. A kako je bila ustaljena praksa u stranci da predsjednici odlaze s vodećeg mjesta „samo u kovčegu“ to se nije moglo dogoditi dovoljno brzo za Zorkina. Krnjević tek zadnje tri godine svoga života nije sudjelovao aktivno u stranačkom radu. U članku Ivšić razvija teoriju da je raskol u stranci bio posljedica Zorkinove odluke da preuzme vodstvo HSS-a, i da mu to bude odskočna daska za kandidiranje za predsjednika Hrvatske. Na tu temu postoji i epilog koji je samo anegdota, za čiju istinitost treba bolja dokumentacija od verbalnih izjava svjedoka. Prilikom prvog posjeta Kanadi 1988. dr. Franjo Tuđman se sreo se sa Zorkinom. Kada mu je Tuđman predočio da je došlo vrijeme da se Hrvatska oslobodi i dobije svoj suverenitet, te da je on spreman to sprovesti u djelo, Zorkin mu je, navodno, odgovorio: *„Ti si još zelen za takav čin“*.

Ivšić dalje naglašava da su sve akcije Zorkina odraz njegovog osobnog častohleplja, te da nikada neće uspjeti zamijeniti Krnjevića, jer Krnjević je oličenje HSS-a.

Slično ovom napisu u „Hrvatskom glasu“ od 22. prosinca 1980. Lovro Črep, koji se potpisivao da je „seljak od pluga i motike“ prikazuje Zorkina kao čovjeka koji je ustao protiv HSS-a i njezinih radićevskih ideala. Zamjera mu da je suviše samoljubiv

i citira Zorkinovu izjavu na Kongresu HSS-a u Londonu, 1973.: „Ja ne trebam stranku, stranka treba mene“. Zorkinovo pisanje u „Zrnju“ naziva dječjom igrom, nedostojnom kulturnog čovjeka. Zorkin nanosi moralnu štetu HSS-u.

Na protivničkoj strani, u Zorkinovom „Hrvatskom glasu“, koji se tiska u Sudbury-u, pojavljuju se pamfleti protiv onih koji ne žele slijediti Zorkina. Ono što osobito smeta u tim člancima jest posprdno omalovažavanje i nazivanjem nedoličnim imenima. Ponekad bi se na prvoj strani novina pojavile lažne vijesti o protivničkom taboru. Tako, na primjer, u „Hrvatskom glasu“ od 13. studenog 1980. na prvoj strani, u članku pod naslovom: „NEK SE BISTRI, NEK SE ČISTI“ s aluzijom na mlado vino i sv. Martina, Zorkin piše da je Ivan Obradović, predsjednik HSS-a na Krnjevićevoj strani, dao ostavku, što nije bio slučaj. Osim toga govori i o ostavci još trojice dužnosnika stranke, te završava s tvrdnjom da su sudski procesi na Đurkovićevoj strani narodna sramota, te da mogu neke članove dovesti do novčanih stradanja i gubitka imovine.

Na ovaj napis uslijedio je demanti u Krnjevićevom „Hrvatskom glasu“ (Acton) pod naslovom „LAŽ, LAŽ I DEBELA LAŽ“ koju je napisao Ivan Obradović. Ovaj napis završava ovako: „*Velika sramota od tebe Mladen G. Zorkin*“.

Početkom rujna 1980. Zorkinovo krilo stranke traži od kanadskog suda, da zbog nastale konfuzije među članstvom, donese odluku o ponovnom održavanju stranačke konvencije pod sudskim nadzorom. Svrha ove konvencije bila bi poništavanje prijašnjih dviju konvencija održanih u Windsoru i Calgary-u, te određivanje kojoj strani u raskolu pripada pravni legitimitet nasljednika prijašnje jedinstvene stranke, i odredi kome pripada imovina. Ovaj zahtjev sudu podnio je Josip Mlačak, u ime Zorkinove frakcije. Od suda se traži da se nova konvencija održi čim prije u toku slijedećih šest mjeseci.

Glavni odbor Krnjevićevog krila sastaje se u Torontu 6. prosinca 1980. da razmotri nastalo krizno stanje u stranci. Raspravljalo se o osporavanju punovažnosti izvanredne konvencije održane u Windsor-u od strane protivničkog tabora. „Zorkinovci“ (kako su ih prozvali u tisku), održali su svoju konvenciju u Calgary-u protiv sudske zabrane i na taj način napravili sudski prekršaj.

Usprkos svemu tome u ograncima Krnjevićevog krila stranačka aktivnost odvija se nesmanjenom žestinom. Na Hrvatskom narodnom danu u Mississaugi, održanom 22. lipnja 1980. bilo je tri tisuće posjetitelja. Na toj priredbi prodano je šezdeset na ražnju pečenih janjaca i odojaka. Broj pečenki s ražnja bio je uvijek ustaljena mjera za uspjeh piknika. U Vancouver-u pored Hrvatskog narodnog dana, održano je još četiri piknika koji su uvijek bili dobro posjećeni.

Glavni odbor Krnjevićeve frakcije donosi zaključak da je sazivanje „sudske“ konvencije nepotrebno i da će donijeti samo nepotrebne troškove, omesti i kočiti rad ogranaka.

Odvjetnici Zorkinove frakcije poslali su članovima Glavnog odbora Krnjevićeve strane „veliki snop pisama, kao da se tu radi o velikom kriminalu,“ kako kaže jedan od njih, Vjekoslav Kunić u dopisu Đuri Đurkoviću. „Kanadski seljaci“ nikada nisu voljeli fiškale i uvijek su izbjegavali susrete s njima, jer je to bilo skupo i nije donosilo nikakve koristi.

Zbog ostavke ravnatelja lista Krešimira Mancea i nedostatka novčanih sredstava prestaje izlaziti „Hrvatski glas“ u Acton-u u rujnu 1980. Tiskarski strojevi i dokumentacija uredništva preseljeni su u kuću Jure Boljkovca u Torontu. U Krnjevićevom taboru počinje duga rasprava kako i gdje nastaviti tiskanje lista.

U pismu Đuri Đurkoviću od 31. ožujka 1981. Krnjević zahtijeva od Đurkovića da preseli „Hrvatski glas“ u Vancouver, „jer ondje imamo sve uvjete za trajno izdavanje našeg glasila“. Na sjednici Glavnog odbora u Torontu u travnju 1981. odobren je

prijenos lista u Vanavouver. Prvi broj „Hrvatskog glasa“ tiskanog u Vancouver-u, izlazi kao mjesečnik, početkom svibnja 1981. Izdavač lista je Hrvatska seljačka stranka, urednik Josip Ivšić, tajnik Središnjeg odbora HSS-a. Đuro Đurković obavlja dužnost ravnatelja lista.

U uvodnom članku urednik se ispričava zbog prekida izlaženja lista i kaže: *„Hrvatski glas“ je uvijek bio glasilo Hrvatske seljačke stranke i glavnu riječ, što se u njemu politički pisalo, imalo je Vodstvo stranke, predsjednik dr. Vladko Maček i sadašnji predsjednik dr. Juraj Krnjević. „Glas“ je uvijek na svojim stranicama širio istinu, borio se za pravdu i poštenje, kako su to naučavali braća Radić. Svrha „Hrvatskog glasa“ nije nikada bila, niti će biti, da se u njemu iznose međusobne svađe, pišu neistine, laži ili da kleveće brat brata Hrvata, jer bi to koristilo samo hrvatskom narodnom neprijatelju“.*

Na prvoj strani tiskana je i dobrodošlica za predsjednika Jurja Krnjevića, koji dolazi na slavlje Hrvatskog narodnog dana u Vancouver, Mississauga-u i Cleveland u mjesecu lipnju iste godine. List objavljuje fotografije mladih Hrvatica koje će se natjecati za izbor kraljice Hrvatskog narodnog dana u tim mjestima.

Pored drugih stranačkih vijesti objavljeno je okružno pismo glavnog predsjednika Ivana Obradovića i glavnog tajnika Đure Đurkovića u svezi s događajima u stranci. Konstatira se bespravni rad Zorkinove frakcije. Oni podvajaju jedinstvo stranke, ne priznaju vrhovno vodstvo stranke i predsjednika Krnjevića, izdaju svoj ilegalni „Hrvatski glas“, a sve sa svrhom da Zorkin postane predsjednik HSS-a, pridobije imovinu stranke i da se „onemogućí dr. Jurja Krnjevića u borbi za uspostavu Slobodne Države Hrvatske“.

U okružnici se iznose neke važne pojedinosti o legalitetu pojedinih frakcija. Daje se popis jedanaest ogranaka čiji delegati su bili nazočni na konvenciji u Windsor-u, i osam ogranaka koji su također bili nazočni u Calgary-u. Opovrgava se Zorkinova tvrd-

nja, da su na konvenciji u Calgary-u bili delegati iz sedamnaest ogranaka.

Po prvi puta u tisku se objavljuje, da novac u „Fondu dr. Vladka Mačeka“ nije vlasništvo Glavnog odbora HSS-a u Kanadi, nego vlasništvo Vodstva HSS-a, stavljeno na čuvanje u blagajnu Glavnog odbora, a da Krnjević ima isključivo pravo raspolaganja s tim novcem.

Na kraju okružnice prikazuje se uspješan rad ogranka „Ivan Gudulić“ koji je ostao vjeran Krnjeviću. Ističe se da je u ogranku „Stjepan Radić“ u Torontu došlo do „reorganiziranja“ ogranka zbog nereda i nepoštivanja Vodstva stranke od jednog dijela članstva.

Okružno pismo završava tvrdnjom, da je sve sudske parnice započeo „Zorkin sa svojom frakcionaškom grupom“.

Prvo sudsko ročište u svezi tužbe Josipa Mlačka, koji je u ime Zorkinovog krila potpisao zahtjev za poništavanje windsorske konvencije, bilo je zakazano 5. studenoga 1980. Zorkin podnosi svoju predstavku sudu od 500 strana samo par dana prije ročišta, zbog čega se ono odgađa za 5. siječnja 1981. I ovo ročište je odgođeno, tako da je rasprava bila konačno održana tek 10., 13. i 16. travnja 1981. Sudac Vrhovnog suda provincije Ontario-a M. Gray saslušao je obje strane u sporu te odredio da će svoju presudu objaviti naknadno.

Prva polovina 1981. godine prošla je u očekivanju sudske presude. Podijeljeno članstvo čekalo je da vidi kome će sud dati za pravo. Raste razina buke i optužbi na obje strane. Razmatraju se sitne pojedinosti, optužuju se svi i svatko. Čini se da se uživa u napadu, jer to je u isto vrijeme i najbolja obrana. Buka na Zorkinovoj strani bila je glasnija i raskalašnija, pa su ih neutralni promatrači po strani nazivali „vikači“. Krnjevićeva strana busala se u prsa, da su oni pravi, jer su ostali vjerni vodstvu HSS-a i vođi Jurju Krnjeviću, pa su dobili ime „pravovjerni“.

„Hrvatski glas“ (Sudbury) donosi napise o demokratizaciji stranke. U broju od 3. siječnja 1981. Zvonko Markota razmatra pojam demokracije i odgovornosti svih članova stranke u njezinom održavanju. „Zato neka se svatko prihvati posla i pristupi dogovoru za zajednički rad. Dogovorimo se sa svim drugim Hrvatima. Sudbina nam je zajednička i moramo zajednički ići naprijed. Svima nam je zajednički cilj – slobodna Hrvatska“ piše Markota.

Zorkin u svojim napisima i govorima optužuje Krnjevića, da je autokratski i diktatorski upravljao HSS-om. Tvrdi da treba doći do političke zrelosti i slušati glas naroda. Stranka se mora demokratizirati. Ovako, danas, jedan čovjek samovoljno vlada po načelu „vi govorite što hoćete, ali će biti onako kako ja hoću i tražim“. Narod je nezadovoljan kako Krnjević postupa s imovinom i ne dopuštaju da im bilo tko tu imovinu profućka.

Na suprotnoj strani „pravovjernici“ optužuju Zorkina i njegovu „rušilačku grupu“, da su odstupili od radićevske ideologije, stvaraju neslogu i raskol među Hrvatima i time razaraju HSS u Kanadi i njezinu glavnu svrhu opstanka, a to je borba za stvaranje slobodne hrvatske države. Zorkinova strana troši i rasipa stranačku imovinu na sudske parnice i odvjetnike. U tome nemaju mjere, a sve u svrhu promocije njihovog glavnog predsjednika.

Buka s obje strane ne donosi nikakvo dobro stranci. Članstvo gubi interes za stranački rad. Moralna šteta je velika. Sukobu se ne vidi kraj.

Sredinom veljače 1981., poslije sastanka s ograncima u Južnom Ontario-u, Zorkin putuje u Washington i New York. U Washingtonu se susreće s „vodećim američkim krugovima iz nove administracije (Reagan), razgovarajući o problemima, koji zasijecaju u pitanje Hrvatske“. Međutim u tom saopćenju na prvoj stranici „Hrvatskog glasa“ (Sudbury) ne spominje nijedno ime političara kojeg je Zorkin sreo. To su „Krnjevićevci“ osudili kao Zorkinovu izmišljotinu koja je služila za stjecanje međunarodnog ugleda pred licem članova HSS-a. Zna se, da je posjetio svoga prijatelja

Henry M. Jacksona, senatora iz Oregona, i s njim imao ručak u američkom Senatu. Po Zorkinovoj izjavi, on s Jacksonom nije govorio o Hrvatima.

U New York-u, Zorkin je bio gost Bogdana Radice, poznatog hrvatskog publiciste, koji je u to vrijeme bio redovni suradnik Zorkinovog „Hrvatskog glasa“. Radica je upoznao Zorkina s nekim uglednim američkim novinarima i intelektualcima, s kojima je razgovarao o problemima Hrvata u tuđini i protuslovlju američke vanjske politike prema Hrvatima. Mnogo važniji bio je susret s poznatim hrvatskim javnim radnicima prof. Matom Meštrovićem, ing. Vinkom Kužinom, Mirom Galom, Šimom Raljevićem i drugima. Ovi susreti trebali su pomoći Zorkinu da pokuša popraviti loš dojam koji je raskol u HSS-u u Kanadi ostavio među hrvatskim intelektualcima u iseljeništvu. Isto tako Zorkin se sastao s predstavnicima HSS-a u SAD, M. Kuvačićem i V. Golubićem.

Iza toga uslijedio je posjet hrvatskoj crkvi na Manhatan-u i susret sa župnikom fra Soldom. Poslije svete mise, Zorkin je posjetio Hrvatski centar koji se nalazi u sklopu crkvenog kompleksa. Tamo je govorio o svome političkom radu u Kanadi, posebno ističući potrebu za ujedinjavanje kanadskih Hrvata, kao i o hrvatskoj kulturnoj reprezentaciji u Kanadi. Kroničar „Hrvatskog glasa“ (Sudbury) našao je za shodno da naglasi da Zorkin nije nikoga osuđivao, nego je mirno i sabrano govorio o tome što treba učiniti da bi se postigla sloga svih Hrvata na američkom kontinentu.

Dugo očekivana odluka suda o tužbi Zorkinove frakcije da se poništi valjanost Windsorske konvencije, koju je održala Krnjevićeva frakcija, donijeta je 22. srpnja 1981.

U obrazloženju presude sudac Gray govori da je do razbijanja stranke došlo zbog ideoloških razloga. On ističe stajalište Zorkina, da Hrvati, kao kanadski državljani imaju pravo da budu prepoznati u Kanadi kao punovrijedni građani ove zemlje.

Potom govori da je morao donijeti presudu za tri tužbe. Prva je bila tužba Josipa Mlačka, koji u ime Zorkinove frakcije potražuje da se ospori valjanost Windsorske konvencije. Druga tužba je zahtjev Đure Đurkovića da se kazne Zorkin, J. Peričak i B. Menalo što su održali konvenciju u Calgary-u i pored zabrane koju je izdao sudac Linden. I treća tužba koju su podnijeli Zorkin, Peričak i Menalo u kojoj traže da se ukine zabrana održavanja konvencije u Calgary-u.

Što se tiče prve tužbe sudac je presudio da se izvanredna konvencija održana u Windsoru poništava, jer nije bila sazvana prema pravilima stranke. Da bi se sazvala izvanredna konvencija potreban je pristanak čitavog Glavnog odbora ili pismeni zahtjev natpolovične većine aktivnih ogranaka. Nijedan od ta dva uvjeta nije bio ispunjen na zadovoljavajući način, stoga se konvencija legalno poništava. Svi zaključci sa konvencije postaju bezvrijedni pred kanadskim sudom. Tu se nabrajaju ove odluke : 1. Promjena pravila stranke i vraćanje na stara pravila iz 1933. i 1938. Sudac određuje da ostaju na snazi dosadašnja pravila iz 1961. 2. Konvencija u Windsor-u nije imala pravo ukidati održavanje konvencije u Calgary-u. 3. Isto tako izbacivanje Zorkina iz članstva stranke nije bilo legalno. 4. Raspuštanje Glavnog odbora izabranog na redovnoj konvenciji održanoj u Sudbury-u 1977. nije punopravno, kao ni izbor novog Glavnog odbora kojem predsjedava Ivan Obradović, a Đuro Đurković je tajnik i Zvonko Sviben, blagajnik.

Treća tužba na zahtjev Zorkina, Peričaka i Menala se poništava jer za nju nema potrebe.

Sudac Gray presuđuje da se održi nova konvencija pod sudskim nadzorom. Odvjetnik koji je zastupao Krnjevićevu stranu tvrdi da je takva konvencija nepotrebna i štetna za stranku. Sudac ne prihvaća njegove argumente i određuje što se mora riješiti na sudskoj konvenciji. Najprije se mora izabrati novi Glavni odbor. Treba odrediti koja stranačka pravila će se primjenjivati ubuduće. Sudac zahtijeva da se odluči, koji je „Hrvatski glas“ legitiman, onaj

koji je iz Acton-a, ili onaj iz Sudbury-a. Isto tako treba odrediti koja skupina ima pravo nositi ime HSS i koja ima pravo pokretati sudske procese u ime stranke i uzimati u službu odvjetnike.

Josip Mlačak je zadužen da sazove novu konvenciju. Ona se mora održati u Torontu, u listopadu 1981. Izbor delegata za tu konvenciju učinit će se prema pravilima iz 1961.

Iz ovog sudskog procesa Krnjevićeva strana je izašla kao veliki gubitnik. Odlučilo se raspraviti o mogućnosti žalbe na presude suca Gray-a.

U „Hrvatskom glasu“ od 10. rujna 1981. Mladen Zorkin objavljuje otvoreno pismo Krnjeviću u kojem ga poziva na sudsku konvenciju u Torontu. Kako je ovaj dokument ima povijesnu važnost, jer predstavlja sažetak ideološkog konflikta unutar stranke, prenosimo ga u cijelosti:

Poštovani doktore,

Došlo je vrijeme za ozbiljni razgovor i trijeznu ocjenu ne samo naše prošlosti, već sadašnjosti i budućnosti. To zahtijeva interes hrvatskog naroda i stoga Vam upućujem ovo otvoreno pismo i prijateljski poziv na suradnju.

Mi svi vjerujemo u ideju Radićevog seljačkog pokreta i znamo za prihvaćanje Hrvatske seljačke stranke od 90% naroda za vrijeme tako- zvanih demokratskih izbora u staroj Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca i kasnije u omraženoj Jugoslaviji.

Mi, također, vjerujemo da je budućnost našeg naroda usko povezana s prihvaćanjem genija Stjepana Radića, koji je predvidio sve sukobe komunizma, fašizma i kapitalizma i da smo bili pošli njegovim putem u što većem broju, danas bi bila na životu i država Hrvatska.

Mi prihvaćamo ocjenu teških grješaka Hrvatske seljačke stranke za vrijeme Drugog svjetskog rata, ne možda krivnjom predsjednika dr. Vladka Mačeka, koji je proveo to vrijeme u zatvoru, niti

drugih vodećih, kao pokojni Lujo Tomašić, Ivanko Farolfi, dr. Tomo Jančiković i stotine drugih žrtava rata sve do Augusta Košutića i Božidara Magovca, Marka Sutona, jer mi dobro znamo da je priroda pokreta i stranke bila zasnovana na temeljima miroljublja, čovječnosti, demokracije i pravde, dakle, nespemanje na rat i ratne sukobe svjetskih sila na našem narodnom tlu.

Niti vi u Londonu niste mogli ili znali naći put kroz maglu ratnih strahota.

To je sve prošlost o kojoj će povijest donijeti objektivan sud i ocijeniti rad i vrijednost svih nas upletenih u te ratne događaje.

Vašom zaslugom, međutim, održao se pokret Radića u iseljenoj Hrvatskoj, a kojeg su predvodili, kao što i danas čine – kanadski seljaci.

Jedno Vi niste razumjeli ili prihvatili, da je to tijelo od Vas stvoreno, počelo živjeti svojim životom Radićevih sljedbenika, koji idu putem slobode i demokracije i da ti muževi i žene nisu malo-dobni već izgrađeni i iskušani u vatri političke borbe i narodnog života, dakle, da su sposobni misliti i odlučivati svojom glavom.

Što je tada uslijedilo na našu žalost i sramotu o tome, danas, ne želimo pisati. Konačno je, ipak, došlo do završetka nesporazuma i sukoba, kanadski sud je donio odluku da članstvo na demokratski način odluči o svojoj budućnosti. Mi Vas molimo da to prihvatite, ne radi nas ovdje, nego radi onih tamo preko mora.

Mi vjerujemo da moramo popustiti pred idejama sloge i ujedinjavanja. Mi moramo sazrijevati kao politički ljudi i pozvati, u ime Hrvatske seljačke stranke, sve Hrvate na suradnju. To znači da svatko ostane u svojim formacijama ili organizacijama s idejama i osobama koje si je izabrao.

Nama je potrebno da se povremeno nađemo svi zajedno za jednim okruglim stolom, jednaki s jednakima, u svrhu suradnje za stvaranje Hrvatske Države.

Mi Vas molimo da prihvatite naš poziv i da opet budete jedan od stupova političkog iskustva prošlosti, bez obzira da li je svi

prihvaćaju kao korisnu, i da na djelu dokažemo da vjerujemo u ono što govorimo i pišemo.

Tako da zajednički, rame uz rame, povučemo narodna kola iz blata u koje nas je neprijatelj ugurao.

Pozivamo Vas da dođete na našu izvanrednu Konvenciju u Toronto-u, koju je Vrhovni sud odredio i koju vodi i saziva Glavni odbor Hrvatske seljačke stranke u Kanadi, izabran na redovnoj 18. konvenciji u gradu Calgary-u u srpnju 1980. i da time pokažete svoju osobnu snagu i vrijednost kao iskreni sljedbenik Ante i Stjepana Radića.

Mislimo da ovo prihvaćaju skoro svi sljedbenici tog nauka u iseljenoj Hrvatskoj, kao i u Domovini.

*Mladen Guinio Zorkin,
Glavni predsjednik,
Hrvatske seljačke stranke u Kanadi
i Vaš 30. godišnji suradnik*

Ovo pristojno, ali kritično pismo nije utjecalo na starog vođu Hrvatske seljačke stranke. Juraj Krnjević nije došao na sudsku konvenciju u Toronto-u. Razlog tome je spoznaja da bi na toj konvenciji doživio još jedan poraz.

Poslije Windsorske konvencije reorganizirao se ogranak „Stjepan Radić“ u Torontu. Naime, nekoliko članova ovog ogranka pridružilo se Krnjevićevoj strani, dok se većina priklonila Zorkinovu taboru. Predvođeni Jurom Boljkovcem, „krnjevićevci“ osnivaju novi ogranak pod imenom „Antun Radić“.

Početak kolovoza 1981. postavljen je u Calgary-u kamen temeljac za gradnju najvećeg Hrvatskog narodnog doma u Kanadi. Vlada provincije Alberte imala je veoma bogat program pomaganja etničkih manjina u provinciji. Grupa hrvatskih rodoljuba, uglavnom članova HSS-a iz Calgary-a skupila je pola milijuna dolara svoga novca. Provincijska vlada Alberta-e daje

potporu u istom iznosu, te se tako formirao početni fond za gradnju doma. Događaji oko gradnje doma u Calgary-u su najljepši primjer hrvatske narodne sloge u iseljeništvu.

Nakon što je prebolio tešku upalu pluća, Zorkin u božićnoj okružnici članstvu HSS-a pobjedonosno veliča 1981. godina, kao godinu demokratizacije stranke. Evo što je rekao: „*Mi smo u Kanadi postali primjer demokratskog rada, ne samo za iseljenu Hrvatsku, već i za tolike druge narodne organizacije koje se bore za slobodu svojih naroda. Samo socijalni, politički i demokratski preporod po nauci braće Radić može osloboditi narod i stvoriti trajnu Republiku Hrvatsku.*

Gore srca, i ponosna čela na posao za svoj narod!“

Ovakva domoljubna retorika bila je nazočna na svim razinama stranačkog života i nikada nije gubila snagu i poticajnost među Hrvatima u dijaspori.

Uvodnik pod naslovom „Što nas čeka u 1982.?“ objavljen u Zorkinovom „Hrvatskom glasu“ (siječanj 1982) hvali na sva zvana Zorkina. „Kao ugledan građanin Kanade, dr. Zorkin bit će uvijek više od koristi za Hrvatsku, nego li netko, tko mora dolaziti u Kanadu i moljakati pomoć da bi preživio. Naši vječni putnici, koji nigdje nisu pustili korijenje, nigdje nisu poznati, ni priznati i tek čekaju na nešto, što ni sami ne znaju što je, niti kada će doći. Nemojmo stoga očekivati bilo kakve dobrobiti za našu narodnu obitelj od nekakve – političke lutrije“. Ovo je kratka, jetka i uvredljiva kritika protivničke strane. Uvodničar nastavlja da ne želi vrijeđati „ni ličnost, ni prošlost“ Krnjevića, ali takav se dojam dobiva među onima koji su uz Zorkina.

U nastavku se pita, ako je Zorkin kriv za rascjep u Kanadi, tko je kriv za razdor u Europi, SAD i Australiji. Uistinu, treba reći da je u isto vrijeme došlo do podjele i među radićevcima izvan Kanade. Međutim, nijedan od tih raskola nije dostigao razinu koji je imao raskol u Kanadi.

Na kraju uvodničar donosi zaključak da Zorkin nije uzročnik kanadske nesreće, već da je kriv Krnjević, jer „riba smrdi od glave“. Krnjevićeva čeljad opravdava sebe i „svog bijednog starca koji ništa korisnog nije polučio“. I tako uvreda za uvredom sa svrhom da se vatra razdora rasplamsa i održi za dugo.

Zorkinov „Hrvatski glas“ donosi napise iz Hrvatske koje slave i veličaju Zorkina. Josip Cević sa Šolte u polemici s Vjekoslavom Kunićem iz Krnjevićevog tabora kaže da novi „Hrvatski glas“ koji izdaje Zorkin, nije glas Zorkina već „glas našeg velikog vođe Stipana Radića, dobrog, pametnog i poštenog“. Zbog ljepote izvornog dalmatinskog govora ne mogu izostaviti ovaj dio Cevićevog napisa koji glasi: „Vi volite komandu i blagajnu, vi biste hteli oko vatre, kad je zima uhvatila, a ne nabrat drva. Triba prije ubrat drva, a onda se grijati do vatre!“ Ribar sa Šolte završava svoj dopis ovim riječima: „Pjesmom za Dom i narod svoj“

Nijednoj od protivničkih strana ne može se negirati iskrenost uvjerenja i srčanost u borbi za svoju stvar. Do podjele je došlo, jer su različito mislili o ulozi HSS-u u Kanadi.

Kako se sukob rasplamsavao, tako je postalo jasno da se on vodi između dva glavna aktera, Mladena Zorkina i Đure Đurkovića. Đuro Đurković bio je onaj, koji je vodio glavnu riječ u stvaranju taktike i vođenja svih sudskih procesa za Krnjevićevo krilo stranke. Krnjević zbog starosti i geografske udaljenosti nije mogao, a moguće nije ni želio, biti na čelu svoje sljedbe. Iz Londona je redovno slao svoje pamflete za vancouverski „Hrvatski glas“ u kojima je većinom napadao Zorkina, kojeg je smatrao glavnim krivcem za „kanadsku nesreću“. Za „krnjevićevce“ čitav sukob se svodio na pitanje legitimiteta. Oni se pitaju zašto treba postojati HSS u Kanadi, ako nismo dio domovinske, jedinstvene stranke. Ako se dozvoli da ljudi koji su cijeli svoj život posvetili „narodnim poslovima“ budu dovedeni u pitanje, onda tu prestaje svaka organizacija.

Vancouverski „Hrvatski glas“ isto objavljuje pamfletske priloge iz inozemstva. Nikola Šarić iz Niles-a, Illinois, piše „Kod Krnjevića je ključ borbe hrvatskog naroda.“ Za Zorkina kaže: „Nema lijeka za bolest umišljenosti, taštine i žudnje za čašću“.

Na odluku sudca Gray-a Đuro Đurković ulaže žalbu na prizivni sud, što uzrokuje odlaganje održavanja „sudske“ konvencije. Njegova žalba je odbijena na prvostepenom sudu, međutim, on ne miruje, nego se žali drugostepenom sudu te ponovno bude odbijen. Konačno, Đurković se žali Vrhovnom sudu provincije Ontario. Dvadeset devetog travnja 1982 ovaj sud donosi neopozivu odluku. „Sudska“ konvencija se mora održati 3. rujna 1982. Tvrđoglavost i nepopustljivost Đurkovića bili su vrlo loše ocijenjeni kod članstva. S jedne strane imamo „bahatog odvjetnika“ Mladena Zorkina i s druge strane tvrdoglavog „vojvodu“ Đuru Đurkovića, koji se sukobljavaju „kao dva ovna na brvnu“. Zbog neprestanih sudskih procesa, obojica su gubila ugled među članovima HSS-a. Pomalo se dolazi do saznanja da sudski procesi nikome ne koriste, nego samo štete stranci koja za njih troši uzalud „narodni“ novac. Brojni članovi traže da se odustane od sudske konvencije. Oni koji o tome donose odluke misle drugačije. Sudska šarada se nastavlja.

Zorkinova strana uvijek je zastupala stanovište da stranačka imovina pripada kanadskim seljacima koji su svojim znojem i žuljevima stvorili tu imovinu. Takav stav Zorkina privukao je veliku većinu ogranaka na njegovu stranu. Đuro Đurković i Krnjević u početku su dosta zavijeno, a kasnije posvema otvoreno tražili da se imovina prenese na Središnji odbor HSS-a, koji su vodili Krnjević i Josip Torbar. U to vrijeme nazirala se propast komunističke Jugoslavije, naročito nakon smrti Josipa Broza Tita 4. svibnja 1980. Novčana sredstva kanadskih seljaka bi se koristila za uključivanje HSS-a u državotvorni proces stvaranja Republike Hrvatske i oživljavanje rada HSS-a u domovini. Da se tako mislilo dokaz je i „Hrvatski glas“ koji je izdavao Đuro

Đurković u Vancouver-u. U podnaslovu lista stoji da je „Hrvatski glas“ - „Glavno glasilo i vlasništvo Hrvatske seljačke stranke u domovini i iseljeništvu“. Dakle, HSS je jedinstvena stranka u domovini i iseljeništvu, prema tome i imovina je jedinstvena. Ova svrsishodna i plemenita namjena za novac HSS-a u Kanadi, nije bila prijemčiva za većinu kanadskih seljaka. („Buju nas gospoda, opet, žedne preveli preko vode“). „Hrvatski glas“ nikada nije bio vlasništvo HSS-a u domovini kako je to tvrdio Đuro Đurković.

Održavanje sudske konvencije određeno je za praznik kanadskog dana rada, 3. rujna 1982. U tisku na obje strane počinje kampanja priprema za konvenciju. Na Đurkovićevoj strani čuli su se glasovi da konvencija treba biti konačna i jubilarna pobjeda nauka braće Radića među Hrvatima u Kanadi. Na njoj trebaju biti nazočni Krnjević i drugi visoki dužnosnici stranke. Međutim, prema odluci suda, pravo sudjelovanja na konvenciji imaju samo delegati koji su bili članovi stranke u toku 1979. godine. Na konvenciju ne mogu biti pozvani gosti i uzvanici, samo oni delegati koji mogu glasovati i odlučivati.

Na Zorkinovoj strani nije se sumnjalo tko će pobijediti. Mi smo brojniji i mi smo legitimna organizacija prema slovu kanadskog zakona. Konvencija će samo potvrditi takvo stanje stvari, i jednom zauvijek dovesti do mira i reda u stranci. Poraženi moraju prihvatiti pravorijek suda.

U toku ljeta 1982. održavaju se Hrvatski narodni dani. I jedna i druga strana pozivaju za glavne govornike istaknute hrvatske društvene radnike i političare. Na Hrvatski narodni dan na Pacifiku, održanom u Vancouver-u, pozvani su Mate Meštrović i Mirko Vidović, najviši dužnosnici Hrvatskog narodnog vijeća. Oni govore i na Hrvatskom narodnom danu u Norvalu, koji je održan 27. lipnja 1982. Dan prije Zorkin saziva konferenciju za tisak na kojoj oštro osuđuje izjavu premijera kanadske vlade, Pierre Elliott Trudeau-a o kanadskim Hrvatima koju je dao prilikom posjeta Beogradu i to na grobu Josipa Broza-Tita. Između

ostalog Trudeau je rekao da kanadska vlada ne voli protujugoslaveneski rad kanadskih Hrvata, ali da on ništa ne može uraditi protiv hrvatskih organizacija, sve dok se one ne ogriješe o zakone Kanade. Trudeau nastavlja da mu je žao da su Hrvati donijeli u Kanadu svađe iz staroga kraja, jer to Kanada ne voli.

Zorkin demantira Trudeau-a i kaže, da on nema pravo osuđivati rad kanadskih Hrvata u ime kanadske vlade. Hrvati traže pravo na slobodu svoje domovine i bore se protiv mračnih sila koje ne dozvoljavaju demokraciju i samoodređenje Hrvata. Ako Trudeau ne voli „hrvatski separatizam“, to je njegov problem, ali njegovi sunarodnjaci, Kanađani francuskog podrijetla ne samo da traže, već i imaju svoju separatističku vladu u provinciji Quebec. Zorkin traži da Trudeau podnese ostavku zbog uvrede Hrvata i čitavog kanadskog pučanstva. Trudeau nije dao ostavku niti je promijenio svoje mišljenje o Hrvatima. Hrvati u Kanadi nisu mu to oprostili.

Isti dan, 27. lipnja 1982. „krnjevićevci“ održavaju 37. Hrvatski narodni dan Južnog Ontario-a i Quebec-a u Welland-u. Prema pisanju „Hrvatskog glasa“ na njemu je bilo nazočno više od tisuću posjetitelja. Za kraljicu Hrvatskog dana bila je izabrana Paula Hribar iz Montreal-a, koja je uspjela sakupiti \$2,358 za „Fond za slobodnu Hrvatsku“.

Glavni govornik na ovom skupu bio je Josip Torbar iz Rima. U to vrijeme on je vršio dužnost prvog dopredsjednika Središnjeg odbora HSS-a. Krnjević ga je izabrao za svoga nasljednika kao predsjednika stranke nakon njegove smrti.

Dovođenjem istaknutih Hrvata za glavne govornike na ove skupove obje strane željele su podići svoj ugled među članstvom i polučiti veću posjetu na piknicima. Međutim, čini se da su vremenske prilike bili glavni faktor koji je određivao brojnost posjete. Lijepo vrijeme uvijek je značilo i brojnu posjetu. Nakon mjesec dana kišnog i prohladnog vremena u Torontu je 27. lipnja 1982. osvanuo prekrasan sunčani dan. Posjeta na oba piknika

nije izostala. Vancouver je poznat po vrlo kišnom vremenu u ljetno doba. Tamo su Hrvati izgradili veliko natkriveno zdanje koje može primiti i nekoliko tisuća ljudi. Velika pozornica i dobar razglas omogućili su održavanje kulturnog i zabavnog programa neovisno o vremenu.

Pored slavlja Hrvatskog narodnog dana u Vancouver-u, Torontu i Schumacher-u, po prvi puta se Hrvatski narodni dan održao i u Montreal-u i to 15. kolovoza 1982. Od tada se to slavlje održava svake godine, sve do danas. Organizaciju piknika vodi crkveni odbor hrvatske crkve „Sv.Nikola Tavelić“ u Montreal-u.

Kao zatišje pred buru, nešto prije sudske konvencije smirili su se duhovi na obje strane. Pozivi na razuman i demokratski rasplet sukoba čuju se u oba tabora. Zorkinov „Hrvatski glas“ od 12. kolovoza 1982. donosi uvodnik pod naslovom „Misli uoči Konvencije“. U veoma miroljubivom tonu govori se da članovi HSS-a polažu veliku nadu u konvenciju koju je sazvao sud. Svi očekuju da će se prilike u stranci srediti čim sud dade svoj pravorijek. U nastavku stoji :“ Mi pišemo prije svega za one koji su pošteni i dobronamjerni i koji i usprkos zlogukim proročanstvima, misle i žele načiniti sve što mogu da Konvencija bude hrvatski narodni uspjeh (a i sumnjičavi spadaju u ove, jer i oni žele da narodna stvar ide naprijed)... Neupućeni izvan Kanade trube „sramota“. Mi se slažemo da je to sramota, ali činjenica je da nitko s naše strane nije tražio sud. U svim sudskim spisima stoji da su tužitelji Đurković et Co. Sud nije stao na stranu nijedne strane već traži demokratsko razrješenje problema... U ove dvije godine bilo je suviše propagande, napadanja i motanja, mi moramo staviti narodno kolo na pravi kolosijek i krenuti naprijed bez fiškalskih izmotavanja. Konvencija je ispit političke i organizacijske svijesti delegata koji budu sudjelovali na njoj. To je prilika da se pokaže, tko je tko i tko je što u našim redovima.“ Uvodničar se pita da li će se na konvenciji nastupati „hrvatski i ljudski – radićevski“, ili će neki pojedinci pokušati svojim nastupima zaniijekati da je to

hrvatski, bratski i radićeski skup. Tko neće brata za brata, taj hoće tuđinca za gospodara. Kad postoje razlike u mišljenju biti će uvijek manjine i većine. Nije sramota biti u manjini, niti je slava biti u većini. Cijelo hrvatsko iseljništvo budno gleda na ove događaje i očekuje dobar ishod našeg spora“.

Na Đurkovićevoj strani retorika je bila manje pomirljiva. U nekim napisima počelo se omalovažavati značenje sudske konvencije, jer to će biti „apsurdna primjena trgovačkog zakona o korporacijama na političku svrhu organizacija HSS-a u Kanadi“. „Pravovjernici“ bili su uvjereni da su oni istinski i pravedni nasljednici ideja braće Radić.

SUDSKA KONVENCIJA

Toronto, 3. rujna 1982.

Sudska konvencija bila je vrhunac sukoba između dvije frakcije HSS-a u Kanadi. Obje strane uložile su sve napore da se predstave hrvatskom iseljeništvu kao pobjedničke, prave i pravедne. Pred konvenciju Đuro Đurković pledira „Treba osvijestiti zavedene. Ovdje nisu u pitanju pojedinci, nego stranka i hrvatski narod“. „Zorkinovići“ uvjereni u pobjedu pred kanadskim sudom slave i likuju već unaprijed, jer će biti brojčano nadmoćniji na tom povijesnom skupu. Uvodničar „Hrvatskog glasa“ iz Sudbury-a ovako karakterizira stanje u stranci: „Među članstvom vlada oduševljenje. Konačno će se riješiti nesporazum u redovima HSS- i jednom zauvijek dati prilika članstvu i delegatima da slobodno biraju svoje vodstvo. Pristup novog članstva u ogranke HSS-a pokazuje kako narod cijeni stav i odlučnost kanadskih seljaka. Ova konvencija je u povijesti HSS-a u Kanadi važnija nego li bilo koja druga, budući da iza nje stoji kanadska vlast. U svakom slučaju sad je sudbina HSS-a u rukama članstva. Ozbiljan i dostojanstven pristup toj dužnosti i odgovornosti mora donijeti dobre i trajne posljedke“.

Za ovu priliku napravljena je hrvatska zastava s napisom „SUDSKA KONVENCIJA“, koja se mogla kupiti kao suvenir. Pred sam početak konvencije atmosfera je uzbuđljiva i napeta. Svi očekuju rasplet dugog i nesretnog spora.

Konvencija se održala u Carlton Inn-u u Torontu na dan kanadskog praznika rada, 3. rujna 1982. Na ulazu u dvoranu gdje se održavala konvencija stajala su dva redara koje je postavio sud radi održavanja reda. U dvoranu su se puštali samo delegati koji su imali ulaznice. Ulaznice je pred vratima izdavala nadzorna komisija sastavljena od Mate Sertića i Vide Menala iz Toronta i Janka Lovrinčića iz Hamiltona. Ovu komisiju postavio

je Zorkin. Komisija je davala ulaznice onim delegatima koji su donijeli vjerodajnice potpisane od predsjednika ogranka. Na taj način registriran je 61 delegat s pravom glasa iz 22 ogranka HSS-a. Odobrena su i dva delegata iz ogrankama koji nisu bili aktivni, i to iz Kirkland Lake-a i Kitchener-a. Sudski redari nisu dozvolili pristup u dvoranu odvjetniku koje je zastupao Đurkovićevu stranu, kao i brojnim članovima i prijateljima HSS-a koji su željeli biti promatrači na konvenciji.

Konvenciju je otvorio Josip Mlačak kojeg je sud imenovao da organizira rad konvencije. Mlačak govori na engleskom jeziku da je opunomoćen otvoriti konvenciju, te uz glasovanje svih delegata oformiti komisiju koja će provjeriti vjerodajnice. Isto tako treba, glasovanjem delegata, izabrati predsjedatelja konvencije. S tim činom njegov mandat prestaje. Nakon toga napustit će konvenciju, jer nije bio izabran ni od jednog ogranka za delegata na konvenciji.

Mlačak traži od nazočnih da predlože tri člana za komisiju koja će provjeriti vjerodajnice. Stjepan Stanković (brat pokojnog urednika „Hrvatskog glasa“, Petra Stankovića) predlaže Janka Lovrinića, Matu Sertića i Vida Menala za tu dužnost. Nakon ovog prijedloga nastaje burna rasprava u kojoj najviše govori Đuro Đurković. Za njega je vrlo važno da li su delegati legalno izabrani i da li broj delegata odgovara broju članova u ograncima (na svakih deset članova ogranak ima pravo birati jednog delegata).

Nakon Đurkovića govori Zorkin. On kaže da je sud naredio da svaki delegat koji ima vjerodajnicu u kojoj stoji da je bio član HSS-a na kraju 1979. i koja je potpisana od predsjednika ogranka, bude prihvaćen kao legalno izabrani delegat. Ako je netko falsificirao vjerodajnice taj će odgovarati pred sudom, jer čitava dokumentacija konvencije bit će predana sudu. Glavni odbor stranke nije nikada imao točan popis svih članova. Sud je odredio da neplaćanje članarine ne znači automatski gubitak članstva.

Članstvo se gubi odlukom Glavnog odbora stranke. jer je on jedini koji može isključiti jednog člana ili čitav ogranak iz članstva.

Nakon toga nastaje duga i žučna rasprava između Zorkina i Đurkovića oko tumačenja pravila stranke koja završava sa svadom.

Božo Škrobica iz Schumacher-a dobiva riječ: „ Ja ne mogu razumjeti da se mi ne možemo složiti na tome, kako da se izbroje glasovi. Ja nisam ovdje došao da podržim ni jednu ni drugu stranu, već sam ovamo došao da spašavam Seljačku stranku. Da ja nisam od Seljačke stranke, onda mi ovdje ne bi bilo mjesto. Svi oni koji drugačije misle neka idu van. Zašto ne možemo postupiti kao braća. Imamo naših razilaženja, ima kukolja na obje strane. Taj kukolj trebamo očistiti, zato smo došli ovamo. Hoćemo li razbiti i ono malo zajedničkog što imamo? Ovo sam htio reći: Sмирimo duhove, brat brata dovedi do jame, ali ga u jami neće utopiti, ukoliko, taj brat nije nebrat“.

Nakon dugog i bučnog nadmetanja došlo je do suglasja da se u komisiju uključe dva člana sa Đurkovićeve strane, i to Zvonko Sviben i Josip Ivšić. Ova petorica predloženih jednoglasno su izabrani u komisiju za prebrojavanje glasova.

Zatim se prešlo na izbor predsjedatelja konvencije. Boško Menalo iz Toronta predlaže Zorkina, a Janko Perić iz Kitchinera predlaže Stjepana Mačeka. Mačekovu kandidaturu podupire Drago Hribar. Tajnim glasanjem utvrđeno je da je glasovalo 55 delegata. Zorkin je dobio 42 glasa, a Stjepan Maček 13 glasova. Ponovo nastaje bučna rasprava, kako to da je registriran 61 delegat, a glasovalo je samo 55. Raspravu je završio Ante Beljo iz Sudbury-a s prijedlogom da i oni članovi koji su se suzdržali od glasovanja prilože svoje listiće u glasačku kutiju.

Predsjedatelj konvencije Zorkin preuzima vođenje skupa. Kao prvo poziva Matu Sertića da podnese izvješće o broju akreditiranih delegata. U svom kratkom govoru on konstatira da je pravovaljano opunomoćen 61 delegat, ali da svi nisu nazočni, jer neki nisu još stigli u Toronto.

U raspravi nakon toga izvješća Đuro Đurković traži da se pročitaju imena svih delegata. Podizanjem ruku, 26 delegata je glasovalo protiv toga prijedloga, 20 se suzdržalo od glasovanja, a 9 je glasovalo za prijedlog.

Za tajnika konvencije izabran je Frane Bubaš iz Victoria-e. Predsjedatelj Zorkin komentira ovim riječima njegov izbor: „Frane, križni put je pred vama“.

Zatim Zorkin čita dnevni red koji ima 17 točaka. Taj je dnevni red odredio sud i o svakoj točki mora se tajno glasovati:

1. Izbor predsjedatelja konvencije koji će voditi skup;
2. Izbor tajnika konvencije koji će voditi zapisnik skupa;
3. Izbor glavnog predsjednika, tajnika i blagajnika stranke. Ova trojica čine Izvršni odbor stranke;
4. Izbor predsjednika i tajnika Prosvjetnog odbora;
5. Izbor predsjednika i dva člana Nadzornog odbora;
6. Izbor članova Glavnog odbora i to: tri ili više potpredsjednika stranke, jednog ili više pomoćnika tajnika, i jednog pomoćnika blagajnika;
7. Razmotriti, te ako budu prihvaćene, donijeti preinake s radnim uputama mjesnim ograncima Hrvatske seljačke stranke u Kanadi;
8. Razmotriti i odobriti, s preinakama ili bez njih, prijašnji, ali i budući rad Glavnog odbora;
9. Izbor tri člana Časnog suda, koji će biti odgovorni za razmatranje preporuka, pritužbi i žalba članova Hrvatske seljačke stranke u Kanadi;
10. Razmotriti i odobriti dnevnicе koje će se plaćati:
 - a. članovima Nadzornog odbora, kao i predsjedniku i tajniku Prosvjetnog odbora, kad ovi sudjeluju na sastancima Glavnog odbora ili kojim drugim skupovima;

- b. uredniku službenog glasila stranke HSS.-a, kada ovaj sudjeluje na konvencijama stranke ili sjednicama Glavnog odbora;
11. Razmotriti i prihvatiti sve pritužbe i zamolbe članstva HSS-a;
12. Razmotriti i prihvatiti sva financijska izvješća za 1977., 1978., 1979., 1980. i 1981. godinu;
13. Razmotriti, diskutirati i odlučiti koji „Hrvatski glas“ je službeno glasilo stranke. U tu svrhu konvencija mora odlučiti da li će to biti „Hrvatski glas“ tiskan u Vancouver-u ili onaj tiskan u Sudbury-u;
14. Razmotriti i odlučiti što činiti:
 - a. koji od sudskih procesa, koji su započeti s određenom svrhom u ime HSS-a mogu se smatrati odobrenim i legalnim, a koji to nisu;
 - b. riješiti, odobriti te potvrditi odvjetnike i pravne zastupnike HSS-a od srpnja 1977 do 3.rujna 1982., te odstraniti pravne zastupnike koji su tobože prihvaćeni u ime HSS-a u vrijeme od srpnja 1977. pa do 3.rujna 1982.
15. Razmotriti, odlučiti i potvrditi hoće li Pravilnik HSS-a u Kanadi iz 1931. ili Pravilnik iz rujna 1961. biti prihvaćen kao punovaljan Pravilnik HSS-a u Kanadi;
16. Diskutirati bilo koju temu, koja bude propisno iznesena na skupu;
17. Zaključiti bilo kakve druge poslove koji su bili izneseni na skupu, ili ostaviti te iste za odgodu ili odgode.

Dne 30.lipnja 1982.Naredbom Vrhovnog suda Ontario-a

Josip Mlačak

Đuro Đurković ponovo traži riječ i vraća se na pitanje legitimiteta nekih delegata. Tvrdi da sigurno zna da neki delegati nisu legalno izabrani. Čita pismo grupe članova iz Nanaima u kojem tvrde da nisu bili pozvani na sastanak Ogranka, kada su se birali delegati za konvenciju. Nakon žučnog dijaloga između Zorkina i Đurkovića, ostalo je na tome da su ti članovi dali pismenu ostavku na članstvo u stranci i zato nisu bili pozvani na sastanak ogranka u Nanaimo-u.

Zorkin prelazi na slijedeću točku dnevnog reda, a to je izbor Izvršnog odbora stranke koji čine predsjednik, tajnik i blagajnik. Milan Stipetić iz Calgary-a predlaže za predsjednika Mladena Zorkina, za tajnika Franu Bubaša i za blagajnika Josipa Perička. U Đurkovićevom taboru čuju se glasne opaske o nepravilnostima u sastavljanju dnevnog reda. Zorkin odgovara da je ovaj dnevni red odredio sud i da se on ne može mijenjati. Josip Brajac predlaže drugu trojicu za Izvršni odbor i to: Božu Škrobicu za predsjednika, Stjepana Mačeka za tajnika i Jakoba Kosa za blagajnika.

Stjepan Maček inzistira da se konvencija mora voditi po stranačkim pravilima iz 1933., po kojima izbor predsjednika, tajnika i blagajnika dolazi na kraju. Zorkin to odlučno odbacuje, jer je ta konvencija određena po kanadskom sudu i odluka suda se mora poštovati, bez obzira na naša pravila.

Zorkin tada traži od kandidata da se izjasne, da li se prihvaćaju nominacije. Za sebe kaže da prihvaća nominaciju, ali s puno ustezanja. Bubaš i Peričak prihvaćaju nominaciju. Škrobica, Maček i Kos ne prihvaćaju da budu imenovani kao kandidati.

Đurković, Maček i Sviben ponovo pokušavaju osporiti dnevni red i izbor Izvršnog odbora. Zorkin im odgovara da su to već tri puta ponovili i da se to ne može mijenjati. Traži da se njih trojica više ne dižu za riječ.

Izbor za Prosvjetni odbor i Nadzorni odbor prošao je bez velikih poteškoća. Za predsjednika Prosvjetnog odbora izabran je

Ivan Cunjak, a za tajnika Ante Beljo. U Nadzorni odbor ušli su Mate Sertić, kao predsjednik, a Ivan Koren i Vide Menalo kao članovi.

Zorkin objašnjava da je sud odredio da se izaberu samo tri potpredsjednika. (Na prijašnjim konvencijama taj se broj mijenjao prema odluci same konvencije). Izbor za potpredsjednike prošao je uz jetku i burnu diskusiju o predloženim kandidatima. Stjepan Maček zahtijeva da svaki član koji je izabran u Glavni odbor mora biti nazočan na konvenciji. U jednom trenutku on uzvikuje „Ovoga je dosta“. Zorkin mu odgovara da je na konvenciji u Sudbury-u 1977. Boško Menalo iz Toronta bio izabran u odbor, a da nije bio prisutan na konvenciji. „Onda ste vi, g. Maček, bili predsjedatelj konvencije“. Maček mu odgovara: „Na vaš prijedlog, gospodine doktore“. Zajedljivost i podbacivanje iz oba protivnička tabora stvaraju nervoznu radnu atmosferu na skupu.

Za potpredsjednike izabrani su: Boško Menalo, Ivica Kranjčević i Ivan Rudman.

Nakon toga predsjedatelj zatvara prvo zasjedanje konvencije i traži da se nastavi poslije podne u 14:15 sati.

Popodnevna sjednica počela je oštrom diskusijom između Drage Hribara iz Montreal-a i Zorkina. Hribar apelira da se puste u dvoranu ljudi koji su članovi HSS-a već 30-40 godina. „To bi bilo samo uljudno“

Zorkin odgovara da je to nemoguće zbog sudske zabrane.

Lovro Črep uzvikuje: „Stjepan Radić nije tražio ni suda, ni advokata i zato pustite stare radićevce unutra“

Hribar uporno traži da se puste u dvoranu članovi koji sjede u predvorju, Zorkin odbija.

Konvencija se nastavlja s izvješćima iz ogranaka HSS-a.

Božo Črep podnosi izvještaj o stanju u ogranku „Stjepan Radić“ u Torontu. Počinje s pozivom delegatima: „Ja bih vas zamolio kao braću i sestre, kao Hrvate iste krvi, iste vjere, nemojte

se svadati... Znete li vi da je zavist, srdžba, zloba samo sotonski posao. To nije od Boga. Mi smo ovdje svi vjernici, pa gdje vam je pamet ljudi?

Črep dalje izlaže da je Hrvatski dom u Torontu prodan, da je novac založen i donosi visoke kamate. Ukupna imovina ogranka iznosi \$ 193,483. Prošle i ove godine Hrvatski narodni dan je bio veoma uspješan, jedan od najuspješnijih u povijesti. U Fond za slobodnu Hrvatsku poslano je \$7,000.

Barbara Penezić daje izvješće za Windsor. Počinje s primjedbom da je u Zorkinovom „Hrvatskom glasu“ pročitala da je Hrvatski dom u Windsor-u zatvoren već tri godine. Tvrdi da je u zadnje tri godine dom bio otvoren i da je za njegovo održavanje isplaćeno \$37,959. „Mi smo sve to plaćali, a ovi nam vele da je dom zatvoren. Zašto se ne piše istina u novinama. Ovako se ne može znati što je istina a što je laž. Kažu, što Zorkin piše to je istina, vidite kakva je to laž. Ja mogu prisegnuti svojim imanjem da je to istina“.

Zorkin odgovara: „Vi trebate znati, ja to sve ne pišem što piše „Hrvatski glas“.

Charly Banich uzvikuje „Ti se potpišeš na to!“

Zorkin odgovara: „Ako ja potpišem, onda sam ja odgovoran“.

Ivan Koren govori o stanju u hamiltonskom ogranku. Nemaju novaca u banci, ali su prihod od Hrvatskog dana uvijek do zadnjeg centa slali Glavnom odboru. To nije bio slučaj s drugim ograncima u Južnom Onatrio-u. „Iako nemamo novaca djelatnost HSS-a je veoma živa. Nikada nauk braće Radića nije tako poštivan u Hamiltonu, kao danas. Ja vjerujem da će hrvatsko poštenje, poslije ove sudske konvencije zavladati među svima nama“.

Za Welland govori Mato Buršić. Kaže da su izgubili mnogo mladih članova zbog ove situacije u HSS-u. Oni su rekli: „Vi imate Krnjevića koji vam je uzео „Hrvatski glas“, hoće da vam uzme sve domove i da to pripada čitavom svijetu. Zašto smo se mi borili u

Kanadi i gradili domove, kada mi nismo gospodari. Tako se radi u Rusiji, a ne ovdje. Ja vas najljepše pozdravljam i želim slogu“.

Ante Beljo iz Sudbury-a izlaže da su obnovili Hrvatski narodni dom i da je to jedan od najmodernijih domova u svijetu. Imaju gimnastičku dvoranu, klub i „catering service“. Dom zapošljava deset osoba. Ogranak je sponzor za dva muška i dva ženska nogometna kluba, četiri dječja nogometna tima. Svi timovi nose hrvatsko ime. Čitava obnova doma bila je izvedena dobrovoljnim radom članova.

Stjepan Maček prikazuje stanje u montrealskom ogranaku. Ogranak dobro radi i poseban pismeni izvještaj dat je vodstvu konvencije.

Janko Perić iz Kitchener-a kaže da se ne može pohvaliti radom i napretkom u Ogranku. Razdor u stranci je onemogućio rad Ogranka. Na primjer, pita se, za koji „Hrvatski glas“ da se skupljaju oglasi za božićne čestitke.

Gospođa Obradović iz Sarnia-e pozdravlja konvenciju. Njihov ogranak ima samo deset članova, koji su joj naložili da izjavi da je ogranak uz domovinski HSS na čelu s Jurjom Krnjevićem.

Stanko Perković iz Mississauga kaže da ogranak „Đuro Basariček“ materijalno slabo stoji, ali su moralno jaki. Svi govore da se Zorkin bori za pravo hrvatskog naroda.

Božidar Škrobica iz Schumacher-a izlaže da su od zadnje konvencije potrošili stotinu tisuća dolara na svoj dom, a da se nisu zadužili. Ogranak je, po broju članova, jači nego li ikada do sada. Ne vole pisanje nijednog „Hrvatskog glasa“, niti onoga iz Vancouver-a, niti onoga iz Sudbury-a. Onaj iz Sudbury-a naziva Krnjevića izdajnikom i beogradskim slugom. To je sramota. Sramota je isto tako zvati Zorkina partizanskim kapetanom. „Ja i Mladen smo tamo skupa bili. Ja nikome ne zamjeram, da je bio ustaša, domobran ili što da je bio, jer tamo si morao nešto biti. Za mene ne postoji razlika između krajnje desnice ili ljevice“.

Vicko Zoranić iz Edmonton-a kaže da ogranak dobro radi. Sudjelovali su u gradnji hrvatske crkve. „Svi idemo putem braće Radića“.

Ivica Kranjčević iz Calgary-a počinje svoje izvješće s izjavom da je Radićev duh danas jači nego ikada prije. Gradimo novi dom. Zgrada je pod krovom, ali će trebati još dosta novaca da se dovrši.

Đuro Đurković pita da li je stari dom prodan. Kranjčević odgovara da jeste i da je od toga novca kupljeno zemljište gdje se gradi novi dom. Vlasništvo zemljišta uknjiženo je na Glavni odbor HSS-a u Kanadi. Provincijska vlada Alberta dala je grant od \$480,000, „ali ćemo morati ići u svoje džepove ili dug“.

Imaju oko sto članova, ali su za 1979. registrirali samo 51. Kranjčević završava riječima: „Nama najviše treba sloga i mir“

Đuro Đurković prikazuje stanje u ogranku „Ivan Gundulić“ u Vancouver-u. Izražava žaljenje zbog rascijepa u ogranku, tako da sada postoji „legalni“ i „ilegalni“ ogranak. On predstavlja legalni ogranak. Oni održavaju svoje godišnje piknike na zemljištu kojem su dali ime „Hrvatska dubrava“. Piknici su dobro posjećeni. Mogli bi biti i bolji „da smo složni i na jednom okupu“. Nemaju duga. Njihov Ogranak čvrsto stoji uz Vodstvo HSS-a i današnjeg predsjednika Jurja Krnjevića. Pledira za slogu i kaže da ne možemo biti odvojeni sami za sebe. Vodstvo domovinskog HSS-a uvijek je imalo glavnu riječ u HSS-u Kanade. Njemu je želja da hrvatski i bratski surađujemo kao dio jedinstvenog HSS-a i tako radimo za slobodu domovine Hrvatske.

Zorkin pita tko će dati izvješće za drugi ogranak HSS-a u Vancouver-u.

Zvonko Markota svojim poznatim lakonskim načinom izjavljuje da imaju svakakvih problema. Rade na Radićevom programu. Novaca nemaju, ali imaju narod. Na njihove piknike dolazi par tisuća ljudi, a na piknike drugog ogranka dolazi par stotina.

Frane Bubaš daje izvješće za ogranak iz Victorije. Kaže da je to najmlađi ogranak HSS-a u Kanadi, osnovan 1974. On je član HSS-a od 1940. još dok je bio u domovini. Ogranak ima 35 članova. Do tada su pridonijeli u „Fond dr.Mačeka“ oko \$18,000. Zajedno sa ogrankom u Nanaimo-u unajmili su, na 99 godina, jednu staru zgradu u Nanaimo-u, i obnovili je uz novčanu pomoć od lokalnih vlasti. Sada taj dom je vrijedio \$170,000.

Marija Kolić iz Nanaimo-a pozdravlja konvenciju i kaže da njihov ogranak ima 34 člana, dok se 6 članova ispisalo iz članstva od početka raskola u stranci. „Dobro napredujemo i dobro se slažemo. Imamo povjerenja u mlade koji nam prilaze“.

Šima Menalo govori o ženskom ogranku HSS-a u Toronto-u i želi složan rad konvenciji.

Eugen Muren govori u ime hamiltonskog ženskog ogranka, a Vera Cunjak u ime wellandskog ogranka.

Božo Škrobica izjavljuje da su se oni u Schumacher-u spojili u jednu organizaciju i da tako veoma dobro rade.

Barbara Penezić prikazuje rad ženskog ogranka HSS-a u Windsor-u. Ona završava ovim riječima: „Mi ćemo raditi na programu Stjepana Radića pod vodstvom Jurja Krnjevića, sve dok budemo živjeli“.

Zorkin najavljuje izvješće Izvršnog odbora. Kaže da imaju dva izvršna odbora, jer se stranka podijelila na dvije strane od 1980.

Đuro Đurković govori u ime Izvršnog odbora iz vremena prije rascjepa. Kaže da je bio glavni tajnik stranke i da je usko surađivao s Jurjem Krnjevićem, kojega puno poštuje, jer je on dao čitav svoj život za HSS i hrvatski narod. Krnjević je i danas veoma aktivan, usprkos svoje pozne dobi. Redovno piše za „Hrvatski glas“ Đurković će ostati uz Krnjevića i apelira za slogu i jedinstven HSS.

Frane Bubaš govori u ime Izvršnog odbora. Osim srdačnog pozdrava nije imao ništa drugo reći.

Zvonko Sviben daje opširan blagajnički izvještaj i kaže da na dan 30. kolovoza 1982. u blagajni ima \$33,185.79.

Josip Peričak izjavljuje da u blagajni poslije razdora ima danas \$11,332.69.

Stjepan Stanković pita Zvonka Svibena gdje se nalazi novac iz vremena prije razdora. On odgovara da je sav novac deponiran u banci.

Konvencija prihvaća oba blagajnička izvješća.

Zorkin pokušava preskočiti izvještaj predsjednika i prijeći na točku 10. dnevnog reda. Đuro Đurković zahtijeva da i on dade svoj izvještaj. Zorkin na to pristaje bez prigovora.

Ovo je Zorkinov govor kako ga je zabilježio Đuro Đurković na magnetofonskoj vrpici:

„ Ja bih radije da ne govorim puno, jer bi to uzelo mnogo vremena, ali mogu reći par riječi kad to zahtijeva g. Đurković.

Ja sam bio predsjednik od 1974. Radio sam po svojoj savjesti, što sam bolje mogao. Ja se jako ponosim sa stanjem organizacije u Kanadi. Usprkos svih ovih naših nevolja i stalnog blaćenja moga imena, na što se ja ne osvrćem. G. Sviben je sretan da je optužen da je ukrao dva milijuna dolara, ja sam optužen za mnogo više. Ali, vidite prijatelji, ja neću govoriti o mojoj prošlosti, jer ta je povezana s ovom teškom borbom, koja nas je dovela u ovo stanje, danas. Jedna od teških stvari za mene, bila je kad sam morao pročitati prisegu protiv odluke suda. Ja nisam htio o tome govoriti, ali kad sam već zapitan, ja želim da konvencija vidi materijal koji je podnesen sudu (on pokazuje na šest debelih knjiga sudskih papira koje su stajale na stolu), da bi se mene, gospodu Menala, Kosa i Peričaka stavilo u zatvor. Ovo imate mogućnost pogledati za vrijeme pauze. Sad, molim vas, za jednu osobu to je ogroman posao, a to je bio dio moga rada. Ovo je materijal koji je podnesen sudu, protiv presude suca, koji je odredio ovu konvenciju. Taj materijal je dio moga rada. Taj materijal je trebalo pročitati. Naš odvjetnik je morao na

to odgovoriti. Pogledajte koliko je tu knjiga. Morali smo ići na dva suda. Prizivni sud Onatrija i Vrhovni sud. Ja to sve nisam trebao pročitati, ali sam pročitao, te debele knjige optužbi, koje nas koštaju preko 25 tisuća dolara da se branimo od toga. Konačni rezultat toga rada i tih knjiga je ova današnja konvencija. Sud je rekao da smo mi u pravu, prihvatio naš prijedlog iz Calgary-a da se sazove ova izvanredna konvencija i zato smo se ovdje danas našli.

Ja ne krivim nikoga, valjda će to sud jednog dana dosuditi. Ja ne ulazim u to. Meni je teško bilo da sam morao, kao vaš predsjednik, raditi ovaj posao ali sam osjećao kao svoju dužnost, da ne mogu napustiti brod seljačkih organizacija koji je bačen pred najviši sud Kanade, s materijalom koji naš običan čovjek ne bi mogao pročitati ni za godinu dana. Ja sam nastojao urazumiti ljude, one s kojima sam imao vezu. Ja ni s kim nisam imao sukoba. I, danas, ponavljam ovdje, neka bude upisano u zapisnik ove konvencije, ja nisam imao sukob s dr.Krnjevićem. Nikada s njim nisam imao sukob. Nažalost, po očitom pisanju, on je imao sukob sa mnom. Ja, i danas, kažem, kao što smo svi mi govorili, sve ove godine: ima samo jedna seljačka stranka i ja sam za nju radio. Ali isto tako, ima samo jedna seljačka stranka u Kanadi i za nju ću raditi dok većina vas delegata tako misli. Vi ste mogli, danas, izabrati nekog drugog. Ja bih to prihvatio, i bio osobno sretan, u jednu ruku, da sam se riješio borbe. Vi to niste napravili.

A sada, kolikogod vi mene napadali i blato na mene nabacivali, mene to ne smeta. To sam ja slušao 1946., kada sam u Windsoru govorio protiv komunista. Isto tako kasnije u Toronto-u i Vancouver-u. U to vrijeme su me zvali ustaša, ustaški pukovnik, zatim sam postao partizan, partizanski major i pukovnik. (Zorkin je, uistinu, bio partizanski major za vrijeme rata. Primjedba autora). To mene ne smeta, braćo i sestre. Mene smeta ovo, da bilo tko pokušava organizaciju koja radi, kojoj služim u životu, uništiti pravnim i drugim trikovima. Ovo je dokaz, jedan od najgorih trikova, da se protiv Seljačke stranke donša šest ovako debelih knjiga, da se

pokuša staviti brata Menala, mene, Peričaka i Jakoba Kosa u zatvor, jer smo održali konvenciju u Calgary-u. (Protiv sudske odluke-primjedba Đure Đurkovića). Ja o tome nisam htio govoriti, Đuro, a to je dio moga izvještaja. To sam radio u zadnje tri godine, od 1979. do 1982.

Ja tebi, Đuro i svima vama poručujem: Meni je osobita čast, da me neprijatelji napadaju na način, kako me napadaju. blate moje ime, ime moje obitelji, moje djece, da me nazivaju imenima gorim nego što se može naći u leksikonu, koji me opisuju sasvim crno. A vidite, da sam se ja toga bojao, ja bih davno bio prestao. Ja radim za Seljačku stranku od svoje mladosti, od 1932. kada sam ušao u sveučilišnu organizaciju. Već je tome pedeset godina, i radit ću dotle dok vi ovdje izabrani delegati budete to htjeli. Onoga momenta, kada vidite da je dosta Zorkina, ili ako Bog dade, da nađete nekog nasljednika, da vodi ovu borbu, ja ću biti naj sretniji čovjek na svijetu. To je moj izvještaj. Hvala vam.

Đurković traži riječ, Zorkin mu odgovara da to nije debata.

Đurković kaže da mora odgovoriti, jer se to njega tiče. Zorkin mu ne daje riječ, već oštro zapovijeda da sjedne.

Đurković i dalje stoji i govori. *“Ove knjige nisu sve od mene. Knjige su s obje strane učinjene. Prije svega, tko je prvi podigao parnicu u Vancouver-u? Parnica je podignuta s vaše strane protiv našeg ogranka i mi smo se morali braniti. Mi smo se branili.”*

Zorkin ga prekida riječima da je ovo bio njegov izvještaj, a ne Đurin.

Đurković nastavlja: *„Ja nisam o sudu govorio. Ako bi htio o sudu govoriti, mogu li onda nešto reći“.*

Zorkin: *„Ja ne mogu drugo ništa reći, nego o sudu koji sam vođio“.*

Đurković: *„ To su knjige od raznih ljudi i nije to bila kriva optužba. Zatim da još nešto ispravim. Sudac Gray je tražio od našeg odvjetnika u Toronto-u...“*

Zorkin viče: „Sjedi!“

Đurković nastavlja: „*Mi tražimo da se kazne oni koji su sudsku kaznu prekršili. Mi smo tražili, da ne očekujemo nikakvu kaznu, nego da nas ostave na miru. To je tako bilo.*“

Zorkin prekida Đurkovića i nastavlja s izborom članova iz točke deset dnevnog reda.

Đurković : „*Ja se mogu braniti, kazati istinu*“

Zorkin: „*Nemojte vi mene pokušati vrijeđati, jer će vas nestati od dinamita.*“

Ovdje se na vrpici ne razabire, tko i što govori. Čini se da je riječ dinamit dala završni ton diskusiji između dva glavna aktera ove nesretne afere u povijesti HSS-a u Kanadi.

Slijedi izbor tri člana Časnog suda. Ivan Čepo predlaže Juru Miletića, Zvonka Markotu i Vicka Zoranića. Svi troje su jednoglasno izabrani.

Na dnevnom je redu određivanje visine dnevnice delegata koji su došli na konvenciju. Zorkin objašnjava da HSS u Kanadi nije društvo, nego tvrtka registrirana u provinciji Ontario. Tvrtka je dobrotvorna i dobrovoljna, koja ne operira za profit, te kao takva ne plaća porez, iako ima veliku imovinu. Zakon propisuje da svaki dužnosnik korporacije treba biti plaćen za rad u korist korporacije. Zorkin predlaže da dnevnicu bude \$10 na dan. Mate Sertić predlaže da dnevnicu bude \$15 na dan, kao što je to bilo do tada. Njegov prijedlog je prihvaćen.

Zorkin traži od Zvonka Svibena, blagajnika Đurkovićeve strane, da napiše pojedinačne čekove za svakog delegata. Ovaj odgovara da to ne može učiniti, jer kako on nije izabran za blagajnika, to mora učiniti novi blagajnik Josip Peričak, kada novac bude prenesen na novi čekovni račun u mjestu gdje Peričak živi. Zorkin predlaže da se dnevnicu isplate od novca koji pojedini ogranci daruju konvenciji. Običaj darivanja Glavnog odbora pro-
vodio se godinama i uvijek se pretvorio u neku vrstu nadmetanja

na kraju konvencije. Zvonko Sviben ipak inzistira da se novac isplati čekovima čim se otvori novi čekovni račun. Svibenov prijedlog je prihvaćen.

Na dnevnom redu je pretres žalba. Đuro Đurković se javlja za riječ i kaže da ima jedan prigovor na rad konvencije. Traži da mu se pošalje prijepis zapisnika i popis svih delegata na konvenciji, jer da je on još jedan od Glavnih tajnika, sve dok ova konvencija ne bude ovjerena od suda.

Kao drugi prigovor, on osporava legalnost konvencije, jer svi delegati nisu legalno izabrani prema broju članova u pojedinim ograncima i kaže: *„Ja osobno ne priznajem ovu konvenciju kao legalnu i stoga bih htio da se konvencija odgodi na šest mjeseci. Na taj način bi se dalo obim stranama prilika da dođu do sporazuma o broju članstva i organizacija. Da ne dođe ponovno do suda, trebamo se dogovoriti o tome. Zato tražim odgodu konvencije na šest mjeseci.*

Ja bih još dodao da svi sudski troškovi s naše strane nisu isplaćeni iz Glavne blagajne, već smo ih sami platili iz fonda koji je sakupljen u tu svrhu od dobrovoljnih priloga naših članova. Nismo htjeli dirati te novce, iako smo to mogli učiniti, jer smo smatrali da smo legalno izabrani na windsorskoj konvenciji.”

Zorkin odgovara: *„Ova konvencija je legalna i konačna, o tome nema više govora“.*

Đurković nastavlja: *„U međuvremenu su se dogodile neke transakcije. Na primjer, prodan je dom u Calgary-u. Ugovor su potpisali Mladen Zorkin i Frane Bubaš, koji to nisu smjeli zakonito potpisati“.*

Zorkin odgovara: *„Ti si to rekao i hvala ti“.*

Đurković: *„Ja to hoću da vam kažem, jer su to mogli legalno potpisati samo oni koji su pozvani za to.“*

Zorkin uzvikuje: *„Ja mislim da imaš puno drskosti, da to kažeš ovim ljudima koji su došli iz cijele Kanade i potrošili tisuće dolara*

da dođu na konvenciju koju je sud odredio. Na konvenciji smo na kojoj radimo po sudskoj odluci, a ti nam kažeš, da mi moramo imati drugu konvenciju za šest mjeseci. To nije samo glupo, nego i drsko. Na to se više ne obraćamo.“

Durković: „*Budući da delegati nisu bili legalno izabrani“.*

Zorkin prelazi na slijedeću točku dnevnog reda, razmatranje financijskog izvješća. Kako nadzorni odbor nije pregledao knjige to se ostavlja za raspravu do daljnjega.

Zorkin poziva da delegati daju svoje novčane darove ovoj konvenciji, za trošak oko održavanja konvencije. „*Ja mislim da je Toronto prvi ovdje, da se natječe tko će biti bolji i veći. Da vidimo tko će pobijediti“.*

Ivan Čepo predaje ček na \$500 u ime torontskog ogranka „Stjepan Radić“. Obavještava skup da će se sutra uvečer održati završni banket. Ulaznica je \$20 po osobi.

Zorkin izjavljuje delegatima da će glavni govornik na banketu biti Juri Šimku, zastupnik u kanadskom Parlamentu koji je uvijek pohvalno govorio o Hrvatima. On je jedan od najdinamičnijih političara u Kanadi. U parlamentu je napao Trudeau-a zbog izjave o Hrvatima u Beogradu na grobu maršala Tita.

Zorkin podsjeća i zahtijeva da ogranci trebaju biti velikodušni i darežljivi.

Črep iz Windsora kaže da Windsor ne daje ništa.

Koren iz Hamiltona kaže da su financijski slabi i daje samo \$100. On predaje konvenciji dar od \$20 koju je poslala Anastazija Bradica, udovica dugogodišnjeg predsjednika HSS-a u Kanadi, Stjepana Bradice. Njoj je žao da nije mogla doći na konvenciju, ali je vesela da će nepravdi doći kraj.

Zorkin poručuje Korenu neka pozdravi gospođu Bradicu i zahvali se na daru.

Ivan Koren prilaže 50\$ u ime Hrvatske žene iz Hamiltona.

Ogranak iz Welland-a daje 100\$.

Ogranak iz Sudbury-a daje \$300. Oni će poslati ček.

Kitchener ne daje ništa.

Sarnia ne daje ništa.

Vicko Zoranić iz Edmonton-a prilaže \$100.

Božidar Škrobica iz Schumachera obećava da će njegov ogranak nešto dati.

Ivica Kranjčević iz Calgary-a daje \$1,000, pet stotina od ogranka i pet stotina od pet delegata iz Calgary-a koji su nazočni na konvenciji.

Đuro Đurković iz Vancouver-a kaže da oni ne daju ništa. Mi smo platili svoje putne troškove da bismo došli ovamo i to je lijepi doprinos.

Zvonko Markota iz Vancouver-a, kaže da njegov ogranak nema novaca, ali su dali \$100.

Ovdje prestaje zapisnik koji je sa vrpce prepisao Đuro Đurković. Dobiva se dojam da je to učinjeno namjerno jer su sve druge točke iz dnevnog reda završile zaključcima koji su bili nepovoljni za Đurkovićevo krilo stranke.

Prema službenom zapisniku s konvencije, koji je preveden na engleski i predan sudu, slijedi rasprava o „Hrvatskom glasu“. Trebalo je odlučiti koji „Hrvatski glas“ je službeno glasilo stranke. Da li onaj koji izlazi iz Vancouver-u ili onaj koji se izdaje Sudbury-u. Pojediniosti ove rasprave nisu navedeni u službenom zapisniku. Nakon „izvjesne“ diskusije, predsjedatelj je podijelio glasovnice i došlo je do glasovanja.

Za „Hrvatski glas“ iz Subury-a glasovalo je 42 delegata.

Za „Hrvatski glas“ iz Vancouver-a glasovalo je dva delegata

Četiri glasovnice bile su poništene ili neispunjene.

Predsjedatelj proglašava da je „Hrvatski glas“ iz Sudbury-a službeni list HSS-a u Kanadi.

U slijedećoj točki dnevnog reda trebalo je odlučiti koji je pravni odvjetnik zakonski zastupnik HSS-a u Kanadi, onaj koji zastupa Zorkinovo krilo (odvjetnička firma Fraser & Beatty) ili onaj koji zastupa Đurkovićevu stranu (Ronald G. Chapman). Kao što se moglo očekivati prihvaćena je odvjetnička firma Fraser & Beatty. Ronaldu G. Chapmanu dat je službeni otkaz i nije mu odobrena nikakva naknada za sudske procese koje je vodio u ime HSS-a.

Konvencija je odlučila da se odmah zatraži prekid tri sudska procesa koji se još vode pred Vrhovnim sudom Ontario-a.

Slijedeća točka dnevnog reda bila je rasprava o Pravilniku stranke. Trebalo je odlučiti koja će se pravila primjenjivati u radu stranke - da li ona iz 1931, ili ona iz 1961.

U oštroj diskusiji između Đurkovića i Zorkina, Đurković izjavljuje da su pravila iz 1961. ustvari prijevara. Ova pravila pretvorila su HSS u Kanadi „od domovinske stranke u kanadsku korporaciju“. Đurković ovdje aludira na činjenicu da u službenom zapisniku sa 11. Konvencije koja je održana u Torontu, od 1.- 4. rujna 1961. nema govora o novom pravilniku. Ovu konvenciju Stjepan Bradica, tadašnji predsjednik HSS-a u Kanadi, ocijenio je kao „žalosnu konvenciju“. Poznato je da je na toj konvenciji Zorkin dominirao svojim nastupima. Na svečanom banketu na kraju konvencije bio je postavljen počasni stol za Glavni odbor koji je bio uzdignut na podij iznad razine dvorane. To kanadski seljaci nisu odobravali, jer se uvijek smatralo da su svi članovi stranke ravnopravni među sobom.

Prema izjavi Janka Lovrinčića nova pravila su izglasana na sjednici Glavnog odbora koja se održala odmah nakon konvencije u rujnu 1961. Tajnovitost ovog postupka podrazumijeva da se imalo namjeru provesti nedopustive izmjene koje ne bi mogle proći na konvenciji.

Za Pravilnik iz 1961. glasovalo je 44 delegata, a protiv su bila 3 delegata.

Ante Beljo predlaže da se s Konvencije pošalje poruka Jurju Krnjeviću u London i obavijesti ga o glavnim odlukama donesenim na tom skupu. Za ovaj prijedlog svi delegati daju suglasje.

Na kraju konvencije članovi novog Glavnog odbora položili su prisegu. Prisegu su čitali Janko Lovrinčić i Pavao Buršić koji su bili članovi Nadzornog odbora od 1941-1982.

Konvencija je završila pjevanjem hrvatske himne.

POSILIJE SUDSKE KONVENCIJE

Reakcije na konvenciju koje su se mogle pročitati u tisku s obje strane nisu bile istovjetne. „Zorkinovci“ su se dojmili dosta uzdržano, mada arogantno, dok su „Krnjevićevci“ grmjeli i kudili protivnika. Folklor i retorika tih natpisa pruža zabavno štivo za čitanje.

Zorkinov „Hrvatski glas“ od 30. rujna 1982. donosi uvodnik pod naslovom „POSILIJE KONVENCIJE“ (od ovog broja list počinje izlaziti u smanjenom formatu, takozvani metro format). Donosimo skraćenu verziju ovog uvodnika.

„Konvencija je završena i učinjeno je kako je sud tražio i kako je većina željela. To je ono što se zove demokracija.

Demokracija također znači i to da će netko ostati u manjini.

U organizaciji, gdje se ljudi međusobno nazivaju braćom – nema mjesta za „pobjednike“ i „pobijeđene“. Ako nekoga „pobijedim“, tada to pretpostavlja, da ga ne želim sutra za suradnika...

Konvencijom je završilo jedno poglavlje za koje ne možemo reći da nam se svima sviđa. Zato to mnogi članovi žele zaboraviti. Suviše energije je otišlo na nešto što nije bilo nužno.

Ako netko još uvijek nastavi nekim suludim putem, treba ga ostaviti po strani. Riječ je da te i takove treba ignorirati, ponašati se kao da ne postoje i kao da ono što čine, niti ne vidimo. Ljudi koji su nerazumni nemaju ništa nama reći, niti mi njima“

Ovaj relativno pomirljiv ton uvodnika odražava relativno dobru atmosferu koja je vladala na konvenciji. Jedan dio članstva ignorirao je žučne rasprave između Đurkovića i Zorkina, pa čak nije ni glasovao po svim točkama dnevnog reda. Zašto sudjelovati u nečem što nije od koristi stranci, pitali su se pojedinci, ali i skupine delegata.

Taj isti broj „Hrvatskog glasa“, na drugoj strani, objavljuje poruku koja je upućena Krnjeviću. U njoj se, nakratko, obavještava privatnog građanina Jurja Krnjevića, da je 3. i 4. rujna 1982. u Torontu, održana konvencija kanadskih organizacija i da je na njoj izabran novi Glavni odbor na čelu s Mladenom Zorkinom. Slijedi popis svih odbornika. Poruka završava s tradicijskim pozdravom „Vjera u Boga i seljačka sloga“. Poruku je potpisao Frane Bubaš, tajnik HSS-a u Kanadi. Poruka je štura i bez dužnog respekta prema Predsjedniku HSS-a.

Đurkovićeva frakcija bila je u manjini na konvenciji i izašla je iz ovog susreta opet kao veliki gubitnik. Prije svega, ona gubi svoj legitimitet u očima kanadskih vlasti. Na konvenciji je odlučeno da je Zorkinova strana prava i jedina, legalna stranka. „Krnjevićevci“ se ne mogu zvati HSS u Kanadi, ne mogu pokretati nikakve sudske postupke u ime HSS-a. Oni mogu ostati u HSS-u, ali onom koji vodi Zorkin. Moraju predati blagajnu stranke novom blagajniku Josipu Peričku kao i svu imovinu koju drže u svojim rukama. Đurkovićevo krilo stranke ne može više izdavati svoj list pod imenom „Hrvatski glas“. Rasplet po ovom scenariju otegaio se kroz razdoblje od 3 godine. Zorkinova strana je prijetila i gurala provođenje u djelo svih odluka konvencije, a Đurkovićeva je oklijevala i zatezala koliko god je to bilo moguće. Zorkinova je strana povela sudske procese protiv svakoga tko nije izvršio odredbe sudske konvencije.

Zorkinov „Hrvatski glas“ od 23. lipnja 1983. donosi vijest pod naslovom „PORUKA“ u kojoj se govori da je Glavni odbor HSS-a raspustio odbore mjesnih ogranaka u Vancouver-u i Windsor-u jer nisu poštivali odluke i upute konvencije i Glavnog odbora. Zorkin naređuje da se izvrši reorganizacija ta dva ogranka. U Vancouver-u je na sjednici za reorganizaciju ogranka izabran novi odbor na čelu sa Zvonkom Markotom.

Krnjevićevo krilo je pokušalo dokazati pred sudom da sudska konvencija nije bila legalna. Međutim, do sudske parnice

nije nikada došlo zbog velikih troškova i veoma slabog izgleda da bi ishod parnice bio uspješan za „krnjevićevce“. Oni su govorili da po načelima radićevštine, unutrašnje probleme stranke ne treba rješavati pred sudom. Ostaje ipak pitanje, kako da se to načelo nije primjenjivalo i ranije na početku raskola. Prema Đuri Đurkoviću, Zorkinova strana je započela sa sudovima i nisu žalili trošiti društveni novac u te svrhe, a Krnjevićeva strana se samo branila. „Krnjevićevci“ su plaćali sudske troškove iz „Fonda za obranu“ koji je nastao skupljanjem dobrovoljnih priloga od članstva u Kanadi i svijetu. Važno je spomenuti da odvjetnik, koji je zastupao Zorkinovu stranu, tražio od odvjetnika protivničke strane da se traži pismena garancija od pojedinaca, po kojoj se oni osobno obvezuju da će platiti sudske troškove u slučaju da Krnjevićeva strana izgubi proces. Ovo je slomilo svaku želju da se nastavi sa sudskim gonjenjem, mada je lista od dvadesetak članova bila sastavljena. Oni su bili spremni založiti svoju imovinu za obranu HSS-a.

Po naredbi suda, Đuro Đurković je morao predati Zorkinovoj frakciji stari tiskarski stroj i adresograf „Hrvatskog glasa“. Od rujna 1985. list koji su izdavali „krnjevićevci“ promijenio je ime u „Glasnik HSS-a“. Nove strojeve za tiskanje „Glasnika“ kupio je svojim novcem Đuro Đurković i tako je postao vlasnik lista.

Nakon kratkog sudskog postupka, Zvonko Sviben, blagajnik Đurkovićeve frakcije, predao je novac koji se našao u blagajni Josipu Peričku, novom blagajniku stranke.

„Hrvatska Dubrava“ izletište u Vancouver-u, koju je kupio ogranak „Ivan Gundulić“, bila je uknjižena kao vlasništvo Glavnog odbora HSS-a u Kanadi, kako je to bio običaj sa svom imovinom koju su ogranci stekli u Kanadi. Nakon reorganizacije ogranka, Zorkin daje nalog da se „Hrvatsku Dubravu“ preuzme od „krnjevićevaca“. Do toga je došlo 6. studenog 1982. kada je grupa od 6 ljudi promijenila lokot na zgradi gdje su spremljeni rekviziti za održavanje piknika. Đurkovićev „Hrvatski glas“ naz-

vao je taj čin „okupacijom Dubrave“. U potrazi za novcem kojim bi financirali sudske procese, „zorkinovci“ su kod banke podigli hipoteku na Dubravu u iznosu od \$75,000. Srećom, to zemljište nije prodano, a dug je kasnije otplaćen.

Ista sudbina pogađa i Hrvatski dom u Windsor-u, koji je, također, bio vlasništvo Glavnog odbora HSS-a. Dom su sagradili članovi lokalnog ogranka HSS-a, odmah poslije rata, 1946. godine. Dom je otvorio Zorkin, jer je upravo u to vrijeme došao u Kanadu. Kroz punih 36 godina sve do studenog 1982, ogranak „Dr. Vladko Maček“ se brinuo za održavanje i uspješno poslovanje doma. Kao što smo već rekli, Glavni odbor HSS-a raspušta odbor windsorskog ogranka. Sedmog studenog 1982. Zorkin šalje dva svoja opunomoćenika, Boška Menala i Antu Belju, da u ime Glavnog odbora reorganiziraju ogranak (t.j. preuzmu imovinu u svoje ruke) i obave sve poslove „prema propisima“. Umjesto u Hrvatskom domu sjednica ogranka se održala u crkvenoj dvorani, što je začudilo sve članove ogranka. Pozivajući se na odluku „sudske“ konvencije, Beljo i Menalo „reorganiziraju“ ogranak. Za novog predsjednika izabran je Janko Rožgaj, a za tajnika Josip Mlačak, dok su dosadašnji predsjednik Franjo Pušić i tajnik Lovro Črep izbačeni iz ogranka na godinu dana.

U novom sudskom sporu Krnjevićeva strana je izgubila parnicu. Kratko vrijeme iza toga dom je prodan za svotu od \$105,000. Razlog za reorganizaciju je postao očit, trebalo je namaknuti novčana sredstva za plaćanje skupih sudskih procesa. Prema izjavi Karla Miklića, dugogodišnjeg blagajnika Glavnog odbora HSS-a u Kanadi, od prodaje doma u Windsor-u u blagajnu Glavnog odbora položeno je samo \$10,000. Ovaj je tužni čin odjeknuo sudbinski tragično među članstvom i odrazio se veoma negativno na ugled „zorkinovaca“. Oni u vodstvu Zorkinove strane, najradije su prešućivali ovu neslavnu dogodovštinu. „Krnjevićevci“ su naveliko o tome pisali i izdašno je koristili za oslikavanje rada „zorkinovaca“.

Reakcije na sudsku konvenciju na Krnjevićevoj strani bile su burne i ponekad iracionalne. U vancouverskom „Hrvatskom glasu“ od studenog 1982. Krnjević je objavio legalističku kritiku „sudske“ konvencije pod naslovom „ZORKIN NIJE SMIO SUDJELOVATI NA KONVENCIJI U TORONTU“. Krnjević tu svoju tvrdnju podupire činjenicom da Zorkin nije bio izabran za delegata na toj konvenciji. Taj argument je teško održiv. Kao predsjednik HSS-a u Kanadi, on nije ni trebao biti izabran kao delegat, već je na konvenciji imao pravo sudjelovati po dužnosti kao vođa stranke.

Krnjević nastavlja s tvrdnjom da je Zorkin bio lažni i nezakoniti predsjednik HSS-a, jer je izabran na konvenciji koju je sud zabranio. „On je sam sebe proglasio za predsjednika. On niti je to bio, niti je mogao to biti“. I ova tvrdnja Krnjevića teško se može prihvatiti. Zorkin je bio legalno izabran za predsjednika stranke na konvenciji u Sudbury-u 1974. Poslije reizbora na konvenciji u Calgary-u 1980., koju Krnjevićeva strana smatra ilegalnom, to je bio Zorkinov treći predsjednički mandat.

Na kraju napisa, Krnjević spominje da je Zorkin, kao „kalgarski predsjednik“ dozvolio nezakonitu prodaju Hrvatskog doma u Torontu koji je bio vlasništvo Glavnog odbora HSS-a. Međutim, prodaja doma je legalno provedena prema Pravilniku stranke uz punu suglasnost svih članova torontskog ogranka.

U konačnici, kanadski sud je prihvatio konvenciju u Calgary-u kao zakonitu, tako da svi Krnjevićevi argumenti nisu bili valjani. U to vrijeme, među jednim dijelom članstva HSS-a stvorilo se mišljenje, da je sazivanje izvanredne konvencije u Windsor-u u travnju 1980. bio Krnjevićev brzoplet i nepromišljen čin. Da se pričekalo samo 3 mjeseca na redovnu konvenciju, koja je već bila zakazana za srpanj 1980. do raskola ne bi ni došlo. Čini se da se stari iiskusni političar preračunao u ocjeni svoga utjecaja na stranku. Drugi su govorili, upravo suprotno da je sazivanje izvanredne konvencije bio jedini mogući put da legalno oformi

svoju većinu u stranci, te isključi Zorkina iz HSS-a. Neupitna je činjenica da je raskol došao u nepogodno vrijeme i bez istinskog opravdanja, i to „danas kada je hrvatski narod predvođen Hrvatskom seljačkom strankom u najvećoj borbi za slobodu i samostalnost Hrvatske“.

U istom broju „Hrvatskog glasa“ (studeni 1982.) Dinko Šuljak iz Chicago-a objavio je veliki članak u kojem tvrdi, kako je besmisleno primjenjivati kanadske zakone o korporacijama na političku stranku „koja radi za dobro i pravo hrvatskog naroda koji danas čami u jugoslavenskom ropstvu“. Po njemu to je pretvaranje političkog programa u poslovno profiterstvo. Čini se da Šuljak nije znao da je HSS u Kanadi formiran još 1931. godine kao neprofitna korporacija, registrirana u provinciji Ontario. Ona se uvijek vodila po korporacijskim zakonima te provincije. U nastavku Šuljak osipa drvlje i kamenje na Zorkina, opisujući ga kao čovjeka punog strašne sebične strasti koja ga je tako daleko dovela „da on voli da sve propadne, samo da se ne prizna onoga (Krnjevića) za koga je prije tvrdio da je „jedini čovjek koji je održao liniju Stjepana Radića već 50 godina“. Istini za volju treba spomenuti, da je, svojedobno, upravo Krnjević osudio Dinka Šuljka kao razbijača ogranka HSS-a u Chicaga-u i čovjeka koji je odgovoran što je prestao izlaziti „Hrvatski list“ u tom gradu. Ovo je primjer političke ironije koja se susreće u životu svake stranke. Ništa iz prošlosti nije konačno i nepromjenljivo, a da se ne može koristiti za pravdanje nekog političkog zbivanja u sadašnjosti.

Puno vedriji dojam ostavlja napis Franje Pušića i Lovre Črepa pod naslovom „NETOČNI POGODCI IZ NANAIMA“. U tom humorističko - sarkastičnom napisu ne imenuje se Zorkin, već ga se naziva „nišandžijom iz Nanaimo-a koji puca iz zahrđale puške“. Pogodci ne pogađaju metu, jer cijev puške je nagrižena. „Kugle lete i zvižde na sve strane, bez razlike gdje će pogoditi – važnije je da nišandžija ima zadovoljstvo na račun hrvatskog seljaka i radnika u Kanadi...Na sudskoj konvenciji on je, umjesto

seljačkog i Radićevog gesla, imao svoje geslo – hrabro naprijed udarnici, ali partizanski.“

U istom članku osuđuje se prva okružnica koju je Zorkin poslao ograncima HSS-a, odmah poslije sudske konvencije. U okružnici Zorkin traži, da ogranci koji imaju domove i dobro financijski stoje, trebaju poslati Glavnom odboru po \$10,000 za otplatu duga od \$85,000 koju HSS duguje banci u Nanaimo-u. Tim novcem plaćeni su sudski troškovi dosadašnjih sudskih procesa. Dalje u okružnici Zorkin najavljuje novi sudski proces kojim će se tražiti od suda da Krnjevićeva strana plati sve troškove, jer su oni pravi krivci za spor i sudske procese. Zorkin govori o parnicama protiv pojedinaca iz vodstva protivničkog tabora. Tako je to bilo, „umjesto da izađemo iz blata sudskih sramota“ ulazimo u ruglo novih sudskih procesa.

Žar sukoba je trajao još neko vrijeme, a zatim se postupno stišao. Ostala je gorka stvarnost - najjača politička stranka u tuđini bila je podijeljena, a njezina politička snaga i utjecaj nepovratno oslabljeni.

U toku ljeta 1982. nastale su poteškoća oko gradnje Hrvatskog doma u Calgary-u. Grupa hrvatskih građana tužila je sudu ogranak HSS-a u Calgary-u, tvrdeći da ona ima pravo na vlasništvo novog doma koji je bio u gradnji. Krnjevićeva frakcija je prikazala čitavu stvar kao veliki debakl u kojem je Glavni odbor HSS-a, kao jamac za zajam koji je ogranak u Calgary-u podigao kod banke, doveo u pitanje čitavu imovinu HSS-a u Kanadi. Do bankrota nikada nije došlo. Spor je povoljno riješen u korist ogranka u Calgary-u.

HRVATSKO NARODNO VIJEĆE I HSS U KANADI

Hrvatsko narodno vijeće otvara Hrvatski informativni ured u Ottawa-i 9. studenog 1982. Ured je trebao s vremenom postati prvo izaslanstvo slobodne Hrvatske u svijetu. Jugoslavenski ambasador u Ottawa optužuje kanadske vlasti da su dozvolili rad „jedne terorističke grupe hrvatskih iseljenika“. Politički pritisci sa svih strana, kao i manjak novčanih sredstava, učinili su da Ured nije bio dugog vijeka.

Hrvatsko narodno vijeće bila je koalicija raznih skupina i pojedinaca kojoj je jedina zadaća bila, pomaganje hrvatskom narodu u domovini da dođe do svoje slobodne i samostalne države. HSS nije bio član te koalicije. Smatralo se da kao najstarija i najjača državotvorna organizacija u dijaspori, koja ima dobro definiran program još od vremena svoga osnutka, nema što tražiti u toj koaliciji. Hrvatsko narodno vijeće je više puta pozivalo HSS da se priključi HNV-u. Prema izjavi Đure Đurkovića u ljeto 1975. Bogdan Radica je, u ime HNV, uputio Mladenu Zorkinu i Đuri Đurkoviću poziv da se HSS u Kanadi učlani u HNV, nudeći im vodeće pozicije u toj organizaciji. Đurković je tu ponudu odbio, jer je dobro znao za negativan stav Krnjevića prema HNV. Zorkin je bio spreman prihvatiti članstvo u HNV. Za njega bi to bila dobra osobna promidžba među Hrvatima u iseljeništvu.

U tijeku 1982. došlo je do ponovnog približavanja između HSS u Kanadi i HNV-a. Zorkin poziva Matu Meštrovića, predsjednika Izvršnog odbora HNV, i Mirka Vidovića, predsjednika Sabora HNV, da budu govornici na Hrvatskom narodnom danu u Vancouver-u i Torontu te iste godine. U govoru u Vancouver-u, Mate Meštrović kaže: „da iskreno može ustvrditi, da se Zorkin i ja potpuno slažemo u pitanju glavnih ciljeva naše zajedničke narodne borbe za nezavisnost i slobodu Hrvatske“. U nekim sredinama

hrvatskog iseljništva suradnja HNV-a i HSS-a u Kanadi ocijenjena je kao podvajanje HSS-a. Međutim, formalna organizacijska suradnja nikada nije ostvarena.

Odmah poslije Sudske konvencije, Đuro Đurković u ime Krnjevićevog krila pokušava podići sudsku tužbu kojom se željelo dokazati da je konvencija bila ilegalna. Glavni argument u njegovom sudskom predlošku bila je tvrdnja da se konvencija održala prema pravilima usvojenim na 11. Konvenciji u Torontu u rujnu 1961., a ta pravila nisu bila legalno usvojena. O njima se nije raspravljalo na toj konvenciji i ona nisu bila odobrena od Vodstva HSS-a. Đurkovićev odvjetnik je dobio izjave pod zakletvom o vjerodostojnosti konvencije od starih članova koji su bili nazočni na njoj. Josip Šunić iz Montreala bio je jedan od njih, koji je posjedovao i magnetofonsku vrpcu snimljenu na konvenciji. Početkom veljače 1983. tužba je predana Vrhovnom sudu provincije Ontario u Toronto-u. Prvo ročište bilo je zakazano za 17. ožujka 1983., pa zatim odgođeno za 3. svibanj 1983.

Tužba je pala u vodu zbog proceduralnih pojedinosti. Odvjetnik koji je zastupao „zorkinovce“, zahtijevao je izjavu od Đure Đurkovića u kojoj se kaže tko ga je opunomoćio i u čije ime on podiže tužbu, te garanciju od pojedinaca da će sudski troškovi biti isplaćeni, ako Đurković izgubi proces. Đuro Đurković nije odgovorio na ovaj zahtjev i sudski proces je obustavljen.

SVJETSKI KONGRES HRVATSKE SELJAČKE STRANKE

London, 22. i 23. svibnja 1983.

Krnjević saziva Svjetski kongres HSS-a u Londonu. Kronološki gledano prvi kongres stranke održan je u Bruxelles-u 1960. Na njemu su sudjelovali delegati iz zemalja u kojima je postojala organizacija HSS-a. Drugi kongres bio je u Torontu 1965., a treći opet u Torontu 1969. Četvrti kongres održan je u Londonu 1973., a peti u Liege-u, 1979. Svrha tih skupova bila je da se obavijesti svjetska javnost o radu Hrvatske seljačke stranke izvan domovine. Zaključci s kongresa su obično bili poslani organizaciji Ujedinjenih naroda, te vladama zapadnih zemalja.

Poslije sudske konvencije razina buke i ogovaranja koja se čula u tisku sa Zorkinove strane nadmašivala je onu koja je dolazila iz Đurkovićevog „Hrvatskog glasa“. Tako na primjer, pred samo održavanje kongresa u London-u, Zokinov „Hrvatski glas“ u broju od 2. lipnja 1983. objavljuje pod naslovom „PORUKA DR. KRNJEVIĆA HRVATSKOM NARODU DA SE BORI U RE-DOVIMA JUGOSLAVENSKE VOJSKE GENERALA DRAŽE MIHAILOVIĆA“. Ovo je zapravo bila poruka koju je Krnjević dao na londonskom radiju u vrijeme rata, 17. svibnja 1943. Izvađena iz konteksta vremena i prilika u kojima se dogodila, svrha objavljivanja ove poruke bila je da se kompromitira Krnjević na način koji je bio ispod razine normalnih ljudskih odnosa. U istom broju Krnjević se optužuje da saziva svjetski kongres HSS-a, a u svijetu više nema svojih pristaša. „Njegov brod kojim je samovoljno upravljao, potonuo je. Taj čovjek ne poštuje većinu. Ostao je sam sa svojim proleterima, sve samo stari maloljetnici. Krnjević je „zglajzao“ s političkih narodnih šina. Mogao je postati predsjednik hrvatskog naroda u iseljeništvu i u domovini, ali je svojim uobraženim, samovoljnim načinom i postupcima survao HSS u

ponor iz kojeg nema povratka“. Ovakva pretjerivanja vrijeđala su većinu članstva koji su u Krnjeviću vidjeli čovjeka iskrenog domoljublja i prvaka HSS-a.

Veoma je zanimljivo da je prvo izvješće sa londonskog kongresa donio Zorkinov „Hrvatski glas“ od 23. lipnja 1983. Njega je dostavio jedan anonimni prijatelj Frane Bubaša, koji je bio nazočan na Kongresu. Ta ista osoba dostavila je Bubašu i magnetofonsku snimku govora održanih na kongresu. Tko može sumnjati u lojalnost ovoga izvjestitelja?

Prema tom izvješću kongres je bio slabo posjećen. Najbrojnija delegacija bila je iz Kanade i to u sastavu: Ivan Obradović i njegova supruga, Đuro Đurković, prof Stjepan Bralić, Mehmed Bašić, Juraj Boljkovac.

Glavni govornik na Kongresu bio je Krnjević. Govorio je o političkom stanju u Jugoslaviji poslije Titove smrti. Kao i uvijek, odlučno je tvrdio da se nazire kraj komunizma u svijetu, kao i kraj Jugoslavije. HSS mora biti spreman preuzeti vodeću ulogu u stvaranju nove države, Republike Hrvatske.

Drugi govornici uglavnom su raspravljali o rascjepu u HSS-u u Kanadi. Supruga Ivana Obradovića tražila je da se osudi Zorkin kao glavni krivac za raskol u stranci. Zahtijeva povrat sve imovine HSS-a u Kanadi koju je sud dodijelio Zorkinovoј strani. Tvrdi da ta imovina pripada cijelom HSS-u i Krnjeviću.

Đuro Đurković govori o stanju u HSS-u u Kanadi i naveliko osuđuje Zorkina. Interesantno je spomenuti da je u raspravi nakon Đurkovićevog govora Krnjević izjavio : „Za sve ste vi krivi, Đurkoviću, jer nećete slušati moje upute. Ja sam naredio da ne napadate dr. Zorkina. U zadnjem „Hrvatskom glasu“ vi to činite na čitave dvije strane“. Đurković i svi nazočni bili su iznenađeni ovim Krnjevićevim komentarom. U obranu Đure Đurkovića govorili su ing. Tomić, Mehmed Bašić i Milan Šuk.

Ljubo Kuvačić, blagajnik Središnjeg odbora HSS-a, iz New-Yorka, zapitao je Đurkovića koliko ogranaka HSS-a ima na svojoj

strani. Poslije dugog zaobilaženja da direktno odgovori, priznaje da je većina ogranaka na strani Zorkina.

Ferid Salihović, delegat muslimana Hrvata, članova HSS-a iz Engleske i dr. Anton Ašner iz Austrije u svojim izlaganjima zagovaraju izmirenje i slogu u HSS-u u Kanadi.

Prikaz rada Kongresa u Đurkovićevom „Hrvatskom glasu“ donio je tekst govora pojedinih govornika i tekst glavne rezolucije pod naslovom „PORUKA HRVATSKOM NARODU U DOMOVINI I ISELJENIŠTVU“. U njoj se iznosi povijesni značaj HSS-a u borbi za ostvarenje suverene hrvatske države. Od svoga osnutka stranka vodi kontinuiranu djelatnost u duhu svoga programa za slobodu, demokraciju, čovječnost i miroljubivost, a protiv svih oblika totalitarizma. Osuđuje se komunistički režim u Jugoslaviji koji provodi teror nad Hrvatima. Tajna policija beogradskog režima, UDBA, vrši politička ubojstva Hrvata izvan domovine. Šef UDBe, general Nikola Ljubičić, glavni je krivac za ta ubojstva.

Dalje u rezoluciji osuđuje se ekonomsko izrabljivanje Hrvatske, što je dovelo do velikog iseljavanja Hrvata u potrazi za kruhom u tuđini.

„U ovom povijesnom trenutku, tako važnom za Hrvatsku, hrvatski narod s pravom vedro gleda u budućnost, u kojoj će se neosporno moći ostvariti narodni program Hrvatske seljačke stranke – slobodnu Hrvatsku Državu“.

U svezi kanadskih organizacija HSS-a Kongres je donio slijedeću odluku:

„Kanadske organizacije Hrvatske seljačke stranke su osnovane po odobrenju i uputama Vodstva stranke iz domovine 1931. godine. Kanadske organizacije su na Drugoj konvenciji, održanoj u Torontu 1933. prihvatile i odobrile, po Vodstvu iz domovine preporučena Pravila i Pravilnik, po kojim pravilima je Vodstvo stranke glavni arbitar, te ima pravo u svako doba sazvati izvanrednu konvenciju i reorganizirati Glavni odbor HSS-a u Kanadi,

kao i bilo gdje u svijetu, ukoliko to prilike i potrebe budu zahtijevale.

Svjetski kongres HSS-a prihvaća Pravilnik iz 1933., nadopunjenog 1938., koja su originalna pravila odobrena po Vodstvu stranke u Zagrebu. Izmjena ovih Pravila je površno izvedena 1961. godine, koju Vodstvo stranke nikada nije odobrilo, ni prihvatilo, i prema tome su ove nadopune i izmjene nevažeće.

Ovaj Kongres, jednoglasno i neopozivo se priključuje odluci Kongresa HSS-a, održanog u Belgiji 1979. i ranijoj izjavi predsjednika HSS-a dr. Jurja Krnjevića, da se gospodin Mladen Guinio, zvani Zorkin, svojim ponašanjem i radom u organizaciji sam isključio iz HSS-a, kao i svi oni koji ga slijede i u tom radu potpomažu.

Dr. Mladen Guinio Zorkin i njegovi suradnici, danas, bespravno upotrebljavaju ime Hrvatske seljačke stranke i „Hrvatskog glasa“ i prisvajaju imovinu HSS-a, kao što su prisvojili i fond „Dr. Vladko Maček“ u iznosu oko trideset tisuća dolara, što je protupravilno.

Samo je jedna Hrvatska seljačka stranka, osnovana pod predsjedništvom Vođe i Učitelja Stjepana Radića, kasnije vođena pod predsjedništvom dr. Vladka Mačeka, a danas, pod predsjedništvom dr. Jurja Krnjevića.

Mladen Guinio Zorkin, kao i svi koji ga slijede i potpomažu u razbijanju stranke, nepriznajući njeno Vodstvo, NE SMIJU SE NIGDJE PREDSTAVLJATI ILI GOVORITI U IME HRVATSKE SELJAČKE STRANKE.

Svu imovinu kanadskih organizacija HSS-a, kao i fond „Dr. Vladka Maček“ oduzeto po Mladenu Zorkinu i njegovim sljedbenicima moraju čim prije povratiti, prema uputama Vodstva stranke i ovog Kongresa, Glavnom odboru HSS-a u Kanadi, danas, pod predsjedništvom Ivana Obradovića. Ovaj Kongres prizna je današnji Glavni odbor HSS-a u Kanadi, pod predsjedništvom

Ivana Obradovića, tajnika Đure Đurkovića i blagajnika Zvonka Svibena.

Ova odluka će pomoći da se OBUSTAVE SVI SUDSKI POSTUPCI, pred kanadskim civilnim sudovima koje je započeo Mladen Zorkin.

Kongres je zaključio da se obustavi daljnje pisanje u „Hrvatskom glasu“ o Zorkinu i njegovim pomagačima, budući da to šteti općem hrvatskom interesu i Stranci. Svaki spor u stranci treba riješiti Vodstvo stranke i njeni članovi, a ne civilni sudovi.

Ovaj Kongres preporučuje mjesnim organizacijama i članovima HSS-a u Kanadi, koji su bili zavedeni i pogriješili, da se vrate u redove Hrvatske seljačke stranke, pod vodstvo predsjednika dr. Jurja Krnjevića i Središnjeg odbora Hrvatske seljačke stranke.

Svojim potpisima potvrđujemo ovu odluku, koju je jednoglasno prihvatio Svjetski kongres HSS-a u Londonu, dana 23. svibnja 1983.“

Slijede potpisi 37 nazočnih delegata. Prema službenom zapisniku na Kongresu je sudjelovalo 43 delegata. Ova rezolucija predstavlja sažetak kako je Krnjevićeva strana gledala na čitav spor. Dobiva se dojam da je tumačenje pravila stranke bilo veoma liberalno, s namjerom da se istakne vrhovna uloga vodstva domovinskog HSS-a. To ustvari nikada nije bio slučaj. U prošlosti vodstvo stranke se od vremena do vremena konsultiralo, ali nikada nije nametalo svoje rješenje, nego se ono donosilo međusobnim dogovorom na razini kanadskih ogranaka.

Čitava povijest HSS-a u Kanadi govori jasno i nedvojbeno da HSS u Kanadi nije nastao naredbom i odobrenjem iz Središnjice u Zagrebu, nego spontanom voljom, oduševljenjem i neiscrpnom energijom radićevski nastrojenih pionira stranke, „kanadskih seljaka“. Juraj Krnjević, kao tajnik HSS-a, bio je uključen u razvoj stranke u Kanadi, u ulozi koordinatora i savjetnika, kroz

više od pola stoljeća svoga političkog života. Međutim, on nikada nije bio izabran i nikada nije držao nijedan dužnosnički položaj u stranci. Nedvojbeno je da je njegov utjecaj u stranci bio veoma važan za život stranke. Ponekad je bio dominirajući, ali nikada nije bio odlučujući. Do raskola u stranci je došlo zbog osobnih razmimoilaženja između njega i Zorkina, glede uloge i svrhe djelatnosti HSS-a u Kanadi. Glavni razlog za sudske procese bila je imovina stranke. Da nije bilo imovine, stranka bi se rascijepala i nastavila živjeti kao Krnjevićeva i Zorkinova frakcija bez suđenja i sudskog nadmetanja.

Proljeće i ljeto 1983. bili su ispunjeni brojnim događajima vezanim za djelatnost HSS-a. Osim Kongresa HSS-a u Londonu, u Los Angeles-u je održana konvencija američkih ogranaka HSS-a 1. svibnja 1983. Kao gost na konvenciji bio je Mladen Zorkin. U govoru na konvenciji on je između ostalog rekao: „Potrebno je da mi u iseljeništvu shvatimo da bez jedinstvenog nastupa pred državama svijeta istoka i zapada, ne možemo pomoći ni sebi ni drugima. S toga sam, već pred godinu dana, pozvao predstavnike Hrvatskog narodnog vijeća na suradnju. Odaziv dr. Mate Meštrovića i prof. Mirka Vidovića bio je ohrabrujući. Ovo je samo početak. Mi moramo okupiti sve rodoljubne snage iseljene Hrvatske. Hrvatsko jedinstvo je temelj za izgradnju budućnosti, a ona je u modernoj primjeni nauka braće Radića“.

U diskusiji povodom održavanja Kongresa HSS-a u London-u koji je organizirao Krnjević, delegati su izrazili nezadovoljstvo što na taj kongres nisu bili pozvani ni američki, ni kanadski Glavni odbor HSS-a. Odlučilo se da se preko toga propusta pređe, zbog nesređenog stanja u stranci nastalog nakon raskola. Konvencija je donijela rezoluciju u kojoj se traži da se prevlada razbor i stvore uvjeti za jedinstveni nastup ne samo cijelog HSS-a, već i svih drugih državotvornih hrvatskih organizacija izvan domovine.

Krajem svibnja 1983. održan je Hrvatski folklorni festival u Sudbury-u, uz sudjelovanje 1500 plesača iz čitave Kanade. Zorki-

nov „Hrvatski glas“ donosi pod naslovom „SMOTRA RUHA I DUHA VJEČITO MLADE HRVATSKE“ prikaz nastupa folklornih skupina iz kanadskih ogranaka HSS-a. Na čelu Hrvatske federacije folklor koja je organizirala festival, bili su vodeći dužnosnici HSS-a u Kanadi. Povodom ovog festivala Glavni odbor Zorkinovog krila HSS-a održao je godišnju sjednicu u Sudbury-u. Između ostalog na njoj je odlučeno da se proslijedi sa sudskim procesima protiv „krnjevićevaca“.

U toku lipnja 1983. i jedna i druga strana održali su veoma uspješne proslave Hrvatskog narodnog dana. Na skupovima u Vancouver-u, Nanaimu i Torontu „zorkinovci“ su slavili 100-obljetnicu rođenja najvećeg hrvatskog kipara Ivana Meštrovića. Glavni govornik na tim skupovima bio je Bogdan Radica.

Za vrijeme održavanja kaubojskog natjecanja u Calgary-u poznatom pod imenom Calgary Stampede, 4. srpnja 1983. otvoren je djelomično Hrvatski kulturni dom, najveće zdanje ove vrste u Sjevernoj Americi. Na otvaranju bio je nazočan Zorkin i gradonačelnik Calgary-a, Ralph Klein. U prigodnim govorima oni su pohvalili požrtvovanost i slogu članova lokalnog ogranka HSS-a koji su svojim radom i financijskom potporom uspjeli ostvariti ovaj veliki projekt.

U kolovozu 1983. Zorkin podiže tužbu protiv Đure Đurkovića i Josipa Ivšića u kojoj traži da oni ne mogu više koristiti ime Hrvatska seljačka stranka. Za tu tužbu Zorkin daje izjavu pod zakletvom pred sudom u kojoj tvrdi da je HSS u Kanadi od svoga osnutka bio potpuno samostalna organizacija neovisna od svih drugih hrvatskih organizacija uključujući i HSS u domovini. U nastavku izjavljuje da ne postoji internacionalna organizacija HSS-a, mada Krnjević uživa veliki respekt zbog svoje dobi od 89 godina i položaja predsjednika HSS-a u Hrvatskoj. On nema nikakvu ovlaštenu kontrolu nad HSS-om u Kanadi.

Vidjevši da mu predstoji još jedan sudski proces koji će izgubiti Đurković mijenja ime Krnjevićeve grane HSS-a u Kanadi u

Hrvatski seljački pokret u Kanadi. U presudi od 13. siječnja 1984. Vrhovni sud provincije British Columbia traži da Đuro Đurković mora predati svu imovinu i novac HSS-a u Kanadi, svu dokumentaciju vezanu za rad HSS-a u Kanadi, arhivu i pečat tvrtke, Zorkinovu krilu HSS-a. Sud odbija Đurkovićev zahtjev da se Sudska konvencija održana u Torontu 1982 proglašava nevažećom zbog nepravilnosti u registriranju delegata koji su sudjelovali na toj konvenciji.

Sudske troškove ove rasprave morala je platiti Krnjevićeva strana.

Po uzoru na Krnjevića, Zorkin saziva Sabor Radićeve iseljene Hrvatske koji će se održati u Calgary-u početkom srpnja 1984. Na ovaj skup pozvani su ogranci HSS-a iz čitavog svijeta, kao i sve političke organizacije koje cijene nauk braće Radić.

OSAMDESETA OBLJETNICA OSNUTKA HSS-A (1904 – 2004)

Čitava 1984. prošla je u znaku proslave 80. obljetnice osnutka HSS-a. Prvo slavlje u vezi ove obljetnice održalo se u Sudbury-u 24. i 25. ožujka 1984. U isto vrijeme slavila se i 50. obljetnica otvaranja Hrvatskog narodnog doma u tom gradu, te 55. obljetnica izlaženja „Hrvatskog glasa“ koji se u to vrijeme tiskao u Sudbury-u (Zorkinova verzija lista). Ovo slavlje obljetnice otvaranja Hrvatskog narodnog doma održava se svake godine uz sudjelovanje poznatog hrvatskog tamburaškog orkestra „Lado“ iz Hamiltona po vodstvom Josipa Lončarića.

Slijede zabave i piknici pojedinih ogranaka, kao i „Hrvatski dani“ u Vancouver-u, Norval-u i u Schumacher-u.

HSS u SAD-u proslavio je obljetnicu osnutka stranke na svojoj konvenciji održanoj u San Francisco-u, 19. svibnja 1984. Glavni govornik na tom slavlju bio je Mladen Zorkin. Na konvenciji je zaključeno da će delegacija HSS-a iz SAD, predvođena njezinim predsjednikom Zvonkom Sinovcem, sudjelovati u radu Sabora iseljene Hrvatske u Calgary-u.

Najveća proslava održala se na Saboru Radićeve iseljene Hrvatske u Calgary-u, 6. - 8. srpnja 1984. U isto vrijeme u tom gradu je otvoren Hrvatski narodni dom, čija gradnja je koštala 2.5 milijuna dolara. Na otvaranju doma bio je nazočan pored drugih uzvanika i Brian Malroney sa suprugom Milom. On je u to vrijeme bio u punoj izbornoj kampanji za predsjednika Konzervativne stranke i budućeg premijera Kanade. S njim su došli na svečanost otvaranja doma i 40 parlamentarnih zastupnika za koje je to bila izvanredna prilika za izbornu promidžbu. Ivica Kranjčević, predsjednik lokalnog ogranka HSS-a i Brian Malroney zajedno su prerezali svečanu vrpču na ulazu u dom. U prigodnom govoru Malroney je čestitao Hrvatima na ovom uspjehu i rekao ovo:

“Vaši predci došli su u Kanadu, kao i moji, u potrazi za slobodom i ravnopravnošću. Oni su došli da bi izbjegli kruti društveni sistem Starog svijeta, da bi živjeli u društvu kao naše, u kojem zasluge, umijeće i naporan rad su zamijenili položaj, privilegije i nepravdu“.

Posveta doma je obavljena prema katoličkom, židovskom i muslimanskom obredu.

U toku kulturnog programa Brian i Mila zaplesali su hrvatsko kolo zajedno s mladim Hrvaticama i Hrvatima obučenim u narodnu nošnju. Čitavu ceremoniju prenosila je nacionalna televizija. Lokalne novine Daily Herald i The Calgary Sun donijeli su na prvoj strani fotografiju razigranog bračnog para Malroney. Novinski komentari pisali su o proboju kanadske Konzervativne stranke na etničkom izbornom tlu koji je pripadao liberalima. Naime, na kanadskim parlamentarnim izborima, etničke grupacije mahom su glasovale za Liberalnu stranku koja im je programski bila bliža.

Po odlasku Malroney-a, novinari su upitali Zorkina da li se može vjerovati da će Hrvati u većem broju glasovati za konzervativce. On je odgovorio potvrdno. Po njemu, Liberalna stranka nije ispunila očekivanja koje su etničke manjine u nju polagale.

Povodom svečanog otvaranja Hrvatskog kulturnog centra u Calgary-u tiskana je spomen knjiga u kojoj je opisana povijest HSS-a u Calgary-u i provinciji Alberta, kao i pojedinosti o gradnji doma.

Sabor Radićeve iseljene Hrvatske odvijao se u dva dijela. Prvi dio činilo je zasjedanje delegata koji su raspravljali o HSS u iseljeništvu. Sabor je donio pet rezolucija o radu HSS-a u budućnosti i potrebi okupljanja Hrvata oko HSS-a u borbi za slobodu hrvatskog naroda i stvaranje Republike Hrvatske. U jednoj od tih rezolucija Sabor poziva Jurja Krnjevića, predsjednika HSS-a da sazove Svjetski kongres Hrvatske seljačke stranke u Bruxelles-u u srpnju 1986. Svrha ovog Kongresa bila bi stvaranje

jedinstvenog nastupa svih radićevaca u iseljeništvu t.j. pomirba i ujedinjenje.. Sabor je bio slabo posjećen.

Drugi dio skupa bio je simpozijum na engleskom jeziku pod naslovom „Hrvatski iseljenici i njihova dostignuća“. Simpozijum je organizirao dr. Vladimir Markotić, profesor arheologije na Sveučilištu u Calgary-u. Predavači na skupu bili su iz Kanade, SAD i Engleske. Predavanja su se odnosila na znanstveni rad hrvatskih iseljenika iz čitavog svijeta.

DVADESETA KONVENCIJA

Toronto, Welland, 26. – 28. srpnja 1985.

U toku 1985. godine stranačka djelatnost po ograncima se nastavlja uobičajenim redoslijedom. Prva sjednica u godini obično je bila izborna. Na njoj je izabran odbor ogranka i zacrtan plan rada za tekuću godinu. U pojedinim ograncima se odstupilo od ove prakse, te se izbor novog vodstva vršio svake druge godine. Uvidjelo se da dvogodišnji mandat dužnosnika pruža bolje rezultate rada.

Kalendar stranačkih aktivnosti za 1985. izgledao je ovako:

- 11. i 12. svibnja 1985. u Bleiburg-u, Austria, proslava 40. obljetnice Hrvatskog holokausta.
- 7. lipanja 1985. Hrvatski narodni dan – Vancouver.
- 14. srpnja 1985. Hrvatski narodni dan – Toronto
- 21. srpnja 1985. Pomorski dan -- Nanaimo
- 26 – 28. srpnja 1985. Konvencija HSS-a – Toronto, Welland

Ovo je bio raspored djelatnosti Zorkinovog krila stranke. Krnjevićevo krilo imalo je svoj program, a to su bili Hrvatski dani u Vancouver-u i Torontu. Oni nisu održali konvenciju u tijeku 1985.

Zorkinov „Hrvatski glas“ koji sada izlazi u Nanaimu ima novi format. List postaje više informativan s brojnim vijestima iz ogranaka. Urednik lista je Frane Bubaš, a upravu lista čine: Kristo Zorkin, sin Mladena Zorkina, Jakob Kos i Zvonko Markota. U U svakom broju nalazi se prilog Bogdana Radice o zbivanjima u hrvatskoj dijaspori. Zorkinov pamflet „Zrnje“ zauzima čitavu stranu. U začelju pamfleta nalazi se uvijek nova Zorkinova fotografija, koja ga pokazuje kao raspoloženog ribolovca ili jašući konja na Hawai-ma i slično. Sadržaj „Zrnja“ postaje više uzdržan i

kritičan. Vidljivo je odsutna hvalisavost autora pamfleta. Prepirke i polemika s autorima napisa objavljenim u Đurkovićevom „Hrvatskom glasu“ čine se ponekad kao lakrdija bez ikakvog smisla. List ima obvezatno 2 strane s fotografijama iz života stranke. U nastavcima izlaze napisi Stjepana Radića pod naslovom „Stjepan Radić pod obznanom“. Na zabavnoj strani list tiska u nastavcima Zagorkin roman „Na mučilištu“. Šjor Veljko piše rubriku „Razgovori o vinu“, koja veoma uspješno i instruktivno opisuje proces pravljenja vina. Na kraju „Hrvatski glas“ donosi 3 strane na engleskom jeziku. To su uglavnom prijevodi glavnih članaka i važnijih stranačkih vijesti.

Kao i većina hrvatskih listova u dijaspori „Hrvatski glas“ je pun tiskarskih i gramatičkih grješaka, jer nije bilo novčanih sredstava za plaćanje profesionalnog osoblja za korekturu tiskanog teksta.

Od vijesti tiskanih u „Hrvatskom glasu“ u Nanaimo-u treba spomenuti vijest o smrti dr. Dinka Šuljka, prvaka HSS-a u SAD-u, koji je umro od srčane kapi u Sacramento-u, 16. siječnja 1985. Bogdan Radica u nekrologu nazvao je Šuljka „jednim od najaktivnijih i pismenijih intelektualaca mlađe generacije u američko-hrvatskoj dijaspori“.

„Hrvatski glas“ od 30. travnja 1985. donosi napis Mile Štambuka, dopisnika lista iz Europe pod naslovom „KRNJEVIĆ U TEŠKOM STANJU“. Ovo je tekst napisa : „Posjetio sam dr. Jurja Krnjevića u društvu s prijateljem iz Austrije. Što sam vidio i doživio porazno je za sve pristaše Seljačkog pokreta.

Od samog ulaska u kuću na adresi 8 The Chase u Londonu osjetio se neugodan miris. Ulaskom u radnu sobu vidi se očito od čega taj miris dolazi. Nečist je očigledna i neugodna. Stan nije pometen ili očišćen već mjesecima. Dr. Krnjević, starac od preko 90 godina, živi tu sam, bez da mu itko priprema dnevnu hranu, čisti prostorije ili pere njegovo rublje. Košulja mu je nečista, tako i sav njegov izgled.

Krnjević je vrlo slabo sa zdravljem. Poslije operacije raka na oku skoro je potpuno slijep. Sjeća se vrlo dobro svakog detalja događaja pred 50 i više godina. Priča o ljudima koji su davno umrli. Sadašnjost ne vidi jasno. Ponavlja da je HSS jedina sposobna voditi politiku. Obećao je doći u Bleiburg ako ga netko povede autom, ali smo mišljenja da je to skoro nemoguće u njegovom teškom stanju.

Javljam vam ovo da izrazim svoje ogorčenje na sve njegove osobne prijatelje, koji su ga slavili i kadili mu dok je bio na snazi, a sada kada je nemoćan dozvoljavaju da živi kao najsiromašniji prosjak.

To je sramota svih nas u iseljeništvu.“

Svaki komentar je nepotreban. Krnjević je živio tako samotnički sve do svoje smrti u siječnju 1988.

Prije održavanje 20. Konvencije Zorkin šalje svim ograncima „povjerljivu okružnicu i poruku Glavnog predsjednika“. Naziva ovaj skup povijesnim, jer na njemu treba potvrditi demokratičnost u redovima sljedbenika braće Radić i time spasiti opstanak stranke i Pokreta. Pored izbora novog glavnog odbora, treba izabrati i novog predsjednika stranke. Naime, Zorkin se ne želi više kandidirati za to mjesto.

Njegova je „sveta“ dužnost da obavijesti članstvo o toku sudskih parnica koje se vode u Torontu, Windsor-u, Vancouver-u i Calgary-u. Sve te parnice pokrenuo je Đuro Đurković i koštaju puno novaca, vremena i živaca.

On traži da se na konvenciji treba odlučiti o radu ogranka, „koji misle da mogu raditi kako hoće i što hoće protiv pravila i ustava. Neke treba isključiti, kao Montreal i Sarnia-u“.

Zorkin misli da treba ponovno učlaniti u stranku one Hrvate koji su napustili HSS, kada je došlo do rascjepa u stranci.

Na kraju izjavljuje da je dobio obavijest iz Zagreba da su agenti UDBE lažnim dokumentima potakli raskol u HSS-u u Kanadi.

Imajući u vidu sve pojedinosti oko raskola, teško je povjerovati da je UDBA bila presudna u tom sporu.

Dvadeseta konvencija održala se na dva mjesta i to u Torontu i Welland-u. Po kanadskom zakonu o tvrtkama glavna skupština jedne tvrtke mora se održati, barem djelomično, u mjestu gdje je sjedište tvrtke, ako se glasa o promjenama pravila i načina poslovanja. Zbog toga je prvi dio skupštine održan u Torontu, 26. srpnja 1985. prije podne, a ostatak u Welland-u.

Najvažniji događaj vezan za ovu konvenciju bilo je odstupanje Zorkina sa predsjedničkog mjesta u stranci. On je zamjenu tražio i na prijašnjim skupštinama, ali svaki put dao se nagovoriti da prihvati još jedan mandat. Ovo je bila njegova neopoziva odluka.

U oproštajnom govoru na konvenciji ističe da je ponosan na HSS u Kanadi za sve što je postignuto za vrijeme njegovog predsjedničkog mandata. Kaže da je član HSS-a od 1932. U Kanadu je došao iz Londona po nagovoru Krnjevića u svibnju 1946. Njegova prvotna stranačka dužnost bila je da brani „kanadske seljake“ od komunista. Tvrdi da je u tome potpuno uspio.

Za svih 40 godina kao član HSS-a u Kanadi tražio je dužnost u stranci, a ne čast, kako su to tvrdili neki od njegovih protivnika. Političko vodstvo je čast, ali i velika odgovornost. On smatra da je osnažio HSS u Kanadi u prošlih 14 godina koliko je bio predsjednik stranke. Njegova glavna zasluga je u tome da je sačuvao imovinu HSS-a da ostane u rukama kanadskih radićevaca. Krnjević i Đurković su tvrdili da ta imovina pripada HSS-u u svijetu i njome treba raspolagati Središnji odbor stranke.

U nastavku govori o političkoj situaciji u Hrvatskoj rekavši: „Prijatelji, politika hrvatskog naroda, danas je u kritičnom stanju i treba je voditi na vrlo otvoren način. Ja imam namjeru da je vodim skupa s gospodinom Meštrovićem, predsjednikom HNV. Zašto? Ako mi ne uspijemo stvoriti slogu Hrvata koji stoje na čelu svojih organizacija, onda kako ćemo doći do svoje hrvatske

države? Mi moramo učinit neke poteze koje ja neću raditi u ime kanadskih organizacija HSS-a, ja želim to učinit da osobno kao Mladen Zorkin“. Ova ambiciozna Zorkinova nakana nikada nije urodila plodom. Složiti lidere hrvatskih političkih organizacija u dijaspori u jedan zajednički front nikada nije bilo moguće.

Slijedi razmatranje važnosti „Hrvatskog glasa“, promjene u Pravilniku HSS-a u svezi s radom ogranaka i druga organizacijska pitanja stranke. Zorkin završava svoj govor ovako : „Nitko ne smije biti doživotni vođa ili doživotni predsjednik, nego svatko mora zauzimati položaj samo dotle dok je sposoban da ga obnaša. Samo politički i ekonomski jaki HSS nositi će Seljački pokret u Kanadi za slijedećih dvadesetak godina. HSS će djelovati na one u domovini da vide kako mi provodimo demokraciju u djelo, uz naše geslo VJERA U BOGA I SELJAČKA SLOGA!“

Mada je u to vrijeme imao 72. godine, Zorkin vidi sebe u ulozi lidera u predstojećim političkim previranjima vezanim za stvaranje Republike Hrvatske.

Na konvenciji su sudjelovali 45 delegata iz 13 ogranaka HSS-a. Ogranci iz Montreal-a i Sarnia-e nisu poslali svoje delegate na konvenciju. Za novog predsjednika stranke izabran je Ivan Koren iz Hamiltona. Drugi kandidati za predsjednika bili su Stjepan Duralija, Vide Menalo, Jakob Kos i Ivica Kranjčević. Hrvatski glas“ od 15. kolovoza 1985. na naslovnoj strani objavljuje „Na mlađima svijet ostaje – Ivan Koren“. Rođen 25. studenog 1933. u selu Donja Kopčina, Jastrebarsko, Koren je treći predsjednik HSS-a, uz Zvonimira Resteka i Stjepana Bradicu, koji dolazi iz toga kraja. Njegov djed Franjo Koren bio je zastupnik HSS-a i jedan od 42 seljaka koji su sa Stjepanom Radićem stvarali ustav Hrvatske neutralne, seljačke republike. Ivan Koren je član HSS-a u Kanadi od 1965. Zadnje četiri godine bio je predsjednik ogranka „Pavle Radić“ u Hamiltonu. U govoru po izboru za predsjednika obećava da će slijediti stopama svoga predhodnika Mladena Zorkina. On želi pozvati mladi svijet u HSS, „tu staru iiskusnu organizaciji u koja

poštuje obitelj i solidan način života, gaji hrvatsko domoljublje i bori se za suverenu hrvatsku državu“.

Ostali članovi Glavnog odbora su: Mladen Zorkin, Ivan Kranjčević i Boško Menalo – potpredsjednici; Stjepan Stanković i Ante Beljo – tajnici; Ivan Keča i Petar Bartaković – blagajnici; Prosvjetni odbor: Ivan Čepo, predsjednik, Frane Bubaš, tajnik; Nadzorni odbor: Mate Sertić, Vide Menalo i Karlo Cerić;

Kroničar ove konvencije napisao je da je to bila najbolja konvencija koju je HSS do sada održao. Bogdan Radica u „Hrvatskom glasu“ od 15. listopada 1985. ovako komentira Zorkinovu ostavku na predsjedničko mjesto u stranci: „Ta odluka nije samo dokaz tvoje plemenitosti, koja prelazi svaki osjećaj političarskog samosilja nego i velike političke pameti. Pokazao si silan smisao za vođenje naše stvari u znaku ideala braće Radić. HSS u Kanadi živi kao jedna od naših najpopularnijih dimenzija“.

Dvadeset trećeg srpnja 1985. Vrhovni sud Ontario-a donosi konačnu presudu na tužbu Đure Đurkovića u kojoj se traži da se ukine sudska konvencija. Sud odbija tužbu uz obrazloženje da Đurkovićeva strana nije pokazala da bi ishod konvencije bio drugačiji da protuslovni delegati nisu glasovali. Zorkinova strana imala je po broju delegata apsolutnu većinu na konvenciji, Đurković to nikada ne bi mogao postići. Njegov odvjetnik Chapman putovao je po Kanadi ispitujući pod zakletvom delegate za koje je Đurković sumnjao da su „protuslovni“, ali ovaj poduhvat nije urodio plodom. Đurković je priznao svoj poraz u okružnici koju je poslao članstvu u mjesecu studenom 1985. Tvrdi da nema smisla dalje voditi sudske parnice i trošiti novac na fiškale. Kaže da je Krnjevićeva strana HSS-a dragovoljno predala imovinu „Hrvatskog glasa“ i promijenila ime svoga lista. U kratkom dopisu iz Londona, datiranom 25. listopada 1985. Krnjević naređuje uredniku Josipu Ivšiću da „Hrvatski glas“ koji izlazi u Vancouver-u mijenja ime u „Glasnik HSS-a“. U popratnom komentaru o izmjeni imena Ivšić piše da je do toga došlo da bi se izbjegli nepo-

trebni nesporazumi zbog postojanja dva lista s istim imenom i izbjegli daljni sudski procesi. „Glasnik HSS-a“ nosio je podnaslov „Glavno glasilo i vlasništvo Hrvatske seljačke stranke“

Poslije ove sudske presude nastalo je zatišje u sukobu između Đurkovića i Zorkina. Kako se Zorkin povukao sa predsjedničkog mjesta i posvetio se izvanstranačkom radu ovo zatišje dovelo je do konsolidacije u stranačkom radu na obje strane.

Đurković je registrirao svoju frakciju kod kanadskih vlasti pod imenom Hrvatski seljački pokret. Njegov predsjednik ostaje Ivan Obradović. Poslije njegove smrti u rujnu 1985. na njegovo mjesto dolazi Lovro Črep, a Đurković i dalje vrši dužnost tajnika.

U želji da prikaže svoju interpretaciju događaja oko raskola Đurković piše okružnicu članstvu HSS-a u Kanadi u studenom 1985. U njoj nabraja sve događaje koje su doveli do raskola u stranci, optužujući Zorkina kao glavnog krivca za raskol. Ni jednom riječju ne osuđuje propuste i samovoljne odluke koje je donio Krnjević, kada je izbacio Zorkina iz stranke. Ne spominje svoje nepromišljene poteze i poraze u sudskim parnicama. Zapravo, ni Krnjević, ni Đurković nikada nisu priznali bilo kakvu svoju pogrešku ili propust vezanu za raskol u stranci. To isto treba reći i za Zorkina.

Na kraju okružnice donosi svoje zaključke o krivim odlukama u radu stranke koje su bile razlog za raskol. Kaže da se nisu mijenjala pravila iz 1933. godine ne bi došlo do nereda u stranci, jer bi sve sporove, u konačnici, rješavalo vodstvo domovinskog HSS-a. Pravila je preradio Zorkin i time učinio HSS u Kanadi samostalnim tijelom neovisnim o domovinskom HSS-u.

Đurković tvrdi da je kod kupovine „Hrvatskog glasa“ od Charly-a Dojačeka trebalo uknjižiti kao vlasnika Hrvatsku seljačku stranku, a ne HSS u Kanadi, jer je novac za kupovinu bio iz fonda „Dr. Vladko Maček“. Krnjević je imao isključivo pravo raspolaganja tim novcem i smatrao je da novac pripada domovinskom HSS-u, a ne kanadskim ograncima. Greška je učinjena što je ad-

ministracija fonda prepuštena Glavnom odboru HSS-a u Kanadi. Istini za volju, kada se stvarao fond nitko nije ni sanjao da će se stranka u Kanadi jednog dana rascijepiti. Uz malo cinizma, autor ovih redaka pita se koliko bi se novaca skupilo u toj zakladi, da je ista bila locirana izvan Kanade. Sav novac u fondu zaslužili su „kanadski seljaci“.

Kada je list preseljen iz Wnnipeg-a u Acton, Krnjević je registrirao „Hrvatski glas“ na svoje ime kako ne bi list dospio u nepoželjne ruke. Čini se da je Krnjević već 1974. osjećao da će doći do rascjepa u stranci, te da bi list mogao bankrotirati.

U okružnici Đurković dalje govori o sudskim troškovima. Njegovo krilo stranke ne duguje ni centa, dok se Zorkin zadužio kod banke za plaćanje sudskih troškova koje su se nagomilali na njegovoj strani. Tako je založio Hrvatsku Dubravu u Vancouver-u za \$75,000.

Dalje spominje spor u Windsoru, gdje dva člana iz Zorkinovog tabora, Mlačak i Rožgaj, sudski potražuju preuzimanje vlasništva Hrvatskog doma od pedesetak članova ogranka „Vladko Maček“ koji je ostao uz Krnjevića. Epilog ovog procesa dobro je poznat.

Na kraju okružnice Đurković poziva na pomirbu i složan rad pod jednim Vodstvom.

Zbog velike krize u Jugoslaviji Mladen Zorkin i Mato Meštrović nalaze da je došlo vrijeme da hrvatski javni radnici u svijetu pojačaju i usklade svoje napore za ostvarenje hrvatske državne samostalnosti. U tu svrhu sazivaju skup pod imenom „Hrvatski razgovori i dogovori u New Yorku, 14. i 15. rujna 1985.“ To je bila prilika da se po prvi put nađu za jednim stolom Hrvati oprečnih političkih gledišta i da se dogovore o mogućoj zajedničkoj akciji za dobrobit hrvatskog naroda. U proglasu za taj skup koji je objavljen u „Hrvatskom glasu“(Nanaimo) od 15. travnja 1985. Meštrović i Zorkin govore da bez organizirane hrvatske dijas-pore ne može se pridobiti privolu velikih sila i svjetske javnosti za hrvatsku državnu samostalnost. Ističu potrebu za stvaranje „ra-

zumne i umjerene“ politike prema susjednim i drugim narodima koji prihvaćaju pravo hrvatskog naroda na državni suverenitet. Ovaj sastanak služio bi kao pripremni čin za sazivanje jednog svehrvatskog kongresa hrvatskih javnih radnika, poduzetnika i vodećih profesionalaca koji bi se održao u Europi u rujnu 1986.

Na skupu „Hrvatski razgovori u New York-u“ bilo je registrirano 31 osoba, uglavnom iz SAD i Kanade. Prvi govornik bio je dr. Branko Pešelj koji je zastupao gledište da Hrvatska treba biti samostalna država u okviru jugoslavenske konfederacije. Većina drugih bili su za potpunu „rastavu braka“ i raspad Jugoslavije.

U zaključnoj rezoluciji stoji: „Hrvatski javni radnici složili su se da se pojača i proširi djelatnost suradnje svih političkih organizacija i pojedinaca u promicanju borbe za oslobođenje hrvatskog naroda. U jesen 1986. održat će se svehrvatski kongres u Europi sa ciljem da se manifestira jedinstvo iseljene Hrvatske za uspostavu države Hrvatske mirnim putem“.

Suradnja Hrvatskog narodnog vijeća (M. Meštrović) i HSS-a u Kanadi (M. Zorkin) nije bila povoljno ocjenjena od Krnjevićevog krila HSS-a. U Europi pod vodstvom Zvonimira Kuneka, tajnika Jurja Krnjevića, pokušava se pokrenuti list koji će nastaviti legitimnu politiku HSS-a i boriti se protiv Zorkina i njegovih sljedbenika. Kako u tome nisu imali uspjeha Kuneč i njegova grupa pokušavaju obnoviti reviju „Poruka slobodnoj Hrvatskoj“ koja je izlazila u Švedskoj. Reviju su uređivali T. Rađa (Švicarska), S. Pavlinić (Engleska) i I. Salaj (Švedska). Ni ovaj poduhvat nije se ostvario.

Josip Ivšić, urednik „Glasnika“ u broju od veljače 1986. ocjenjuje skup u New York-u koji su organizirali Zorkin i Meštrović kao potpuni neuspjeh. Po Ivšiću jedini zaključak koji su donijeli to je bio da se ponovno sastanu u jesen 1986.

Krnjević saziva Svjetski kongres Hrvatske seljačke stranke i Hrvatskog radničkog saveza u Londonu, na Duhove, 17.- 19.

svibnja 1986. Traži da to bude jedan od najuspješnijih kongresa, pa očekuje što veći broj sudionika. Đurković šalje okružnicu, 21. veljače 1986. koja je naslovljena „Članovima Središnjeg odbora i aktivnim suradnicima HSS-a.“ Izbjegava nasloviti svoj dopis članovima HSS-a, jer mu to kanadski sud ne dopušta. Njegovu krilo stranke sada operira pod imenom „Hrvatski seljački pokret“. Njegova poruka je da stranka treba da učvrsti i poveća članstvo pod jednim vodstvom. Nalazi da je Zorkin razbio HSS koji sada treba osnažiti svuda u svijetu.

Đurković govori o akutnim poteškoćama s kojima je suočena Krnjevićeva frakcija. Sva imovina u Kanadi je izgubljena pred sudom. Isto tako sud potražuje plaćanje sudskih troškova. Zato poziva članstvo za uvećani doprinos u „Obrambeni fond“ za podmirivanje troškova „koje su prouzročili razbijači HSS“. Kao i uvijek, traži da to učine samo oni članovi koji su materijalno mogući.

Raskolu redovima kanadskih ogranaka odrazio se i na organizacije HSS-a u Australiji. Tamo se jedna grupa članova odvojila od postojeće organizacije koju je godinama vodio Stjepan Košutić. Grupa se sastala u Cannberra-i gdje izabrali svoj glavni odbor na čelu s Matom Polegubićem, predsjednikom i Antom Babićem, tajnikom. Kao jedan od razloga za rascjep navode da je Juraj Krnjević star i nemoćan za vođenje stranke. Traže da stranka izabere novo vodstvo i novog predsjednika, a da se Krnjeviću dade titula počasnog, doživotnog predsjednika. Zbog ovakvih zahtijeva objavljenih u „Hrvatskoj istini“, jedinom haesesovskom glasilu u Australiji, Ante Babić, urednik lista, dolazi u sukob sa Zvonimirom Kunekom, osobnim tajnikom Jurja Krnjevića. Kunek je bio vlasnik kuće na adresi 8 The Chase u Londonu u kojoj je Krnjević godinama besplatno stanovao. U funkciji osobnog tajnika Kunek je bio posrednik između nemoćnog predsjednika i HSS-a. Rascjepu je, također, pridonijelo nezadovoljstvo među članstvom zbog nekih javnih istupa Stjepana Košutića, predsjednika Glavnog odbora HSS-a u Australiji.

SVJETSKI KONGRES HRVATSKE SELJAČKE STRANKE I HRVATSKOG RADNIČKOG SAVEZA

London, 18. i 19. svibnja 1986.

Na kongresu je nazočio 31 delegat. Prvog dana kongresa Krnjević iznosi analizu političkog stanja u svijetu i Hrvatskoj. Oštro osuđuje političko nasilje, zatvaranje i ubijanje hrvatskih disidenata u Jugoslaviji. Kao potpisnica Helsinškog ugovora, ona ne bi smjela kršiti osnovna ljudska prava svojih građana.

Po pisanju organizacije Amnesty International, Jugoslavija ima najveći broj političkih zatvorenika na svijetu. Članovima ove organizacije nije bilo dopušteno posjećivati političke zatvorenike, koji ne mogu imati nikakvu pravnu zaštitu. Hrvati i Albanci čine glavninu političkih zatvorenika u Jugoslaviji. Prema zakonu o „klevetanju države“, oni se smatraju najvećim zločincima.

U nastavku izlaganja Krnjević govori o HSS-u i njegovoj ulozi u borbi za stvaranje hrvatske države. Po njemu, Jugoslavija je nestabilna država koja nije riješila ekonomska, politička i nacionalna pitanja u zemlji. Patnje naroda su uvećane zbog nestašice hrane i teške ekonomske krize u zemlji.

S kongresa je upućen apel članicama Ujedinjenih naroda sa zahtjevom da se u tom forumu razmotri pitanje jugoslavenskog nepoštovanja Helsinškog ugovora.

Na kongresu se živo raspravljalo o stanju unutar stranke. Raskoli u stranci u Kanadi i Australiji bile su glavne teme te rasprave. Đuro Đurković je obavijestio kongres da su sudski procesi završeni i da je Krnjevićevo krilo izgubilo većinu sudskih procesa.

U raspravi o podjeli i neslozi u australskom HSS-u nakon dulje rasprave uspjelo se postići da dvije protivničke strane pristanu na pomirbu. Na jednoj strani bili su Zvonimir Kunek i Stane Suton, a na drugoj Mate Polegubić i Stjepan Krstin. Pružili su ruku jedan drugome i obećali provesti u djelo ovaj dogovor.

Sredinom listopada 1986. Đurković šalje okružnicu o stranačkom radu ogranaka priklonjenih Krnjeviću. Spominje održavanje Hrvatskog narodnog dana u Vancouver-u, Torontu i Liege-u. Sve priredbe bile su dobro posječene.

U Kanadi je završen i zadnji sudski proces oko vlasništva doma u Windsoru. Sud je odredio da se dom mora predati Zorkinovoj frakciji stranke.

U Australiji nije došlo do pomirbe između Polegubića i Kune-ka. U pismu Đuri Đurkoviću, Polegubić predlaže saziv jednog stranačkog skupa na kojem bi se riješili problemi oko raskola u Kanadi i Australiji, te stvorila jedinstvena stranka. Đurković osuđuje napise u „Hrvatskoj istini“ o Krnjeviću koje dolaze iz pera članova koji pripadaju Polegubićevoj grupi. Za Đurkovića to je izdaja, a tko izdaje svoga vođu, taj izdaje i svoj narod. Ova-ko preuveličavanje činjenica i kvalificiranje članova stranke kao izdajnike, najbolje ilustrira krutu nepopustljivost i samovolju Đure Đurkovića.

Promjena u vodstvu bio je glavni događaj u Zorkinovom tabo-ru HSS-a. Novi predsjednik Glavnog odbora, Ivan Koren pokazu-je veliki interes za rad ogranaka, te s puno oduševljenja koordini-ira sve aktivnosti unutar stranke. Kako dolazi iz stare radićevske obitelji dobro shvaća duh i bilo radićevštine. Njegov djed Franjo bio je među prvim seljacima suradnicima Stjepana Radića. Djed Franjo je napisao i objavio knjižicu pod naslovom „DRŽAVA, SELJAČTVO I POLITIKA“ u kojoj je sažeta mudrost i iskustvo hrvatskog seljaštva u odnosu prema državi i politici. Ivan Koren razborito sudi i primjenjuje načela nauka braće Radić. Zorkin, u ulozi potpredsjednika savjetuje ga i pomaže mu.

SVEHRVATSKI SASTANAK ISELJENE HRVATSKE

Zorkin zajedno s Matom Meštrovićem i Nikolom Kiriginom saziva Svehrvatski sastanak iseljene Hrvatske. Želja ove trojice bila je da se skupe za jednim stolom vodeći ljudi hrvatskih političkih stranaka, udruženja i pojedinci oprečnih političkih određenja i da se pokuša naći zajednička platforma suradnje u borbi za stvaranju suverene hrvatske države. Povijesno gledano to je bio pravi trenutak za akciju. Komunistički režim u Jugoslaviji se nezaustavljivo urušavao. Raspad Jugoslavije bio je neizbježan. Došlo je vrijeme da se na ruševinama Jugoslavije sagradi hrvatska država.

Kao mjesto sastanka predloženi su Frankfurt, Ženeva i New York. Konačna odluka o tome bi se donijela, kada se bude znao broj sudionika na sastanku. Sastanak je sazvan u veljači 1986, s namjerom da se održi u jesen iste godine. Sredinom ljeta postaje očito da Europa neće biti pogodna za održavanje sastanka, pa su se organizatori orijentirali na gradove na istočnoj obali sjeverno-američkog kontinenta. U ranu jesen, zbog slabog odaziva i organizacijskih poteškoća, sastanak je zakazan da se održi u San Francisco-u 2. i 3. studenog 1986. U nadi da će uspjeti dovesti HOP (Hrvatski oslobodilački pokret) na sastanak u San Francisco, Meštrović i Zorkin su se sastali s dr. Srećkom Pšeničnikom, predsjednikom HOP-a, u Torontu u srpnju 1986. Ovaj susret nije urodio plodom. HOP nije pristao na zajedničku suradnju s HNV-om i HSS-om.

U pamfletu „Zrnje“, objavljenom u „Hrvatskom glasu“ od 30. kolovoza 1986. Zorkin, očito razočaran slabim odazivom za sastanak, komentira da ovakvi skupovi nemaju velike šanse za uspjeh među iseljenim Hrvatima. To je kao slaganje rogova u vreći.

Mjesec dana kasnije Zorkin obznanjuje da će sastanak održati u tajnosti u okolici San Francisca. Samo jedna osoba će znati mjesto i vrijeme održavanja sastanka. Svoj napis završava s pitanjem, a što ako ne uspijemo? Njegov odgovor je „barem smo pokušali“.

Ova epizoda najbolje ilustrira beznadnu podjelu i neslaganje između različitih hrvatskih političkih organizacija u dijaspori.

Pozivi na pomirbu upućeni Glavnim odborima obje frakcije i čelnim ljudima u stranci, od strane ogranaka i pojedinaca, postali su sve češći. Tako je u studenom 1984. Stjepan Stanković, brat Petra Stankovića, napisao okružno pismo članovima HSS-a u Kanadi na tu temu, potaknut odlukom ogranka „Pavle Radić“ u Hamiltonu. U toj okružnici kaže „dali smo sami sebi pravo da stupimo u dodir i djelujemo u svojoj moći na vjerne dugogodišnje članove, odgovorne dužnosnike i vodeće osobe širom svijeta, da zajedno gradimo slogu i izvršimo ulogu koju od nas Hrvatska i hrvatski narod očekuju“. Njegov poziv na pomirbu Zorkin je ocijenio kao prekršaj stranačke discipline, jer nije bio odobren od Glavnog odbora. Zorkin i Krnjević nisu dopuštali bilo koji pothvat u ime HSS-a, a kojeg oni nisu odobrili. Tako su mnoge okružnice počinjale s izjavom da su odobrene od Predsjednika. Stanković je dobio javnu opomenu za svoj čin.

Ponukan učestalim dopisima i pozivima na izmirenje, Đuro Đurković šalje okružnicu u kojoj iznosi 10 zahtjeva koji moraju biti ispunjeni da bi došlo do pregovora za ujedinjenje stranke. U ovim zahtjevima nema niti jednog ustupka, niti jednog priznanja da je Krnjevićeva strana počinila nekakav pogrešan korak i bila uzrok raskolu. Evo tih uvjeta:

1. Dr. Juraj Krnjević je predsjednik Hrvatske seljačke stranke i sve njegove dosadašnje odluke, izjave i poruke su punovažne.
2. Sve odluke Središnjeg odbora HSS-a pod predsjedanjem dr. J. Krnjevića su punovažne i stoje.

3. Mladen Guinio Zorkin i njegovi sljedbenici trebaju ODMAH povratiti HSS-u novac koji su bespravno uzeli iz Fonda dr. Vladko Maček u iznosu od četrdeset tisuća dolara sa svim kamatama koje je Fond do danas zaradio.
4. Mladen Guinio Zorkin i njegovi sljedbenici trebaju odmah povratiti novinu „Hrvatski glas“ HSS-u i da ta novina ubuduće bude pod kontrolom Vodstva HSS-a.
5. Oni trebaju ODMAH povratiti „Hrvatsku Dubravu“ ogranku HSS-a u Vancouver-u, bez ikakvih dugova.
6. Oni trebaju povratiti Hrvatski narodni dom u Windsor-u mjesnom ogranku HSS-a.
7. Treba odmah prekinuti sve sudske procese i tužbe.
8. Da svaka strana plati svoje sudske i odvjetničke troškove.
9. Da su punovažna i jedina Pravila i Pravilnik iz 1933, s nadopunom od 1938.
10. Kada se prethodni zahtjevi ispune onda će Vodstvo HSS-a sazvati konvenciju, izabrati Glavni odbor i „srediti sve poslove za dobrobit kanadskih ogranaka HSS-a, i općenito hrvatskog naroda“

U „Hrvatskom glasu“ od 15. lipnja 1987. Zorkinovo krilo objavljuje „SELJAČKI ODGOVOR POKVARENOJ GOSPODI“ i daje svojih „deset seljačkih sakramenata“. U njima se negiraju svi Đurkovićevi zahtjevi. Krnjević je predsjednik HSS-a sve dotle dok ga članstvo prihvaća ili dok ne umre. Središnji odbor, koji oni posprdno zovu Centralni komitet, nije nitko izabrao niti priznao od članova HSS-a u Kanadi. Sva imovina HSS-a u Kanadi i „Hrvatski glas“ su u rukama vlasnika.

Zorkinova strana nije počinila ništa ilegalno i tu se nema ništa dodati niti oduzeti. Pregovori za izmirenje i povrat na stanje prije raskola su nemogući.

U veljači 1987. Đurković je dobio od kanadskih vlasti potvrdu o osnivanju tvrtke pod imenom „Hrvatski seljački pokret u

Kanadi“ ili na engleskom „Stjepan Radić Croatian Movement in Canada“. Od toga vremena tako se službeno nazivalo Krnjevićevo krilo stranke.

Mate Meštrović i Mladen Zorkin upućuju memorandum dvanaestorici svjetskih državnika 26. ožujka 1987. U njemu se govori o teškoj gospodarskoj krizi u Jugoslaviji koja može dovesti do mnogostranih nereda, kaosa i nasilja. Stotine tisuća radnika dotjeranih u krajnju bijedu štrajkaju. Država prijeti da će upotrijebiti vojnu silu da slomi mirne proteste radništva. Takve mjere dovele bi do daljnje destabilizacije u zemlji, te moguće revolucije i građanskog rata. Zorkin i Meštrović apeliraju na Ronalda Reagana, Mikhaila Gorbačova, Margaret Thacher, Helmut Koel, Jacques Chiraca, Brian Mulroney-a i druge istaknute političare da utječu na vlast u Jugoslaviji da se svim silama izbjegne katastrofa.

Tekst ovog memoranduma u cijelosti objavio je „Glasnik HSS“ uz komentar da su Zorkin i Meštrović zabrinuti za sudbinu Jugoslavije, a da svaki državotvorni Hrvat pozdravlja s oduševljenjem svaku jugoslavensku krizu kao korak konačnom raspadu Jugoslavije.

U lipnju 1987. dr.Franjo Tuđman po prvi puta dolazi u posjet Kanadi. On drži predavanja o Stjepanu Radiću, kao velikom hrvatskom državotvornom političaru, u Torontu, Ottawi, Sudbury-u i Vancouver-u. U Vancouver-u sreće se s Mladen Zorkinom. Oboje provode dulje vrijeme u razgovoru o budućnosti Hrvatske. Tuđman sa suprugom posjetio je i Đuru Đurkovića, koji se žalio da ne može dobiti vizu za odlazak u Hrvatsku poslije 40 godina izgnanstva. Tuđman je obećao da će poraditi na tome. Đurković nikada nije dobio jugoslavensku vizu. Po prvi put vraća se u Hrvatsku 1990. kada je Hrvatska postala suverena država i viza mu nije više bila potrebna.

SVJETSKI KONGRES HRVATSKE SELJAČKE STRANKE I HRVATSKOG RADNIČKOG SAVEZA

Toronto, 12. - 15. svibnja 1987.

Ovo je prvi skup koji je Krnjević sazvao, ali na kojem nije bio nazočan zbog bolesti i starosti. Na kongresu bila su 24 delegata iz čitavog svijeta, koji su o svom trošku doputovali na ovaj skup. Na jednom mjestu našli su se ugledni članovi stranke Josip Torbar iz Rima, Stjepan Košutić iz Austaralije, Zvonimir Mustapić iz Argentine, Ivo Tomić iz Engleske, Stjepan Bedeković i Krešimir Butković iz Belgije, Juraj Zimmerman, Stjepan Golubić, Ivo Peko Kačić, Slavko Barković iz SAD i ostali.

Gost na sastanku bio je Mirko Vidović. Vidović je aktivno radio na Zorkinovoj strani HSS-a u Kanadi, u vrijeme kada su se Mate Meštrović (HNV) i Mladen Zorkin (HSS) udružili u traženju zajedničkog nastupa za hrvatske domoljubne organizacije. Objavljivao je svoje napise i u „Hrvatskom glasu“ i u „Glasniku HSS-a“. Mato Meštrović nije odobravao neke Vidovićeve napise s antikomunističkim sadržajem. Na ovom kongresu Mirko Vidović se priklonio Krnjevićevoj strani HSS-a i bio izabran u Središnji odbor HSS-a.

Kongresom je predsjedao Josip Torbar, a zapisničar je bio Stjepan Košutić. U uvodnom govoru Torbar je naglasio da je svrha ovog skupa da se predoči čitavom svijetu što hrvatski narod hoće i želi. Zbog komunističkog režima u Jugoslaviji Hrvati ne mogu slobodno izraziti svoje samoodređenje.

Đuro Đurković je govorio o problemima HSS-a u Kanadi istaknuvši da je jedan dio ogranaka HSS-a ostao čvrsto uz predsjednika Krnjevića.

Izlaganje Stjepana Bedekovića nosi naslov „Hrvatski radnik u domovini i izvan nje“, dok je Mehmed Bašić govorio na temu „Dr.

Juraj Krnjević, najbolji prijatelj bosansko-hercegovačkih muslimana“. Josip Brajac govorio je o teškom i tragičnom stanju u zdravstvu u Hrvatskoj. Mirko Vidović je veoma elokventno prikazao kako su hrvatski intelektualci i studenti izabrali Stjepana Radića kao simbol hrvatskog proljeća. Na ovom skupu pročitana je i studija Tihomila Rađe o postojećim prilikama u hrvatskom gospodarstvu. Slijedilo je još nekoliko kratkih podnesaka.

Rasprava o referatima prošla je „u duhu dostojanstvenog poštovanja slobode mišljenja svakog govornika“. Iz svih prikaza mogao se nazreti glavni zaključak ovog vijećanja da doktrina braće Radić čini dio hrvatskog državnog prava. Ona je proizišla iz duše i svijesti hrvatskog naroda, kao bitan dio hrvatske uljudbe.

Na kraju skupa pročitana je rezolucija, koju je sročio Josip Torbar uz suradnju grupe delegata. Jezik i sadržaj ove rezolucije odudara od rezolucija s prijašnjih kongresa HSS-a. Rezolucija ima 14 točaka. U prvoj odaje se najšire povjerenje predsjedniku Krnjeviću, bez kojeg se stranka ne bi održala i postojala u današnjem obliku. U ostalim točkama govori se o hrvatskom suverenitetu i demokratskom ustroju buduće republike, poštovanju ravnopravnosti svih građana bez obzira na vjeru i političku orijentaciju. Nadalje govori se o garantiranom privatnom vlasništvu. Hrvatski dom je temelj hrvatske države u kojoj svi građani imaju pravo na rad i poštenu zaradu. Hrvatska mladost i hrvatski studenti pokazali su svoju požrtvovanost i svijest, kao sinovi i kćeri drevnog hrvatskog naroda koji traži svoje pravo „pod suncem slobode“.

Na kraju rezolucije spominje se porast popularnosti stranačkog tiska. Predlaže se da „Glasnik HSS-a“ dobije i svoje europsko izdanje.

Rezolucija je upućena organizaciji Ujedinjenih naroda, u nadi da će pravedna borba hrvatskog naroda naći puno razumijevanje.

Na kongresu Mirko Vidović i Juraj Zimmerman, predsjednik HSS-a u SAD, primljeni su u Središnji odbor stranke.

Poslije kongresa Josip Torbar, Mirko Vidović i Zvonimir Mustapić bili su govornici na Hrvatskom narodnom danu u Torontu i Vancouveru.

Od drugih važnijih događaja iz 1987. treba spomenuti smrt Blaža Kaušića, veterana HSS-a u SAD. Porijeklom Srijemac iz Čerevića, živopisnog sela na sjevernim padinama Fruške gore, Kaušić dolazi svom bratu u Cleveland, Ohio, 1923. Kako je već u domovini bio član HSS-a, odmah po dolasku u SAD nastavlja sa stranačkim radom u ogranku Hrvatske republikanske seljačke stranke u Cleveland-u. Aktivno je uključen u osnivanje ogranka stranke u Pittsburghu, Rankinu, Chicagu, Hammondu, Duquesne i Alquipa.. On je organizirao prvi Hrvatski narodni dan u Clevelandu, 1933. godine. Bio je jedan od osnivača Hrvatskog radio kluba i Hrvatskog doma slobode u tom gradu. U toku svog dugogodišnjeg rada za stranku vršio je različite dužnosti u vodstvu stranke. Bio glavni predsjednik HSS-a u SAD više od 10 godina. Vitalan i nadaren Srijemac, po zanimanju pismoslikar, Kaušić se specijalizirao za izradu fresaka. Neke od njih ostale su na životu sve do danas. U mladim danima napisao je 3 dramska igrokaza iz hrvatske povijesti koja su bila postavljena na scenu u Cleveland-u i drugim gradovima SAD-a.

SMRT DR. JURJA KRNJEVIĆA

Juraj Krnjević umro je u Londonu, 9. siječnja 1988. u 92. godini života. Uzrok smrti - viralna upala pluća.

Smrt dugogodišnjeg predsjednika uzrokovala je velike promjene u stranci. Stvorila se praznina na vrhu koja se morala popuniti izborom novog vodstva. Nitko u stranci nije imao status i ugled koji je imao Krnjević, pa je bilo teško naći čovjeka koji bi ga mogao zamijeniti. Mladen Zorkin nije skrivao svoje želje da naslijedi Krnjevića. Za njega bi to bio put da se predstavi kao zreli političar na političkoj sceni slobodne Hrvatske. Međutim, zbog njegove uloge u raskolu HSS-a u Kanadi, Zorkin nije mogao biti prihvaćen za bilo koju dužnost u stranci. Ostao je izoliran i osuđivan od glavne plejade Krnjevićevih sljedbenika u svijetu. On je to dobro shvatio, te je u svojim napisima i javnim nastupima govorio da on osobno nema ništa protiv Krnjevića. Bez Krnjevića ne bi bilo HSS-a u Kanadi, ni u svijetu.

Povijesno gledano Juraj Krnjević je bio čuvar HSS-a u teškim vremenima izgnanstva u tuđini. Bio je čovjek koji je živio za svoje ideale. Dosljedno je vjerovao u pobjedonosan ishod političke borbe koju HSS vodi. U očima svojih sljedbenika bio je oličenje Stjepana Radića, izravna veza s izvorom radićevske doktrine. Na tome se temeljio njegov politički ugled i njegova opstojnost na čelu HSS-a.

Dan prije Krnjevićevog pogreba, 17. siječnja 1988. u Londonu je održana komemorativna sjednica HSS-a na kojoj su sudjelovali članovi koji su doputovali da bi se oprostili od predsjednika. Na sjednici je bilo 24 člana. Sjednicu je vodio Josip Torbar, dopredsjednik Središnjeg odbora, kojeg je Krnjević imenovao za svoga nasljednika. U uvodnom govoru Torbar je naglasio da je Krnjević bio predsjednik s brojnim osobnim političkim vezama važnim za

HSS. Određivao je pravac usmjeravanja stranke. Teško će se naći nasljednik koji će ga dostojno zamijeniti.

Zatim se govorilo o sprovodu koji će se održati sutradan 18. siječnja 1988. Odlučeno je da na sprovodu mogu sudjelovati svi koji su došli da odaju počast pokojniku, bez obzira da li su se slagali ili ne slagali s HSS koju je vodio Krnjević. Ovdje se mislilo na članove stranačkih frakcija iz Kanade, SAD i Australije. Iz Kanade doputovali su Mladen Zorkin, Ivan Koren i Stjepan Stanković, iz Australije Stjepan Šuk i Ante Babić, a iz SAD Zvonko Sinovec. Dopušteno im je bilo položiti vijence na odar pokojnika, ali nisu mogli govoriti na pogrebu. Inzistiralo se na tome da pogreb prođe dostojanstveno i bez nereda. Za tisak je izdano je slijedeće priopćenje:

„Hrvatska seljačka stranka s tugom u srcu oprašta se sa svojim predsjednikom dr. Jurjom Krnjevićem, najvišim predstavnikom stranačke politike kroz zadnje godine. Izražavamo zahvalnost i priznanje za sve ono što je činio za dobro naroda i mir među ljudima. Stjepan Radić je utemeljio stranku na narodnim potrebama. Dr. Vladko Maček je postigao plebiscitarno narodno povjerenje po novim ostvarenjima. A dr. Juraj Krnjević je, u najtežim prilikama najviše iz tuđine, branio dostojanstvo naroda, njegove borbe i njeno demokratsko značenje. Takvu će se politiku nastaviti u suglasju s narodnom voljom. Na kraju stvorit će se ono što Hrvati budu u stanju ostvariti po svom stvaralačkom doprinosu i prirodnijem razvoju. Hrvatska država može postojati kao faktor mira i demokratske solidarnosti u našem dijelu svijeta. Onima koji kažu da ni složna volja cijeloga naroda nije dosta za pobjedu naših narodnih ideala odgovaramo sa Stjepanom Radićem, ostvarimo je uvijek više i bolje pa ćemo brzo vidjeti rezultate.

Saziva se sastanak Središnjeg odbora HSS-a za subotu 21. svibnja 1988. u gradu Bruxelles-u na kome će se prvenstveno odlučiti o budućoj stranačkoj organizaciji u smislu uputa pokojnog predsjednika dr. Jurja Krnjevića. U međuvremenu tekuće stranačke

poslove vodit će Izvršni odbor stranke koji se sastoji od slijedećih članova: Josip Torbar, Đuro Đurković, Stjepan Gorički i predsjednici organizacija u svijetu gdje žive Hrvati. Poziva se članstvo i dužnosnici da jednakim ili većim požrtvovanjem nastave napore za većom slogom u našim redovima. Tražimo prijateljske odnose sa svim ljudima i narodima koji vjeruju u demokraciju i tako postupaju.“

Na ukopu je bilo oko četrdesetak ljudi. Od pokojnika prvi se oprostio Josip Torbar i to ne u ime HSS-a „već u ime onoga što je on predstavljao na idejnom planu i što je bio u hrvatskoj i svjetskoj politici“. U ime HSS-a govorio je Đuro Đurković, a za njim i drugi iz redova predsjednikovih najbližih suradnika.

Iz Hrvatske došao je slijedeći nekrolog:

„ Tužni zборе,

U domovini nam je stigla tužna vijest, da smo izgubili dragog nam predsjednika dra Jurja Krnjevića, koja je zavila u crno hrvatske domove.

Ostavio nas izuzetan čovjek.

Politika Hrvatske seljačke stranke ga je privukla iz školskih klupa, formirala mu ličnost, snažila ga i održavala do zadnjeg daha, a on joj je vraćao darovima odanosti, dosljednosti i vjere u svoj hrvatski narod.

Od svojih dičnih prethodnika predsjednika Radića i Mačeka, naslijedio je i preuzeo ideale slobode, mirotvorstva, čovječnosti i pravice, koji su ostali trajni putokaz i sadržaj njegovog političkog rada. Borio se nadljudskim naporima da do 1941. ojača, a poslije, da održi našu Hrvatsku seljačku stranku.

Predsjednik Krnjević je bio stvaralac ili sudionik u osnivanju Hrvatske gospodarske sloge, Hrvatskog zadrugarstva, Hrvatske športske sloge, Hrvatske seljačke i građanske zaštite, Hrvatskog radničkog saveza, Hrvatskog Radiše – uz ostale organizacije i društva – čime je zadužio procvat Hrvatske uoči rata.

Pojava rata ga nije mogla spriječiti da 1941. donose baklju hrvatske trobojnice u demokratski tabor razrušenog Londona, gdje zajedno sa zapadnim saveznicima djeluje, da osigura slobodu i demokraciju svom hrvatskom narodu.

Sudbinske su mu okolnosti odredile, da je od 70 godina svoje političke djelatnosti, 57 godina proveo u emigraciji, što to znači, to vi ovdje okupljeni jedini možete razumjeti i cijeniti, na toj tegobnoj i trnovitoj životnoj stazi, odolijevao je uzdignute glave, čvrstim karakterom i vjerom u nepokorenu Hrvatsku.

Prigorac, iz svog seljačkog Ivanić-Grada, osobno skroman, asketskog života, dobar otac i čovjek visoke kulture i odgoja zapadne civilizacije.

Draga braćo i sestre, u 84 godine postojanja naše Hrvatske seljačke stranke, hrvatski narod može biti ponosan da je imao tri uzorna predsjednika : Stjepana Radića, Vladka Mačeka i Jurja Krnjevića, od kojeg se danas ovdje s tugom opraštamo.

Dragi naš Predsjedniče,

Tvoj lik čuvamo u srcima, a tvoj vjerni hrvatski narod ostaje ti trajno zahvalan.

Počivaj u miru Božjem!

Tvoji Hrvati iz domovine „

Na kraju Krnjevićev sin, dr. Krešimir Krnjević zahvalio se svima govornicima i nazočnim na pogrebu. Između ostalog rekao je slijedeće: „Tata je bio divan vođa i divan otac s kojim se nikad nisam trebao svađati. Uvijek sam imao potpunu slobodu što da mislim i što da radim. Nikad me na ništa nije silio. U privatnom životu ponašao se isto kao i u javnom životu. Hvala vam mnogo svima.“

Središnji odbor HSS-a sastao se u Bruxelles-u 20. i 21. svibnja 1988. Sjednicu je vodio Josip Torbar. U uvodnom govoru govorio

je o ljudskim crtama Jurja Krnjevića i svojim osobnim iskustvima. Krnjević je skromno živio. Njegove životne potrebe bile su uvijek one najnužnije i njih se ponekad odricao koliko je najviše mogao. Njegovi osobni interesi, osobna korist i udobnost dolazili su u drugi plan u usporedbi s radom u politici za narodnu stvar. To je bila njegova glavna karakterna odlika. O politici je govorio s puno žara i zanosa. Znao je nametati svoju volju da bi prisilio slušatelja na izvršenje određenih dužnosti. Tražio od njega što je najbolje u njemu. Nikada se nije tužio i uvijek je poticao one oko sebe – idemo naprijed.

Na sjednici je bilo nazočno 25 delegata. U Središnji odbor su primljena još devetorica novih članova, među njima bila su i dva člana iz Kanade : Ivo Kupina iz Montreal-a i Franjo Pušić iz Windsora.

Glavni predmet rasprave bila je stranačka organizacija nakon smrti Jurja Krnjevića. Torbar je na samom početku rekao da se novog predsjednika stranke ne može izabrati u inozemstvu, bez demokratskih izbora u slobodnoj Hrvatskoj. Stoga on predlaže formiranje tijela koje bi preuzelo ulogu predsjednika t.j. predsjedništvo Izvršnog odbora stranke. U njemu bi bio jedan član iz domovine i tri člana iz inozemstva. Nakon dulje rasprave prihvaćen je Torbarov prijedlog. U novo predsjedništvo ušli su Josip Torbar, Zvonimir Mustapić, Stjepan Košutić i Mehmed Bašić. U predsjedništvu ne smije biti nikakvog nadmetanja, nego bi se odluke donosile zajednički. Torbar je vidio sebe kao prvog među jednakima.

Na kraju sjednice članovi Središnjeg odbora su obaviješteni da je osnovan ogranak HSS-a u Parizu. Dužnosnici toga ogranka bili su Mirko Vidović, Ivan Mamić i Stjepan Gorički.

Nakon sjednice održano je primanje i svečana večera za članove Središnjeg odbora u vili baruna Janka Vranczyany Dobrinovića, koji je živio u Belgiji i bio veliki pristaša HSS-a.

Slijedeći dan održan je seminar pod naslovom „Radićeva politička baština i budućnost Hrvatske“. Na njemu je govorilo o budućnosti i ustroju hrvatske države petnaest hrvatskih javnih radnika različitih struka.

Na ovoj sjednici Izvršni odbor stranke preuzeo je ulogu predsjednika stranke.

U božićnoj okružnici za 1988. Đuro Đurković profetski piše: „Došlo je naše vrijeme, uskoro ćemo dobiti slobodnu Hrvatsku“.

DVADESETPRVA KONVENCIJA

Vancouver, 6. i 7. lipanja 1988.

MEĐUNARODNI SASTANAK HSS-a
IZ KANADE, SAD I AUSTRALIJE
Calgary, 18. studenog 1989.

Zorkinova frakcija održavala je redovne konvencije svake treće godine, dok Đurkovićeva frakcija nije održala nijednu konvenciju u tijeku osamdesetih godina. Zorkinovci su podrugljivo govorili i pisali da „Đuro nije imao s kim održati konvenciju“. Uz Đurkovića ostali su ogranci iz Vancouver-a, Sarnia-e, Windsor-a i Montreal-a. Ogranak u Windsor-u se ugasio s prodajom Hrvatskog narodnog doma 1987. Stari članovi HSS-a iz Montreal-a uvijek su govorili da nikad nisu bili uz Đuru, već uz Krnjevića. Za njih Đurković je bio nametljiv, nabusit i pomalo arogantan. Nisu marili za njegovu sklonost za zatezanje, nepopustljivost, manjak elastičnosti i volje za kompromisna rješenja. U više navrata montrealški ogranak je tražio da se Đurković i Zorkin zahvale na dužnosti i smijene, te da se izabere potpuno novo vodstvo stranke, koje ne bi bilo opterećeno gorkim iskustvom sudskog nadmetanja i osobnim rivalstvom. Međutim, i Zorkin i Đurković bili su dobro stranački umreženi, te su ovakvi pokušaji ostali samo pucanj u prazno. Zbog toga montrealški ogranak je često ostajao po strani, neutralan, smatrajući da je nedostojno podupirati raskol, jer to nije bilo u radićevskom duhu i vodilo je stranku u ruinu.

Dvadeset i prva redovna konvencija, održana je u Vancouver-u. Po formi i sadržaju nije se razlikovala od prijašnjih konvencija. Glavna tema skupa bila je rasprava kako se ujediniti unutar stranke, kao i s ostalim hrvatskim organizacijama u iseljeništvu

u stvaranju zajedničkog fronta za osnutak hrvatske države. U tu svrhu formiran je Međunarodni odbor. Za predsjednika odbora bio je izabran Mladen Zorkin koji je dobio titulu međunarodnog predsjednika HSS-a (International President). Njemu je prepušteno da vodi diplomaciju stranke. Kako je na konvenciji bio i delegat iz SAD, Zvonko Sinovec, predsjednik HSS-a u SAD, koji je glasovao za stvaranje odbora, odbor je dobio ime Međunarodni odbor HSS-a za Kanadu i SAD. Ivan Koren ponovno je izabran za predsjednika Glavnog odbora a Stjepan Stanković za tajnika. Za članove odbora izabrani su Frane Bubaš, Josip Peričak, Ivica Kranjčević, Josip Erdeljac i Vlado Petruš.

Koren je bio čovjek, koji je volio dominirati na skupovima. To je smetalo neke starije članove, a posebno Zorkina, koji se često upuštao u verbalne sukobe s Korenom, uvijek naglašavajući da on ne treba lekcije i savjete od onih kojima on može biti profesor. Zorkin je znao ponavljati frazu da on ne treba HSS u Kanadi, već da HSS u Kanadi treba njega. Očekivao je da bude konzultiran za sve odluke i poteze Glavnog odbora stranke, što je Koren smatrao upletanjem u predsjedničku funkciju i rušenjem svoga autoriteta u stranci. S vremenom ovakvo stanje dovelo je do otvorenog sukoba. Koren je počeo ignorirati Zorkina i voditi stranku po svom nahođenju.

Poslije godišnje sjednice Glavnog odbora u lipnju 1989. Koren je počeo kontaktirati čelnike HSS-a izvan Kanade sa svojim prijedlogom kako ujediniti HSS i stvoriti jedinstvenu stranku. Ferid Salihović iz Engleske želio je da do toga dođe čim prije i to bez ikakvih preduvjeta postavljenih sa bilo koje strane. Ante Babić iz Australije prihvaća poziv da sudjeluje na takvom skupu. Đuro Đurković se slaže da je takva akcija potrebna i obećava da će prestatati s izdavanjem „Glasnika“ jednom kada se prekinu svi sudski procesi i stranka bude ujedinjena.. Koren se sastaje s Josipom Torbarom i Mehmedom Bašićem u New York-u u studenom 1989. Njih troje složili su se da je došlo vrijeme za mobilizaciju i

zajednički nastup jedinstvene HSS. Da bi se to postiglo treba raditi „dobro i pametno“, naći prihvatljive i povjerljive ljude koji će voditi obnovljenu stranku. Isto tako raspravljalo se o ustrojstvu HSS u iseljeništvu, statutima, pravilima i imovini stranke.

Nakon ovih predradnji Koren saziva Međunarodni sastanak HSS-a u Calgary-u 18. studenog 1989. Na ovaj skup došlo je 30 delegata. Iz Australije došli su Ante Babić, predsjednik Glavnog odbora HSS-a u Australiji i urednik lista „Hrvatska sloboda“ i Stjepan Krstin, tajnik Glavnog odbora. Iz SAD bili su Zvonko Sinovec, predsjednik, Steven Demeter, tajnik Glavnog odbora HSS-a u SAD i Ivan Jadrešić, predsjednik ogranka u Portlandu. Delegati iz Australije i SAD predstavljali su frakcije koje su se odvojile od HSS-a kojem je na čelu bio Središnji odbor. Na ovaj skup nije došao nijedan delegat iz Središnjeg odbora.

Sjednicu je vodio Ivan Koren. U dugom govoru pokušao je prikazati današnje stanje u HSS, te sve korake koje je on osobno učinio na putu pomirenja i ujedinjenja stranke. Osobito dugo se zadržao na Zorkinovima zaslugama za stranku opisujući detaljno sve njegove političke uspjehe od dolaska u Kanadu do danas.

Koren u nastavku kaže da se komunizam ruši svuda u svijetu sam po sebi. HSS treba nastaviti svoje antikomunističko određenje i borbu.

Koren završava svoj govor s optimističkom notom da Hrvatska mnogo očekuje od HSS-a, a da te zadatke neće biti teško izvršiti.

Slijede pozdravni govori drugih delegata u kojima se ističe potreba da se stranka ujedini.

Zatim na govornicu dolazi Zorkin i veoma oštro kritizira Korena da ga nije konzultirao kod organiziranja ovog skupa. On kao međunarodni predsjednik trebao je imati glavnu riječ u tom procesu, a Koren ga je potpuno zaobišao. Došlo je vrijeme da HSS više ne treba Zorkina i više ga se ne sluša. Zorkin nastavlja govoriti o organiziranju hrvatskog lobby-a u Washington-

u i Ottawa-i, koji po njemu više vrijedi nego li ova monotona i prazna retorika koja se čuje na ovakvim skupovima. Kao primjer svoga uspješnog lobističkog rada Zorkin spominje organiziranje susreta Franje Tuđmana s dva člana američkog kongresa, za vrijeme Tuđmanovog posjeta Kanadi i SAD u lipnju 1988. Zorkin ne propušta priliku da kritizira hrvatske političare, kao veoma nespretni žutokljunice. Tvrdi da HSS u iseljeništvu ne može reći Hrvatima u domovini što činiti, već samo pomagati one koji ruše komunizam u Jugoslaviji. Na kraju zahtijeva da sve međunarodne akcije HSS-a trebaju ići preko jedne osobe, jer „kočijaš narodnih kola je samo jedan“. Za svoj rad u HSS-u koji traje već skoro 40 godina do sada nije primio nikakvo priznanje, što je znak primitivnog hrvatskog mentaliteta. Zorkin obećava da će nastaviti raditi za Hrvatsku koristeći se osobnim vezama s utjecajnim političarima u Ottawa-i i Washington-u.

Koren uzvraća Zorkinu na optužbe koje mu je ovaj uputio. Nastaje verbalni dvoboj i svađa. Zorkin traži da mu se potvrdi povjerenje i da mu se Koren ispriča.

Sjednica se prekida na prijedlog nekoliko delegata, da bi se duhovi smirili i popila kava.

Poslije pauze Koren se ispričao Zorkinu za neke od svojih poteza koje je učinio bez da ga je konzultirao. Delegati daju punu podršku Zorkinu za njegov rad u diplomaciji HSS-a u Kanadi.

Ante Babić prikazuje kratku povijest HSS-a u Australiju. Govori o problemima koje imaju ogranci u današnje vrijeme. HSS u Australiji zaživio je u Sidney-u i Melbourne-u 1955. Kasnije su osnovani ogranci u Canberra-i i Perth-u. Jedno vrijeme Sidney je imao tri ogranka. Za dugi niz godina na čelu Glavnog odbora bili su Stjepan Košutić i Zvonimir Kunek koji su bili bliski Krnjevićevi suradnici. HSS u Australiji izdavao je list „Hrvatska istina“ koju je uređivao Ante Babić. Nakon svađe između Kuneka i Babića oko uređivanja lista i vođenja stranke dolazi do reorganizacije Glavnog odbora i raskola u stranci u rujnu 1986. Jedna gru-

pa nezadovoljnih članova na čelu s Matom Polegubićem i Antom Babićem odvaja se od Košutića i Kuneka i osniva svoje ogranke i svoj Glavi odbor. Većina australskih članova HSS-a pridružuje se novoosnovanoj frakciji. Počinju izdavati svoj list „Hrvatska sloboda“ koji uređuje Ante Babić. Za ovaj list govorilo se da je najbolji u hrvatskom iseljeništvu. Kunekova „Hrvatska istina“ prestaje izlaziti. Frakcija HSS-a oko Polegubića i Babića osnovala je Hrvatski informativni centar u Canberra-i koji lobira za hrvatske nacionalne interese.

Ante Babić apelira za jedinstvo stranke i stvaranje konkretnog političkog programa s kojim bi HSS nastupio na političkoj sceni slobodne Hrvatske. Ako do toga ne dođe može se dogoditi da HSS u inozemstvu postane nevažna skupina ljudi bez cilja i značaja.

Prikaz rada HSS-a u SAD dao je Zvonko Sinovec, predsjednik Glavnog odbora HSS-a frakcije koja se odvojila od Krnjevića. Naglašava da je do raskola došlo bez nekih ozbiljnijih razloga, već zbog toga što su ogranci na pacifičkoj obali kontinenta vrlo uspješno surađivali sa Zorkinom, te im se to uzelo za grijeh. Tako su ogranci HSS-a u Los Angeles-u, San Francisco-u, Portland-u i St.Louis-u bili isključeni iz HSS-a po naredbi Jurja Krnjevića. Krnjevićevu grupu u SAD vodio je Josip Zimmerman.

Ogranci HSS-a u SAD zaživjeli su prije ogranaka u Kanadi. Njihova prva konvencija održana je u Pittsburgh-u još 1925. dakle sedam godina prije prve konvencije HSS-a u Kanadi. Program djelatnosti američkih organizacija HSS-a bio je skoro identičan s kanadskim. Između američkih i kanadskih ogranaka postojala je uvijek veoma dobra suradnja.

U nastavku sjednice ponovno se razbuktava sukob između Zorkina i Korena koji uz sebe ima Stjepana Stankovića i Ivana Keču. Njih troje organizirali su ovaj skup, a da nisu konzultirali Zorkina. Zorkin se osjećao povrijeđen i ponavlja da mu ne tre-

baju savjeti od nikoga. Koren odgovara dugim i pomalo dosadnim raspređanjima, ali uvijek s istom porukom, da su sve ovo napravila tri seljaka bez Zorkina, školovanog međunarodnog predsjednika.

Bogdan Radica, koji je bio gost na ovom skupu, govori o potrebi da se „Hrvatski glas“ održi na životu i njegova distribucija proširi na čitavu Sjevernu Ameriku i Europu. Mada u odmakloj dobi, 85 godina, on je spreman u potpunosti posvetiti se izdavanju lista. Smatra da je „Hrvatski glas“ jedini hrvatski iseljenički list koji zavrjeđuje da ostane na životu, jer iza sebe ima dugu tradiciju izlaženja i jasan politički profil. Zorkin u šali dobacuje da Radici treba dati sobicu uz uredništvo lista pa da tamo živi i radi.

Na kraju sjednice u dvoranu dolazi prof. J. Brozović, poznati hrvatski lingvista, koji pozdravlja skup u ime Hrvatske demokratske zajednice, najmlađe hrvatske političke stranke u domovini. „Ima nešto dobro kad se sastane najmlađe i najstarije. HSS kao stranka koja okuplja ljudi koji svoj rad, svoje vjerovanje i svoje nade temelje na učenju braće Radić jeste ona politička snaga na kojoj se uz ostale dijelove hrvatskog nacionalnog bića, svakako mora temeljiti i hrvatska nacionalna budućnost, put prema slobodi, put prema samostalnom stanju u okviru europskih naroda i naroda svijeta. Ja sam duboko uvjeren da će HSS biti među ostalim hrvatskim snagama koje će dovesti hrvatski narod do slobode i onda se prihvatiti teškog posla da se ta zemlja organizira kao jedan moderan nacionalni organizam u mozaiku naroda svijeta. Uvjeren sam da će HSS krenuti ponovno kao jedna stranka na hrvatskoj političkoj pozornici, uskrsnuti kao feniks ptica i poletjeti.“

Na kraju sastanka donijeta je zajednička rezolucija ovog sadržaja:

„U petak, subotu i nedjelju 17., 18. i 19. studenog 1989. u Calgary-u, Kanada, održan je sastanak na kojem je sudjelovalo preko

30 delegata Hrvatske seljačke stranke iz Kanade, SAD i Australije.

Na sastanku su doneseni slijedeći zaključci:

1. Odlučeno je da se nastavi s radom na suradnji i udruživanju snaga Hrvatske seljačke stranke u iseljeništvu. U tu svrhu biti će formirana komisija koja će raditi na ispitivanju načina kako da se ta suradnja ostvari u što skorijem roku.
2. Jednoglasno je odlučeno da organizacije HSS-a u iseljeništvu nastave s davanjem pune podrške hrvatskom narodu u domovini u njegovoj borbi za ostvarenje demokratske hrvatske države na temelju nauka braće Radić.
3. Pozdravlja se pojava novih hrvatskih demokratskih političkih organizacija u domovini koje u vrlo teškim uvjetima osvajaju nove prostore za slobodnije prodiranje hrvatske državotvorne ideje u Hrvatskoj.
4. Zaključeno je da se kupi u Zagrebu zgrada koja će se zvati „Dom braće Radića“ i koja će biti stavljena na raspolaganje sljedbenicima nauka braće Radić u domovini.
5. U skladu s Radićevim naukom u budućoj hrvatskoj državi bit će zajamčena sva građanska prava Srbima u Hrvatskoj, kao i svim etničkim grupama.
6. U slobodi i demokraciji nitko nema pravo nametati svoju volju većini, a još manje oduzimati toj većini pravo da širi duh i nauk braće Radić među Hrvatima u iseljeništvu.
7. Podržava se rezolucija muslimana Bosne, Hercegovine i Sandžaka donesena na sastanku u Washington-u, DC, dne 14. i 15. 1989. u kojoj je zaključeno da će se oni zalagati za uspostavu slobodne Bosne i Hercegovine sa Sandžakom u sastavu Savezne Države Hrvatske, zasnovane na principima slobode, demokracije i pluralizma.
8. Odlučeno je da se ova rezolucija pošalje svim svjetskim čimbenicima.

9. S ovog sastanka bit će upućena poruka Hrvatskom saboru u kojoj će se upozoriti na povijesnu obavezu i odgovornost Sabora da u ovim sudbonosnim trenutcima ustane u obranu prava hrvatskog naroda na njegov državni i politički suverenitet.
10. Odlučeno je da se podrži ideja suradnje sa svim hrvatskim organizacijama koje su za demokratsku hrvatsku državu.“

Potpisi svih delegata nazočnih na sastanku

U tijeku 1989. u Hrvatskoj počinju pripreme za obnavljanje HSS-a u domovini. Stvorene su dvije grupe koje su pretendirale formirati Glavni odbor i izabrati novog predsjednika stranke. Jedna je grupa okupljena oko Franje Gažija i Stjepana Radića, unuka prvog predsjednika stranke, a druga oko Nikole Novakovića, prvog potpredsjednika Središnjeg odbora HSS-a u inozemstvu. Novaković je sebe smatrao za nasljednika Krnjevića. Josip Torbar, predsjednik Središnjeg odbora, bio je naklonjen Novakovićevoj grupi.

Sastanak za obnavljanje HSS u domovini održan je u vili Nede Prpić, Jurjevska 29 u Zagrebu, 20. studenoga 1989. Za predsjednika HSS-a izabran je Nikola Novaković, za potpredsjednike Ivan Zvonimir Čičak i Tomislav Jugović, za glavnog tajnika Neda Prpić.

Po obnovi HSS-a u domovini suradnja HSS-a u Kanadi s domovinskim HSS-om postaje veoma živa. HSS u Kanadi je najjača i najbogatija stranačka organizacija izvan domovine. Ona je u mogućnosti pružiti materijalnu pomoć HSS-u u domovini. Ivan Koren zahtijevao je od kanadskih ogranaka da odmah počnu slati novčanu pomoć HSS-u u domovini, jer „naša HSS u Kanadi ne vrijedi ništa bez domovine. Velika je sramota ako to ne učinimo“. Kontaktira Vodstvo stranke u Zagrebu i ugovara posjetu Ivana Zvonimira Čička i Nede Prpić kanadskim ograncima za početak veljače 1990. Istodobno pokušava obnoviti razgovore s Đurkovićem o mogućem ujedinjavanju HSS-a u Kanadi.

Zorkin se odlučno suprotstavio Korenu koji ga ni ovaj put nije konzultirao o svojim pothvatima. Glavni odbor zahtijeva preseljenje „Hrvatskog glasa“ iz Nanaimo-a u Calgary. Zorkin se protivi selidbi, jer bi na taj način izgubio kontrolu nad listom. Kao predsjednik tvrtke koja je bila vlasnik lista Zorkin traži od Korena da potpiše ugovor o selidbi u kojem se postavljaju neprihvatljivi uvjeti. Po tom ugovoru Zorkin bi nadzirao sve što se piše u listu i kontrolirao rad urednika lista. Ako poslije šestomjesečnog izlazenja list ne pokaže dobre rezultate Zorkin zahtijeva da se list ponovno vratiti u Nanaimo. Na kraju traži da mu ogranak u Calgary-u isplati \$89,000 a to je iznos nagomilanog duga koji je „Hrvatski glas“ napravio otkako izlazi u Nanaimo-u, a koji je on podmirio iz svoga džepa. Koren ne prihvaća ugovor, jer samo „lud čovjek može pristati na takve uvjete“. „Hrvatski glas“ ostaje u Nanaimo-u.

Nezadovoljan s ponašanjem i postupcima Korena, Zorkin, uz podršku ogranaaka iz Vancouver-a i Nanaima, zahtijeva saziv izvanredne sjednice Glavnog odbora za rješavanje pitanja „Hrvatskog glasa“. Sjednica je zakazana da se održi u Torontu, 3. i 4. veljače 1990.

Prema zapisniku sjednica je održana u veoma burnoj atmosferi. Tajnik odbora, Stjepan Stanković, koji je vodio zapisnik kaže „da je sjednica bila više svađa, nego li sjednica“. Poslije kratkog uvodnog govora Ivan Koren predlaže dnevni red i odmah iza toga dolazi do rasprave, tko će prvi dati svoje izvješće, Zorkin ili Koren. Zapravo raspravljalo se da li je međunarodni predsjednik nadređen predsjedniku Glavnog odbora. Pravilnik stranke nema stavku o međunarodnom predsjedniku. Zorkin inzistira da je on vrhovni čovjek u stranci i da pravilnik treba dopuniti u tom smislu. Međutim, nova pravila se mogu donijeti samo na konvenciji stranke, pa to postaje jedan od razloga za saziv izvanredne konvencije koju Zorkin traži. Njegova namjera je očita. On želi smijeniti Korena sa predsjedničkog mjesta i preuzeti vodstvo

stranke. Nakon jednosatne rasprave (koja smijurija!!!) Zorkin dobiva privolu većine delegata da prvi govori. U svom dugom izlaganju kaže da je dobio pismo iz Bijele kuće i iz Ottawa-e, gdje mu se saopćava da SAD i Kanada podržavaju politiku Jugoslavije, ali ako hrvatski narod uspije izboriti svoju samostalnost oni će to podržati. HSS u Kanadi nema pravo miješati se u unutarnju politiku Jugoslavije. HSS je ovdje da stječe ugled hrvatskom narodu u tuđem svijetu.

Iza Zorkinog govora Koren dovodi u dvoranu i predstavlja delegatima Ivana Zvonimira Čička i Nedu Prpić, goste iz Hrvatske koji su u osmodnevnoj posjeti Kanadi sa ciljem da upoznaju ogranke HSS-a o djelatnosti obnovljenog HSS-a u domovini.

U svom govoru Čičak se zalaže za slogu u HSS-u. Treba izgladiti razlike i govoriti jednim stranačkim jezikom, jezikom Stjepana Radića. HSS u domovini ima puno starih članova koji su ozlojeđeni zbog raskola u HSS-u, u Kanadi. Ne želi da se tako nešto dogodi s HSS-om u domovini. Čičak zahtijeva od Zorkina da u svojim kontaktima s američkim i kanadskim vlastima nastupa samo u svoje ime, a ne u ime domovinskog HSS-a.

Da bi udovoljio obim stranama u raskolu Čičak pokušava posjetiti i razgovarati s članovima HSS-a iz Đurkovićevog i Zorkinog tabora. U tu svrhu posjećuje Toronto, Windsor, Calgary i Vancouver. Na tom putu dobiva novčanu pomoć od kanadskih ogranaka u iznosu od \$40,000.

U nastavku sjednice dolazi ponovno do svađe između Korena i Zorkina. Zorkin ne želi preseliti „Hrvatski glas“ u Calgary, jer na taj način neće moći „vedriti i oblačiti strankom“. Zapisničar Stanković naziva skup „žalosnom cirkusijadom“ koja će dovesti do novog raskola u stranci. Na kraju sjednice prihvaća se Zorkinov prijedlog za sazivanje izvanredne konvencije. Zorkin obećava da će se pokoriti odlukama konvencije.

IZVANREDNA KONVENCIJA

Welland, 5. i 6. svibnja 1990.

Jedini razlog za održavanje ove izvanredne konvencije bio je sukob između Zorkina i Korena. Zorkin je megalomanski nastojao voditi HSS u Kanadi prema svome osobnom modelu i kroz to promovirati sebe kao jedinog zaslužnog, ali nedovoljno priznatog vođu jedne vitalne i relevantne političke stranke među hrvatskim iseljenicama u Kanadi. Bio je u poodmakloj dobi, sa znakovima „staračke bolesti“ jenjavanja mentalne snage (Alzheimer), samodopadno uvjeren da samo on može i zna kako voditi i sačuvati HSS u Kanadi.

Na drugoj strani je Ivan Koren, čovjek seljačkog porijekla i bez osobite školske naobrazbe, oštrouman i pronicav, uspješan poduzetnik koji vjeruje da može voditi HSS u Kanadi bolje i uspješnije nego li stari odvjetnik. Njihovi međusobni odnosi pogoršali su se do te mjere da je raskol bio neizbježan, samo je trebalo naći pogodnu priliku da se to dogodi. Izvanredna konvencija u Welland-u bila je prava prigoda za konačni obračun. Koren ovako elokventno opisuje stanje u HSS-u pred konvenciju: „HSS ima svoju dugogodišnju tradiciju i svoje političko bogatstvo, ali kroz ove duge i nesretne godine u tuđini, gdje svatko živi pomalo sam za sebe, bolest nesloge i nerazumijevanja ušuljala se malo po malo u redove HSS-a. Tako se stranka, u kojoj je najdublje vladao stranački mir i disciplina, našla u kaosu i neredu baš onda kada je svom narodu najpotrebnija“.

Konvencija se održala u dvorani hrvatske crkve Sv. Antuna u Wellandu, 5. i 6. svibnja 1990. Na večeri dan prije konvencije bili su nazočni svi delegati, njih 52 na broju. Na večeri je bio je i Zorkin. Međutim, sutradan ujutro nije došao na otvaranje konvencije, što je začudilo mnoge delegate.

Ivan Koren otvorio je sjednicu kratkim pozdravnim govorom i imenovao sebe predsjedateljem konvencije. U arhivima postoje dva zapisnika o ovom skupu. Jedan na hrvatskom, napisan je rukom koji je potpisao Ivan Koren i drugi otipkan na engleskom jeziku kolji je potpisao Zorkin. I jedan i drugi zapisnik su autentični dokumenti koji opisuju dvije različite konvencije. Naime, kod provjere vjerodajnica delegata, grupa Zorkinovih ljudi otkrila je da neki delegati, koji su stajali uz Korena, nisu bili legalno izabrani, a neki čak nisu bili ni članovi HSS-a. Na glasne prigovore Zorkinovih pristaša voditelj konvencije Koren nije se obazirao, već je nastavio ponašati se „kao Hitler i Staljin“. To je uzročilo proteste i negodovanje. Zorkinovi pristaše napuštaju dvoranu. Prema Korenovom zapisniku dvoranu je napustilo 16 delegata, a ostatak je ostao u dvorani te je konvencija nastavila s radom. U Zorkinovom zapisniku stoji da je dvoranu napustilo 31 delegat iz 8 ogranaka, dovoljno da Zorkin može punopravno održati svoju konvenciju u susjednoj dvorani. S ovim rascjepom između Zorkina i Korena, HSS u Kanadi dobio je novu, treću frakciju. Tako uz Zorkinovu i Đurkovićevu postoji i Korenova frakcija. Ovo je žalosni epilog nesloge i neslaganja među vodećim dužnosnicima stranke.

Zorkinova grupa izabire za predsjednika Mladena Zorkina. Ivica Kranjčević, Ivan Peričak i Ivan Cunjak postaju potpredsjednici, a Frane Bubaš tajnik. Za blagajnika i njegovog zamjenika izbrani su Petar Bartaković i Karlo Miklić.

U Korenovoj grupi za predsjednika izabran je Ivan Koren, dok su Nikola Subašić, Mirko Bajić i Stjepan Severin izabrani za potpredsjednike. Stjepan Stanković ostaje tajnik, a Ivan Keča blagajnik. Za počasnog predsjednika izabran je Boško Menalo.

Interesantno je spomenuti da je ovako stanje dovelo do podjele među članstvom unutar pojedinih ogranaka. Neki članovi iz ogranka u Calgary-u prišli su Korenovoj grupi (Subašić, Keča, Kos, Markotić, Kadak), dok su drugi (Kranjčević, Miklić, Kovač)

priklonili se Zorkinovoj grupi. Jedan stari radićevac naziva ovu igru „ludost i bezumlje“.

U svojim rezolucijama na kraju konvencije obje grupe naglašavaju da se zalažu za slobodne i demokratske izbore u Hrvatskoj i stvaranje neovisne Republike Hrvatske.

Pisac ove knjige dobio je Korenov zapisnik s konvencije od Đure Đurkovića. Na kraju zapisnika Đurković ručno dopisuje ovaj komentar: „Pored svega što je Koren pod Zorkinom napravio, neznajući, štete organizaciji HSS-a u Kanadi ovaj njegov nastup zaslužuje pohvalu“. Već smo ranije napomenuli da su odnosi između Korena i Đurkovića bili prijateljski i pored toga što su pripadali protivničkim taborima. Koren je ozbiljno razgovarao s Đurkovićem o ponovnom ujedinjenju HSS-a u Kanadi. Zorkin nikada nije govorio o jedinstvenoj stranci, jer u njoj njegova uloga bi bila minorna. Ostao bi postrani. To je bilo neprihvatljivo za njega i njegovo samoljublje.

U tijeku 1990. događaju se značajne političke promjene u Hrvatskoj. HSS u domovini je obnovljen. Veze između domovinskog HSS-a i HSS-a u inozemstvu se pojačavaju. U Kanadu dolaze vodeći dužnosnici HSS-a iz domovine. Isto tako istaknuti kanadski radićevci odlaze u posjet domovini i tamo sudjeluju u radu političkih zborova i sabora.

Nakon desetgodišnje pauze Hrvatski seljački pokret u Kanadi koju vodi Đuro Đurković održava svoju konvenciju u Torontu, 29. travnja 1990. Na njoj se raspravljaju svi oblici suradnje s HSS-om u domovini. Na predsjedničkom mjestu Lovru Črepa zamjenjuje Josip Brajac.

Za vrijeme posjete Kanadi Ivan Zvonimir Čičak i Neda Prpić posjetili su ogranke HSS-a koji su pripadali uglavnom Zorkinovoj frakciji. Đuro Đurković dovodi u Kanadu Nikolu Novakovića, predsjednika domovinskog HSS-a i Branka Horvatinovića. Novaković je osuđivao stranački raskol u Kanadi i Zorkina kao glavnog krivca. Ovakvo mišljenje o Zorkinu prevladavala je

među radićevcima u Hrvatskoj, a posebno u Središnjici stranke u Zagrebu i zadržalo se sve do danas. Zorkinova grupa nije bila priznata od Vodstva domovinskog HSS-a. To je decidirano izjavio Đuro Đurković u pismu autoru ove knjige datiranom 1. veljače 2007.: „Nijedna dokumentacija o HSS-u u Kanadi, tiskana u domovini ne spominje Mladena Zorkina, niti njegovu frakciju, jer ih nije priznalo Vodstvo HSS-a; Niti Krnjević, niti Središnji odbor HSS-a, niti obnovljeni HSS u domovini: dr. Nikola Novaković, ing. Drago Stipac, ing. Zlatko Tomčić koji su bili na čelu HSS-a do našeg ujedinjenja 1998. godine. Oni se mogu opisati kao nepriznata frakcija HSS-a u Kanadi, ali ne kao dio Hrvatske seljačke stranke. U očima HSS-a oni ne postoje. To sve dokumentacije događaja potvrđuju“. Ovo pismo najljepše ilustrira isključivost i tvrdokornost Đure Đurkovića. Negirati postojanje Zorkina i njegove grupe je apsurdno i neodrživo. U konačnici, Zorkinova frakcija je bila brojčano najjača i instrumentalna za opstanak HSS-a u Kanadi.

Novaković je glavni govornik na komemoraciji za lipanjske žrtve u Vancouver-u, 20. lipnja 1990. Isto tako obilazi ogranke u Torontu i Windsoru.

Đuro Đurković organizira sastanak članova i pristaša Hrvatskog seljačkog pokreta iz inozemstva i domovine u Zagrebu, 14. srpnja 1990. Svrha ovog sastanka bila je približavanje i upoznavanje domovinskih i inozemnih članova i usklađivanja stranačkog rada u jedinstvenom HSS-u. Iz inozemstva na sastanku su došli slijedeći članovi: Zvonimir Mustapić (Argentina), Pavle Radić (Austrija), Petar Zorica (Belgija), Ante Daba (Nizozemska), Vinko Brođanac (SAD), Jure Boljkovac (Kanada), Ivan Kupina (Kanada), Jure i Lotti Župan (Kanada). Iz Korenove grupe na sastanku je bio Stjepan Stanković, tajnik HSS-a u Kanadi. On je tom prilikom uručio Nedi Prpić, tajnici domovinskog HSS-a, novčanu pomoć stranci u iznosu od \$10,000 koju je osobno darovao Ivan Koren.

Među domaćim sudionicima na ovom skupu bili su: Milan Đukić, Krista i Neda Prpić, Nikola Novaković, Ivan Oštrić, Božidar Škrinjar, Nikola Šnjarić, Stjepan Tomašić, Drago Stipac, Mirko Ivanušić, Mirko Dreta, Jakob Eltz, Zorica Turkalj i drugi. Ovo su bili, uglavnom, radićevci koji su pripadali frakciji HSS-a koju je predvodio Nikola Novaković. Naime, ubrzo nakon obnavljanja stranke došlo je do raskola između Novakovića i Čička, zbog nekih banalnih neslaganja i osobne netrpeljivosti. Tako su nastale dvije frakcije u domovinskom HSS-u. Kakva analogija s HSS-om u Kanadi!

Na ovom skupu Đurković govori o radu HSS-a u Kanadi i pomoći koju je pružio hrvatskom narodu u borbi za nacionalni suverenitet.

Kako je u domovinskom HSS-u došlo do rascjepa, Đurković, kao tajnik Središnjeg odbora HSS sa sjedištem u Belgiji, predlaže da se Središnji odbor vrati u Zagreb i sazove „Obnoviteljski kongres stranke“, izabere Glavni odbor i „objedini jedinstvenu Radićevu Hrvatsku seljačku stranku pod jednim vodstvom“.

Iza Đurkovića na skupu su govorili Zvonimir Mustapić, Pavao Radić, Ivan Oštrić, Branko Horvatinović, Stjepan Tomašić i Neda Prpić. Iz Oštrićevog govora vrijedno je spomenuti izjavu da je komunistički režim prekinuo kontinuitet rada HSS-a u domovini, „prekinuo živi lanac odanih sljedbenika HSS-a, koji sigurno ne bi dozvolili da svijeća HSS-a dogori do kraja i ugasi se.“

Skup se završio s narodnim veseljem, pjesmom i glazbom koje je trajalo do kasno u noć. Ovakve prigode redovna su pojava na kraju svih većih skupova koje organizirao HSS u domovini ili u inozemstvu.

Središnji odbor HSS-a u inozemstvu kojem je na čelu bio Josip Torbar, kao predsjednik i Đuro Đurković, kao tajnik, bio je legitimni nasljednik predratnog HSS-a i zastupnik HSS-a u inozemstvu. Ovaj odbor sastao se u Bruxelles-u, 31. kolovoza i 1. rujna 1990. i razmotrio što je potrebno učiniti da se postigne ujedin-

jenje svih frakcija HSS-a. U tom smislu odbor je izdao takozvanu „Briselsku deklaraciju“ u kojoj se naglašava povijesna važnost HSS-a u formiranju suverene hrvatske države. Središnji odbor poduzima inicijativu za ujedinjenje svih stranačkih grupacija u zemlji i u svijetu.

Ujediniteljska skupština održana je 25. svibnja 1991. Na njoj je stvorena jedinstvena Hrvatska seljačka stranka. Za predsjednika stranke izabran je Drago Stipac. Već 15. lipnja 1991. održava se Konvencija HSS-a na kojoj je potvrđen izbor Drage Stipca za predsjednika stranke. U ime Središnjeg odbora, Josip Torbar prenosi legitimitet stranke sa Središnjeg odbora na HSS u domovini.

U lipnju 1993. Đuro Đurković upriličio je posjet Drage Stipca Kanadi. Stipac je glavni govornik na Hrvatskom narodnom danu u Vancouver-u. U srpnju 1995. na poziv Đurkovića dolaze u Kanadu Zlatko Tomčić i Damir Klasiček. Tom prilikom Tomčić dolazi i u posjet ogranku „Petar Svačić“ u Montreal-u, gdje drži političku tribinu. Tomčićev posjet oživio je rad lokalnog ogranka koji do danas uspješno djeluje.

Potrebno je naglasiti da je Đurković bio u stalnoj vezi sa Središnjicom stranke u Zagrebu sve do svoje smrti. Na Glavnoj programskoj skupštini 12. ožujka 2005. predsjednik HSS-a Zlatko Tomčić odlikovao je Đuru Đurkovića „Zlatnim odličjem HSS-a“ za „političku odanost i vjerodostojnost u promicanju programa HSS-a i nauka Braće Radić“. U pismu Tomčiću, Đurković uzvraća ovim riječima: „Mnogo se zahvaljujem Vama, gospodine predsjedniče, na ovom vrhunskom priznanju i časti za moj životni rad u redovima Hrvatske seljačke stranke. Nisam radio ni očekivao nikakvo odličje ni priznanje, već za svoje zadovoljstvo i dužnost hrvatskog građanina. Pored toga, s velikim zadovoljstvom prihvaćam odličje“.

Zar je potrebno naglasiti da ovakvo odličje nije dobio Mladen Zorkin, ali nijedan drugi kanadski radićevac.

DVADESETDRUGA (DIAMANTNA) KONVENCIJA

Toronto, 20. i 21. lipnja 1992.

Nakon izvanredne konvencije održane u Welland-u 1990. i raskola između Korena i Zorkina nastaje period relativnog zatišja i nesnalaženja. Rascjep na tri frakcije unutar stranke bez jedinstvenog vodstva utjecali su na ugled stranke među kanadskim Hrvatima i na rad ogranaka. Činilo se da je sve krenulo nizbrdo, a sloge nigdje na vidiku. Životarilo se i trošilo ono što se stvorilo. Među starijim članovima govorilo se o neredu i kolektivnoj sramoti koji su nastali u atmosferi nepovjerenja, podvaljivanja, pa i prezira jednih prema drugima.

Dvadeset i druga konvencija dobila je ime i diamantna, jer se dogodila na šezdesetu obljetnicu Prve konvencije HSS-a, održane u Torontu u siječnju 1932. Zorkin je pozvao na konvenciju sve ogranke HSS-a u Kanadi, a to znači i Korenovu i svoju frakciju. Frakcija Đure Đurkovića nije pozvana jer ona ne nosi ime HSS-a, već djeluje pod imenom Hrvatski seljački pokret. Na konvenciji su se našli delegati iz svih ogranaka, osim hamiltonskog i edmontonskog. Na otvaranju konvencije nije bio nazočan ni Ivan Koren. Došao na skupštinu tek drugi dan i tražio od predsjedatelja Konvencije Ivice Kranjčevića da pozdravi konvenciju, što mu je dopušteno. Njegov pozdravni govor bio je veoma grubi napad na Zorkina. Prisutni delegati ocijenili su njegov nastup kao „neciviliziran“.

U predsjednikovom izvješću Zorkin je veoma poticajno prikazao povijest HSS-a u Kanadi u kojem je rekao da „mi nismo hrvatsko društvo bez ideologije i povijesti“. Ističe da je snaga Radićeve ideologije održala HSS u Kanadi u kontinuitetu za 60 godina.

Zorkin je rekao par lijepih riječi o živućem kanadskom Hrvatu iz Welland-a, Pavlu Buršiću koji je bio nazočan na Prvoj kon-

venciji stranke. Sjetio se i drugih prvaka HSS-a koji su gradili tu seljačku organizaciju rekavši slijedeće : „Divni su to seljački Divo-vi. Prekrasna je dijamantna kruna njihovog rada. Oni su donijeli u Kanadu ideologiju jaču od svih drugih ideologija.“

Na ovoj konvenciji donijete su slijedeće rezolucije:

1. Glavni odbor treba naći prisegnutog knjigovođu koji će obaviti reviziju stranačkih financija i izdati službeni izvještaj o tome.
2. Od viška gotovine u pojedinim ograncima i sredstava od prodaje neprofitabilnih domova i drugih nekretnina treba kupiti zgradu u Zagrebu koja će ostati vlasništvo HSS u Kanadi, a biti dana na upotrebu HSS u Hrvatskoj.
3. Početi kampanju skupljanja pomoći za postradale od rata u Hrvatskoj i Bosni.

„Hrvatski glas“ od 1.srpnja 1992. donosi napis o konvenciji pod naslovom „KANADSKI SELJACI KUPUJU ZGRADU U ZAGREBU“. Prijedlog za ovaj poduhvat dao je Zvonko Markota, a podržali su ga Rudy Podrebarac i Mate Sertić. Markota je pojasnio kako doći do sredstava za tu kupnju. Po njemu stranka ima nekretnine koje nisu nužno potrebne za opstanak i rad, kao Hrvatska Dubrava u Vancouver-u, Hrvatski dom u Scumacheru, te gotovina od prodaje domova u Torontu i Windsor-u. Od toga novca mogla bi se kupiti zgrada, dok bi se „bogati“ ogranci u Calgary-u i Sudbury-u brinuli za održavanje zgrade u Zagrebu.

Posjedovanje imovine u Hrvatskoj uzdiglo bi odnose HSS-a u Kanadi sa Središnjicom na novu razinu. Ova smiona ideja nije ostvarena, ali je vrijedna spomena, kao dokaz da je imovina kanadskih seljaka u konačnici imovina namijenjena i HSS-u u Hrvatskoj.

Novi Glavni odbor imao je ove članove: Mladen Zorkin-predsjednik, Ivica Kranjčević, Josip Peričak i Ivan Cunjak-potpredsjednici, Ivan Vukelić i Frane Bubaš-tajnici, Petar Bartaković, blagajnik.

Nakon Konvencije održan je svečani banket.

DVADESTREĆA KONVENCIJA

Sudbury, 2. i 3. rujna 1995.

U uvodnom govoru na 23. Konvenciji Zorkin govori o sadašnjem stanju u ograncima. Osobito ističe nesređeno stanje u torontskom ogranku. Zahtijeva da ova skupština uvede odgovornost i red u lokalnim ograncima i vodstvu stranke.

Na konvenciji bilo je 19 delegata iz pet ogranaka, što dobro ilustrira kakvo je bilo stanje u stranci nakon dvostrukog raskola. Izvješća o radu u ograncima podnijeli su Ivica Kranjčević za Calgary, Ante Bulić za Sudbury, Mate Sertić za Toronto, Zvonko Markota za Vancouver i Marija Kolić za Nanaimo. U svim izlaganjima delegata dominira nezadovoljstvo u svezi s raskolom.

Na konvenciji pročitano je pismo odvjetnika Korenove grupe u kojem se tvrdi da je prodaja HSS-ovog doma u Torontu bila nezakonita. Traži se povrat novca torontskom ogranku, koji se priklonio Korenovoj frakciji. Ako do toga ne dođe prijeti se sudskim procesom. Delegati na konvenciji inzistiraju da se pregovorima izbjegne još jedan sudski proces.

Ivica Kranjčević zahtijeva da Glavni odbor budno nadzire rad u ograncima. Treba izbjegavati svađu i sudske sporove. „Naši starci“, osnivači ogranaka HSS-a u Kanadi radili su i stvarali, a ne razmetali i prodavali imovinu stranke.

Mladen Zorkin je podnio predsjedničko izvješće. Tvrdi da ima puno povjerenje u članove Glavnog odbora. Naglašava potrebu da treba prihvatiti svaku dobronamjernu kritiku i voditi HSS pravedno i pošteno.

Zbog Zorkinove poodmakle dobi grupa delegata predlaže da se on ne kandidira za predsjednika stranke. Na njegovo mjesto izabran je Ivica Kranjčević. Potpredsjednici su Ivan Vukelić, Ivan Peričak i Ivan Grebešić. Novi tajnik odbora postaje Mijo Đurđević, a blagajnik Karlo Miklić.

Nakon opširne rasprave donesene su slijedeće odluke:

1. Da se službeno obavijesti Središnjica HSS-a u Zagrebu o održavanju ove konvencije.
2. Da se pošalje zahvalno pismo Franu Bubašu na dugogodišnjem radu za stranku kao i na uspješnom uređivanju „Hrvatskog glasa“.
3. Da se izvidi mogućnost gradnje doma za ratnu siročad u Zagrebu ili okolici koju bi financirao HSS u Kanadi. Naime, predlaže se prodaja „Hrvatske Dubrave“ u Vancouver-u i ulaganje dobivenog novca u gradnju doma. Ova plemenita namjera nije nikada ostvarena.
4. Da nijedan član HSS-a ne može biti istovremeno član neke druge političke stranke.
5. Da svaki ogranak koji želi prodati neku stranačku imovinu ili podići zajam mora dobiti privolu Glavnog odbora stranke.
6. Zahtijeva se pismeni izvještaj o radu svakog ogranka u proteklom periodu između dvije konvencije.
7. Zadužuje se predsjednik i tajnik odbora da ispitaju što se događa s Hrvatskim domom u Schumacher-u. S odlaskom nekih vodećih članova ogranak HSS-a u tom gradu je prestao s radom. Nije jasno tko se brine o domu, koji je vlasništvo Glavnog odbora.

Na kraju je zaključeno da se slijedeća konvencija održi u Calgary 1998.

**UJEDINJENJE
HRVATSKE SELJAČKE
STRANKE U KANADI**

Poslije skoro dva desetljeća provedenih u raskolu, poslije brojnih sudskih sporova, brojnih svađa i nadmetanja, uvreda i podvala nastupa primirje. Postalo je očito da pobjednika u tom sukobu nema, a jedina žrtva stranka, njezin ugled i opstojnost. Pozivi na pomirenje dolazili su sa svih strana, ali nije bilo dovoljno volje i razuma da se sluša i prašta. Pozivajući sve na pomirbu, Zvonko Markota u pismu Krnjeviću i Zorkinu od 2. ožujka 1980. između ostalog kaže i ovo: „Narod od Vas traži pomirenje i to je moguće, ali treba biti junak, junak ljubavi prema svom narodu, a ljubav traži žrtvu praštanja, pomirenja i priznanja osobnih pogrešaka“.

U tijeku 1997. na bojištu nisu bila više dva glavna bojovnika. Krnjević je umro, a Zorkina je skrhalo bolest. Duhovi su se smirili, a razum je počeo prevladavati. Na poticaj iz Središnjice u Zagrebu čelnici triju frakcija HSS-a u Kanadi, Ivica Kranjčević, Đuro Đurković i Ivan Koren sazivaju sastanak za ujedinjenje. Sastanak se održao u Vancouver-u, 14. lipnja 1997., dan prije održavanja Hrvatskog narodnog dana. Na sastanku su bili nazočni ovi članovi: Stanko Menalo (Toronto), Ivan Vukelić (Calgary), Ivica Kranjčević (Calgary), Đuro Đurković (Vancouver), Ivan Koren (Hamilton), Zvonko Markota (Vancouver) i Đuro Palaić (Montreal). Kao izaslanik Predsjedništva stranke iz Zagreba je došao dr. Damir Klasiček. Na ovom povijesnom skupu potpisan je slijedeći sporazum:

PROTOKOL

o prijedlogu zaključaka razgovora vođenih u Vancouver-u, 14.lipnja 1997.

Potpisnici ovog Protokola

- imajući u vidu iskonsku težnju za povezivanjem s domovinom Hrvatskom
- imajući u vidu da je stvorena samostalna i međunarodno priznata Republika Hrvatska u kojoj je obnovljena Hrvatska seljačka stranka sa sjedištem u Zagrebu
- imajući u vidu da se članstvo i do sada osjećalo s Hrvatskom seljačkom strankom u domovini kao cjelina i to iskazala pomažući na razne načine, što nisu bitno umanjile niti određene podjele u Hrvatskoj seljačkoj stranci u Kanadi,

dogovorili su se predložiti organizaciji HSS-a u Kanadi kako slijedi:

1. Da se sve organizacije HSS-a u Kanadi ustroje prema Statutu HSS-a u domovini i time postanu punopravni dijelovi domovinskog HSS-a..
2. Da sve organizacije HSS-a u Kanadi, prema priloženim uputama, najkasnije do 30. rujna 1997. održe skupštine na kojima će, osim izbora tijela i organa prema Statutu HSS-a izabrati i delegate za konvenciju stranke i to tako da se na svakih započelih 10 članova bira jednog delegata.
3. Da se do 30. studenog 1997. u Kanadi održi konvencija koja treba izabrati tijela i organe zemaljske organizacije HSS-a u Kanadi.
4. Da se, u cilju kvalitetnijeg i efikasnijeg rada, u gradovima gdje postoje dva ili više ogranaka, obavi udruživanja u jedan ogranak.

5. Potpisnici ovog Protokola će u međuvremenu organizirati stručnu grupu koja će obaviti usklađivanje novog ustroja s kanadskim zakonima.
6. Potpisnici ujedno izjavljuju da više ne postoji niti jedan razlog za dosadašnje podijele, te da njihovi potpisi potvrđuju tu izjavu kao i moralnu obvezu časnih haesesovaca da se sve gornje obavi kako je dogovoreno.

Ivan Koren, s.r.Ivica Kranjčević, s.r.Đuro Đurković, s.r.

U svojstvu svjedoka Dr. Damir Klasiček, s.r.

U Vancouver-u, 14. lipnja 1997.

U gornjem sporazumu prešlo se preko svih nesporazuma i podjela u stranci. Isto tako nije se tražila krivnja, niti krivci. Važno je istaknuti da će svi ogranci HSS-a u Kanadi biti ustrojani po Statutu domovinskog HSS-a i tako postati punopravni dijelovi HSS-a u domovini.

U okružnici ograncima svoje frakcije, povodom potpisivanja sporazuma o ujedinjenju, Đuro Đurković piše ovako: „Mnogim od nas, članova HSS-a, koji smo stalno bili uz zakonito vodstvo stranke, od Mačeka, Krnjevića, Središnjeg odbora i danas Središnjice HSS-a u Zagrebu, neće biti lako progutati nepravde, uvrede i štete koje smo preživjeli, kao naši članovi u Windsor-u, ali za interese svoje stranke i hrvatskog naroda, vjerujem, da ćemo to učiniti.“

Tehnička organizacija Ujediniteljske konvencije u Calgary-u prepuštena je Ivanu Vukeliću, tajniku ogranka u Calgary-u. Svi troje potpisnika Protokola, Koren, Kranjčević i Đurković, umorni od dugogodišnjeg sukoba, traže da ne budu kandidirani kao del-

egati na konvenciji, da bi se što lakše provele u djelo sve odredbe protokola.

Ujediniteljska konvencija nije se održala u studenom 1997. već je odgođena do srpnja slijedeće godine. Razlog za odgodu bio je neriješeno pitanje stranačke imovine nakon ujedinjenja.

Krajem lipnja 1998. preneseni su avionom Croatia Airlines-a posmrtni ostatci Jurja Krnjevića iz Londona u Zagreb i položeni u arkadama na Mirogoju uz grob Stjepana Radića i Vladka Mačeka. Pogrebni obred vodio je biskup Đuro Kokša, a misu zadušnicu mons. Vladimir Stanković. Na izlazu iz mirogojske mrtvačnice od predsjednika se oprostio dr. Josip Torbar i dr. Krešimir Krnjević, sin pokojnika, a nad grobom u arkadama govorio je predsjednik HSS-a Zlatko Tomčić. Isti dandomovinski HSS upriličio je komemoraciju u muzeju Mimara. Dan prije pogreba bila je sazvana sjednica Predsjedništva stranke na koju su bili pozvani svi radićevci iz dijaspore koji su došli na pogreb.

DVADESETČETVRTA (UJEDINITELJSKA) KONVENCIJA

Calgary, 11. srpnja 1998.

Na konvenciji bili su nazočni ovi delegati: Zvonko Markota, Mladen Plečko, Josip Cecić, Đuro Đurković, Karlo Miklić, Ivan Vukelić, Ivan i Toni Kranjčević, Franjo Kocen, Slavko Hucman, Vlado Petruš, Alojz Patz, Rudy Podrebarac, Stipe Ledić, Mijo Đurđević, Marija Kolić, Đuro Palaić, Mirko Šimundić, Vide Menalo, Ante Matić, Ivan Koren, Stjepan Kadak i Stjepan Severin. Ukupno: 23 delegata iz 8 ogranaka.

U ime domaćina konvenciju je otvorio Ivica Vukelić zaželjevši dobrodošlicu delegatima i uspjeh u radu konvencije.

Izabrana je nadzorna komisija od četiri člana. Za predsjedatelja konvencije izabran je Ivica Kranjčević, a Mijo Đurđević za zapisničara. Nakon prihvaćanja dnevnog reda predsjedatelj Kranjčević se srdačno zahvalio Đurkoviću i Korenu na uspješnoj suradnji u organiziranju ove konvencije za ujedinjenje HSS-a u Kanadi. Rekao je da je dosta bilo svađe i nadmetanja koja su samo štetila stranci. Došlo je vrijeme bratske suradnje i suživota. Buran pljesak odobravanja popratio je Kranjčevićev govor.

MONTRÉAL

Ujediniteljska konvencija, 11. srpnja 1998.

Slijedili su izvješća pojedinih ogranaka. Za ogranak u Calgary-u govorio je Alojz Patz, rekavši da ogranak ima 118 aktivnih članova i financijski veoma dobro stoji.

U Edmonton-u ogranak ima 13 članova rekao je Stjepan Severin. Uspješno djeluje u lokalnoj hrvatskoj zajednici.

Ivan Koren kaže da u Hamiltonu ogranak ima samo 12 članova, ali ima veliki broj simpatizera i pristaša.

O montrealskom ogranku govorio je Đuro Palaić naglasivši da ovaj ogranak ima svoj posebni osnivački spis (charter) još iz 1931. Ogranak ima 35 članova. Poželjno bi bilo imati više mlađih članova. Za vrijeme Domovinskog rata članovi ogranka bili su uključeni u skupljanju pomoći za Hrvatsku. Zdušno se zalaže da se uspostavi uska suradnja s HSS-om u domovini.

U Nanaimo-u ogranak ima 10 članova izvještava Marija Kolić. Više nemaju svoj dom, jer je prodan po dozvoli Glavnog odbora.

Rudy Podrebarac govori da je ogranak u Sudbury-u veoma uspješno radio i financijski dobro stajao sve do prije dvije godine. Grupa od 10 članova pokušala je preuzeti vlasništvo Hrvatskog narodnog doma u Sudbury-u. Došlo je do sudskog procesa koji su uzurpatori izgubili. Međutim, sudski troškovi su očistili stranačku blagajnu. Ogranak ima 36 članova.

Vide Menalo izlaže da ogranak u Torontu stoji veoma dobro financijski i da su dali \$100,000 za pomoć Hrvatskoj u vrijeme Domovinskog rata. Imaju 20 aktivnih članova.

U Vancouver-u ogranak ima 48 članova izlaže Josip Cecić. Imaju izletišta „Hrvatska Dubravu“ i \$11,000 u banci. Smatra da budućnost HSS-a u domovini i Kanadi puno obećava.

Đuro Đurković se zahvaljuje Zvonku Markoti i Ivici Kranjčeviću na suradnji u objedinjavanju ogranaka HSS-a u Kanadi. Pledira da novo vodstvo stranke treba pomagati izlaženje „Glasnika“ koji je jedino glasilo HSS-a u dijaspori.

U raspravi nakon izvješća iz ogranaka sudjelovalo je više delegata koji su govorili o potrebi suradnje između ogranaka. Đuro Palaić predložio je da se iz blagajne Glavnog odbora odobri pomoć od \$5,000 ogranku Sudbury-u, što su delegati jednoglasno prihvatili.

U popodnevnoj sjednici tajnim glasanjem izabran je novi Glavni odbor u ovom sastavu:

Predsjednik: Zvonko Markota

Dopredsjednici: Mladen Plečko, Vide Menalo i Stipe Ledić

Tajnici: Mijo Đurđević i Rudy Podrebarac

Blagajnici: Ivica Vukelić i Karlo Miklić

Časni sud: Đuro Palaić, Marija Kolić i Vlado Petruš

Nadzorni odbor: Alojz Patz, Ante Matić i Stjepan Kadak

Prosvjetni odbor: Josip Cević, Ivica Kranjčević, Mirko Šimundić, Franjo Kocen i Slavko Hucman.

Slijedila je rasprava o izmjenama Statuta stranke. Na prijedlog Rudy Podrebarca stranačka članarina je povećana na \$15 godišnje. Od toga 60% se uplaćuje u blagajnu Glavnog odbora.

Alojz Patz predlaže da se „Glasnik“ izdaje u domovini za čitavu dijasporu. Đurković odgovara da je to skupo i neostvarivo.

Tako je završila ova povijesna konvencija HSS-a u Kanadi.

Na sjednici Ivan Koren je sjedio pored Đure Đurkovića. Ovo dvoje, ali i većina prisutnih, pitali su se, da li su nered i blamaža koji su trajali skoro dva desetljeća bili potrebni? Na to se nastavlja i drugo neizbježno pitanje, gdje bi bili da se raskol nije dogodio?

Slijedeća konvencija održat će se u Torontu, 2001. godine.

Desetog prosinca 1999. u Zagrebu umro je Franjo Tuđman, prvi predsjednik Republike Hrvatske. Odnosi između Tuđmana i HSS-a bili su veoma dobri. Za vrijeme prvog posjeta Kanadi i SAD 1988. Tuđman se sastao s Zorkinom i Đurom Đurkovićem. Zorkin je bio veoma kritičan o radu Franje Tuđmana, ali mu je

pomogao da se susretne s nekoliko američkih kongresmena. Prilikom toga posjeta Tuđman je u više navrata održao predavanja o Stjepanu Radiću, što je navelo neke pristaše HSS-a da ga nazovu „najvećim radićevcem današnjice“.

U toku dvanestodnevnog posjeta u SAD i Kanadi, od 20. rujna do 1. listopada 1990. Tuđman je posjetio ove gradove u SAD: Cleveland, New York, Washington i Los Angeles, a u Kanadi, Toronto i Ottawa-u. U Washington-u se susreo s američkim predsjednikom Georgom Bushom s kojim je razgovarao o političkoj situaciji u Hrvatskoj. Na skupu u Torontu bilo je nazočno 15000 Hrvata, što svjedoči o velikoj osobnoj popularnosti osnivača HDZ-a među kanadskim Hrvatima. Svrha ovih posjeta bila je podizanje nacionalne svijesti o samostalnosti Hrvatske. Poznato je da su članovi HSS-a u Kanadi, kao grupa, bili najveći darovatelji novčane pomoći za stvaranje Republike Hrvatske i vođenje Domovinskog rata. Neki od istaknutih kanadskih radićevaca postali su vodeći dužnosnici u HDZ-u i vladi Franje Tuđmana. Ostaje nam ponoviti opće prihvaćenu činjenicu da je Domovinski rat bio pobjedonosan zahvaljujući hrvatskoj mladosti i novcu hrvatskih iseljenika u tuđini.

Nakon parlamentarnih izbora u Hrvatskoj 3. siječnja 2000. došli su na vlast socijaldemokrati (SDP) koje je predvodio Iвица Račan. Na tim izborima HSS je dobio 17 mandata. Kako je HSS bio u koaliciji s SDP-om, predsjednik HSS-a, Zlatko Tomčić, dobiva mjesto predsjednika Hrvatskog sabora. HSS i predsjednik Tomčić stupaju u žižu političkog života mlade republike.

DVADESETPETA KONVENCIJA

Mississauga, 21. travnja 2001.

Kako je nazočnost HSS-a na hrvatskoj političkoj sceni postala sve više vidljiva tako je i popularnost stranke u dijaspori rasla. Dužnosnici HSS-a u Kanadi prilikom posjete domovini, redovno posjećuju zgradu HSS-a u Zvonimirovoj 17. Dobri osobni odnosi između Zlatka Tomčića, predsjednika HSS-a i Đure Palaića, predsjednika montrealskog ogranka uspostavljeni su još 1996. godine. Odnosi sa Središnjicom osobito su uznapredovali nakon posjete Božidara Pankretića, potpredsjednika HSS-a u travnju 1999. Pankretić je govorio na političkom zboru u Montreal-u i Toronto-u, koji su bili veoma dobro posječeni i prihvaćeni od hrvatskog iseljništva.

Devetnaestog lipnja 1999. u Vancouver-u na godišnjoj sjednici Glavnog odbora veći dio vremena posvećen je raspravi o dopunama i promjenama u statutu HSS-a u Kanadi. Te promjene bile su nužne u svezi s odnosom stranke prema matičnoj organizaciji u domovini kao i imovinskim i pravnim stanjem svakog ogranka. Odbor se složio da HSS u Kanadi dobije status ravnopravnog člana HSS-a u domovini, te da ima status županijske organizacije.

U nastavku sjednice raspravljalo se o predstojećim parlamentarnim izborima u Hrvatskoj. Prihvaćen je prijedlog predsjednika Zvonka Markote da se pošalje novčana pomoć Središnjici za izbornu kampanju. U tu svrhu u prvom navratu poslano je u Zagreb \$17,500 (Montreal - \$3,000, Calgary - \$7,500, Vancouver - \$3,000, Toronto - \$1,500, Sudbury - \$1,000, blagajna Glavnog odbora - \$1,500).

Dolazak predsjednika Zlatka Tomčića na ovu sjednicu Glavnog odbora nije ostvaren zbog poteškoća oko dobivanja kanadske vize. U svom pozdravnom pismu Glavnom odboru

koje je pročitano slijedećeg dana na slavlju Hrvatskog dana u Vancouver-u Tomčić kaže:

„Ovim putem stavljam vam na dušu zajedništvo i slogu, kako to priliči nama HSS-ovcima sa željom da vaša sjednica protekne u prijateljskom ozračju, te otvori novu, uspješnu stranicu rada HSS-a u Kanadi.

Posebna mi je želja da vaši Hrvatski dani u Vancouver-u proteknu u dobrom raspoloženju, ali i prisjećanju na „Lipanjске žrtve“ i mučki atentat na predsjednika Radića 1928. godine.

Uvjeren sam da kanadske organizacije HSS-a kao i domovinski HSS, nikada neće napustiti borbu za naše ideale, slobodu, čovječnost i pravice Hrvatskog naroda, sa željom da naša domovina Hrvatska ubrzo postane ravnopravni partner prosperitetnog svijeta, kako to i zaslužujemo svojom poviješću, svojom kulturom i svojom pripadnošću vjeri.

Molim da svim našima prenesete iskrene želje za osobnu sreću i sreću njihovih obitelji.

Vjera u Boga i seljačka sloga!

Zlatko Tomčić

U nastavku sjednice Đuro Đurković predložio je da se obnovi „Fond dr. Vladko Maček“. Prihvaćen je prijedlog da svi ogranci daju redovni godišnji doprinos u blagajnu Glavnog odbora u iznosu od \$25 po svakom članu.

„Hrvatska Dubrava“ stavljena je na prodaju, jer se ne može više koristiti za piknike.

Vlasnik „Glasnika“, Đuro Đurković traži da odbor preuzme izdavanje lista, jer on zbog godina i zdravlja ne može to više raditi. Ovaj prijedlog ostao je bez odluke, jer nitko od prisutnih nije pokazao želju da preuzme izdavanje novina.

Montrealski ogranak „Petar Svačić“ pozvao je u Kanadu Josipa Torbara, potpredsjednika HSS-a u domovini, da bude govornik

na Hrvatskom pučkom zboru 29. travnja 2000. U isto vrijeme održana je i godišnja sjednica Glavnog odbora HSS-a u Kanadi. Na sjednici odbora Torbar je govorio o financijskim poteškoćama HSS-a i apelirao za novčanu pomoć Središnjici.

Od izvješća iz pojedinih ogranaka treba spomenuti daljnje dograđivanje Hrvatskog kulturnog doma u Calgary-u o kojem je govorio Ivica Vukelić. Ogranak ima 106 aktivnih članova i financijski veoma dobro stoji. Josip Torbar govori da suradnju Središnjice s kanadskim organizacijama treba održavati uz obostrano zalaganje. Predsjednik Tomčić bi želio da jedan predstavnik HSS-a u Kanadi bude član Predsjedništva stranke u Hrvatskoj. Postoji mogućnost da kanadska organizacija dobije status županijskog ogranka, pa da onda ima i županijskog predstavnika u Središnjici. Izdavanje „Hrvatskog glasa“ ili „Glasnika“ je veoma važno, jer to je „naš prozor u svijet“.

Mladen Plečko predstavio je na sjednici Željka Lukavečkog iz Halifax-a, koji je dugo godina bio tehnički urednik „Glasnika“ zajedno s Đurom Đurkovićem. Prema njegovom proračunu za izdavanje novina trebala bi svota od \$ 24,000 godišnje.

Članovi HSS-a u Montrealu sudjelovali su na izborima za Hrvatski sabor 5. siječnja 2000. Izborna mjesto za provinciju Quebec bilo je u hrvatskom veleposlanstvu u Ottawa-i. Za svoje članove ogranak je organizirao grupno putovanje autobusom do glavnog grada Kanade. Dva druga glasačka mjesta u Kanadi bila su u Toronto-u i Vancouver-u. Đuro Palaić bio je kandidat HSS-a na listi za dijasporu.

Dvadesetpeti konvencija održana je u Mississauga-i, 21. travnja 2001. U predsjedničkom izvješću Zvonko Markota govori da je pod kraj 2000. godine bio pozvan na izvještajnu Glavnu skupštinu HSS-a u Zagrebu i da je imao priliku sresti se s vodećim ljudima stranke. U veljači 2001. posjetio je ogranke HSS-a u istočnoj Kanadi i upoznao se s njihovim radom. Zahvaljuje se na povjerenju koje mu je dano za vrijeme njegovog predsjedničkog mandata i

izjavljuje da se neće ponovno kandidirati za reizbor.

Josip Cević zahvalio se Markoti na valjanom i uspješnom obavljenom poslu na mjestu predsjednika Glavnog odbora. Cević dalje kaže da je Markota bio „prava osoba za prelazni period poslije ujedinjenja svih ogranaka“.

Ivica Vukelić govori o uspješnom financijskom poslovanju ogranka u Calgary-u. Oni trenutno imaju \$ 750,000 na banci koje kane utrošiti za unapređenje njihovog doma. Prostorije doma daju na raspolaganje svim hrvatskim organizacijama u Calgary-u.

Prošle godine ogranak HSS-a u Sudbury-u poslovao je financijski veoma uspješno. Na banci imaju \$86,000. Slično tome poslovao je i ogranak u Torontu. Oni imaju 19 aktivnih članova. Taj bi broj trebao biti daleko veći prema broju Hrvata koji žive u Torontu i Mississauga-i.

Josip Cević govori da je vancouverški ogranak prodao „Hrvatsku Dubravu“ i kupio zgradu koja vrijedi \$700,000. Na banci im je ostalo \$50,000.

U društvu „bogataša“ ogranak u Montreal-u osjeća se kao ubogi siromah. Njegov bankovni račun je skroman, ali među članovima oduševljenje za stranački rad je veliko.

Kao gost na konvenciji bio je Janko Perić, liberalni zastupnik u kanadskom parlamentu, koji je dugo godina bio član HSS-a. Kanadska vlada podržava Hrvatsku u svim njezinim nastojanjima, samo hrvatski diplomati u Kanadi nedovoljno se angažiraju u svom poslu i ne zastupaju adekvatno hrvatske interese. On nastoji organizirati posjet Zlatka Tomčića, predsjednika HSS-a i predsjednika Hrvatskog sabora, kanadskom parlamentu u Ottawa-i. Doista, Perić je uspio je upriličiti susret između hrvatskih i kanadskih parlamentaraca koji se treba održati krajem travnja 2003. Hrvatsku delegaciju predvodi bi Zlatko Tomčić, kao predsjednik, a s njim su trebali doputovati Mato Arlović, potpredsjed-

nik Sabora, Nevio Šetić, zastupnik HDZ-a, Ivan Čehok, zastupnik HSLS-a i Dubravka Horvat, zastupnica SDP-a. Ova grupa hrvatskih političara trebala je posjetiti i Montreal kao gost montreal-skog ogranka HSS-a, 30. travnja 2003. Tjedan dana prije dolaska posjet je otkazan, zbog revolta naših delegata oko ispunjavanja formulara za dobivanje kanadskih viza. Taj „famozni“ formular morali su ispunjavati svi Hrvati koji su tražili kanadsku vizu. U njemu je bilo par provokativnih pitanja koja su zahtijevala odgovor gdje se tražilac nalazio za vrijeme Domovinskog rata. To su hrvatski parlamentarci smatrali uvredljivim i stoga su otkazali posjet Kanadi. Kod kanadskih domaćina ta isprika nije bila dobro primljena, jer nitko ne može izbjeći odredbe kanadskih zakona, pa ni hrvatski parlamentarci. Do nove posjete hrvatske parlamentarne delegacije Kanadi došlo je tek 6 godina kasnije u lipnju 2009. Ovaj put na čelu delegacije bio je Luka Bebić, predsjednik Hrvatskog sabora. U njoj nije bio nijedan haesesovski zastupnik.

Na popodnevnom zasjedanju izabran je novi Glavni odbor u ovom sastavu: Ivica Vukelić, predsjednik; potpredsjednici - Stipe Ledić, Stanko Menalo, Đuro Palaić; tajnik - Mijo Đurđević i blagajnik - Vlado Petruš.

Zaključeno je da će se pokušati uspostaviti bolja veza sa Središnjicom. Tajnik će poslati dopis u Zagreb s izvješćem sa ove konvencije.

Slijedeća konvencija održat će se u Montreal-u 2004. godine.

DVADESETŠESTA KONVENCIJA

Montreal, 24. travnja 2004.

Jedanaestog rujna 2001. teroristi iz Al Quaed-a pokreta bombardirali su dva nebodera u New York-u. U tom terorističkom napadu poginulo je oko tri tisuće ljudi. Ovaj događaj uzdrmalo je čitav svijet i promijenio tijekom povijesnog zbivanja. U ime HSS-a u Kanadi Ivica Vukelić poslao je brzojav američkoj ambasadi u Ottawa-i u kojoj je izrazio sućut kanadskih Hrvata američkom narodu na toj velikoj tragediji.

Na godišnjoj sjednici Glavnog odbora u Sudbury-u održanoj 6. travnja 2002. Vukelić govori o poteškoćama koje je imao kada je pokušao telefonski razgovarati sa Zlatkom Tomčićem. Kako je Tomčić i predsjednik stranke i predsjednik Sabora on je veoma zauzet i nedostupan. Vukeliću je uvijek ostalo da razgovara s nekim nižim u rangu ili tajnicom. Na koncu sva njegova nasto-

Dvadesetšesta konvencija, Montreal, 24. travnja 2004.

janja urodila su plodom. Dobio je poziv da sudjeluje na godišnjoj skupštini HSS-a u Zagrebu, 26. siječnja 2002. Na toj sjednici Vukelić je održao kratki pozdravni govor istakavši da HSS u Kanadi pripada jedinstvenoj domovinskoj stranci. S njim na put je pošao i Mijo Đurđević, tajnik HSS-a u Kanadi. Njih dvoje sastali su se sa Zlatkom Tomčićem i Stankom Grčićem, glavnim tajnikom HSS-a, na privatnom ručku u saborskom restoranu. Predsjednik Tomčić zahvalio se članovima HSS-a u Kanadi na moralnoj i financijskoj pomoći koju su pružili stranci u domovini.

Na sjednici je bio zastupnik u kanadskom parlamentu, Janko Perić. Ponovno je govorio o suradnji između hrvatskih i kanadskih parlamentaraca. Naglašava da nam trebaju doći u posjetu ljudi verzirani u svom području rada, a ne turisti i dangube koji putuju na račun državnog proračuna. Dobro bi bilo napraviti listu ljudi našeg porijekla koji drže visoke položaje u društvu. Oni bi se uključili u hrvatski lobby i bili ambasadori hrvatskih interesa u Kanadi.

Josip Cecić govori o klubu mladih koje su oni organizirali u Vancouver-u.. Ogranak daje 3 stipendije u iznosu od \$1,000 studentima hrvatskog porijekla. Od kluba mladih radićevaca očekuje se mnogo.

Đuro Palaić izvještava da je montrealški ogranak poslao \$1,000 ogranku HSS-a u Lepoglavi na prijedlog njihovog člana Stjepana Mačeka, koji je porijeklom iz toga kraja. Radićevci u Lepoglavi imaju velikih financijskih problema u organiziranju stranačke djelatnosti. Ova pomoć pridonjiti će promoviranju stranke i zbližavanju haesesovaca u domovini i inozemstvu. Montrealški ogranak dodijelio je dvije jednokratne stipendije mladim studentima hrvatskog porijekla.

Od poslovnih vijesti valja spomenuti da je došlo do promjena u ugovoru o najmu zemljišta između Glavnog odbora i ogranka u Calgary-u. Naime, Glavni odbor HSS-a u Kanadi je

vlasnik zemljišta na kojem je izgrađen Hrvatski kulturni centar. Prema novom ugovoru rok najma produžava se na 99 godina uz najamninu od \$1 na godinu. Drugim riječima, Glavni odbor poklanja zemljište ogranku u Calgary-u. Ovo je u skladu sa sporazumom o imovini koji je potpisan kod ujedinjenja stranke 1997. Po odredbama toga sporazuma stranačka imovina pripada onom ogranku koji ju je stekao. Sličan ugovor je potpisan s van-couverskim ogrankom 2007. Ipak treba naglasiti da stranačka imovina ne može preći u privatno vlasništvo pojedinaca u slučaju prestanka rada ogranka, nego se vraća Glavnom odboru stranke.

Dinko Rokov, Ižanin po porijeklu, zatražio je od Glavnog odbora da proslijedi Središnjici zahtjev stanovnika otoka Iža za pomoć u svezi zagađivanja mora oko otoka Iža nastalog od farmi za uzgoj tune koje se izvoze u Japan. Naime, intenzivno hranjenje tune na farmama uzrokuje porazne posljedice na okoliš. Odlučeno je da će Đuro Palaić napisati dopis Božidaru Pankreću, potpredsjedniku stranke i ministru poljoprivrede i ribarstva i zatražiti pojašnjenje što se može učiniti da se spriječi onečišćenje mora. U srpnju iste godine grupa montrealških radićevaca, Dinko Rokov, Michael Rogić, Vera i Đuro Palaić posjetili su ministra Pankreća u Zagrebu. Od njega su dobili priopćenje, da je izvoz tovljene tune jedan od glavnih privrednih grana toga kraja i da ima prioritetni položaj u izvoznom programu Hrvatske. Po njemu to ne bi smjelo omesti uvođenje mjera koje bi smanjile zagađenje mora.

Ogranak HSS-a iz Gospića zatražio je preko Stanka Menala, člana Glavnog odbora, novčanu pomoć za podizanje spomenika jednom od njihovih veterana. Odbor je odobrio \$ 500 u tu svrhu.

Na kraju sjednice odlučeno je da se uputi čestitka Janici Kostelić, četverostrukoj olimpijskoj pobjednici u skijanju, koja je podigla ugled hrvatskog sporta na svjetsku razinu.

Krajem kolovoza 2003 na godišnjoj sjednici Glavnog odbora održanoj u Calgary-u diskutiralo se o otkazivanju posjeta Zlatka Tomčića i grupe hrvatskih parlamentaraca Kanadi. Za taj pos-

jet uloženo je puno truda oko organiziranja protokola od strane kanadskog parlamenta u koji je bio uključen Janko Perić, ali i montrealški ogranak HSS-a. Naime, hrvatska parlamentarna delegacija trebala je posjetiti Montreal na povratku za Hrvatsku.

U travnju 2003. Hrvatski sabor izglasao je Zakon o vinu. Po tome zakonu vino se tretira kao živežna namirnica i čini dio hrvatske kulturne baštine. Vino ima ovakav status i drugim „vinskim“ zemljama Europe, kao što su Španjolska, Francuska, Italija i druge. Zakon je prihvaćen zaslugom haesesovskog ministra poljoprivrede i šumarstva, Božidara Pankrećića. Kako među kanadskim Hrvatima postoji velika grupa revnih vinara i vinoljubaca Glavni odbor je čestitao ministru na ovom povijesnom zakonu koji će biti temelj razvoja vinogradarstva i vinarstva u Hrvatskoj. Ministar se zahvalio na podršci koja je došla iz daleke Kanade i rekao da je Hrvatska „vinski svijet u malom“ sa tisuću svojih originalnih i kvalitetnih vina“.

Pod kraj listopada 2003, na poticaj predsjednika Zlatka Tomčića, montrealški i vancouverški ogranak upriličili su gostovanje u Kanadi Špire Guberine, prvaka Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu. U Montreal-u, Ottawa-i i Vancouver-u Guberina je u solo nastupu prikazao izbor iz svojih kazališnih uloga. Gostovanje velikog umjetnika bilo je veoma dobro primljeno od kanadske hrvatske publike. Nakon predstave u Montreal-u nastavilo se s druženjem i kušanjem mladog vina. U vinskom raspoloženju zapjevalo se od sveg srca, po hrvatski veselo i čilo.

Parlamentarni izbori u Hrvatskoj održani su 22. i 23. studenog 2003. Kanadski Hrvati imali su priliku glasovati samo u mjestima gdje postoji hrvatski konzulat ili veleposlanstvo, a to su Ottawa, Toronto i Montreal. Na ovim izborima Đuro Palaić je bio po drugi put kandidat na biračkoj listi HSS-a za XI. izbornu jedinicu t.j. dijasporu. Članovi HSS-a sjedili su u izbornim komisijama na sva tri biračka mjesta u Kanadi. Ishod tih izbora bila je pobjeda

HDZ-a i dolazak na vlast vlade Ive Sanadera. Koalicija između HSS-a i SDP-a se raspala.

Od drugih važnijih rasprava treba spomenuti uvijek prisutnu debatu da stranci nedostaju mlađi članovi. Razapet na sve strane brzinom života u modernom društvu, mladi svijet nema niti vremena, niti dovoljno postojanosti i interesa da se bavi „staromodnom“ političkom strankom svojih očeva i djedova. Ovo se može objasniti i demografskim pomacima među hrvatskim življem izvan domovine. Mladi Hrvati rođeni i školovani u Kanadi s vremenom se odvajaju od svojih hrvatskih korijena. Počinju zaboravljati svoj materinji jezik, jer moraju koristiti engleski ili francuski jezik da bi osigurali svoju ekonomsku svagdašnjicu. To postaje sve izražajnije među pripadnicima druge i treće generacije hrvatskih iseljenika. Nažalost takva je sudbina svih iseljenika bez obzira na etničko porijeklo. Njima ostaje samo osobno ime kao rudimentarno obilježje nacionalnog porijekla. Međutim, u hrvatskim obiteljima u Kanadi gdje se govori hrvatski i održava hrvatska tradicija, djeca u drugom i trećem koljenu govore hrvatski.

U tim demografskim promjenama ima i pozitivnih pojava koje usporavaju odvajanje mladih Hrvata od svoga hrvatskog ishodišta. Tu najprije treba spomenuti svuda prisutnu i svima pristupačnunesposrednu elektronsku povezanost svakog sa svakim, pa tako i s domovinom i čitavim svijetom. Još nismo u mogućnosti do kraja shvatiti grananje utjecaja i moći ovog novog oblika života na koji su mladi postali životno ovisni. Čini se da je moguće formirati i održavati nacionalnu svijest u elektronskoj magli dvadeset prvog stoljeća.

Jedan stalni izvor novih članova dolazi iz grupe „mladih staraca“. To su Hrvati u mirovini, između 60 i 70 godina starosti, puni životne energije, bez financijskih obaveza i obiljem slobodnog vremena. Takvih je sve više među „baby boomerima“, generaciji koja se rodila između 1945. i 1965. U toj grupi Hrvata ima onih

koji su spremni osmisliti svoje pozne godine života političkim i nacionalnim sadržajem.

Dvadeset i šesta konvencija održana je u Montreal-u, 24. travnja 2004. Na konvenciji registrirana su 23 delegata. Kako se 2004. slavila 100. obljetnica HSS-a dobar dio programa bio posvećen raspravi kako da se obilježi ovaj povijesni događaj.

Predsjednik Glavnog odbora, Ivica Vukelić govorio je o suradnji s Središnjicom. Poslije otkazivanja posjete Zlatka Tomčića, Vukelić je odustao od svakog drugog pokušaja da se oživi veza sa Središnjicom.

Tajnik Mijo Đurđević govori o usuglašavanju našeg stranačkog Pravilnika s odredbama kanadskih zakona. S Tomom Duševićem, odvjetnikom HSS-a u Kanadi, uspješno je obavio taj posao i registrirao Pravilnik kod kanadskih vlasti.

Mladen Plečko, predsjednik Prosvjetnog odbora dao je opširan izvještaj o programu rada koji je poslao svim ograncima. U Vancouver-u planira se proslava 100. obljetnice HSS-a s izložbom slika iz povijesti HSS-a u domovini i iseljeništvu. Spremaju tiskanje spomen knjige o HSS-u u Vancouver-u. Uistinu, knjiga je izašla pod kraj 2004. s naslovom „Hrvatska seljačka stranaka – 1904 – 2004., Vancouver, Canada“. Glavni urednik knjige bio je Mladen Plečko. Za proslavu obljetnice u studenom 2004. planiraju pozvati jednog gosta iz Hrvatske.

Plečko je oštro kritizirao domovinski odbor za proslavu obljetnice koji je sastavio program proslave bez sudjelovanja niti jednog predstavnika iz dijaspore. HSS je bio zabranjen u domovini za cijelo vrijeme vladavine komunističkog režima, dakle, 45 godina, ali je zato aktivno i kontinuirano djelovao u inozemstvu. Ovakav previd teško je opravdati. Međutim, radićevci u Kanadi čini se da su navikli na to da ih se ignorira i ostavlja po strani.

Na kraju izvješća Plečko se zalaže da se stvori zajednički program rada za sve ogranke u Kanadi. Predlaže organiziranje

zajedničkih društvenih priredbi, kazališnih i filmskih predstava, koncerata, predavanja kulturnih i političkih radnika iz domovine i inozemstva. Plečko predlaže osnivanje fondacije za stipendiranje mladih Kanađana hrvatskog porijekla. Njegov prijedlog da se oformi web-stranica za HSS u Kanadi na Internet-u uspješno ostvaren zahvaljujući zalaganju mladog radićevca iz Vancouvera, Davida Plečka, koji uspješno uređuje ovo elektronsko glasilo stranke na slijedećoj adresi: www.hss-canada.ca. Treba spomenuti da Luka Nikšić iz Calgary-a uređuje drugu web-stranicu na adresi: www.croatiancenter.ca

Glavni odbor koji je izabran na ovom skupu imao je ovaj sastav:

Đuro Palaić, predsjednik; Stanko Menalo, Ivan Vukelić i Stipe Ledić – potpredsjednici; Mijo Đurđević i Rudi Podrebarac – tajnici; Karlo Miklić i Vlado Petruš – blagajnici; Nadzorni odbor: Mirko Šimundić, Dinko Rokov i Aldo Kučić; Časni sud: Drago Hribar, Luka Nikšić, Zvonko Markota; Prosvjetni odbor: Mladen Plečko, predsjednik, Mate Sertić, tajnik, Zvonimir Ivnik, Tomislav Vukelić i Danica Thoma.

STOTA OBLJETNICA HSS-A (1904.-2004.)

Na poziv predsjednika Zlatka Tomčića, Đuro Palaić putuje u Zagreb, na programsku Godišnju skupštinu HSS-a održanoj 12. lipnja 2004. U Središnjici sreo se s Tomčićem i njegovim najbližim suradnicima Trconićem, Pankretićem, Pecekom i Ljubicom Lalić. Pored ostalog, na tom sastanku raspravljalo se i o slabim rezultatima postignutim na zadnjim parlamentarnim izborima. Stranka je dobila samo 10 mandata u usporedbi sa 17 mandata koje je imala nakon izbora održanim 2000. Čini se da je glavni razlog za pad popularnosti HSS-a među biračima bila koalicija sa SDP-om, strankom lijeve orijentacije. Na kraju sastanka Tomčić je zatražio novčanu pomoć od HSS-a u Kanadi potrebnu za financiranje proslave 100. obljetnice stranke koja će se održati pod kraj prosinca 2004.

Slijedeći dan na Glavnoj skupštini stranke Đuro Palaić je bio prvi govornik pred 1000 delegata nazočnih na skupu. U pozdravnom govoru istakao je važnost kanadskih ogranaka u održavanju kontinuiteta rada stranke u izgnanstvu u vrijeme od 45 godina vladavine komunističkog režima u Hrvatskoj. Rekao je da kanadski radićevci ne žele biti izostavljeni i zaboravljeni, nego žele biti dio živog bića HSS-a u domovini.

Na proslavi Hrvatskog narodnog dana u Vancouver-u, 26. lipnja 2004. Đuro Palaić bio je glavni govornik. Tema njegovog govora bila je razmatranje važnosti HSS-a za današnju Hrvatsku. Susret s članstvom vancouverskog ogranka bio je veoma srdačan i poticajan.

U dopisu od 27. rujna 2004. predsjednik HSS-a Zlatko Tomčić službeno poziva delegaciju HSS-a u Kanadi na Jubilarnu skupštinu povodom 100. obljetnice stranke. U dopisu Tomčić je između ostalog rekao:

„Hrvatska seljačka stranka svojim je djelovanjem, od svoga osnivanja 1904.g. do danas, ostavila je neizbrisiv trag u hrvatskoj nacionalnoj svijesti. Naročito važnu ulogu u hrvatskoj povijesti imaju osnivači stranke braća Stjepan i Antun Radić, kao i njihovi politički nasljednici Vladko Maček i Juraj Krnjević. Stogodišnje zalaganje HSS-a za socijalnu pravdu te borba za nacionalni suverenitet i ostvarenje samostalne Hrvatske države, daju ovoj proslavi karakter događaja od nacionalnog značaja“.

Palaić se zahvalio na pozivu i potvrdio dolazak kanadske delegacije od 7 članova na taj veliki jubilej.

Montrealski ogranak je proslavio 100. obljetnicu HSS-a 23. listopada 2004. Govornik na tom slavlju bio je prof. dr. Ante Simonić, potpredsjednik stranke. Intelektualac nadnaravne dubine i širine misli, govornik par excellence, Simonić je uvjerljivo izložio svoju poruku da HSS nije samo politička stranka, već povijesno živi hrvatski pokret koji će postojati sve dok postoje Hrvati i Hrvatska. Po njemu nauk braće Radić nije samo politički program nego izvorno hrvatski svjetonazor U toku dvotjednog posjeta Kanadi Simonić je obišao ogranke u Montreal-u, Torontu i Calgary-u i tamo održao prigodne političke skupove u svezi s proslavom 100. obljetnice HSS-a.

Glavna proslava 100. obljetnice HSS-a bila je u Zagrebu u Domu sportova, 22. prosinca 2004. Na tom slavlju sudjelovala je kandska delegacija u ovom sastavu: Mladen Plečko, Josip Cecić, Milan Blauhorn, Ivica Vukelić, Martin i Ivka Pek i Đuro Palaić. Tom prilikom uručen je Središnjici dar HSS-a u Kanadi u iznosu od \$ 10,000.

U programu ovog veličanstvenog jubileja slavile su se državotvorne vrijednosti i dostignuća HSS-a u stvaranju slobodne hrvatske države. Opseg i brojnost izvođača u hrvatskim narodnim nošnjama, istaknuti umjetnici i ljepota umjetničkog programa ostavili su velebni dojam na 4000 posjetilaca i najviših državnih uzvanika, među kojima je bio i predsjednik republike

Stjepan Mesić. Ugođaj je bio veoma svečan i dostojanstven, ispunjen duhom hrvatstva i hrvatskog domoljublja. Jedan od kanadskih delegata na proslavi izjavio je ushićeno: „Nikad u životu nisam se osjećao više Hrvatom i nikada nisam bio tako blizu svome narodu. Ovaj dojam ostat će u meni do kraja života“. Program je prenosila hrvatska televizija.

Dvadeset drugi prosinac proglašen je za dan HSS-a u Hrvatskoj.

U okviru proslave odigrale su se brojne prigodne priredbe, izložbe, stručni skupovi i predstavljanje knjiga vezanih za povijest HSS-a. Među inim knjigama bila je i knjiga Nede Prpić „Dr. Juraj Krnjević: Tri emigracije“ u kojoj je sabrana pored drugih dokumenata i brojna dokumentacija o radu HSS-a u Kanadi.

DVADESETSEDMA KONVENCIJA

Sudbury, 14. travnja 2007.

Godišnja skupština Glavnog odbora za 2005. održana je u Vancouver-u 30. travnja. Predsjednik odbora Đuro Palaić u svom prvom godišnjem izvješću govorio je o svrsi postojanja HSS-a u Kanadi. Po njemu to je elitna domoljubna organizacija koja čuva nacionalni identitet Hrvata u Kanadi. Pomaže Hrvatima u tuđini da ostanu Hrvati. Čuva kulturnu baštinu Hrvata. Čuva hrvatski jezik. Suraduje i pomaže matičnu organizaciju u domovini. Postoji već skoro 80 godina što potvrđuje njezinu društvenu vrijednost.

U nastavku sjednice dugo se raspravljalo o pisanju Đure Đurkovića protiv Mladena Plečka, urednika spomen knjige o HSS-u u Kanadi koju je izdao vancouverški ogranak. Delegati su zaključili da takovo pisanje ne pomaže jedinstvu i radu stranke, jer pobuđuje stare nesporazume i svađe te može dovesti do novih sukoba unutar stranke.

U domovinskom HSS-u razvila se borba za prevlast u stranci. Na jednoj strani bio je Zlatko Tomčić, predsjednik stranke, koji je u razdoblju od 10 godina autokratski vladao strankom, sprečavao demokratski izbor vodstva i kočio rad haesesovskih zastupnika u Hrvatskom saboru. Tomčića se krivilo i za slabe izborne rezultate na zadnjim parlamentarnim izborima. Na čelu „pobunjenika“ bili su Željko Pecek, Ante Markov i Božidar Pankretić. Na sjednici Glavnog odbora stranke, održanoj 26. studenog 2005, ova grupa tražila je smjenu Tomčića i pobijedila kod glasovanja. Sedamnaestog prosinca 2005. na izbornoj Glavnoj skupštini Josip Friščić je izabran za predsjednika stranke.

Godišnja sjednica kanadskog Glavnog odbora održana je u Torontu, 29. travnja 2006. Na početku zasjedanja minutom šutnje odala se počast umrlom najstarijem članu torontskog ogranka Bošku Menalu koji je bio jedan od vodećih dužnosnika stranke

za dugi niz godina. Svi ogranci poslali su izraze sućuti i vijence na odar vrijednog i odanog člana HSS-a.

U predsjedničkom izvješću Đuro Palaić govorio je o promjenama nastalim u stranci nakon smjene na čelu. Novi predsjednik stranke, Josip Friščić, jedan je od najuspješnijih haesesovskih političara. On je sebi stavio u zadatak obnovu stranke kao glavni prioritet. To je u praksi značilo neposredan i stalni kontakt sa seoskim, mjesnim i županijskim ograncima, obnavljanje raspuštenih i otvaranje novih ogranaka i druge mjere u jačanju stranačke infrastrukture.

Novo Predsjedništvo stranke u cijelosti je podmlađeno. Najstariji član je sam Predsjednik, koji je 56 godina star. To se odrazilo na popularnost stranke među biračima.

U daljnjem izlaganju Palaić je govorio o radu HSS u Kanadi. On vidi kao glavni razlog opstanka stranke poticanje i održavanje hrvatskog domoljublja i čuvanja hrvatskog nacionalnog identiteta u tuđini.

U pogledu novog članstava treba prepoznati demografski pomak nastao s produljenjem prosječne životne dobi kod pučanstva. Prava starosna dob ne dolazi s mirovinom već puno kasnije u osmoj deceniji života. Iz redova „mladih“ umirovljenika možemo regrutirati nove članove. A takovih je sve više i više u kanadskom društvu. Svakako, mladi članovi ostaju prioritet.

Palaić kaže da rad na knjizi o povijesti HSS u Kanadi sporo napreduje. Mladen Plečko pridružio se kao koautor u pisanju ove knjige.

Na kraju izlaganja predložio je da se glavna proslava 75. obljetnice opstanka stranke u Kanadi održi u Montreal-u, 27. listopada 2007. Za tu svečanu priliku pozvat će se u posjetu predsjednik HSS-a, Josip Friščić.

Među izvješćima iz ogranaka treba istaknuti onaj iz Calgary-a. Ivica Vukelić, predsjednik ogranka, s velikim oduševljenjem

govori o uspješnoj djelatnosti ogranka s najbrojnijim članstvom i ekonomski naj snažnijim u Kanadi. Brojne zabave, gostovanja pjevača, aktivna folklorna i tamburaška grupa, samo je jedan dio djelatnosti ogranka koji je u punom poletu.

Rad ogranka u Vancouver-u bio je posvećen uređenju vanjskog prostora i fasade doma HSS-a, rekao je Srećko Mandić, delegat iz Vancouver-a. U cilju promoviranja HSS-a u lokalnoj zajednici osnovan je fond za stipendiranje studenata. U suradnji s hrvatskim radiom u Vancouver-u organiziran je koncert pjevača Mate Bulića.

Na 27. Konvenciji HSS-a u Kanadi bilo je nazočno 24 delegata. Nakon uvodnih formalnosti prešlo se na izvješća dužnosnika stranke.

Prvi je govorio Đuro Palaić koji je prikazao sumarno rad u toku svog prvog trogodišnjeg mandata. Najprije osvrnuo se na političku situaciju u Hrvatskoj koja se nalazi u procesu pripremanja za ulazak u EU. Postoji mogućnost da će hrvatsko seljaštvo biti radikalno izmijenjeno i reducirano. HSS će biti prvi u obrani hrvatskog seljaka.

Pod kraj 2007. biti će raspisani parlamentarni izbori u Hrvatskoj. Izborni program HSS-a temelji se na načelima radićevštine, a to su sloboda, čovječnost, ljudska pravica, socijalni zasadi i briga za običnog čovjeka, kršćanska solidarnost i hrvatske tradicijske vrijednosti. Hrvatska vlada ne daje dovoljno pažnje brizi oko nataliteta. Ako ovako nastavimo bit će nas sve manje i manje. Postat ćemo stranci u vlastitoj zemlji.

U jednom od paragrafa izbornog programa ističe se potreba za snažniju povezanost između domovine i iseljene Hrvatske i korištenje iste u promociji Republike Hrvatske. U tu svrhu osnovano je Ravnateljstvo za odnose s inozemstvom u kojem Đuro Palaić ima dužnost suradnika za odnose s inozemnim institucijama vlasti, kulture i društvenih ustanova.

Zatim Palaić ukratko opisuje posjete ograncima HSS-a u Kanadi, kontakte sa Središnjicom, te susrete s Tomčićem i Friščićem. U okviru proslave 100. obljetnice HSS-a organizirao je dolazak Ante Simonića, potpredsjednika HSS-a u Kanadu.

Na kraju izvješća Palaić se pita što drži HSS u Kanadi na životu u kontinuitetu od 75 godina. To je nauk braće Radić. Radićevska ideologija je izvorno hrvatski svjetonazor blizak i prihvatljiv za hrvatskog čovjeka u tuđini.

Predsjednik vancouverškog ogranka Mladen Plečko govorio je o projektu gradnje novog doma HSS-a u Vancouver-u. Zato je potrebno urediti financiranje i dobiti sve potrebne dozvole za gradnju od lokalnih vlasti. Svi nazočni delegati s velikim odobravanjem su pozdravili ovaj smioni poduhvat.

O radu Hrvatskog kulturnog centra u Calgary-u govorio Josip Sosa. Centar posluje kao registrirana tvrtka s veoma dobrim financijskim rezultatima. Zgrada je modernizirana. Dobrovoljnim radom članovi vrše potrebne popravke u domu. Ustanovljen je senat doma koji nadzire rad uprave i financijsko poslovanje.

Krešo Severinac govori o radu ogranka u Sudbury-u.. Ogranak organizira redovne zabave na dan godišnjice doma. Članstvo je većinom u odmakloj starosnoj dobi, a mladih članova nema. Hrvatska mladež je napustila Sudbury u potrazi za poslom. Dom se održava od zarade koju donosi klub točenjem alkoholnih pića i održavanjem prigodnih zabava, kao što je doček Nove godine i slično.

Nakon izvješća iz ogranaka prešlo se na biranje novog Glavnog odbora.

Za predsjednika ponovno je izabran Đuro Palaic; potpredsjednici su Ivan Vukelić, Nikola Menalo i Mirko Šimundić; tajnici su Mijo Đurđević i Ivo Požar; blagajnici Karlo Miklić i Vlado Petruš; predsjednik Nadzornog odbora - Aldo Kučić; predsjednik Prosvjetnog odbora - Mladen Plečko i predsjednik Časnog suda - Mate Sertić.

Na prijedlog predsjednika Odbor je odlučio poslati novčanu pomoć Središnjici u iznosu od \$ 10,000 za troškove izborne kampanje. U tu svrhu svaki ogranak će doprinijeti \$ 2,000.

Uz pristanak većine delegata obnovljen ugovor o najmu zemljišta koje Glavni odbor sklopio s ogrankom u Calgary-u.

Jednaki ugovor o najmu zatražio je i ogranak u Vancouver-u. Poslije dulje rasprave zahtjev je odobren. Preostaje urediti dokumentaciju sa stranačkim odvjetnikom.

POSILIJE KONVENCIJE U SUDBURY-U

U dopisu od 10. srpnja 2007. predsjednik Friščić poziva Đuru Palaića na programsku Glavnu skupštinu koja će se održati u Zagrebu, 22. srpnja 2007. Kako nije bio u mogućnosti putovati Palaić je zamolio Mladena Plečka, koji se nalazio u Zagrebu u to vrijeme, da zastupa kanadski HSS na skupštini.

U sažetku izbornog programa poslanom s pozivom na skupštinu Friščić govori : „ Stvaranjem hrvatske Države porasla su očekivanja stanovništva u bolje životne uvjete, ali je malo od toga ostvareno. Veliki broj ljudi je nezaposlen ili radi za minimalne plaće, dok se društvena elita, među kojom i veliki broj bivših i aktualnih političara, najčešće na nezakonit način bešćutno bogati.. Neravnomjerni razvitak Hrvatske stvara sve veći jaz u životnom standardu a posljedično tome i podjelu između stanovnika metropole i provincije. Posebice je teško stanje na hrvatskom selu koje desetljećima gospodarski i infrastrukturno zaostaje, a demografski nazaduje. Korupcija s kriminalom u svezi nikad nije veća nego danas.. Moralne vrijednosti doživjele su potpunu eroziju.

Svrha HSS-ovog programa je osigurati bolje životne uvjete sadašnjim i budućim generacijama hrvatskog stanovništva. Pri tome nam je orijentacija bila radićevština, socijalni zasadi i briga za običnog čovjeka, osobnost, kršćanska solidarnost te hrvatske tradicijske vrijednosti...

Jedina svrha našeg postojanja je pošteno i odgovorno političko djelovanje na dobrobit svih hrvatskih građana i hrvatske države.

Vaš Josip Friščić“

HSS u Kanadi prihvatio je stranački izborni program kao dosljednu primjenu radićevskih načela na političko i društveno stanje u domovini Hrvatskoj dajući mu punu i svesrdnu potporu.

Izbori za Hrvatski sabor održali su se 24. i 25. studenog 2007.

Dvadeset i sedmog listopada 2007. na raskrižju Jurišićeve i Petrinjske otkriven je spomenik Stjepanu Radiću. Najveći političar u modernoj hrvatskoj povijesti dotada nije imao spomenik u glavnom gradu Hrvatske. Nepravda je ispravljena podizanjem ovog povijesnog kipa u srcu Zagreba. Kanadski radićevci sudjelovali su u financiranju toga poduhvata.

OGRANCI HSS-a U KANADI

OGRANAK HSS-A „STJEPAN RADIĆ“- TORONTO

Članovi: sjede – slijeva na desno: Anton Mesić, Mišo Petrić, Mato Sertić,

stoje: Stanko Menalo, Stipe Mesić, Nikola Menalo, Željko Filipović, Mato Menalo, Stjepan Sertić i Vide Menalo;

Ogranak “Stjepan Radić” je prvi ogranak HSS-a u Kanadi, osnovan 5. siječnja 1930. Većina članova bili su članovi HSS-a još u domovini, pa im je bilo prvo osnovati HSS u Kanadi, kada su se doselili u Toronto.

Kanadski radićevci vjerovali su da Hrvatska s politikom Stjepana Radića i ljudskom pravicom koju je on propovijedao mora biti slobodna.

Danas kada imamo suverenu Republiku Hrvatsku, HSS u Kanadi ostao je čuvar radićevskog duha i poriva u tuđini.

Mate Sertić,
tajnik ogranka

OGRANAK HSS-A „PETAR SVAČIĆ“ - MONTREAL

Članovi: slijeva na desno, sjede – M.Maras, M.Novak, F. Margetić, A. Jug, S.Hadžina, M. Šimić, D.Kodrnja, V.Kolar, J.Kardum. stoje – prvi red – D.Pavlin, S.Perkov, V.Palaić, L.Kržišnik, J.Kodrnja, Z.Antolčić, V.Tomašić, D.Jug, D.Bljajić, M.Šimundić, stoje - treći red - B.Bobinac, I.Bobinac, M.Šalković, I.Požar, J.Merkus, I.Gizdić, Lj.Horvat, M.Šiminduć, Vilim Kettler;

Ogranak vuče svoje porijeklo od dva ogranka. Prvi je ogranak HSS u Norandi osnovan 15. srpnja 1931. Osnivači su bili Petar Perković, Andrija Ostović, Blaž Orešković, Ivan Krpan, Lujo Biljan, Antun Turkaly, rudari u lokalnim rudnicima bakra i zlata. Ogranak je dobio svoju povelju o osnivanju (čarter) 30. listopada 1931.

Drugi je ogranak osnovan u Montreal-u, 2. ožujka 1932.

Zbog teških gospodarsvenih prilika oba ogranka prestali su s radom sredinom tridesetih godina prošlog stoljeća.

Na poticaj Vjekoslava Kunića montrealški ogranak je obnovljen u proljeće 1939. Ovaj ogranak preuzima čarter ogranka u Norandi, pa je i danas registriran pod francuskim imenom – Parti Paysan Croate de Noranda. Ogranak je uspješno vodila grupa “starih radićevaca: Vjekoslav Kunić, Mijo Mintas, M. Horvat, Vid i George Sigmud, B.Skender i Ivan Križanec. ,

U prvoj polovici pedesetih godina prošlog vijeka dolazi u Montreal “nova generacija” radićevaca: Josip Šunić, braća Stjepan i Nikola Margetić, Ivan Mataja, Josip Klapka, Stjepan Valent, Karlo Šop, Rudi Šizgorić, Ante Šantić i Josip Boci. Osniva se ženski ogranak u kojem se ističu Zora Slunjski, Marija Šop, Julija Baron, Anđela Valent, Fanika Margetić, Kata Sigmud, Josipa Klapka. U drugoj polovini pedesetih doseljava se “mlada generacija” radićevaca koji su većinom bili školovani i imali svoju struku. U tom periodu ogranak je postigao najznačajnije uspjehe u kulturnom i prosvjetnom radu. Prva folklorna grupa osnovana je 1958 koja je osvojila vrhunske nagrade, te tri puta nastupila na nacionalnoj televiziji. U okviru ogranka postoji i tamburaški i pjevački zbor. Prvi hrvatski nogometni klub u Montreal-u “Croatia” osvaja lokalni nogometni kup.

Broj članstva varira već prema ekonomskim prilikama. Danas je ogranak na putu da postigne bolje i zavidnije rezultate.

Stjepan Maček

OGRANAK „DR. ANTE STARČEVIĆ” – SUDBURY

Ogranak HSS-a u Sudbury-u osnovan je 9. prosinca 1931 na poticaj Petra Stankovića, urednika “Hrvatskog glasa”. Hrvatski narodni dom sagrađen je 1934.

Od samog početka ogranak je bio središte veoma žive stranačke djelatnosti. U “zlatno doba” HSS-a u Kanadi (druga polovina pedesetih i šedesete godine prošlog stoljeća) ogranak je bio jedan od najaktivnijih u Kanadi po kulturno-prosvjetnoj djelatnosti. U okviru ogranka djelovala je folklorna i dramaska grupa te pjevački i tamburaški zbor. Jedno vrijeme ogranak je imao 4 nogometna tima, 2 za odrasle i 2 za djecu. U Sudbury-u su se održavale smotre hrvatskih folklornih grupa iz čitave Kanade.

U vrijeme raskola u stranci članstvo se priklonilo Zorkinoj strani, pa je Zorkinov “Hrvatski glas” bio uređivan i tiskan u Sudbury-u.

Pored u stranačke svrhe, Hrvatski dom u Sudbury-u danas služi za okupljanje lokalnih društvenih organizacija iz “starog” dijela Sudbury-a. Hrvatska mladež otputila se u velike gradove Kanade na školovanje ili u potrazi za zaposlenjem.

OGRANAK „IVAN GUNDULIĆ” - VANCOUVER

Članovi ogranka

Prvi ogranak HSS-a u Vancouver-u osnovan je 10. listopada 1931. Zbog malobrojnosti Hrvata ogranak nije bio aktivan za dugo vrijeme.

Današnji ogranak zaživio je 25. studenog 1951. Osnivači ogranka bili su Josip Nikšić, dr. Mladen Zorkin i Đuro Đurković. U tijeku pedesetih i šesdesetih godina prošlog stoljeća ogranak je doživio pun rast svoje djelatnosti. Prvi Hrvatski narodni dan održan je u rujnu 1958. na kojem je bio kao gost i glavni govornik dr. Juraj Krnjević.

U svibnju 1961 kupljena je zgrada na Triumph Street koja je adaptirana za društvene prostorije. Iste godine osniva se u okviru ogranka pjevački zbor i folklorna grupa, kao i Hrvatsko nogometno društvo „Croatia“.

U lipnju svake godine održava se Hrvatski narodni dan. To je glavna godišnja aktivnost ogranka na kojem se znade skupiti par tisuća posjetitelja. Tisuću devesto sedamdestpete kuplje-

no je zemljište u Surrey-u na kojem je napravljeno izletišta za održavanje piknika i Hrvatskog narodnog dana. Izletišta je dobilo poetično ime „Hrvatska Dubrava“.

Sredinom sedamdesetih godina ogranak postaje središte stranačke djelatnosti za čitavu Kanadu. U njemu je došlo do prvog raskola u stranci u studenom 1978. U lipnju 1997. u Vancouver-u je potpisan i protokol o ponovnom ujedinjenju stranke.

Današnji društveni dom u Burnaby-u je veoma uspješno adaptirana poslovna zgrada koju je izveo ing. Mladen Plečko, predsjednik ogranka.

Za 100-tu obljetnicu HSS ogranak je izdao bogato opremljenu spomenicu pod naslovom „Hrvatska seljačka stranka 1904 – 2004“ koju je uredio ing. Plečko.

Hrvatsko-kanadski kulturni centar - Calgary

Ogranak HSS-a „Matija Gubec“ – Calgary

Odbor ogranka „Matija Gubec“: Nikola Šubašić, Slavko Moravček, Karlo Miklič, Vlado Petruš i Stjepan Kadak;

Ogranak su osnovali 13 hrvatskih domoljuba predvođeni od Antuna Bućara, Franje Matoša, Ivica Kranjčevića i Jakoba Kosa u kolovozu 1959. Prvi Hrvatski narodni dom otvoren je 15. travnja 1972. Zbog brzog rasta članstva i povećane stranačke djelatnosti prešlo se na gradnju većeg modernog zdanja. Kamen temeljac postavljen je 7. kolovoza 1981, dom je završen i svečano otvoren 5. srpnja 1984.

Od tada u domu se odvijaju sve društvene i političke aktivnosti ogranka. Dom stoji na raspolaganju svim hrvatskim društvima i udrugama iz Calgary-a.

Danas ogranak ima najbrojnije članstvo HSS-a u Kanadi.

Luka Nikšić

Franjo Duralija (1932.-1933.)

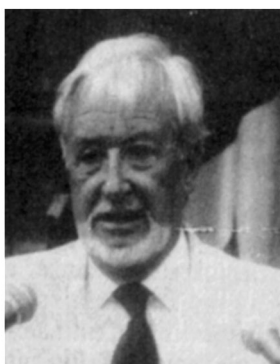
Zvonimir Rastek (1933.-1946.)

Stjepan Bradica (1946.-1965.)

Ivan Krznarić (1965.-1974.)

Dr. Mladen Zorkin (1974.-1990.)

Ivan Koren (1990.-1995.)

Predsjednici Glavnog Odbora (mandatno razdoblje)

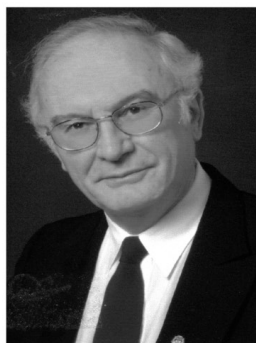
Ivica Krančević (1995.-1998.)

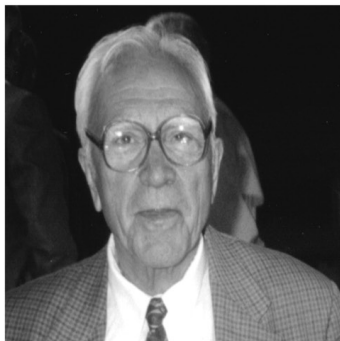
Zvonko Markota (1998.-2001.)

Ivica Vikić (2001.-2004.)

Dr. Đuro Palaić (2004. -)

Đuro Đurković, tajnik (1967.-1998.)

Predsjednici Glavnog Odbora (mandatno razdoblje)

SAŽETAK

Hrvatsku seljačku stranku osnovali su braća Stjepan i Antun Radić 1904. Stranaka je politički osvijestila hrvatsko seljaštvo i dala mu punu političku moć. Kroz proces uključivanja seljaštva u društveni i politički život Hrvatske, HSS postaje najjača politička stranka u Hrvata. Na radićevskim načelima slobode, društvene pravice i čovječnosti stvoren je stranački državotvorni program koji stavlja HSS na čelo borbe za stvaranje suverene hrvatske države.

Prvi ogranak HSS-a u Kanadi osnovan je u Torontu 5. siječnja 1930. Stranka brzo raste i s vremenom postaje najjača hrvatska društvena i politička organizacija izvan domovine. Na vrhuncu svoga razvoja HSS u Kanadi ima 36 ogrankova preko dvije tisuće članova diljem Kanade. Kroz osam desetljeća svoga postojanja stranka se ekonomski osnažila. Novčana sredstva HSS-a u Kanadi osigurala su kontinuiranu djelatnost HSS-a u tuđini u vrijeme kada je stranka bila zabranjena u domovini. Idejni vođa stranke bio je dr. Juraj Krnjević.

Glavna svrha postojanja bila je pomoć domovinskom HSS-u, u borbi za stvaranje hrvatske države. Isto tako stranka je imala ključnu ulogu u očuvanje hrvatskog nacionalnog identiteta, čuvanju hrvatskog jezika i hrvatske kulturne baštine među kanadskim Hrvatima. Danas HSS u Kanadi djeluje kao elitna domoljubna organizacija, čuvar i promicatelj ideologije braće Radića u toj velikoj i naprednoj zemlji Sjeverne Amerike.

Ova knjiga je svjedočanstvo o živoj nacionalnoj svijesti kod Hrvata u Kanadi.

SUMMARY

The Croatian Peasant Party (HSS) was founded by the brothers Stjepan and Antun Radic in 1904. The party enabled a political revival for the peasant class and gave it the full political power. By including peasants in Croatia's political life, HSS became the strongest political party in Croatia. The Radic brothers' social, political and humanitarian platform (social freedom, justice and humanity) garnered the HSS party a key role in the struggle to form an independent Croatian state.

The first chapter of the HSS in Canada was founded in Toronto on Jan. 5th 1930. The party quickly grew and in time became the strongest Croatian social and political organization outside the homeland. At the peak of its growth, the HSS in Canada had thirty six chapters with over two thousand members. The financial strength of the party supported and ensured its continued presence abroad at the time when HSS was banned in homeland. The political leader of the party was dr. Juraj Krnjevic.

The main goal of the HSS in Canada was to help its homeland organization in their fight for an independent Croatia. Also, the party had a key role preserving Croatian national identity, language and cultural heritage among Croatian people in Canada. Today, the HSS remains an exclusive and respected patriotic organization which strives to uphold and spread the Radic brothers' ideology throughout Croatian communities in North America.

This book is testimony of live national consciousness among Croats in Canada.

BIBLIOGRAFIJA

-Arhivi ogranaka HSS-a u Vancouver-u, Montreal-u, Sudbury-u, Calgary-u i Toronto-u.

-BRAJDIĆ IVAN, Josip Predavec, povjesničar i prosvjetitelj hrvatskog seljaštva, Zagreb 1995.

-CEROVAC IVAN, Hrvatski politički leksikon, London 1988.

-Crkva i hrvatsko iseljništvo, Vladimir Stanković, urednik, Zagreb 1982.

-„GLASNIK Hrvatske seljačke stranke, 1985 – 2007.

-GODIŠNJAK – Kalendar „Hrvatski glas“, Winnipeg, Acton, Vancouver, Nanaimo, 1932- 1991.

-„HRVATSKI GLAS“, Winnipeg, Sudbury, Vancouver, Nanaimo, 1929 – 1995.

-HRVATSKA SELJAČKA STRANKA U SLUŽBI HRVATSKOG NARODA, Simpozijum, Toronto 1987.

-HRVATSKA SELJAČKA STRANKA, 1904 – 2004. Mladen Plečko, urednik, Vancouver, 2004.

-ISELJENIŠTVO NARODA I NARODNOSTI JUGOSLAVIJE i njegove uzajamne veze s domovinom, Zbornik, Zagreb 1978.

-JANJATOVIĆ BOSILJKA, Stjepan Radić, Progoni – Zatvori – Suđenja – Ubojstvo, Zagreb, 2003.

-JELIĆ-BUTIĆ FIRKETA, Hrvatska seljačka stranka, Zagreb 1983.

KULUNDŽIĆ ZVONIMIR, Stjepan Radić, Povodom 50. obljetnice smrti, Zurich 1996.

-KULUNDŽIĆ ZVONIMIR, Stjepan Radić i njegov Republikanski ustav, Zagreb, 1989.

-KULUNDŽIĆ ZVONIMIR, Živi Radić, Zagreb 1971.

- KULUNDŽIĆ ZVONIMIR, Atentat na Stjepana Radića, Zagreb 1967.
- MAČEK ANDREJ, NINO ŠKRABE, Maček izbliza, Zagreb, 1999.
- MAČEK VLADKO, Memoari, Zagreb, Zagreb1992.
- MAČEK ZA SVA VREMENA, Zbornik radova, Jastrebarsko 1995.
- MATKOVIĆ HRVOJE, Povijest Hrvatske seljačke stranke, Zagreb 1999.
- MIRTH KARLO, Život u emigraciji, Zagreb 2003.
- PERIĆ IVO, Stjepan Radić, 1971 – 1928., Zagreb 2003.
- PERIĆ IVO, Antun Radić, Zagreb 2002.
- POLAZIŠTA HRVATSKE SELJAČKE STRANKE NA PRAGU 21, STOLJEĆA, Zagreb 1998.
- PRPIĆ NEDA, Dr. Juraj Krnjević – Tri emigracije, Zagreb 2004.
- PRPIĆ J. GEORGE, Croatia and the Croatians, A Selected and Annotated Bibliography in English, Scottsdale, Arizona, 1982.
- RADIĆ ANTUN, Sabrana djela. I –XIX, Zagreb 1939.
- RADIĆ STJEPAN, Politički spisi, Zvonimir Kulundžić, urednik, Zagreb 1971.
- RADIĆ STJEPAN, Moderna kolonizacija i Slaveni, Zagreb 1904.
- RADIĆ STJEPAN, Politički spisi, govori i dokumenti / Izbor, Zagreb, 1995.
- RADIĆEV SABOR, 1927 – 1928. Dr. Mira Kolar-Dimitrijević, urednik, Zagreb 1993.
- RADIĆEVA POLITIČKA BAŠTINA I BUDUĆNOST HRVATSKE, Josip M.Torbar, Tihomil Rađa i Vinko Orikin, urednici, Bruxelles 1988.
- SPOMENICA NA DVADESET GODINA HRVATSKIH SELJAČKIH ORGANIZACIJA U KANADI, Stjepan Gaži, urednik, Winnipeg 1952.
- SUPEK IVAN, Povijesne meditacije, Zagreb 1996.

-ŠEPIĆ DRAGOVAN, Vlada Ivana Šubašića, Zagreb 1982.

-ŠTO HOĆE HRVATSKA SELJAČKA STRANKA?, J. Pauković, urednik, Coventry, Engleska 1969.

-TUĐMAN FRANJO, Stjepan Radić u hrvatskoj povijesti, Zagreb 1995.

-USTAV NEUTRALNE SELJAČKE REPUBLIKE HRVATSKE I PROGRAM HRVATSKE SELJAČKE STRANKE, Hamilton, Kanada 1946.

-ZBORNİK HRVATSKE SELJAČKE STRANKE, godišnjak 1984 – 1990. London, Engleska.

KAZALO IMENA

- ARLOVIĆ, Mato 175
AŠNER, Milivoj Anton 92,131
ATTLEE, Clement 27
BABIĆ, Ante 92,143,144,151,
155-157
BAJIĆ, Mirko 163
BANIĆ, Charly 83
BARIČEVIĆ, Rudolf 92
BARKOVIĆ, Slavko 148
BARTAKOVIĆ, Petar 86,139,163
BAŠIĆ, Mehmed 7,63,74,75,77,
80,88,92,93,130,139,149,153
155
BEDEKOVIĆ, Stjepan 91,92,148,149
BEGUŠIĆ, Boško 86
BELJO, Ante 54,55,62,63,84,95,
96,111,114,122,124
BLAŽINA, Zlata 4
BLAŽINA, Vesna 4
BLAUHORN, Milan 183
BOBALJIK, Luka 16
BOBEŠIĆ, Rudi 83
BOLJKOVAC, Juraj 55,58,64,78,
80,89,84,88,104,130,164
BRADICA, Anka 84,120
BRADICA, Stjepan 10,11,16,20,
21,24,26,30,31,32,36,41,43,61,
74, 84,120
BRAJAC, Josip 46,54,6375,81,
84,88,89,92,112,149,163
BRALIĆ, Stjepan 130
BRČIĆ, Kate 91
BRČIĆ, Mate 20,91
BROĐANAC, Vinko 164
BROZ, Tito Josip 24,34,52
BROZOVIĆ, Josip 158
BUBAŠ, Frane 81,95,96,111,
112,116,123,129,136,140,
155,163,167
BULIĆ, Ante 167
BULIĆ, Mate 185
BULIĆ, Ivan 91
BURĐELEZ, Božo 88
BURŠIĆ, Mato 114,122
BUTKOVIĆ, D. Ivan 23
BUTKOVIĆ, Krešimir 92,148
BUŠIĆ, Zvonko 56,57,60
BUŠIĆ EDEN, Julienne 56
CANJAR, Juraj 16,24,41,46,54,
84,89
CARTER, Jimmy 90
CECIĆ, Josip 3,41,170-172,175
177,183
CERIĆ, Karlo 64,140
CHIRAC, Jacques 147
CHURCHIL, Winston 27
CRNOBORI, Ivan 67
CUNJAK, Ivan 58,60,62,64,95,
96,163,165
ČEHOK, Ivan 175
ČELIK, Josip 37
ČEPO, Ivan 119,120,140

- ČIČAK, Ivan Zvonimir 159-161
ČOKLAT, Vinko 92
ČOLAN, Mujo 91
ČREP, Anđela 88
ČREP, Lovro 62,83,88,89,96,92,
113,114,124,126,140,163,
ČVARAK, Martin 16
DABA, Ante 164
DIEFENBACKER, John 35
DEMETER, Stjepan 156
DURALIJA, Franjo 7,11,15,51
DURALIJA, Stjepan 139
DOMJANČIĆ, Andro 21
DOJAČEK, Charles 44,74,111,141
DRAVOJ, Josip 23,24,29,32,41,46
DRETA, Mirko 164
ĐUKIĆ, Milan 164
ĐURĐEVIĆ, Mijo 4,167,170-172,
176,177,180,181,186
ĐURKOVIĆ, Đuro 3,7,20,37,40,
41,46,53-55,58,60,63-66,70-
78,80-86,88,89,91,93,96,98,
101,105,106,108,110-113,115,
115,118-120,121,124,127,128,
130,131,133,134,137,139,140,
144,146,147,149,152,154,156,
160,163,164,165,168-171,174,
175,183
ĐURKOVIĆ, Vlaho 88
ĐURKOVIĆ, Miho 88
DUŠEVIĆ, Tomo 180
EISENHAUER, Dwight 35
ELTA, Jakob 164
ERDELJAC, Josip 86,123,155
FRANKOVIĆ, Josip 88
FRIŠČIĆ, Josip 186
FROSST, Kevin 35
GABRIĆ, Mate 37
GAL, Miro 101
GAŽI, Franjo 159
GAŽI, Stjepan 20,34
GLEĐ, Marija 88
GLEĐ, Tonko 88
GREBEŠIĆ, Ivan 167
GOJMERAC, Luka 21
GOLAK, Zvonko 88
GOLEŠIĆ, Andro 88
GOLUBIĆ, Stjepan 148
GOLUBIĆ, Vlado 101
GORBAČOV, Mikhail 147
GORDAN, Mario 7,54,74,
GORIČKI, Stjepan 92,152,154
GRAY, Malcolm 99,101,106
GRBIĆ, Mate 88
GUBEC, Matija 15
HAIDASZ, Steven 45
HERCOG, Rudolf 13
HERZOG, Ivan 8,12,16,23,24
HORVAT, Dubravka 175
HORVAT, Ivan 8,11
HORVATINOVIĆ, Branko 164
HRIBAR, Drago 3,83,88,111,113,181
HUCMAN,170,172
ILIJANIĆ, Mirko 83,85

- IVANOVIĆ, VINKO 23,24
IVANUŠIĆ, Mirko 164
IVIČEK, Franjo 23,24
IVNIK 181
IVOK, Stjepan 33
IVŠIĆ, Josip 37,81,96,88,92,96,
98,111,133,142
IVŠIĆ, Terezija 88
JACKSON, M. Henry 100
JAGETIĆ, Ana 88
JANDRAŠIĆ, Ivan 37,88,156
JANJAC Marija 64
JANJAC, Mato 16
JANKAČ, Franjo 180
JELAVIĆ, Ivan 41,46
JERKOVIĆ, Blažo 10
JUG, Anka 3
JUG, Dragutin 3,83,
JUGOVIĆ, Tomislav 159
JURČIĆ, Slavko 88
KAČIĆ, Ivo Peko 148
KADAK, Stjepan 163,170,172
KAUŠIĆ, Blaž 12,20,48,149
KEČA, Ivan 139,158,163
KIRIGIN, Nikola 145
KLASIČEK, Damir 168
KLEIN, Ralph 133
KLIŠANIĆ, Franjo 9
KLJAJO, Domagoj 3
KOCEN, Franjo 170,172
KOKŠA, Đuro 170
KOEL, Helmut 147
KOLIĆ, Marija 116,167,170-172
KOREN, Franjo 139
KOREN, Ivan 114,120,139,144,
145,151,155-163,167,168,170,
171
KOS, Jakob 4,63,75,80,81,93-96,
113,136,139
KOSTELIĆ, Janica 178
KOŠUTIĆ, Stjepan 92,143,153,
148
KOŠUTIĆ, August 8,9,12,18,35
KRANJČEVIĆ, Ivica 113,115,
130,135,139,155,163,166-168,
170,171
KRANJČEVIĆ, Toni 170
KRIŽANIĆ, Ignjac 21
KRNJEVIĆ, Juraj 4,8,9,10,12,16,
17,18,20,21,25,26,30,33,35,41,
42-45,48,49,51-57, 61,64,75-77,
80,82,89,91,100, 116,117,122,
123,125,131,134,135,137,139,
140,142,146,150,152,153,164,
182
KRNJEVIĆ, Krešimir 3,170
KRSTIN, Stjepan 156
KRZNARIĆ, Ivan 11,16,23,24,41,
45,46,48,51-55,83
KRZNARIĆ, Julka 46,51
KRUŠELJ, Kuzma 11,16
KUČIĆ, Aldo 181,186
KUKEC, Mirko 16
KUNEK, Zvonimir 91,92,143,144,

- 157
KUNIĆ, Vjekoslav 16,34,83,88
89,92
KUPINA, Ivan 62,83,88,96,153,
164
KUZMANOVIĆ, Ana 88
KUNVAČIĆ, Ljubo 91,92,130
KUNVAČIĆ, Mato 101
KUŽINA, Vinko 101
LAUŠ, Stanko 8,10,11,88,89
LALIĆ, Ljubica 181
LEDIĆ, Stipe 4,170,176,186
LETIĆ, Anka 92
LEPIĆ, Asim 88,91,92
LIEBICH, Josip 88
LINDEN, L. 101
LIPAK, Krešimir 64
LONČAR, Nikola 42
LOVRINIĆ, Janko 33,64,80,84,
109,122
LOZO, Stanko 64
LUKAVEČKI, Željko 175
LJUBIČIĆ, Nikola 131
MAAR, Nikola 10,12
MAC GUIGAN, Marc 90
MAČEK, Stjepan 3,58,83,88,111,
113,114,177
MAČEK, Vladko 16,17,19,26,30,
35,44,57,131,151,153,170,182
MAJIĆ, Krizman 88
MALRONEY, Brian 135,147
MALRONEY, Mila 135
MAMIĆ, Ivan 154
MANCE, Krešo 55,79,88
MANDIĆ, Srećko 185
MARGETIĆ, Fanika 3,54
MARGETIĆ, Stjepan 54,55,83
MARKOTA, Zvonko 3,85,86,
100,116,119,120,123,136,167,
170-172,175,181
MARKOTIĆ, Vladimir 135
MARKOV, Ante 184
MARTINOVIĆ, Vinko 85
MARUNA, Tvrtko 88
MATAVIĆ, Petar 56
MATEŠIĆ, Ivan 62
MATEŠIĆ, Kate 62
MATIĆ, Ante 170,172
McMILLAN, Harold 35
MEHEŠ, Mirko 81
MEIXNER, Olga 88
MEIXNER, Franciska 88
MENALO, Boško 64,83,96,101,
111,113,124,163,184
MENALO, Nikola 4,186
MENALO, Stanko 4,168,176,178,
171
MENALO Vide 4,109,139,140,
170,171
MENALO, Šima 113
MESIĆ, Stjepan 44,183
MEŠTROVIĆ, Ivan 133
MEŠTROVIĆ, Mato 101,127,132,
139,141,142,145,147

- MIHAJLOVIĆ, Draža 22
MIHALJEV, Mary 88
MIKLIĆ, Karlo 4,125,163,167,170,
172,181,186
MILETIĆ, Ante 80,84
MILETIĆ, Ivan 119
MILETIĆ, Jure 64
MILETIĆ, Stjepan 54,55
MIŠETIĆ, Stanko 41,46
MLAČAK, Josip 95-97,101,109,
124,141
MOROJEVIĆ, Ivo 91
MUREN, Eugen 62
MUSTAPIĆ, Zvonko 42,92,148,
153,164
NIKOLIĆ, Vinko 45
NIKŠIĆ, Josip 16,37
NIKŠIĆ, Luka 4,181
NOVAKOVIĆ, Nikola 159,164
OBRADOVIĆ, Ivan 55,84,88,89,
95,97,98,101,130,131,140
OBRADOVIĆ, Marija 114,130
OŠTRIĆ, Ivan 164
OŽEG, Frank 41
PALAIĆ, Đuro 1,168,170-172,
175-178,181-184
PALAIĆ, Vera 4,178
PANKRETIĆ, Božidar 173,178,
181,184
PAVELIĆ, Ante 18
PATZ, Alojz 170-172
PECEK, Željko 181,184
PEK, Ivka 183
PEK, Martin 183
PENEZIĆ, Barbara 88,11
PENEZIĆ, Luka 88
PENIĆ, Stjepan 64
PERIĆ, Janko 63,111,114,175,
177,178
PERIČAK, Josip 55,64,83,93,96,
101,112,116,119,123,124,155,
163,166,167
PERKOVIĆ, Petar 8,16,35
PERKOVIĆ, Stanko 85,115
PERNAR, Ivan 24
PETEK, Rudolf 7,59,64,79,92
PETRUŠ, Vlado 4,155,170,172,
176,181,186
PEŠELJ, Branko 142
PEŠUT, Franc 56
PLEČKO, David 181
PLEČKO, Mladen 3,170,172,175,
180-185,186
PODREBARAC, Rudy 170-172,
181
POLEGUBIĆ, Mato 143,144,157
POSAVEC, Stjepan 91,92
POSAVEC, Vinko 91
POŽAR, IVO 186
PRIVRŽENIĆ, Josip 60,64,84
PRPIĆ, Krista 42,164
PRPIĆ, Neda 20,42,159-161,164
PŠENIČNIK, Srečko 145
PUŠIĆ, Franjo 62,83,86,88,89,

- 124,126,153
PUŠIĆ; Ivo 88
PUŠIĆ, Stjepan 16,46
RAČAN, Ivica 173
RADICA, Bogdan 44,54,101,127
133,136,140,158
RADIĆ, Antun 6,182
RADIĆ, Petar 12
RADIĆ, Pavle 164
RADIĆ, Stjepan 5,17,34,44,48,
49,131,139,151-153,159,170,
182
RADIĆ, Vladimir 12
RAĐA, Tihomil 149
RAIĆ, Vlaho 42
RALJEVIĆ, Šime 101
RAUZENBERG, Josip 88
REAGAN, Ronald 100,147
REBARSKI, Josip 42
RESTEK, Zvonimir 15,16,21,22,
24
RIMAC, Božo 91
RISTOVIĆ, Vladimir 48
ROGIĆ, Michael 178
ROKOV, Dinko 178,181
ROŽGAJ, Janko 124,141
RUDMAN, Ivan 113
RUDMAN, Josip 83
SALOPEK, Franjo 12
SALOPEK, Oskar 12
SALIHović, Ferid 91,131,155
SCHUMAN, Robert 27
SEČEN, Josip 16
SELNİK, Ivan 91,92
SERTIĆ, Mate 4,62,64,95,109,
110,140,167,181
SEVERINAC, Petar-Krešimir 4,186
SEVERIN, Stjepan 163,170,171
SIMONIĆ, Ante 182
SINOVEC, Zvonko 88,135,151,
156,157
SOLDO, Jozo 101
SOSA, Josip 4,185
STANKOVIĆ, Petar 6,30,35,55
74,146
STANKOVIĆ, Stjepan 116,139,
146,151,155,158,160,163,154
STANKOVIĆ, Vladimir 170
STEPINAC, Alojzije 35
ST-LAURENT, Luis 27
STIPETIĆ, Milan 112
STIPAC, Drago 164.165
STRUJIĆ, Ljubica 92
SUBAŠIĆ, Nikola 163
SUTON, Stane 144
SVIBEN, Zvonko 55,60,64,75,83,
87,89,93,96,97,101,110,113,
116,119,124,131,131-136.138,
139,141,142
SUŠAK, Ivan 21,64,88
ŠARIĆ, Nikola 34
ŠEBELJ, Josip 88
ŠETIĆ, Nevio 175
ŠIKIĆ, Josip 88

- ŠIMONOVIĆ, Juraj 34,35,53,92
ŠIMUNDIĆ, Mirko 3,170,181,186
ŠIMKU, Juri 120
ŠKACAN, Ivan 16,21,22,29,32,36,
41,46
ŠKARJAK, Mirko 23,24,64
ŠKROBICA, Božidar 62,95,110,
112,115,120
ŠKRINJAR, Božidar 164
ŠNELER, Edo 83,88
ŠNJARIĆ, Nikola 164
ŠTAMBUK, Mile 137
ŠUK, Milan 91,92,130,151
ŠULJAK, Dinko 34,78
ŠUNIĆ, Josip 3,33,34,35,41,42,
48,128
ŠUTIJA, Josip 128
THACHER, Margaret 147
THOMA, Danica 181
TOMAŠIĆ, Dinko 23,24
TOMAŠIĆ, Nikola 41
TOMAŠIĆ, Stjepan 141
TOMČIĆ, Zlatko 164,170,173-
175,177,182
TOMIĆ, Ivan 91,92,130,148
TORBAR, Josip 4,32,34,45,88,
91,92,148,151-153,155,165,
170,174,175
TORBAR, Stjepan 42
TRCONIĆ, Luka 181
TRUDEAU, Pierre Eliot 90
TRUMAN, Harry 27
TUĐMAN, Franjo 96,147,157,172
TURKALJ, Zorica 164
TURKOVIĆ, Josip 91
VASILJEV, Naum 12
VIDOVIĆ, Mirko 132,148,149
154
VLAŠIĆ, Marko 56
VOS, Roza 64
VRANIĆ, Stjepan 8
VRANYCZANY-DOBRINOVIĆ
Janko 154
VUČIĆ, Anka 88
VUČIĆ, August 88
VUKELIĆ, Ivica 4,166-172,174-
177,180-183,186
VUKELIĆ, Tomislav 181
ZDJELAR, Jura, 84
ZELENIKA, Stjepan 34
Zimmerman, Juraj 148,157
ZORANIĆ, Vicko 88,115,119
ZORICA, Petar 164
ZORKIN, Kristo 136
ZORKIN, Mladen 7,24,35,37,44,
46,51,53,54,57, 60,62,63,64,66,
75-77,80,82,86,87,93,95,96,100,
101,105,110-120,121,123,124,
126,130,145-147, 150,151,154,
155,157,158,160-163,164,166,
167
ZOVKIĆ, Zdravko 89
ŽUNAC, Adam 11,15
ŽUPAN, Jure 164
ŽUPAN, Lotti 164

